

2162

LEGYETEK KÉSZEN!

LELKI OLVASMÁNYOK,
ELMÉLKEDÉSEK ÉS
ÁHITATGYAKORLATOK

LATINBÓL FORDITOTTA:

P. KISS ARISZTID

Szentferencrendi áldozópap

Testvérin szeretettel ajánlom.

Ára 1 korona

Magyar Ferences Könyvtár

014110

Átmeneti jelzet

„LEGYETEK KÉSZEN!”

ESZKÖZÖK ÉS MÓDOK:
HOGYAN LEHET BOLDOGUL MEGHALNI?

LELKI OLVASMÁNYOK, ELMÉLKEDÉSEK ÉS ÁHITATGYAKORLATOK.

IRTA:

BELLEK ALAJOS S. J.

LATINBÓL FORDITOTTA:

P. KISS ARISZTID

Szentferen-rendi áldozópap

Az erdélyi egyházmegyei hatóság 5591. számú jóváhagyásával.

KOLOZSVÁR
SZENT BONAVENTURA KÖNYVNYOMDA NYOMÁSA 1908.

A DICSŐSÉGES

SZENT JÓZSEFNEK

AZ ÚR JÉZUS NEVELŐ ATYJÁNAK,

A SZENTSÉGES SZŰZ TISZTASÁGOS JEGYESÉNEK,

AZ „IGAZ“ FÉRFIÚNAK,

A HALDOKLÓK KEGYES PÁRTFOGÓJÁNAK

MÉLYSÉGES TISZTELETE JELEÜL

A FORDITÓ.

ELŐSZÓ.

Távol hazájától, idegen világrészben, mindenkitől elhagyatva, szentségek nélkül mulik ki egy ember. Mily megdöbbenő, mily szomorú jelenségnek látszik ez az első pillanatra! De nem is csoda. Hiszen a végső küzdelemben, melyet a legravaszabb és legerősebb ellenféllel kell megvívunk Isten birásáért, a boldog örökkévalóságért, lelkünk üdveért, nagyon is szükségünk van az *erősek kenyérére, az éltető, rettenetes szentségre*. Félünk, rettegünk, szentségek nélkül távozni az életből, s nagy szerencsétlenségnek tartjuk Krisztus nélkül lépni azon ítélőszék elé, melynek ítélete megmásíthatatlan, melytől nincs felebbezés és örökre dönt jövőendő sorsunk fölött. E szomorú jelenségből csak kárhozatot tudunk kiolvasni. Pedig csálódunk! Akit fentebb említettem, azt ma oltárainkon tiszteljük, mint nagy csodatevő szentet! Xavéri sz. Ferenc ez a férfiú, Indiának nagy apostola, a hittérítők és haldoklók égi pártfogója. Hogyan lehetséges ez? Csak úgy, hogy ő arra a napra, arra az órára

egész életében készült, csak Krisztusban és Krisztussal élt, azért halhatott meg az igazak halálával. Sokkal vigasztalóbb tehát igazi keresztény módon, Istenben élni és szentségek nélkül meghalni, mint pogány módon, Isten nélkül élni és szentségekkel ellátva kimulni. Sokkal üdvösebb, most az Ur Jézus barátságát magunk számára mindenkorra biztosítani, mint annak megszerzésére csak az utolsó órában igyekezni!

A jelen munka is erre figyelmeztet bennünket. Készüljünk a halálra, s ezt az örök üdvösségbe vágó ügyet ne halasszuk az utolsó órára. És ez a készülődés állandó legyen, megszakítás nélkül, megszívvelve az Üdvözítő intelmét: *Legyetek tehát ti is készen, mert nem tudjátok, mely órában jő el az ember fia!* A szerző megdönthetetlen érvekkel szoritja sarokba a huzódozókat, a lanyhákat, s ezen érveken megtörik az a két szó, melyet az elkárhozott lelkek milliói siratnak az egész örökkévalóságon keresztül: a *majd* és a *ráérek!*

A munka címe eredetileg: *Christianus pie moriens* — *A jámborul kimuló keresztény*. De úgy vélem, hogy nem térek el a szerző szándékától, midőn a címet megváltoztatva, a mű homlokára az Ur Jézus figyelmeztetését tűzöm: „*Legyetek készen*“ — mert ez a könyv céljával, eszmemenetével, s a benne

7

lefektetett igazságokkal nem csak nem ellenkezik, hanem mindezt ebben a két szóban összegezni látszik.

Tehát az Ur Jézus szent nevében, a halhatatlan lelkek örök hasznára, hazai nyelvünkre átfordítva, utnak bocsátom ezt a nagybecsü munkát, lelkem mélyéből óhajtva, hogy elérje azt a célt, amit a szerző vele elérni kívánt, s eszközölje az eredményt, mely minden igaz kereszténynek leghőbb vágya: az örök boldogságot!

Nagyatádon, 1907. február hó 28-án.

A FORDITÓ.

ESZKÖZÖK A BOLDOG HALÁL ELÉRÉSÉRE.

ELSŐ ESZKÖZ:

Idejében kell a halálra készülnünk.

Hogy meg kell halnunk, mindenki elhiszi és mindenki megérti, de azt, hogy mit tesz meghalni s mily nagy fontoságu dolog, ennek megértésére kevesen törekszenek. *Mit tesz meghalni?* Meghalni annyit tesz, mint elhagyni mindent és elhagyatni mindenkitől. A keserű halál ugyanis megfoszt, elszakít barátainktól, hivatalunktól, méltóságunktól, gazdagságunktól és örömeinktől. Meghalni annyit tesz, mint *körülvétetni és szorongattatni ellenségeinktől*, kik lelkünket akarják a kétségbeesésbe s így a kárhozatba kergetni, s körülvétetni a fájdalomaktól, melyek testünket gyötrik. Meghalni annyit tesz, mint végső ütközetre szállni kegyetlen ellenségünkkel, s ezen ütközetben elgyengült, megtört lelkünk minden erejét megfeszíteni örök üdvösségünkért. Végül meghalni annyit tesz, mint belépni a boldog, vagy boldogtalan örökkévalóságba s abban örökké megmaradni.

Oh, mily rettenetes állapot! Abban a pillanatban, midőn kileheled lelkedet, nem kevesebbről van szó, mint Isten örök birásáról, vagy elvesztéséről; az üdvösségről, vagy kárhozatról;

az örökkévalóságról, melyet vagy a mennyben, vagy a pokolban kell töltened. Oh, valóban rettenetes pillanat. Mit következtetsz mindebből? Bizonyára azt, hogy meghalni minden ügyeid között a legnagyobb fontosságú ügy s nagyon is megérdemli, hogy minden gondodat, igyekezetedet erre szenteld, vagyis arra kell törekedned, hogy jól halj meg! Meg kell ragadnod az eszközöket, melyek haláloedat boldoggá s eltávolítanod az akadályokat, melyek azt boldogtalanná tehetik.

Már pedig, a mi halálunkat boldoggá teheti, nem más, mint a folytonos előkészület. Ennek elhanyagolása, boldogtalan halált hoz reánk. Mert a jó halál és a jó előkészület között bizonyos isteni kapocs van, a mennyiben szorgos igyekezetünkhöz, melylyel a halálra készülünk, szokta nem ritkán kötni az Isten a végső kegyelmet. Tehát legelső és legfontosabb dolgunk legyen, hogy a halálra idejében elkészüljünk. Életünknek egyedüli foglalkozása, fáradalmainknak egyedüli célja legyen, hogy jól elkészülve halhassunk meg. És valóban, ha jól elkészültél, eleget tettél, habár egész életedben nem tettél is egyebet. Ha pedig nem készültél, jól lehet minden egyebet megtettél is, országok, fejedelmek ügyeit intézted el; mit sem tettél, mert azt mulasztottad el, a mihez hasonlítva minden csak haszontalanság és hiúság.

De vajjon hányan gondolnak erre? Nap-nap után látjuk, hogy most ezt, most meg amazt viszik a temetőbe. Tudjuk, hogy nekünk is meg kell halnunk. Hisszük, hogy ez olyan ügy, melyre egész életünk minden gondját kell fordítanunk. Elismerjük, hogy nem lehet eléggé a halálra elkészülnünk. Mindnyájan rettegünk készületlenül és hirtelen meghalni. Elsápadunk, felsóhajtunk, ha értésünkre jut, hogy valaki hir-

telen halt meg s balsejtelmek támadnak bennünk, mégis alig találkozunk valaki, a ki a halálra készülne.

A halál a pont, melytől egy vonal az örökkévalóság körébe vezet. Mégis hánynak van rá gondja, hogy ez a vonal egyenes legyen? A halál a kapu, melyen át a halhatatlanság házába lépünk, átmenet ebből a világból a másikba, — ah, de milyenbe? — és erre a költözködéésre alig gondol valaki. Pedig az Úr Jézus ugyancsak komolyan int bennünket: „*Ti is legyetek készen, mért a mely órában nem véltetek, eljön az ember fia.*“¹ Figyelmeztetnek a szentek, hogy a halál az öregeknél az ajtóban, a fiataloknál pedig lesben áll. A hit tanítja, hogy senkinek sincs egy biztos pillanata. A tapasztalat mutatja, hogy sok fiatal életet oltott már ki a hirtelen halál. Az ész azt diktálja, hogy ily nagy fontosságú ügyben semmit sem szabad az esetlegességre bízni. És mégis úgy élünk, mintha *sohasem*, vagy *nem egészen* kellene meghalnunk, nem aggódunk, nem készülődünk. És ezt nem pogányokról mondjuk, hanem keresztényekről, kik „a hitnek igéiben neveltettek“² a kik hiszik, hogy meghalnak, hogy ítélet vár rájuk, és örök boldogság, vagy kárhozat lesz osztályrészök. Így tesznek még nem ritkán papok és szerzetesek is, a kiknek élete, már hivatásuknál fogva sem egyéb, mint folytonos előkészület a halálra.

Kiki láthatja tehát, hogy nem utolsó akadály a üdvösségünknek a mi esztelen gondatlanságunk. Ennek két okát tartom lehetségesnek; vagy kevésbé tartjuk szükségesnek,

¹ Luk. 12., 40.

² I. Tim. 4., 6.

hogy idejében elkészüljünk, vagy azt gondoljuk, hogy úgy is van rá idő. Ha ezt a két tévedést kiüzzük lelkünkéből, hathatós segítséget nyerünk a boldog halálra. Ki akarom mutatni 1., hogy nagy szükségünk van arra, *miszerint* a halálra elkészüljünk; 2., hogy késedelem, halogatás nélkül, azonnal készülnünk kell reá.

1. Szükséges, hogy a halálra elkészüljünk.

I. Hogy nagyon is szükséges a halálra elkészülnünk, figyelmeztet bennünket halálunk bizonytalan órája, az azt követő örökkévalóság s az ítélet szigorúsága. Az év tizenkét hónapjából, a hónap négy hetéből, a hétnek hét napjából, a nap huszonnégy órájából az egyik bizonyára utolsó lesz. De hogy melyik lesz? melyik napon? melyik héten? melyik hónapban fogsz meghalni? — bizonytalan. Szent Ágoston erre nézve azt jegyzi meg: „*El vagyon rejtve az a nap, hogy minden napra ügyelj.*“¹ Minthogy tehát bármelyik utolsó lehet reád nézve, légy rajta, hogy ne legyen egyetlen egy nap is, melyen nem volnál készen a halálra.

Sz. Bernát azonfelül még egy rettenetes igazságot tár elénk: E világ tengeréből négy lélek közül alig menekül meg egy, mely a halálban hajótörést ne szenvedne, annyira veszedelmes az utazás az örökkévalóság révpartjához. Nagyon is szükséges tehát, hogy erre a veszedelmes utazásra jól elkészülj. Mert a mi utána következik, az örök: vagy örök boldogság, vagy örök gyötrem; vagy soha véget nem érő öröm,

¹ S. Aug. in Ps. 101.

vagy soha ki nem alvó tűz. Oh örökkévalóság! Oh örök emlékezetre méltó szó! A kit ez a szó sem serkent serény készülődésre, arra méltóan vár az ítélet szigora.

De hogy még jobban meggyőzzelek, tenmagadat hivlak föl bírál. Mondd meg kérlek, ha most rögtön Isten ítélőszéke elé kellene menned, készen találna-e Isten hívó szava? Lelkiismeretedre hivatkozom: mondd meg készen volnál? . . . Nos, miért habozol? Mit sápadozol? . . . Mily vakmerőség tehát csak egy percig is oly állapotban élni, melyben nem szeretnél megítéltetni? tudod, hogy bármely órában meghalhatsz, és magad bevallod, hogy ha most mindjárt meg kellene halnod, legkevésbé volnál elkészülve. És még sem készülődöl?

A halál utáni pillanatban rögtön megfogsz ítéltetni. A rossz, a mit kerülnöd kellett volna és mégis elkövetted, jön itt tárgyalás alá. Következménye, az örök és helyrehozhatatlan rossz: az örök kárhozat! Ez az ítélet végleges és visszavonhatatlan lesz reád nézve, melyet, miután semmi sem állhat útjában, azonnal végrehajtanak. Lelked állapota kétséges; mert hogy vétkeztél jól tudod, de hogy bűneidet őszintén, igazán megbántad-e? nem tudod. És e kétes helyzetben kell menned az ítélőszék elé, a hol „*a ki ítél az Ur az*“¹ a mindentudó, mindenható, kérlelhetetlen Ur! És te az ítélőszék elé készülletlenül mernél menni? Ime mily szükséges idejében készülni a halálra, nemcsak a bűnösöknek, hanem az igazaknak is.

II. Ha bűnös vagy, készülj a halálra, mert ha bűnben halsz meg, beharangoztak örök halálodra; ezt tanítja a hit. Az is bizonyos, hogy egyetlenegy pillanat alatt el lehet vesz-

¹ I. Kor. 4. 4.

teni egy hosszú, szigorúan eltöltött élet minden érdemét. Ugyancsak bizonyos az is, hogy nem biztosít jó halálról még a legtökéletesebb keresztény élet sem. Mert bár szent életet élj, még is a míg élsz, még az utolsó pillanatban is vétkezhetsz, bűnben halsz meg, s így elkárhatsz. „*Az Isten ítélletei nagy mélység.*“¹ Az a katona, a kiről március 10 én, a negyven szent vértanú ünnepén emlékezünk, sokáig tűrte társaival együtt a jég hidegét, és már-már halálra válván, megtagadta hitét, elveszett. Két japáni missionárius már több órán keresztül szenvedte a lassú tűz okozta gyötrelmeket, végre elpártoltak hitöktől. A zsarnok újra tűzbe dobatta őket és mint hittagadók veszttek el, kik ugyanazon tűzben vértanúk lehettek volna. Júdás egy ideig szentül él az apostolok között és végül kétségbeesve felakasztja magát. Azoknál a szerencsétleneknél nem hiányzott tehát az életszentség, de az utolsó pillanatban elestek. Most a pokolban égnek, s égni fognak mindörökké, míg a mennyben mások nyerték el trónjaikat, s kapták meg koronáikat. Tehát az igazak sem lehetnek biztosak a jó halálról, hacsak folytonos és szoros készülődéssel nem iparkodnak Istentől ezt a kegyelmet megnyerni. A végső kegyelmet pedig nem ígérte oda az Isten senkinek, bármily tökéletes, szent és erényes életet élt is. Ide vág az Ur Jézus intése: *Vigyázzatok és imádkozzatok!*“² Tehát, ha igaz életű vagy is, készülj a halálra.

Többet mondok: minél szentebbül éltél, annál jobban kell vigyáznod, nehogy az előkészület elhanyagolása miatt rosszul halj meg. Minél több és minél nagyobb érdemeket

¹) Márk. 13. 33.

² Zsolt. 35. 7.

gyűjtöttél életedben, annál inkább érdekedben áll, hogy jól halj meg. Mi haszna volt a kereskedő fáradságának, ha össze szerzett árúit éppen hazájának kikötőjébe veszti el? Nagy viharokat állt ki a tengeren s itt érte a hajótörés. Mit használ egy hosszú élet folyamán óriási érdemeket szerezni, s azokat végre rossz halál által elveszíteni? Ha tehát az igazaknak is szükséges a halálra elkészülni, mennyivel inkább nekünk bűnösöknek. Ha a szenteknek is van félni valójuk, mennyivel inkább a bűnösöknek, a lanyháknak és azoknak, kik a halálra sohasem gondolnak, mintha nem is rájuk tartozó dologról volna szó.

Bizonyára vagy a szentek tévedtek, vagy önmagunkat csaljuk meg. Ha tehát valaki bűnös gyönyörökben eltöltött élet után boldog halált remelve, biztonságban érzi magát; akkor a szentek esztelenek voltak, hogy testöket bőjtellel, sanyargató, vezeklő övvél és ostorcsapásokkal gyötörték, hogy a legnagyobb szegénységben, a világnak meghalva éltek, hogy a földi dicsőség helyett a megvettetést választották. És mindezt nem egyébért, minthogy egykor jól halhassanak meg. Vagy hát miért imádkoztak, könnyeztek és sóhajtoztak annyit? Miért aggságoskodtak és féltek a rossz haláltól, ha minden készület nélkül, ha minden óvintézkedés nélkül boldogan halhat meg valaki?

A mi rokonaink, barátaink, fivéreink, nővéreink elhagyják a világot, élve temetik el magukat a zárda falai közé, folytonos önsanyargatásban, imádságban töltik életüket, csak azon célból, hogy végre jól halhassanak meg. Mi pedig minden előkészület nélkül, rosszul, vagy hanyagúl töltött élet után félelem és rettegés nélkül, hogy úgy mondjam: arcátlanul jó

halált reménylünk, melyet ők még oly szent élet után sem mertek maguknak ígérni és csak félve, rettegve reméltek. Ebből következik, hogy mennyire szükséges mindnyájunknak készülni az örökkévalóság nagy útjára. Valóban megsiratni való azok esztelensége, kik ezzel mitsem törődnek, míg földi dolgaik sikeréért az egész világgal szembeszállnak.

III. A küzdők mielőtt a küzdelembe bocsátkoznának, először otthon kipróbálják erejüket, gyakorolják magukat a vivásban, készülnek reá; kellő gyakorlat nélkül senki sem mer kilépni a küzdő porondra. Mi pedig készületlenül merünk harcba bocsátkozni az egész örökkévalósággal. „*És azok ugyan, hogy hervatag koszorút nyerjenek, mi pedig hervadatlan!*”¹ mi pedig lustálkodunk, mikor a hervadatlan, halhatatlan és örök jutalomról van szó. Ha egy beszédre, vitatkozásra, színelőadásra, vagy peres ügyre készülnek az emberek, hogy felhőzdik homlokuk a gondoktól. Akkor minden perc drága s az idő bármily hosszú is, mégis rövidnek látszik. De a mennyországért, halhatatlan lelkők üdvéért, Isten birásáért alig nyújtják ki kezöket. Pedig *csak itt* van időnk s mégis gondtalanul élünk, nem törődve azzal, hogy a halál az utolsó és legfőbb működése az életnek. Nem mernénk a nyilvánosság előtt készületlenül táncolni s a rettenetes halálugrásra mégis készület nélkül megyünk. Szégyenünkre kell ki-mondanunk azt, hogy nagyobb gonddal készülünk egy uzsonnára, mint a mennyei vacsorára; nagyobb lőtás-futással készülünk egy napi útra, mint az örökkévalóság hosszú útjára. Mások ügyét-baját mily érdeklődéssel tárgyaljuk, saját lelki-

¹ I. Kor. 9., 25.

ismeretünkkel számot vetni nem akarunk, jöllehet ez a mulasztás a halál után helyrehozhatatlan.

Minden más tévedést helyre lehet igazítani, de ha itt tévedünk, akkor végünk van, még pedig örökre. Ha a halál egyszer rosszul üt ki, e tévedést kijavítani, a halált megismételni nem lehet többé. A melyik fa félreesik, úgy marad; ha északnak, északon, ha délnek, délen marad. Ha legalább kétszer halhatnánk meg, nem volna oly oktalanság magunkat *először* kitenni a veszélynek, mert egy másik halállal a csorba kiköszörülhető volna! De hát csak egyszer halunk meg, tévedésünket nem lehet helyrehozni az örökkévalóságban.

Ezt mind igaznak tartjuk, és mégis mit teszünk? Milyen a mi készülletünk a halál nagy napjára? Mondd meg kérlek: ha biztosítva volnánk arról, hogy mi *soha*, vagy *többször*, *jól* fogunk meghalni; ha biztosítva volnánk a felől, hogy az örökkévalóság, a mennyország és pokol nem más, mint vén-asszonyok meséje, élhetnénk-e gondtalanabban örök üdvösségünket illetőleg, mint most? Ha az Ur Jézus esküvel erősítette volna, hogy mindenki csak jól elkészülve fog az életből távozni, hogy jó előre leszünk figyelmeztetve, szentségekkel ellátva; ha mondta volna, hogy bőven lesz időnk a készülődésre s hogy életünk pillanatával szabadon fogunk rendelkezni, elhanyagolhatnánk-e jobban ez örök életünkbe mélyen vágó ügyet? Pedig az örök Igazság éppen az ellenkezőjét mondta és állította! Ezt is hisszük, és mégis? . . .

Oh keresztény! minthogy *ma* készülletlen vagy, nem szeretnél *ma* meghalni. Pedig még ma meghalhatsz: még ma egy hurut megfojthat, egy golyó ajtót nyithat lelkednek, egy

szerencsétlen elcsuszás, elesés rögtöni halálot okozhatja. Ezt hiszed, és még sem készülsz? Oh bűnös! abban a pillanatban halhatsz meg, melyben vétkezel és ugyanazon pillanatban a pokolba zuhanhatsz alá. Ezt hiszed, és mégis vétkezel? Ha téged mostani bűnös állapotodban találna a hirtelen halál, oh! véged volna örökre, a gyötrelmek örvényébe merülnél. Ezt mind hiszed, és még sem tartasz bűnbánatot? . . . Hetek, hónapok, évek óta élsz halálos bűnben és mégis a pokol szélén játszol? Vagy eretnekek vagyunk, ha mindezt nem hisszük, vagy eszelősek, ha még sem készülődünk! Vagy nem pokolra méltó esztelenség kell-e ahoz, hogy nem készülnünk a halálra akkor, miután e megrázó igazságokat megismertük, elhittük, s nem szeretnénk készületlenül meghalni, pedig ez mindennap megeshetik velünk? Ha egy vadember, ki ezen igazságokról sohasem hallott, a halálról megfélemedkezve él, azon nincs csodálni való! De egy keresztény, a kiből él ez a hit, egy szerzetes, ki zárdába vonúlt csak azért, hogy a világtól szakítva zavartalanul készülhessen a jó halálra, ezek élnek megfélemedkezve a szörnyű pillanatról, ez oly elhanyagolása Istennek s az örök üdvösségnek, hogy méltán rászorgálnak a rossz és hirtelen halálra.

IV. Az isteni igazságosság a bosszút legtöbbször az utolsó órára hagyja, s a bosszú kardját teljes súlyával eresztile a gondtalanok fejére. Ebből is kitűnik, hogy mily szükséges a halálra készülnünk, mert a milyen az előkészület, olyan a halál. A hanyag élet előhírnöke a rossz halálnak, mert Krisztus Urunk mondja: *„Boldogok ama szolgák, kiket midőnmegjön az Ur, ébren talál; — vagyis elkészülve. — És ha a második örváltáskor jön (az ifjú korban) és ha a harma-*

dik örváltáskor jö (a férfi korban) és úgy találja, boldogok ama szolgálók.¹ Ime isteni szó biztosít minket a boldogságról, ha a halálra idejében elkészülünk.

Ellenkezőleg pedig: „*De ha az a szolga azt mondja szívében: Késik eljönni uram! azután eszik, iszik és részegkedik; eljö ama szolgának ura az napon, melyen nem reményli és azon órában, melyet nem tud, elszakasztja őt, (a választottaktól) és e részét a hirteleneknek adja ki.*”² A hanyagság pedig ebből olvassa ki kárhozatát. Erre tanít bennünket a tiz szűzről szóló példabeszéd is. Mindnyájan szűzek voltak, de nem mindnyájan okosak, mert nem voltak elkészülve. A balga szűzeket kirekesztették, mivel hanyagok voltak a készülődésben és bebocsátották az okosokat, mert szorgalmasan ékesítették lámpáikat. Szorgoskodásukhoz volt kötve a végső kegyelem. Hozzáteszi még az Ur Jézus: „*Vigyázzatok tehát, (mert nem tudjátok mikor jö el a háznak ura, estve-e, vagy éjjélkor, vagy kakasszóra, vagy reggel,) hogy midőn hirtelen eljövend, ne találjon titeket aludva,*”³ és reátok is: „*ne jöjjön hirtelen veszedelem, melyet nem követ fölépülés.*”⁴ Készüljünk tehát szorgalmasan kimulásunk napjára, nehogy a halál készületlenül taszítson bennünket sirunkba.

2. A készülődést nem szabad halogatni.

I. Hogy nagyon is szükséges a halálra elkészülnünk, nem tagadjuk, de azért belé még sem kezdünk, azt vélvén,

¹ Luk. 12., 37., 38.

² Luk. 12., 45., 46.

³ Márk. 13., 35.

⁴ Pélab. 29., 1.

hogy még arra elég időnk van. Hogy mily gyenge lábon áll ebbeli reményünk, a következőkből látni fogjuk ; ott kitűnik majd, hogy nemcsak nagyon szükséges a halálra készülnünk, hanem, hogy e munkához késedelem nélkül hozzá kell fogunk. Igaznak tartjuk, bevalljuk, hogy a jó halálra készülni kell, mert csak azok a szolgák boldogok, „*kiket midőn jő az Ur, ébren talál.*“¹ Elismerjük, hogy a holnapi napról nem vagyunk biztosak, mert az Isten szent Gergely szerint: „*a ki a bűnbánónak bocsánatot ígért, a késlekedőnek a holnapi napot nem ígérte meg.*“²) Tudjuk jól, hogy mindennap meghalhatunk, mert: „*csak egy lépésnyire vagyunk, én és a halál.*“³) Oly kevésbé vagyunk biztosak a holnapi napról, mint száz évről. Sokan halnak meg ma és holnap azok közül, kik a halált még messze távolban gondolják. A mi azokkal megtörténik, velünk is megtörténhetik. Ezt hallva nem szörnyű oktalanság kell ahhoz, hogy a készülődést holnapra hagyjuk?

Hallgassuk meg csak, mit mondanak a szent könyv lapjai? Izaiásnál olvashatjuk: kevesek a mi életünk napjai, mint az árnyék elmulása a mi időnk: holnap meghalunk. És ugyan micsoda következtetést vonnak le ebből az emberek? Halljátok és bámuljátok. „*Fertek tehát, éljünk a jelen való jókkal és élvezzük gyorsan, a mi teremtetett még az ifjúkorban. Drága borral és kenetekkel töltözünk, és ne muljék el tőlünk az idő virága. Koszorúzzuk meg magunkat rózsákkal, mielőtt elhervadjanak; egy mező se legyen, melyet el ne jár-*

¹ Luk. 12., 35.

² Hom. 12. in Evang.

³ Kor. I. 20. 3.

*jon a mi bujaságunk.*¹ Lehet-e ennél esztelenebbet mondani, vagy gonoszabbat gondolni?

Lehetetlen, hogy keresztény létünkre meg ne vessük e világias, istentelen szólásmódot. De hogyan van az, hogy bár megvted ezen elveket és mégis szerintük élsz? Restellenéd szádba venni e szavakat, de nem restelled azok szerint intézni életed sorát.

Elismered, hogy életed ideje rövid, s az mint az árnyék eltűnik, tudod, hogy holnap meghalhatsz és mégis élvezed a világ javait, örömeit, a mennyei javakra mit se gondolván. A gyönyörök rózsáival koszorúzod magadat, a mennyországról megfeledezve eszel-iszol, nem törődve lelkeddel és a közelgő halállal. Mi lehet ez egyéb, mint szóval katolikusnak lenni, tettekkel pedig pogány módra élni?

II. Azt mondod: mindig van elég idő, hogy a halálra készüljek, a halogatás nem veszedelmes; nem sürgős a dolog; majd egyszer csak elkészülök stb. Ha így áll a dolog, akkor Krisztus szükségtelenül zaklatott bennünket intelmeivel, fölösleges volt lelkünkre kötni: lássátok, vigyázzatok, legyetek készen. Oh hányan égnek már a pokolban, kik ugyanígy éreztek és gondolkoztak, ugyanazt fogadták és mégis elvesztek. A pokol telve van jóakarattal és hamis meggyőződéssel. De hát hadd kerüljenek mérlegre szavaid. Azt mondod, hogy mindig van még időd. Nagyon tévedsz. A titkos jelenések angyala megesküvék az örökkön örökké élőre, *hogy idő nem lesz többé.*² Nincs veszedelem a halogatásban? — ismét

¹ Bölcs. 2. 6—8.

² Titk. jel. 10., 6.

tévedsz, mert talán még: „*ez éjjel számon kérik tőled lelkedet.*“¹ Semmi sincs, a mi a dolgot sürgesse? Hát a közelgő halál veszedelme, mely a következő pillanatban meglephet? Hiszen: „*Az ember nem tudja végét, hanem mint a halak horoggal fogatnak és mint a madarak törbe ejtetnek, úgy fogatnak az emberek a gonosz időben, midőn az Ur hirtelen rájok jő.*“² Hagyjuk jövőre, majd elkészülök. De ki biztosított tégedet a holnapi napról? „*Azt a napot azonban vagy óráát senki sem tudja.*“³ Gondold meg, kiált föl szent Bernát, hogy a mit ma még tenned szabad, holnap talán már nem szabad.“⁴ Talán az Isten, a ki neked a mai napot megengedte, a holnapi napot megtagadja.

Bizonykodol, hogy még jó erőben, életed virágjában vagy s így a halál távol áll tőled. De ezzel éppen ellenkezőt állítanak az evangélisták, más nézetre tanít Krisztus, mást mutat a tapasztalat. Tehát kinek fogsz hinni? Az ember „*mint a virág kinyílik és letiportatik.*“⁵ Az én napjaim közepén megyek az alvilág kapujához, keresve esztendeim maradványát; reggeltől estig végemre jársz.“⁶ Ugyanezt mondja a Szentlélek is és még most is kételkedel? Számptalan ifjú halt már meg és ma is náladnál fiatalabbak és erősebbek hálnak meg, mint te vagy. A halál vak, nem tekint sem erőre, sem ifjúságra. Csak egy tetőről lehulló kődarab kell, hogy az a te erős tested rommá váljék.

¹ Luk. 12. 20.

² Préd. 9. 12.

³ Márk. 13. 32.

⁴ Ep ad Roba.

⁵ Jób 14. 2.

⁶ Sz. 38. 10. 12.

Talán ma nem fogok meghalni, okoskodol tovább. *Talán*, mily megsiratni való szó. De talán meg fogsz halni. „*Az ember nem tudja végét.*“¹ Tehát vakéletnek teszed ki az örökkévalóságot, bizonytalanságra hagyod lelkedet, Istent, mennyországot? Ha beteg vagy, azonnal orvost hivatsz. Miért teszed ezt? Hát nem lehetséges az, hogy orvos segítsége nélkül felgyógyulj? De lehetséges — feleled rá — de hát már én csak a biztosabbat választom, mikor életemről van szó! Ah, tehát a mikor testi életeredől van szó, akkor a biztosabbat választod, mikor pedig lelked élete fog veszedelembe, akkor ezt a „*talán*“ szóra bizod. „*Emlékezzél meg kérlek, — mondja arany száju sz. János, — hogy a lélekről, a mennyországról, az örökkévalóságról beszélsz.*“²

Mégis megtörténhetik, hogy ma nem halok meg, folytatod okoskodásodat. Magam is azt mondom, hogy ez lehetséges. De hátha másképp lesz? Hogyan távozol innét és hová? — kérdi szent Ágoston. Ne árts kérlek magadnak és válaszd a biztosabbat. Nem fogod megbánni egy hosszú élet után sem, hogy a halálra már most elkészültél. Hányan megbánták már, hogy ezt elhanyagolták. Kérdezd meg azonban a szenteket, hogy megbánta-e csak egy is ebbeli igyekezetét? Nem találsz ilyent egyet sem. Kérdezd meg az elkárhozottakat, mit felelnek? Ah . . . ez az, a mit örökké bánni fogunk! Nehogy te is megbánd, már most készülj a halálra, bármily messze legyen is az tőled. Ha ezt most megtenni elmulasztod, midőn tehetségedben áll, talán nem teheted meg akkor, a mikor

¹ Préd. 9. 12.

² Hom. 22. in 2. Cör. 10.

akarnád; mert az Isten gyakran megtagadja tőlünk *holnap* azt, a mivel *ma* megkinál. „*Ne vesd meg az Isten irgalmaságát* — mondja szent Bernát — *ha nem akarod érezni igazságosságát.*“¹ Hogy jól készülhessünk, időre és különös kegyelemre van szükségünk. Most még mindakettő meg van. Ha most nem használsz föl, talán a jövőben mindegyiket nélkülözni fogod s talán éppen ezek megvonásával fog téged Isten hanyagságodért megbüntetni. Tehát félj és a halálra idejében haladék nélkül készülj!

De most nincs időm, tulságosan el vagyok foglalva házi és hivatalbeli ügyeimmel. Micsoda beszéd ez? Mi a világ legfontosabb ügye az örökkévalóságéhoz hasonlítva? Hiábavalóság, semmiség és nem más! Hogy tehát hiábavalóságokkal foglalkozhassál, nincs időd az örökkévalósággal foglalkozni; fecsegésre, játékra, szórakozásra van idő; hogy lelkedre, mennyországra és pokolra gondoldj, hogy a halálra készülj, erre nincs időd. Hová tettük eszünket, a mikor kicsiségekre hónapokat, éveket pazarlunk az örökkévalóság fontos ügyének egy napot sem szentelünk? „*Ah!* — kiált fel aranybeszédű szent Péter — *mikor adunk végre annyit az Istennek, mint a mennyit a világnak, mikor adunk annyit az égnek, mint a mennyit a földnek, mikor fogunk annyit adni az erénynek, mint a mennyit a bűnnek adtunk?*“² Sőt én már nem kívánok annyit. Nem követelem, hogy annyit adjunk Istennek, mennyországnak és az erénynek, mint a mennyit a világnak, földnek és a bűnnek adtunk, hanem csak egy napot

¹ Serm. I. in Epiph.

² Serm. 11.

fordítsunk reá. Csak egyet, a mint ugyanazon szent atya is figyelmeztet, hogy a kik eddig: „*a testnek évet, sőt éveket adtunk, adjunk legalább egy napot; éljünk egy keveset Istennek, kik egészen a világnak élünk és tegyük félre egy kevéssé a földi gondokat,*“¹ és a hiú reményt, hogy még van időnk, vessük ki lelkünkéből. És az a botránykő, melyen megsérül, megtörik akaratumk, törekvésünk, távolítsuk el hát útunkból ezt a követ.

III. Mit meg nem tesz az Isten, hogy a hiú reményt szívünkéből kitepje? Nem elégszik meg azzal, hogy prófétái, apostolai és evangélistái által fölvilágosít bennünket, hogy az időt illetőleg mily hiábavaló a mi reményünk, hanem a titkos jelenések könyve szerint elküldi „*erős angyalát az égből, felhővel körülvéve, fején szivárvánnyal és arca olyan vala, mint a nap és a lábai, mint a tüzes oszlopok,*“² a ki, hogy testének állásával is figyelmessé tegye az embereket az ég ítél-tére: „*jobb lábát a tengerre tevé, a balt pedig a földre és kiálta nagy szóval,*“³ hogy mindenki meghallja „*mint midőn az oroszlán ordít,*“⁴ hogy mennydörgő szavával fölkeltsé az alvókat. Azonban „*az angyal fölemelé kezét az égre*“ — mintegy tanúkul hívá fel az ég lakóit, — „*és megesküvék az örökkön örökké élőre, ki az eget teremtette és a földet, hogy idő nem leszen többé.*“⁵ A ki az időt elpazarolja a nélkül, hogy a halálra készülne, annak számára *idő nem leszen többé*; a ki

¹ Id. Serm. 12.

² Titk. jel. 10., 1.

³ U. o. 10., 2., 3.

⁴ U. o. 10., 3.

⁵ U. o. 10., 6.

napról-napra, évről-évre halogatja e nagy fontosságú ügyet, annak számára a különös kegyelmet illetőleg, mely a jó halál feltétlen kelléke, *idő nem lesz en többé*. Így esküszik meg Isten az ő angyala által, hogy a hanyagok szívében a hiú remény utolsó szikráját is kioltsa.

És még mindig találhatók olyanok, kik azt mondják, hogy van még idő. Majd ha ezt vagy azt a dolgomat elvégeztem, majd ha ez vagy az az ünnep itt lesz, ha ezt az útatam befejezem; majd az év végén; a nagybőjtben stb. Milyen dőre szavak! Ki biztosított téged az időről és kegyelemről? Hiszen az Ur Jézus, a szentek és angyalok az ellenkezőt állítják. A mindennapi tapasztalat hány hirtelen halállal számolhat be? Az elkárhozottak a pokol mélyéből nem ezt süvöltik-e füledbe? Csak temagad ígérsz magadnak hosszú életet s boldog kimulást.

IV. Tehát vagy hite, vagy józan gondolkodása nincs annak, a ki ezeket jól megfontolná idejekorán és szorgosan nem készül a halálra s a kegyelem sugarai előtt behunyja lelki szeméit, ki ifjúságának virágában hosszú életet jósol magának. „*Ah te balgatag mit kecségteted magadat hosszú étellel, holott egy bátorságos napod sincsen e világ éttedben.*“¹ Hogyan ígérheted magadnak a holnapot, mikor még a jelen órában sem vagy biztonságban? Talán az a láz, mely néha elő szokott venni, még ma végez veled. A lassú sorvadás ebben az órában is kiolthatja életed fáklyáját. Az a gyomor-baj csak a mai napra várt: evés közben is érhet a halál vagy éppen játék és multság közben. Tudod-e mi adja halá-

¹ Kriszt, köv. I 23.

lodhoz az anyagot? Saját véred, szived, májad, veséd, gyomrod, léped. Mi több, még táplálkozásunkkal, ételünkkel és italunkkal is a halált siettetjük.

„Vajmi sokan csalatkoztak s egész véletlenül kiszakadtak a testből;“ mondja ugyancsak Krisztus követésé-nek szerzője, kik öregkort jósoltak másoknak. Vigyázz, nehogy veled is megessék és ne mondják rólad holnap azt, a mit te ma másokról mondasz: Istenem, ki hitte volna, hogy oly hirtelen hal meg. Ma nász, holnap gyász. „Rajta tehát édes atyámfia — mondja Kempis Tamás — igyekezzél most megtenni mindent, a mi csak telik tőled, mert nem tudod, a halál kaszája mikor terít le s nem tudod, siron túl mire ébredsz.“ A mi legfontosabb reád nézve ma, ne hagyd azt holnapra, mert a holnapi nap bizonytalan, nem tudhatod, hogy megéred-e? Vesd végét késlekedésednek s készülj a távozásra. Majd meglátod, hogy mily könnyebbülést és vigasztalást szerez neked ez utolsó órában. Ellenkezőleg pedig mily gyötrelm marja lelkedet, ha lanyhaságodnak csak az utolsó óra vet véget.

Oh én esztelen! mit tettem eddig? Hány napot, hány órát szenteltem a készülletnek? Oh - Istenem, ha most, ha azon a napon, abban az órában, abban a bűnben haltam volna meg, hol volnék most? Ah, én is felkiálthatok szent Ágostonnal: „*Hová mentem volna, ha innét eltávoztam volna, ha nem a tűzbe és a gyötrelmekbe, tettemnek méltó helyére.*“¹ Megborzadok, midőn elgondolom, hogy még ez évben, a mai napon, a jelen órában is nálamnál sokkal jobbak haltak meg,

¹ Aug. Lib. V. Conf. e. 9.

kik ép úgy mint én hosszú életet ígértek magoknak és most a pokolban vannak eltemetve. Mi lett volna velem, ha akkor . . . haltam volna meg ebben, vagy abban a bűnben, hol volnék most? Mert: „*Ha akkor az Ur nem segít engem, csakhamar a pokolban lakott volna az én lelkem.*“¹ De a mai napon határozottan és erősen fogadom, hogy az Istentől nyújtott kegyelmet és időt felhasználok minden igyekezetemet a komoly készülődésre fordítom s e nagy munkába még ma, haladék nélkül belefogok, nehogy az idő elvesztegetéseért örökké bűnhődjem s romlásommal én is adatot szolgáltatassak az elkárhozottak évkönyveihez.

MÁSODIK ESZKÖZ:

Nem szabad a készülődést az utolsó órára hagynunk.

A felhozott indokok eléggé meggyőzhettek hennünket arról, hogy mily veszélyes dolog az életből készületlenül távozni. De hiszen mindannyian elkészülve óhajtunk meghalni! Azonban a sátán itt is kiveti tőreit s a készülődést arra az időre hagyjuk, a mi talán sohasem lesz birtokunkban; olyan időre, midőn már mindenre képtelenek leszünk, amikor már nem *készülni*; hanem már *elkészülve* kellene lennünk.

A halálos betegség, az élet utolsó pillanatai az emberre nézve a fájdalom és szorongattatás napjai, amikor is a közeledő halál és örökkévalóság félelme megzavarja a gondolkodást és ítélőképességet s a kór ereje az érzékek cselekvőképességét

¹ Zsolt. 93., 17.

meggyöngíti, elveszi. És mi ezt az időt szánjuk a készülődés nagy munkájára. De hát hitetekre mondjátok meg, ez-e az ideje annak a fáradságos munkának, mely a lélek összes tehetségeit igénybe veszi? Remélhetjük-e, hogy fáradt testtel és lélekkel ebbeli igyekezetünk sikert fog aratni?

Várjuk a halál idejét, hogy akkor készüljünk reá. De vajjon meg lesz-e a készülődéshez szükséges idő? Biztosak vagyunk erről? Még ha lesz is idő, de mennyi? Nehány röpké pillanat elégséges lesz-e arra, hogy egy hosszú életről leszámolj? Minderről a tapasztalat az ellenkezőt bizonyítja. Azért tehát ki fogom mutatni, hogy lelkünk legfontosabb ügyében az utolsó óra 1) nagyon *bizonytalan* idő: 2) nagyon *rövid* idő; 3) nagyon *alkalmatlan* idő.

1. Az idő nagyon bizonytalan.

I. Bizonytalan az, hogy betegségünk utolsó szakában rendelkezni fogunk a szükséges idővel. De mit mondok? bizonytalan? Sőt bizonyos az, hogy nem lesz időnk. Mert maga az Isten, ki az élet és halál Ura, kinek hatalma alatt van az idő és pillanat, a kinél megvan határozva életünk napjainak száma, világosan kimondja, hogy úgy jó el, mint a a tolvaj: éjszaka, mikor javában alszunk és legkevesbbé álmodunk a halálról; abban az órában vág le a halál kaszája, midőn legkevesbbé gondoljuk. „*Eljő ama szolgának ura azon napon, melyen nem reményli és azon órában, melyet nem tud.*”¹ Kell ennél világosabb beszéd? „*Az Ur napja, mint*

¹ Luk. 12., 46.

*éjjel a tolvaj, úgy jön el.*¹ „Mert a mely órában nem vélitek, eljön az ember fia.”² A mily bizonyos, hogy csak egyszer halunk meg, oly bizonyos, hogy váratlanul fogunk meghalni. Mert ugyanazon örök Igazság, ki apostola által mondja: el vagyon végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak, ugyan — Ő mondja azt is: „A mely órában nem vélitek, jön el az ember fia.”³ hozzáteszi még: *a mit nektek mondok, mindnyájának mondom*, hogy tudtunkra adja, miszerint e tekintetben nincs kivétel. Tehát bizonyos, hogy váratlanul halunk meg s hogy rendszerint arra a nagy útra nem lesz időnk elkészülni akkor, a midőn a betegség, a halál előhírnöke teljes erejével megrohanja a testet s megbénítja a lélek működését.

II. Az Ur Jézus nyilatkozatán kívül ugyanazt mutatja a napi tapasztalat. Nemcsak azok múlnak ki hirtelen halállal, a kiket pld. a villám sújt agyon, vagy szélütés ér stb., hanem a kik természet szerint ágyban, valamely betegségben halnak meg. Igaz ugyan, hogy a betegség nem ritkán a halál postása, szent Gergely szavai szerint: „zörget az Ur, midőn a betegség kellemetlenségei által a halál közeledtét hírül adja.”⁴ De ez a zörgetés hányszor talál siket fülekre. Hány beteget figyelmeztetnek a közelgő veszedelemre. Hánynak mondják meg egész komolyan, hogy itt a válságos pillanat, a halál már a sziv ajtaján kopogtat. És mi az eredmény? Nem hiszik el, remélnek még a remény ellen is, jöllehet életünk már csak hajszálon függ!

¹ I. Thess. 5., 2.

² Máté 24., 44.

³ Luk. 12., 40.

⁴ Hom. 13. in Evang.

De ki számlálhatná meg azokat, a kik hosszú betegség után mégis hirtelen és váratlanul halnak meg? Hiszen a halálítélet mindnyájunkra ki van mondva, mely ellen nincs felebbezés. Jóllehet súlyos betegség szegez minket az ágyhoz, mégis abban az órában halunk meg, melyben nem is gondoljuk, miért? Mert nem hisszük el, hogy már most ebben a betegségben, vagy legalább oly hirtelen kellene meghalnunk. „*Vigyázzatok pedig magatokra, — int bennünket az Ur Jézus — nehogy reátok jöjjön hirtelen ama nap, mert tör gyanánt jön az mindazokra, kik az egész föld színén laknak.*“¹ Jól jegyezd meg: mindnyájára, tehát te reád is, mert: „*úgy jövök hozzád, mint a tolvaj és nem tudod mely órában jövök hozzád.*“² Tehát te is abban az órában halsz meg, melyben nem is gyanítod és pedig annál is inkább, mert még a jó és hiv szolgálak is hirtelen és váratlanul végzik napjaikat. Ha tehát magok a szentek is ilyen sorsra jutnak, mi jogon reményled, hogy ezen általános törvény alól kivonhatod magadat?

Tehát ha a készülődést erre az időre hagyod, nagy veszélynek teszed ki lelked üdvösségét, mivel nagyon is bizonytalan, hogy lesz-e időd a küzdelemre fölfegyverkezni? Oh te boldogtalan! a halálra akkor akarsz készülni a mikor *gondolod*, hogy meghalsz. Jól van, de hát akkor halsz meg, a mikor *nem is gondolod*, eszerint sohasem fogsz készülni, és készületlenül fogsz meghalni.

III. „*De soknak adott az Isten időt aggkorában, hogy jól elkészülhessen és jámborul halhasson meg. Mi következik*

¹ Luk, 21., 34., 35.

² Titk. jel. 3., 3.

*ebből? Vajjon neked is fog adni? Talán úgy felelsz rá.*¹ Talán! Tehát magad se tudod biztosan állítani. Igaz, hogy a jobb lator vétkes életét boldog halál koronázta és halála előtt szentül készült az örökkévalóságba. De jól jegyezd meg, a mit szent Bernát mond. Csak egy volt, hogy kétségbe ne essél; csak egy volt, hogy el ne bizakodjál! A másik Krisztus angyala mellett készületlenül, rossz halállal hal meg. Kettő közül, kik a készülődést a halál órájára hagyták, csak egynek ígérte meg a haldokló Üdvözítő a paradicsomot. Ki az a ki bizakodni mer? A másik a pokolba zuhant alá. Ki nem retteg tehát? Nagyobb félelembe kell, hogy ejtsen ennek romlása, mint reményben ringasson amannak megigazulása. Ugyancsak erre vonatkozólag mondja aranszájú szent János: „*Ne kételkedjél mert nem tudod, mit hoz számodra a következő nap.*”² Bizonytalan időre ne bíz tehát az örökkévalóságot.

2. Az idő nagyon is rövid.

Föltéve, hogy az Isten különös kegyelméből mégis lesz időd felkészülni a nagy útra, a betegség utolsó napjai nem lesznek elégségesek a lélek ügyének rendezésére. Ennek okát is adom. A betegséget eleinte nem gondoljuk veszedelmesnek. Az orvos jó barátaink, rokonaink, a házbeliek mind azzal a reménnyel kecsgetnek, hogy rövid idő múlva visszanyerjük egészségünket. De ezt nem más okból teszik, minthogy lelkünkről a buskomorság sötét felhőit elűzzék s a veszedelmet előttünk eltitkolják. Ha másokat kérdezesz meg, azok sem

¹ Chrys. Szom. 22. in II. Cor.

² Id. ib.

mondják meg az igazat s kétszínüsködve mondják: egy kis láz, egy kis hideglelés, semmi más, semmi baj! És mégis ez az utolsó óra, ez a halálhozó betegség. Minthogy pedig hasonló kórtüneteket tapasztaltunk magunkon máskor is, a halálos betegség jelenségeit semmi se vesszük, elhanyagoljuk s mert válságos állapotunkkal nem törődünk, a halálra sem gondolunk.

Ha észreveszik a veszedelmet, több időt fordítanak az orvos tanácsainak meghallgatására, orvosságok keresésére és alkalmazására, mint a lélekre. Az az idő nem a jó halál megszerzésének ideje, hanem az orvosoké és az orvosságoké. A beteg annyira el van foglalva orvosával és az orvossággal, hogy alig marad ideje arra, hogy hátralévő idejét lelki számvetésre fordítsa. E közben a baj súlyosodik, a veszély nagyobbodik, az erő hanyatlak és végre kiülnek arcára a reménytelen állapot tünetei.

II. Ekkor már figyelmeztetik őt a közelgő kimúlásra és pedig nem ritkán alig huszonnégy órával előbb, vagy talán csak néhány órával előbb, mielőtt eszének és érzékeinek használatát elveszti. Már pedig a hátralévő percek drágák: búcsuzni kell a jóbarátoktól, tanácsokkal kell ellátni az örökösöket, a temetésről is kell intézkedni, házi ügyeket rendbehozni, nehogy a végrendeletből kifolyólag perpatvar támadjon, vigasztalni kell a háznépet, ki kell fizetni az adósságot stb. . . ezer és ezer dolog adja elő magát. Nos hát, ilyen zür-zavar után, talán éppen háborgó és elkeseredett kedélyállapotban kell hozzáfogni a lélek megtisztításához, a bűnrovás megsemmisítéséhez, az életgyónáshoz, az idegen jószág visszatérítéséhez, a jó hírnév visszaállításához, az ellenséggel, haragossal való

kibéküléshez, a botrányok jóvátételéhez. Közben egy kicsit pihenni is kell, az orvos és orvosság ismét előjönnek. Hogy ne is említsem, az isteni és egyéb erényeket, melyeknek a beteg talán még nevét sem hallotta, s most kell azok felindítására megtanítani.

Hát már most kérdem, hogy e néhány órácska, ez a rövid kis idő elégséges-e mindezek elvégzésére? Lehet-e egy beteg zavarodott, haldokló s talán már önkivüli állapotban levő embertől várni, hogy lelkének ügyét jól, tökéletesen rendezhesse?

III. Most, mikor még egészségesek vagyunk, nem hiányzik az erő, a tiszta ítélőképesség, a lélek nyugodtsága, nem kis nehézséget találunk a lelkiismeret megvizsgálásában, a gyónás, különösen az általános gyónás elvégzésében és a tökéletes bánat felkeltésében. Még a legszigorubb vizsgálat után is ezer és ezer kétely és aggály adja elő magát, melyek megvallása nélkül senki se tudna nyugodtan meghalni és mégis mindig marad valami az aggályokból és lelkiismeret furdalásból.

Mi lesz tehát akkor a súlyos beteggel abban a fölfordulásban, abban a nagy lelki zavarban, a midőn a beteg alig rendelkezik annyi ítélőképességgel, a mi szükséges egy rendes gyónás jól elvégzéséhez? Tehát az alatt a rövid idő alatt mi betegek, kik már-már végsőt lehelünk, könnyen fogjuk elvégezni azt, a mit sohasem tettünk, a mit egészséges korunkban, több napi fáradsággal csak a legnagyobb nehézségek leküzdése után tudtunk csak elvégezni. A mi nekünk tiszta öntudattal, ép erővel, több heti munkába került azt megtört testtel, elernyedtt, elcsigázott érzékekkel, homályba borult

ésszel, néhány órácska alatt meg tudjuk tenni? Vajjon ki remélhet ily csodát?

És mégis ezekre a pillanatokra tartanánk fenn az örökkévalóság ügyét, melyre pedig egész életünket kellene szentelnünk? De: „*Bizonyságul hívjuk ma az eget és a földet,*“¹ mivel akkor idő nem létszen többé; ugyanis az az: „*idő rövid,*“² nagyon rövid arra, hogy a halálra jól elkészüljünk. Bárki vagy tehát, ki arra az időre halasztod: „*az Isten, a Krisztus Jézus és a választott angyalok előtt*“³ mondom neked, hogy készületlenül fogsz meghalni; mert akkor és oly rövid idő alatt, Isten különös segítsége nélkül — amit csak ritkán és rendkívüli esetben nyújt — elégséges időd nem lesz a készülődsre.

3. Az idő legkevésbé alkalmas.

I. Végül az az idő nemcsak bizonytalan és rövid, hanem egyszersmind alkalmatlan is lelki ügyünk rendezésére. De beszéljen itt helyettem maga a tapasztalat. Képzeld magad elé azt az embert, ki utolsó órájára, életének végső szakáig hagyta a legfontosabb ügyet. Nézd csak, mily szánandó állapotban van: a betegség hogy leverte lábáról, erejében hogy megfogyatkozott, a halálfélelem, hogy elfogta őt! Mellette van ugyan az egyház szolgája, a pap: keltegeti, buzdítja, lelkesíti, vigasztalja. Hja! de alig megy vele valamire, s úgy veszi észre, hogy a beteg gondolatai nagyon zavarosak, észjárása

¹) Indit 7, 17.

²) II. Kor. 7, 29.

³) I. Tim. 5, 21.

tompult, emlékezete ide-oda kalandozik. Százszor is megszakítja a gyónást és az intelmeket, majd azért, hogy léleketet vegyen, vagy kiszáradt torkát megnedvesítse, majd pedig azért, hogy egy kis pihenőt tartson. Már unja is a hosszas gyónást, a kérdéseket, s szinte idegesen felel a lelkiatya kérdéseire. A testi fájdalmak teszik ilyenné.

Mikor pedig a gyóntató atya a legnagyobb odaadással, lelkes szavakkal buzdítja őt bűnbánatra: a hit, remény és szeretet felindítására, elaluszik, azután fölébred és újra elaluszik, s csak homályosan érti és hallja a szavakat. Ha kérdezi, olyan feleletet ad, ami a dologra nem tartozik; amit mond, nem az, amit lelkében érez, hanem amit másoktól hallott, vagy pedig az egészet csak álomnak véli. Midőn bűneit elsorolja, a szavakat félig elharapja, s fogai között érthetetlen szavakat mormol. A bűn nemeit és körülményeit vagy éppen nem, vagy csak határozatlanul, homályosan fejezi ki, s nem ritkán csak azon bűneit gyónja meg, a melyekről kérdezik, nem pedig azokat, amelyeket elkövetett. A töredelem jelei gyakran olyanok, hogy kétségbe lehet vonni, s amikor bűneit fájlni látszik, csak a testi fájdalom sulya alatt sóhajtozik.

Gyónás közben a fájdalomtól ujólag meglepetve, ágyában hánykolódik, nyög, jajgat. Hozzátartozói berohannak, hogy csillapító szert adjanak neki. Helyet kell engedni az orvosnak, s félre kell vonulni a lelkiatyának. Egy kis szünet után visszatér a pap, hogy a töredelem fonalát tovább szője, de minden igyekezete hajótörést szenved, mert a beteg állapota válságosra válik, ismét szünetelnie kell a gyónásnak. E közben a halál közeledik, s már készül a végső csapásra; nincs már remény, hogy a haldokló állapotában javulás álljon be.

Mit tegyen most a lelkiatya? Akarva, nem akarva meg kell neki adni a feloldozást, hogy a többi szentséggel is idejében elláthassa a beteget, s ez úgy veszi fel a szentségeket, mintegy félálomban, azt sem tudva mi történik vele. Gyorsan végeznek vele, úgy, hogy borzalom nézni: mily hidegen hagyják őt a szentséges titkok, — pedig életének utolsó ténykedései ezek.

II. Végül a beteg elveszti eszének és érzékeinek használatát. Érthetetlen szavak, tagjainak folytonos rángatólódzásai, nehéz lélekzet jelzik, hogy közel van a vég. Nossza, szentelt gyertyát gyujtanak, keresztet adnak kezébe, Jézus és Mária szent nevét kiáltják fülébe, az isteni erényeket akarják a haldokló szívében felindítani! De már nem hall, nem ért semmit, végét járja: szája habzik, arcán és végtagjain hideg veriték folyik . . . a haláltól már csak néhány pillanat választja el. Ah de Istenem, még mennyi végezni való volna! Az előbbi érvénytelen gyónásokat kellene rendbehozni, a lelkiismeretet ezekre nézve meg kellene kérdezni és hallgatni, a bűnök különböző körülményeit meg kellene világítani, számtalan és számtalan kételyt megoldani. De már nincs idő; képtelen már e komoly dolgokkal foglalkozni, pedig halóban van. Az elkövetett igazságtalanságokat jóvátenni, a rágalmakat visszavonni, a botránnyokat megszüntetni, az ellenségeskedést abbahagyni, különféle mulasztásokat pótolni kellene. De már semmire sem képes, a lélek elszállni készül. Inti őt a lelkiatya, hogy szeresse Istent, fájjalja bűneit, reméljen Isten irgalmasságában, utálja meg vétkeit. Hiába, nincs már annyi ítélőképessége és lélekjelenléte, amennyi megkivántatik a bánat felindításához. Szóval: tehetetlen, képtelen, alkalmatlan mindenre és . . . meghal. Egy sóhajzás, egy hökkenés és a lélek Isten rette-

netes ítélőszéke előtt áll! Ki nem borzad meg ilyen halál láttára? Ime, a halál órája mily alkalmas arra, hogy a nagy számadással készen legyünk.

Ez tehát az a rettenetes és terméketlen éjszaka, midőn senki sem munkálkodhatik. Nemcsak azt mondja Krisztus, hogy életünk végén nehéz a halálra elkészülni, hanem azt állítja, hogy erkölcsileg lehetetlen, vagyis nagyon nehéz, merész és kététes, azonfölül az isteni gondviselés szokásos rendje ellen való vállalkozás: „*Eljő az éjszaka, midőn senki sem munkálkodhatik.*“¹⁾ Igaz ugyan, hogy az Isten soha és senkitől sem tagadja meg az üdvösségre szükséges eszközöket, melyek segítségével jól halhatnánk meg; de nem halhatunk meg jól. Mert hathatós segítségét, melylyel üdvösségünket munkálhatjuk, utolsó napunkat jól végezzük, ezt, mondom, az isteni gondviselés a hanyag bűnösöknek csak nagyon ritkán, rendkívüli esetben, csodaszerűleg szokta adni.

III. Azt feleled minderre, hogy majd lesz egy ügyes, tapasztalt gyóntatóatya melletted, ki buzgóságával pótolni fogja a készület hiányát. De hát ki biztosít arról, hogy végső órában pap fog melletted állni, ki zilált lelki ügyeidet rendbe hozza. Ki ígérte meg neked, hogy a lelkiatya szavát meg is fogod érteni? Jól fontolgasd e kérdéseket! Mert hány emberrel történik meg nap-nap után, hogy vagy álmukból nem ébrednek fel többé, vagy valami hirtelen baj, szerencsétlenség hozza meg nekik a halált, anélkül, hogy csak néhány perc is maradna a gyóntatóatya elhívására. Könnyen megeshetik, hogy te is ezek számát fogod szaporítani.

¹⁾ Ján. 9, 4.

Tegyük fel azonban, hogy nem hirtelen, hanem lassú betegségben fejezed be életedet: hányszor megesik, — nem tudom, kinek hibájából — hogy nem hívnak papot; vagy ha hívnak, hát nem találják odahaza; vagy ha otthon van is, nem jön meg idejében; vagy ha idejében jön is, a beteget már önkivületi állapotban találja! Hasonló esetekről mindennap olvashattál, hallhattál, vagy talán láttál is ilyen szerencsétlent! A végeredményben tehát számtalanul sokan halnak meg gyóntatóatya nélkül és számtalanok halnak meg gyóntatóatya mellett gyónás nélkül. Ami számtalanokkal megtörtént, veled is megeshetik.

Megengedem, hogy egy igen tapasztalt lelkiatya lesz majd melletted. Nos, mit tesz az? Bátran ki merem mondani, hogy hasonló leszel azon ügyetlen emberhez, aki akkor akarná a vivás mesterségét megtanulni, amikor már össze kell mérni fegyverét ellenfelével. Már most képzelj el egy olyan embert, ki vivni nem tud és egy vivásban ügyes, jártas ellenfél hívja ki párbajra. A párbaj elkerülhetetlen, a hely és idő meg van határozva: meg kell jelenni, meg kell küzdeni. Ugyan mit tesz a szerencsétlen? Egy ügyes vivómestert fogad és azzal megy a küzdelem színhelyére és harcra kél. Előbb az ellenfél támad: jobbról, balról, szúrással, vágással megy szemének, szívének, torkának . . . kegyelmet nem ismer, olyan dühös, mint a fúria. A vivómester kiabál, figyelmezteti, tanítja: hátráljon, támadjon, vágjon! De bizony hiába, mert a szavak értelmét nem tudja; már száz és száz sebből vérzik anélkül, hogy valamit tanult volna és még inkább megzavarodik. Bizonyára kinevetnéd ezt az embert, s eljárását ostobaságnak minősitenéd.

Pedig, te vagy ez az ember, ki a jó halál mesteriségét haláloed óráján akarod megtanulni. Akarod — nem akarod, de meg kell halnod, a küzdelmet ki nem kerülheted, az ördöggel össze kell csapnod! A pap, ki melletted áll, csodálatos dolgokról fog neked beszélni, üdvös sugallatokkal, tanácsokkal támogatni, az erények felindításában segítségedre lenni. A pokoli ellenség pedig majd értelmetet támadja meg, megkísértvén hitedben; majd akaratodat, hogy kétségbeejtsen; majd emlékező tehetségedet, hogy gyönyörűségedet találj elkövetett bűneidben. A lelkiatya füledbe harsogja: higyj, remélj, szeress, bánkódj; Jézus, Mária légy velem! Hja, ezek előtted ismeretlen szavak, elannyira, mintha csak valaki idegen nyelven szólna hozzád. Utána mondod a szavakat, de csak száddal és nem szíveddel. Az ördögnek pedig: „*nagy az ő haragja, tudván, hogy kevés ideje vagyon,*”¹ még erősebben támad; erejét, dühét a te megejtésedre fordítja. E küzdelemben megszűnsz élni és elköltözöl az örökkévalóságod házába. Ime, mit használ a gyóntatóatya segítsége azoknak, kik életökben erre a küzdelmes órára nem gondoltak!

A bal lator mellett a Kálvárián ott volt az Ur Jézussal a bold. Szűz Anya is, nem különben a szeretett tanítvány; szent János és Mária-Magdolna, mégis bűneiben halt meg és elkárhozott. Egy haldokló, gazdag nemes úrhoz hívták Bellarmin bibornokot, ki figyelmeztette a beteget, hogy indítsa föl magában a bánatot. A beteg kérde: atyám, mondd meg kérlek, mi az a bánat? Mikor pedig Bellarmin megmagyarázta neki így felelt: Oh atyám, nem tudom fölfogni, mit követelsz

¹ Titk. jel. 12. 12.

tőlem! Ime, ennek odaadták kezébe a legjobb fegyvert, s mit használt neki? Egyik leghiresebb lelkiatya volt nála, mit segített rajta?

Nagy elbizakodás tehát abbeli reményünk, hogy halálos ágyunknál ott lesz a lelkiatya. Gonoszság várni a halált, hogy akkor készüljünk a halálra, ami annyit tenne: mint a halásznak megvárni a tengeri vihart, hogy akkor szerelje fel bárkáját; megvárni a csata kezdetét, hogy a hadvezér akkor oktassa ki katonáit. Szóval: a legnagyobb oktalanság tudni és hinni, hogy utolsó óránkon a leghatalmasabb, legkegyetlenebb és a leggyakoroltabb ellenséggel kell küzdelembe bocsátkoznunk, és még sem acélozzuk erőnket arra a harcra, elvetjük annak gondját a küzdelem órájára!

IV. Jaj tehát azoknak, kik életök végén gondoskodnak a szeretet alapjáról, midőn már jön a vőlegény! Oh, mily nagyon kell tartaniok attól, hogy ők is majd e megsemmisítő, borzasztó szavakat kell hallják: *nem ismerlek titeket!* És valóban, ki az, a ki nem rettegne az öt szűz szerencsétlen sorsát fontolgatván? Mert ama balga szűzek is szűzek voltak, megvoltak lámpásaik, várták a vőlegényt, készültek a menyegzőre, az okos szűzektől olajat kértek, elmentek a kereskedőhöz és olajat vettek, felékesítették lámpáikat, siettek a menyegzőre, zörgettek az ajtón, sóhajtva, sírva kértek bebocsátatást. Ki gondolhatna egyebet, hogy a vőlegény még ez egyszer, ez alkalommal bebocsátja őket, nehogy azok kizárásával megzavarja a menyegző örömét? És mégis . . . mert elkéstek — pedig csak ez egyszer — zárt ajtókra találtak és e szomorú, lesújtó feleletre: *nem ismerlek titeket!*

„Ezek mind jelképekben történtek velök, megirattak pedig a mi oktatásunkra.“¹ A balga szűzek valóban találó képei azoknak, kik az örökkévalóság útjára az utolsó órában készülnek. Ezek is verik mellöket, könnyeznek, sírnak, sóhajtoznak. De a késő bánat ritkán igazi bánat. Legtöbbnyire krokodil-könnyek; a betegség, a halál aggasztja őket és nem a bűn. Meg is gyónnak, de úgy, hogy ez a gyónás új gyónást igényel. És minthogy a halál az élet visszhangja, meghalnak úgy, a mint éltek — lévén okosak a földiekre és balgák a mennyei dolgokra.

V. Ha legalább könnyü dolog volna jól meghalni, megbocsátható volna az a könnyelműség: a készülődést arra a nagyon is bizonytalan, rövid és még kevésbé alkalmas időre halasztani. De jól meghalni, minden cselekedeteink között a legnehezebb. Meghalni vezeklő óvben, hamúval meghintve, a szent keresztet csókolgatva, papoktól körülvéve, Jézus és Mária szent nevét sóhajtvá, ez mind igen szép és keresztényies jelenség. De ezek még legkevésbé sem biztos jelei a boldog kimulásnak. Az a híres párisi tudós, kiről szent Brúnó életében van szó, ép ily módon halt meg és mégis elkárhozott. Xavéri szent Ferenc gyóntató atya, szentségek nélkül, megfosztva minden emberi és lelki vigasztól hal meg és ő mégis a szentek között van.

Ha jól meghalni csak annyit tenne, mint kézben a keresztel, oldalán a pappal, szentségekkel ellátva távozni az életből, nem volna oly nagy merészség a készülődést a halál órájára hagyni, mivel mindez nem ütközik nagy nehéz-

¹ I. Kor. 10, 11.

ségekbe. De a boldog kimuláshoz sokkal nagyobb és nehezebb valami kívántatik. Jól meghalni annyit tesz: mint Isten kegyelmében távozni az életből, bűn nélkül, bűnre való hajlandóság nélkül; annyit tesz: mint kimulni igaz bűnbánat és elégtétel után, letéve rossz szokásainkat és a földiek iránti bűnös vonzalmunkat; annyit tesz: kimulni élő hittel, biztos reménnyel, Isten és felebarátaink, sőt még ellenségünk iránti szeretettel is, különféle erénygyakorlatok között, azon erős elhatározással, hogy készebbek leszünk ezerszer meghalni, mint Istent újra megbántani. Vajjon oly könnyű dolognak látszik mindez?

És te még remélni mered, hogy abban a válságos pillanatban mindezt meg tudod tenni, a mikor testi erőd lezsarolva, lelki tehetségeid meggyöngülve, szived indulatai lázas állapotban vannak? Akkor akarsz eget és földet megmozgatni, a mikor ujjaidat is alig bírod mozdítani? Akkor akarsz az örökkévalóság nagy munkájába kezdeni, a mikor már mindenre képtelen, alkalmatlan vagy? „*Oh gonosz vakmerőség,¹ melynek vége az elégetés.*”²

Oh Uram, mit csodáljak jobban: hozzám való nagy irgalmadat, hogy nekem oly hosszú időt engedél lelkem legfontosab ügyére? vagy hanyagságomat, visszaélvén az idővel? Megborzadok, ha visszaemlékszem azokra, kik ép úgy fogták föl az örökkévalóság ügyét, mint én. Hányszor sajnálkoztam sorsuk fölött, aggódtam lelkökért s hogy mily nehéz a halálban a halálra elkészülni, az ő szerencsétlen sorsukból tanul-

¹ Sirákf. 3.7, 3.

² Zsid. 6., 8.

tam meg! És én még mindeddig a hanyagok számát szaporítom. A mit másokban elítélek én magam is elkövetem. De végre a kegyelem sugarától felvilágosítva bevallom, hogy az ördögtől megcsalatra tévedtem. Lelkemben megérlelődött az elhatározás, hogy lelkem üdvéről idejében gondoskodom és félretéve minden huza-vonát, míg egészséges vagyok, addig óhajtok, akarok lelkem ügyével foglalkozni. Te pedig Uram, ki akarom engedted azt, hogy akaratomat, szándékomat valósíthassam is, hogy a halálra jól elkészülve, rettegés nélkül várthassam utolsó órámat!

HARMADIK ESZKÖZ:

Utmutatás, hogyan készüljünk a halálra, egy vagy legalább félnapos lelki magánnyal?

Nem kételkedem, kedves olvasóm, hogy a felhozott okok végre meggyőztek arról, hogy ily nagyfontosságú ügyben haladék nélkül kell határozni, csak még az eszközt szeretnéd megkapni, melynek segítségével üdvös szándékodat megvalósíthatod. É végből téged egy vagy legalább félnapi magányba hivlak, a hol a világtól elvonulva, földi gondjaidat félretéve, csak az „egy szükséges“-sel foglalkozzál és lelki ismeretteddel számot vetve, az örökkévalóság útjára elkészülj. Hogy mily hathatós eszköz és segítség. ez a jó halál elnyerésére, majd tapasztalni fogod magadon. Most tehát először e szent magány indokairól fogok szólni: másodsorban pedig megállapítom annak rendjét.

I. A lelki magányba vonulásra serkentő indokok.

I. Háromféle indoka van a lelki magánynak, t. i. annak *szükségessége, hasznossága és könnyüisége*. Egyetlenegy áhitatgyakorlat sem oly szükséges, mint ez, mert semmi sem szükségesebb a jó halálnál. Mert mit használ, hogy jól éltél, ha rosszul haltál meg? A jó halál elnyerésére pedig szükséges, hogy idejében és szorgalmasan, teljes igyekezettel készüljünk reá. Hogy pedig tökéletesen és jól elkészülhessünk, meg kell ismerkednünk a szent magány módjával.

Alig van alkalmasabb eszköz a halálra való készületre a szent magánynál, midőn a világ zajától félrevonulva, az örök esztendőket forgatjuk elménkben és különös gonddal tesszük meg már most azt, a mit életünk végóráján óhajtunk, hogy bár megtettük volna. A szent magányra az Úr Jézus tanított bennünket nemcsak szóval, hanem példával is, mert midőn a templomból kiment, az Olajfák hegyének magányába vitte magával a tanítványait. Leült közéjük és figyelemmel hallgatták a jövő titkait, melyeket föltárt előttük, élénk színekkel festve le az utolsó ítélet nagy napját és annak körülményeit, melyek az inség és veszély napját oly rettenetessé teszik. „*A nap — ugymond — elsötétedik, a hold nem ad világosságot, a csillagok lehullnak az égből és az egek erei megindulnak. És akkor feltűnik az ember fiának jele az égen és akkor majd sirnak a föld minden nemzetségei, és meglátják az ember fiát az ég felhőiben jönni nagy hatalommal és fönséggel.*“¹ Végre még komolyan és szent hévvel imigyen:

¹ Máté 24., 29., 30.

zárja be beszédét: „*Vigyázzatok tehát, mert nem tudjátok mely órában jö el a ti Uratok.*“¹

Már pedig mit jelentenek ezek a nagy titkok az a különös bevezetés; kimenet a templomból és a városból, kivonulás a hegyre és pusztába, az az élénk beszéd, az utolsó ítéletnek megremegetető leírása, utolsó intelme a vigyázatra? Az Üdvözítő nem akart egyebet, mint figyelmeztetni bennünket, hogy a halál ne találjon készületlenül. Az Ur Jézus minden ténykedése titokteljes, mit akart jelenteni a körülmények élénk leírásával? Nem egyebet, mint azt, hogy a természet szétbomlását szorgos készülődéssel kell megelőzni, azért vonult el Ő is az Olajfák hegyére. Elvárja tehát tőlünk is, hogy a világ zaját, foglalkozásainkat odahagyva, egy napot szenteljünk az örökkévalóságnak. Mert mondjátok meg csak őszintén, miképen volna lehetséges, hogy valaki elfoglaltsága közepette, gondterhes agygyal, szórakozott lélekkel megnyerhesse azt a lelki békét és nyugalmat, mely oly nagyon szükséges, hogy valaki Ezekhiással elmúlt életének éveit visszagondolja, lelkének keserűségében és beteg lelkiismeretét Isten színe előtt rendbehozza?

És találsz-e olyanra, ki neked bebeszélheti, hogy hiszen foglalkozásaid közepette is megteheted azt, a mit a szentek egyike sem tudott megtenni? Higgyétek meg nekem, hogy sokkal is nagyobb láрма van a világban, sem hogy meg lehetne hallani Isten sugallatát. Az igazak halálát édes álomhoz, édes nyugalomhoz hasonlítják a szent atyák. Hogy erre a világ zajában készülni lehessen, az ki van zárva. A miből

¹ U. o. 42.

következik, hogy mindenek előtt a legszükségesebb módszer az, mely egy napi lelkimagánynyal a jó halálra elkészít.

Végül a boldog kimuláshoz szükséges a végső kegyelem, mert csak az üdvözül, ki mindvégig állhatatos marad. Ennek elnyeréséhez pedig szükséges, hogy lelkünket eleve elkészítsük, mert a végső állhatatosság drága gyöngyét nem szórják könnyen, pazar kézzel azok elé, kik az örökkévalóságról megfélelkezve élnek. Lehet-e jobb előkészület Isten ezen megbecsülhetetlen ajándékának elnyerésére, mint az egy napos szent magány, melyben lelkedet egy tökéletes gyónással rendbehozhatod, a végső szentségeket lelkileg magadhoz veheted és erénygyakorlatokkal készülhetsz arra a küzdelemre, melytől örökkévalóságod függ?

II. De hasznosabb módszer sincs ennél. Mert meghalni tudni: mesterségek-mestersége és tudományok-tudománya, minthogy tőle függ a boldog vagy boldogtalan örökkévalóság. A ki ezt az egyet tudja, éppen nem árt neki semmit, ha a többit nem tudja is. Ellenben, a ki ezt az egyet nem tudja, mit használ neki, ha minden egyebet tud is? mert hiszen ebben csak egyszer lehet tévedni, ezt csak egyszer lehet megpróbálni.

Azután, senki sem vonhatja kétségbe, hogy a betegek szentségei mily hathatós eszközök a boldog halál elnyerésére, elannyira, hogy rettegünk azok nélkül az életből távozni. Nagyon hasznos lesz tehát azon szentséges titkokat már most, a legnagyobb áhitattal lelkileg magunkhoz venni, nehogy halálunk óráján, kellő előkészület hiányában vagy semmi, vagy csak igen csekély haszonnal vegyük magunkhoz.

Végre, mi hasznosabb, mint most megtisztítani lelkiismeretünket még a legkisebb bűnöktől is, hogy a végső tusá-

ban semmi se maradjon, a mi azt marcangolja vagy legkevésbé is megzavarja? Mi hasznosabb, mint már most megszokni azt, a mit akkor szeretnénk gyakorolni? Az embernek tartozó kötelessége utolsó óráján, különösen az isteni erények erejével harcolni, magát fölvértezni a pokoli hatalom ellen. De ha ezt szokásává tenni elmulasztotta, mi lesz vele? Az, a mi Dáviddal. Midőn Dávid harcra készült Góliáth ellen, magára kellett venni a király vértjét, fegyverzetét, de csakhamar levette s így szólt: „*Nem járhatok így, mert nem szoktam.*“¹ Az erények gyakorlata a legfélelmesebb fegyver az ördög ellenében, azért, ha azt már csak a küzdelem órájában veszed kezébe, hogyan fogsz azzal harcolni? Nem értesz hozzá, nem tudsz járni, nem tudsz bánni vele. Mit használ tehát? És jöllerhet talán hasonló érzelmeket fog fölkelteni benned a lelkiatya, csak pusztá szavakat fogsz ismételtetni, a nélkül, hogy lelkedben is átéreznéd, a mit mondasz.

Tehát nagyon is hasznos életünk folyamán hozzászoktatnunk magunkat azon cselekményekhez, melyeket életünk végén gyakorolni óhajtunk. Vagy hirtelen, vagy lassú halál vár rád. Ha hirtelen halál, akkor örülni fogsz, hogy már megtetted azt, a mit most nem tudsz megtenni; ha pedig lassú halál, akkor egész könnyedséggel adhatsz kifejezést azon érzelmeknek, melyek gyakorlásához régen hozzászoktál. Ezt a szokást nem fogja gátolni sem a betegség súlyossága, sem a gyóntatóatya hiánya; visszatérnek újra elmédbe az üdvös gondolatok, szivedbe az érzelmek és haláلودig hűséges társaid lesznek.

¹ Kir. I. 17., 39.

III. De nincs is könnyebb a szent gyakorlatnál. Hiszen sok embert elfoglaltsága tart vissza attól, hogy három, vagy nyolc napos lelkigyakorlatban részt vehessen. Nem is lesz nagyon nehéz az évekből, a hónapokból, melyeket a világi gondoknak, hiábavalóságoknak szentelünk egy, vagy fél napot elvenni, hogy azt lelkünk ügyére fordítsuk. Igaz, hogy a magány, a szemlélődés magasztos volta, az önmegtagadás, bizonyos áhitatgyakorlatok nem mindenki felfogásához, erejéhez, vagy szelleméhez vannak alkalmazva, de vajjon ki találná unalmasnak, nagyon nehéznek legalább egy napon át arról a helyről elmélkedni, gondolkodni, a hol az egész örökkévalóságon át fog tartózkodni?

Seneca szerint egész életünket arra kellene szentelnünk, hogy megtanuljuk mit tesz meghalni. És nekünk nehezünkre esnék egy napot a jó halál tanulmányozására fordítani? Nekünk, kik éveket töltünk el hiúságban, haszontalan dolgok keresésében? A szentek évtizedeket fordítottak ennek tanulmányozására és egész életükben a halálra készültek a nélkül, hogy valaha arra a gondolatra jöttek volna, hogy a kelletténél többet tettek. És nekünk tulságosnak látszanék egy napot erre fordítani? Nekünk, kik annyi napot, órát pazarlunk evés-ivásra, alvásra, játékra, tétlenségre?

Ha Isten az elkárhozottaknak, vagy a tisztítótűzben szenvedő lelkeknek megengedné, hogy az életbe vissza térhesse nek, és ily szent gyakorlatot tarthassanak, óh mily könnyebbségökre esnék ez. Nem riasztaná őket vissza semmi nehézség, hanem a legnagyobb buzgalommal, szorgossággal, a legbensőbb áhitat hevével használnák föl azt a napot. És ime azt az időt, melyet Isten igazságossága azoktól megtaga-

dott, az ő irgalmassága nekünk bőven engedélyezi! Mily oktalanság tehát azzal az idővel visszaélni, melyet azok egy egész világ, vagy ezer évi gyötrelem árán szívesen megvásárolnának!?

A mi sorsunk, helyzetünk sokkal szerencsésebb, mert mi most megtehetjük azt, melynek elmulasztását azok örök könnyek, kétségbeesett sohajok közt siratják. Eljön az idő, midőn mi is keservesen fogjuk fájlalni hanyagságunkat. Ah én szerencsétlen — fogunk akkor sóhajtozni — kezemben volt az eszköz, hogy jól haljak meg, meg volt a kellő alkalom, kellemes idő, és mire fordítottam? Oh kárhozatos könnyelműség! vajha rosszul töltött éveimből, hónapjaimból csak egy órát is nyerhetnék. Így fogunk egykor sóhajtozni. De hiába. Miért nem tesszük meg tehát most, a melynek elmulasztását egykor keservesen fogjuk megsiratni? Miért gondoljuk azt most nehéznek, a mikor végtelenül könnyűnek fog látszani? Mily vakság az, hogy oly könnyű szerrel készülhetnénk a végső pillanatra, oly könnyen biztosíthatnánk magunknak a mennyországot s egy napot sem szentelünk reá, holott egy egész életnek kellene reá menni?

Továbbá az üdvösség e napját *ma* kínálja neked az Isten, tehát használd fel lelked üdvére. A multról nem mutathatsz fel semmit, a jövő bizonytalan, csak a jelen az, a mi a tiéd, tehát esztelen vagy, ha nem használod föl. Lesz idő, midőn majd így fogsz feljajdulni: óh bár csak egy órát engedne az Isten! és — nem találsz meghallgattatásra. Lesz idő, midőn ezer világot adnál egy órácskáért, de nem lehet azt a rövid időt megvenni, ára nincs többé! Mig tehát időd van, gondoskodjál üdvösségedről. Testednek, a sátánnak hónapokat,

éveket adtál, adj Istennek, adj lelkednek legalább egy napot, melyen az örökkévalóságba készülhess.

A kegyelem és az alkalom az a drága gyöngy, melyet Krisztus a világ minden kincsénél többre tart, mint az evangéliumi emberről mondja: „*Találván pedig drága gyöngyöt, és eladá minden vagyonát és megvevé azt.*“¹ Ime az alkalom mindnyájunknak kínálkozik, az eszközöket kezünkbe adják, a nehézségeket elhárítják útunkból. A boldog halál megnyerésére nem kívánják tőled, hogy vagyonodat a szegényeknek add, hogy a kórházakban betegeket ápolj, nem követelik, hogy búcsut mondj a világnak, hogy remete légy és magadat a pusztaságban élve temesd el, hogy hónapokon, éveken át elmélkedjél a pokol tűzéről. Csak egy napot kérek, csak azt az egyet követelem, hogy ugyanoly gondossággal törődjél lelked ügyével, mint világi dolgaiddal; hogy ugyanoly munkásságot fejts ki a mennyország keresésében, mint mások a vagyon gyűjtésében és tedd meg azt lelkedért egy napon, a mit éveken keresztül tettél testedért! Lehet-e ennél kevesebbet kérni, könnyebbet követelni?

Ha intelmeimet megszívleled, nagy vigasztalásban lesz részed s még nagyobb lesz vigaszod a halálban. Végy példát egy oly embernek haláláról, kit éppen a szent magány napján vert le lábáról a betegség s halálra válva így kiáltott föl: „Oh mily szerencsés napot választottam, hogy rendbehozzam lelkem ügyét és halálomra gondoljak, mily vigaszteljes nap ez nekem. Most már szívesen halok meg, mert készen vagyok.

¹ Máté 13., 46.

Most tedd meg azt, a mi fölött örvideni fogsz, hogy megtetted, mielőtt az a szomorú felszólítás hangzik füledben: „*Adj számot sáfárságodról, már többé nem sáfárkodhatol,*“¹ mielőtt beállna ama rettenetes éjszaka: „*midőn senki sem munkálkodhatik.*“² Most mig időd van munkáld üdvösségedet, nehogy: „*az a nap titeket megleljen, mint a tolvaj,*“³ és: „*hirtelen rátok jöjjön a veszedelem.*“⁴ „*A mit kezeds cselekedhetik, szorgalmasan vidd véghez; mert sem cselekvés, sem okosság, sem bölcsesség, sem tudomány nem lesz az alvilágban, hova te sietsz.*“⁵

Oh Uram, meddig tart még az én lanyhaságom? Egy napért boldog örökkévalóságot, rövid magányosságért mennyei társaságot, egy kis fáradságért örök nyugalmat vásárolhatok, és ezt én megtenni késlekedem! Oh édes Jézusom! hát annyira ócska valami volna az a mennyország, hogy egy napi magányt is sokalok érte? De most erősen felteszem magamban, hogy a szent magányban elkészülök halálomra és lelkem érdekében mindent megteszek. Te pedig oh Istenem: „*Világosítsd meg szemeimet, hogy valaha el ne aludjam a halálban, s valamikor ne mondja ellenségem: Hatalmat vettem rajta.*“⁶ Add Uram, hogy a halálra úgy készülhessek el, hogy az zálogul szolgáljon nekem az örök életre!

¹ Luk. 16., 2.

² Ján. 9., 4.

³ I. Thess 5., 4.

⁴ Példab. 29., 1.

⁵ Préd. 9., 10.

⁶ Zsolt. 12., 4—5.

2. Ezen szent magány rendje.

Fontolgtván a szent magány szükségességének indokait, hátra van még, hogy annak rendjét is megállapítsuk. Ez a rend semmibe sem különbözik attól a rendtől, mely szerint a haldokló cselekedetei egymást követni szokták. Ugyanis a halálhír vételét követni szokta a lefolyt életnek és a lélek jelenlegi állapotának átgondolása. Azután jön a lelkiismeret megtisztítása, melyet úgy kell végezni, mintha utolsó lenne az életben. A lelket pedig a szent gyónás által meg kell erősíteni és az utolsó küzdelemre felbátorítani s erre nagyon alkalmas a szent útiköltség és az utolsó kenet szentségének lelki fölvétele. Végül az ember képzelje magát a halálos ágyon; a mint a halállal végső tusáját vivja s indítsa föl magában azon érzelmeket, melyek a válságos pillanatban szükségesek, hogy a végső harc győzelemmel végződjék.

I. Gyakorlat: Hogyan fogadjuk kereszténymódon a halálhírt?

Félretéve minden dolgot, vonulj szobádba s olvasd át figyelmesen a hatodik gyakorlat jegyzeteit. Borulj térdre, vedd kezedbe a feszületet s képzel, mintha kedves őrzőangyalod figyelmeztetne a közelgő halálra: „Ezeket mondja az Ur: Rendeld el házatad, mert meghalsz és nem fogsz élni;“¹ „Már rajtad a vég;“² „Ime a bíró az ajtó előtt áll;“³ „Adj számot sáfárságodról.“⁴

¹ Iz. 38., 1.

² Ezek. 7., 9.

³ Jak. 5., 8.

⁴ Luk. 16., 2.

Majd derült arccal, vidám lélekkel (így kell majd tenned egykor ha az orvostól, vagy lelkiatyádtól hallod) és szives-örömet felelsz reá a zsoltárossal: „Ime Uram, jövök én szolgád vagyok, kezvedbe van letéve sorsom. Vidd ki a test börtönéből lelkemet, hogy nevedet dicsérjem. Örvendtem azokon, a mik mondattak nekem: az Ur házába megyünk!“ Azután hálaadó érzelmekkel imádkozd el szent Ambrus és szent Ágoston: „Téged Isten dicsérünk“ kezdetű dicsénekét, vagy ehhez hasonló, hogy fölvirradt a nap, melyen véget vetsz a bűnnek és az Istent az egész örökkévalóságon át, egy boldog kényszertől vezetted szeretned kell. Azután imádkozzál következőképen:

„Nagy Isten, élet és halál ura! kinek megmásíthatatlan végzéséből a bűn büntetéseül el vagyon végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak: meghajolok e szent törvényed előtt és készséges szívvel vetem alá magamat, minthogy büneimért ezer halált érdemlettem. Természetem ugyan visszaborzad a haláltól, de én e félelmet is Neked ajánlom föl s egészen isteni végzésedre bizom magamat.

Meghalok Uram azon a helyen, azon a módon és abban az időben, a hol, a hogyan és a mikor parancsolod. Ha hosszas gyötrelmekkel, nagy fájdalomokkal és keserűségekkel járó halált szántál nekem, megcsókolom atyai kezedet, legyen meg a te akaratod; itt égess, itt sújts, csak az örökkévalóságban kegyelmezz! Téged illet meg a rendelkezés mindakettő fölött, tégy velem, a mint Neked tetszik. Ugyanazon érzellemel mondom én is, mint szent Fiad az Olajfák hegyén: „*Atyám! ne az én akaratom, hanem a tiéd legyen.*“¹

¹ Luk. 22., 42.

Meghalok szívesen és azon *szándékkal*, melylyel az Ur Jézus a halálra adta magát, melylyel a bold. Szűz és a szentek haltak meg, t. i. *Isten és felebarátaim iránti szeretetből*. Meghalok, hogy Istent többé meg ne bántsam s mielőbb oda jussak, a hol lehetetlen Őt nem szeretnem. Meghalok, hogy a világon egy gyalázatos bűnössel kevesebb legyen, ki bűneivel oly sok bajt hozott másokra. Meghalok, hogy botrányos cselekedeteimmel, rossz szokásaimmal és betegséggemmel ne legyek többé másoknak terhére és ártalmára.

Meghalok *engedelmességből*, mert az Isten így parancsolja; *alázatosságból*, hogy porrá, semmivé váljak és mindenkibe üdvös félelmet öntsek. Meghalok mintegy méltatlan arra, hogy a föld tovább hordozzon és az emberek társaságában éljek. Meghalok végül *hálaadásul* azon megszámlálhatatlan jótéteményekért, a melyekkel Isten oly bőkezűen és atyailag elhalmozott. „Mit is adjak vissza az Urnak mindazokért, melyeket adott nekem?” — ha nem életemet? Oh bár oly égő érzelmek, vágyak és erénygyakorlatok között lehelném ki lelkemet, a mint azt egy szent teheti!”

Hogy ezen áhítatgyakorlatot utolsó óráidban nagyobb buzgósággal és haszonnal végezhesd, nagyon ajánlatos, hogy életed folyamán gyakran ismételd. Tégy félre valamelyes ajándékot, jutalmat annak számára, aki neked először adja tudtadra, hogy meg fogsz halni. És az eljárás kétféle hasznot eredményez: 1., hogy a halálhírt nyugodt lélekkel fogadjuk; 2., hogy hozzánk tartozóink nem félnek azt tudtukra adni. Pedig nem ritkán szokott az megtörténni, hogy bizonyos előítéletből, a szegény haldokló örök kárára, akkor szokták a beteget a lelkiszámadásra és a szentségek fölvételére figyel-

meztetni, mikor önkivületi állapotban, s lelke ez életből már-már távozóban van.

II. Gyakorlat: Hogyan vizsgáljuk meg lefolyt életünket és lelkünk jelenlegi állapotát?

Midőn betegágyunkon értesülünk a közelgő halálról, az első, ami lelki szemeink elé fog tárulni: életünk képe, melynek szemlélete akkor egész más érzelmeket kelt bennünk, mint most. Nagyon hasznos lesz tehát már most jól megnézni ezt a képet.

Csigázd fel erősen képzelőtehetségedet és gondold el, hogy huszonnégy óra múlva meg fogsz halni (ami igen könnyen megeshetik veled) és tedd föl magadban határozottan, hogy ezt az utolsó napot (talán az is lehet) teljes lelki buzgalommal a készülődésnek szenteled, azért hát vess számot magaddal a következőképen:

I. Pont. Hogyan éltél? Vajjon a szent keresztségben kapott kegyelmi ruhát tisztán, épségben megőrizted-e és meddig? Ha halálos bűn miatt elvesztetted, iparkodtál-e őszinte bűnbánat által visszaszerezni? Vajjon mindent és jól meggyóntál-e? Életed éveiből volt-e egy hónap, vagy csak egy nap is, melyet bűn nélkül töltöttél el? Szenteltél-e Istennek és lelked üdvének legalább egy egész órát? Napi foglalkozásaidat milyen szándékkal végezted? Annyi gond és fáradtsággal mire törekedtél? Mire fordítottad munkádat, erődöt és idődet: az örökkévalóságra, lelkedre, Istenre? vagy pedig hiábavalóságra, henyélésre, ördögre? Mit tettél Istenért? Mit túrtél, szenvedtél a mennyországért? Vajjon életedből felmu-

tathatsz-e egyetlenegy hősi cselekedetet? Vajjon megmentettél-e egy lelket, vagy megakadályoztál-e csak egy bűnt is? Nem vagy-e kénytelen te is szomorúan felsóhajtani Jóbbal: „*Óh Uram, az én napjaim elmultak és nem láttak jót;*“ — „*nekem is üresek hónapjaim*“.¹ Életemnek legnagyobb része elmúlt anélkül, hogy jót tettem volna, s csak a rosszat, vagy semmit, vagy mást tettem, mit kellett volna tennem.

Azután vizsgálj meg: 1) melyek azok a bűnök, melyeket gyakrabban szoktál elkövetni? Melyik az a bűn, mely a többinek gyökere, vagy forrása? Micsoda szenvedély, vagy hajlam uralkodik rajtad? Honnét ered az és tudod-e annak orvosságát? Ha ezt részletes lelkiismeret vizsgálás alkalmával ki nem irtod, fegyvert szolgáltatasz az ördög kezébe, mellyel utolsó órádban meg fog támadni.

2) Vizsgálj meg jól, mit tettél, vagy mit hanyagoltál el, ami halálod óráján, az örökkévalóság küszöbén aggodalomba ejtene? Mit tudnál felelni az örök Birónak, ha erről vagy arról részletes számadást kérne tőled?

3) Vajjon óhajtani fogod-e akkor és hogyan, hogy bár jó szándékkal és tökéletesen végezted volna mindennapi dolgaidat? Sajnálád-e akkor, hogy életed legnagyobb részét istenesen töltötted el? Helyesled-e eddigi életmódodat? Mit használ most az, hogy érzékeid és testeddel szemben engedékeny voltál, hogy bőségben éltél és mások fölött kitüntél? És mit ártana az most neked, ha szegény, megvetett és sanyarú életet éltél volna, de Isten szeretetében és kegyelmében? Ah, csak az az egy fog fájni halálunk óráján, hogy lanyhán

¹ Jób 7, 3.

éltünk, s csak az az egy fog vigasztalni, hogy Istenért és lelkünkért komolyan dolgoztunk, fáradtunk és sokat szenvedtünk. Szivleld meg Kempis Tamás intelmét: *„Igyekezzél mostanában úgy élni, hogy haláloed óráján legyen módod inkább örülni, mintsem rettegni.”*¹

II. Pont. Hogyan fogsz meghalni? Mondd csak, szeretnél-e meghalni abban az állapotban, melyben jelenleg vagy? Vagy nincs semmi, ami lelkiismeretedet terhelné? Készen vagy-e a halálra úgy, hogy megjelenhess isteni Birád előtt a számadásra? *„Az ember elmegy az ő örökkévalóságának házába,“*² tehát te is elmegy, még pedig hamarább, mint vélnéd, de melyikbe? A boldogba, vagy a boldogtalanba? Eddigi életedből mit jövendőlhetsz? Vajjon a te állhatatlanságod, melylyel a jó és rossz, a buzgóság és lanyhaság között ingadoztál, biztosít téged a végső állhatatosságról?

A fa mindig arra a felére dől, amelyik felől ágainak sulya húzza. Valóságos csoda volna, ha észak felé hajolva délnek esnék. Hát a te életed merre hajolt: a mennyország, vagy a pokol felé? Melyik úton jársz? A keskeny, vagy a széles úton? Az is csoda volna ám, ha valaki halála után a mennyei Jeruzsálem kapuihoz jutna, aki egész életén át Babilon felé sietett. Viszont, ha jól és szentül halna meg az, aki rosszul, vagy lanyhán élt.

Mondd meg tehát, hogyan fogsz meghalni? Milyen lelkednek jelenlegi állapota? 1) Rajta van-e a megszentelő malaszttal fölékesített mennyegzős ruha? Mit felel rá lelki-

¹ Kriszt. köv. I. 23.

² Préd. 12, 5.

ismereted? 2) Van-e okod remélni, hogy az utolsó kísértés fölött győzedelmeskedni fogsz, midőn az ördög végső órádban abba a bizonyos, szokásos bűnbe törekszik taszítani? 3) Vagy tettél-e valaha, valamely különös jót, ami végső kegyelem és a mennyei dicsőség reményére alapul szolgálhatna? Vajjon eleget tettél-e bűneidért bűnbánati cselekmények által . . . *„Óh mily szerencsés és boldog az, ki életében olyan igyekszik lenni, minőnek halálakor kíván találatni.“*¹

Ezeket megfontolva, borulj le a szent kereszt tövébe, indíts föl magadban bánatot bűneid fölött, jámbor föltételeidet jegyezd föl magadnak, hogy el ne feledkezhessél róluk. Határozd el magadat valamely hősies tett véghezvitelére, ami neked zálogul szolgáljon az örök boldogságra. E célból kutasd, fürkészd ki, minő áldozatot, vagy erénygyakorlatot követel tőled az Isten? Nagy vigasztalásodra fog szolgálni utolsó órádban, hogy Isten szavának engedelmességedtel.

III. Gyakorlat: A legfölségesebb Oltáriszentség látogatása.

Miután elvégezted lelki számadásodat, menj el a templomba, s ott imádd a szentségi Jézust, aki előtt, mint az isteni szeretet trónja előtt, azon érzelmeknek adj kifejezést, melyeket útmutatóul itt közlök veled. Ha pedig a helyi, vagy időbeli körülmények ezt meg nem engedik, akkor otthon, szobádban, térdenállva fogod ezen áhitatgyakorlatot végezni, amint következik:

¹ Kriszt. köv. I. 23.

Hiszem Uram, hogy meg fogok halni és megítéltetni, hogy örökre boldog, vagy örökre boldogtalan leszek, mivel te nyilatkoztattad ki, aki végtelenül bölcs és igaz vagy.

Megalázom magamat előtted, s magamat semmiségem mélységébe vetem. Semmi voltam, most pedig bűnös vagyok, rövid idő múlva büzhödt hullá, a férgek eledele, por és hamu és talán a pokol lángjaira szánt áldozata a bűnnek. Méltatlan vagyok arra, hogy tovább a levegőt szivjam, méltatlan az időre, az életre, melyekkel annyiszor és annyira visszaéltem.

Fájlalom, hogy Téged, legfőbb Jót, életem Szerzőjét megbántottalak, kinek egész életemet kellett volna szentelnem, s alig szenteltem egy órát is. Én lázadó bűnös, halált érdemlettem, s ezt szívesen fogadom bűneim büntetéséül, hogy mihamarabb oda jussak, ahol többé nem vétkezhetem.

Reménylem Tőled bűneim bocsánatát, halálom óráján a végső kegyelmet és azután az örök boldogságot, mert te ígérted meg, ki hiv vagy ígéreteidben és hatalmas azok teljesítésében. Reményemben irgalmasságodra és Jézus Krisztus végtelen érdemeire támaszkodom.

Szeretlek Téged, egyedül tenmagadért, mivel végtelenül jó és szeretetreméltó vagy; többre becsüllek életemnél és minden földi dolognál, melyeket szívesen hagyok itt, hogy teljes erőmből, annál tökéletesebben, a test nyüge nélkül szerethesselek a boldogok társaságában.

Vágyakozom utánad, mint végcélom után; égek a vágytól Téged szemlélhetni és örök szeretettel átölelni. Óh boldog, régvárt óra, melyben a halandóság börtönéből kibontakozva, kiszabadulva, Téged színről-szinre láthatlak és örök szeretettel magamhoz kapcsolhatlak.

Hálát adok Neked minden jótéteményedért, melyet életem folyamán atyai szeretettel nyújtottál nekem. Különösen pedig azért, hogy nem engedtéél engem a bűnben hirtelen halállal kimulni, hanem még nekem, méltatlannak időt és kegyelmet is adtál a javulásra, amit nálamnál sokkal jobuktól megtagadtál, akiket bűneikben készületlenül szólítottál el az életből. Óh Istenem, ha abban az állapotban meghaltam volna, most már az örök emésztő lángok között volna lakásom. Ugyanazon időben ítéltél pokolra másokat, mikor nekem megkegyelmeztél. Mindezekért, a te irgalmasságodat örökké fogom énekelni!“

Ujítsd meg azután abbeli feltételeidet, hogy e napot arra szenteled, hogy a halálra a lehető legnagyobb buzgalommal elkészülj és azt felajánld a haldokló Üdvözítőnek. Együttal a bold. Szűzet, sz. Józsefet, sz. Mihály arkangyalt, sz. őrangyalodat, xavéri sz. Ferencet és sz. Borbálát a jó halál különös pártfogóivá választod és kikéred ezek hathatós pártfogását: 1) hogy ezen készülésed sikerrel járjon; 2) hogy a végső szentségekben részesülhess; 3) hogy melletted legyenek a válságos percben. Ezen szent pártfogók hathatós védelmében bizva, kezdj a következő áhitatgyakorlatba.

IV. Gyakorlat: Ugy kell készülni a gyónásra, mintha az utolsó volna.

Minthogy a halálra való készülődés a léleknek szorgos és tökéletes kitisztításában áll, ezt úgy kell végezni, mintha utolsó volna az életben, amelytől üdvösségünk, örök boldogságunk függ, s amelyről az isteni Biró, miheiyt elvégeztük, azonnal számot kér. Légy rajta:

1) Hogy gyóntatóatyád lelkiismeretedben oly világosan láthasson mindent, mint a legtisztább kristályüvegen keresztül; megláthassa mindazt, amit az utolsó ítélet napján az egész világ fog látni, s hogy amennyire lehetséges, ugyanazon szavakkal vald be bűneidet lelkiatyádnak, melyekkel az ördög az Isten ítélőszéke előtt vádolni fog.

2) Indítsd föl magadban amennyire csak képes vagy a legbensőbb és legtökéletesebb bánatot, (Lásd a XI. eszköz 3. r.)

3) Ne elégedjél meg bizonyos, általános életjavulási feltétellel, hanem minden egyes hibáidra terjeszd ki figyelmedet. Egyik, vagy másik bűnt, mely a többinek eredete és forrása, vagy súlyosabb bűnök okozója, különösen vedd vizsgálat alá, s az időközt, mely a legközelebbi gyónásodig terjed, különösen ennek kiirtására fordítsd. Válassz magadnak egyet pártfogóul az ég lakói közül, akinek könyörgésével egyesítsd a tiedet, hogy attól a bűntől, mely leginkább zsarnokoskodik rajtad, mihamarább megszabadulhass.

4) Végül a lelkiatyádtól feladott penitenciát végezd el azonnal szívesen és ájtatosan. Igérd meg Istennek, hogy bűneidért kész vagy bármily elégtételre: a megvettetésre, méltatlanságok és üldözések elviselésére, földi javaid elvesztésére, betegségekre és szerencsétlenségekre, különösen pedig ezen . . . kereszt hordozására, hogy legalább némileg eleget tehess a bosszúló isteni igazságosságnak. (Bővebb útmutatás a X. eszközöznél.)

A bánat felindítása.

Óh irgalmasság Atyja és könyörület végtelen mélysége! én gonosz és lázadó bűnös, ki méltatlan vagyok, hogy szemeimet

hozzád emeljem, törődött szívvvel borulok le kegyelmed trónja előtt és lelkem keserűségében megvallom neked minden bűnöm, melyeket egész életemben, de különösen utolsó gyónásomtól fogva Isten és az anyaszentegyház parancsai ellen, a hét fő és más egyéb bűnök által, gondolattal, szóval és cselekedettel, Isten, önmagam és felebarátom ellen elkövettem, melyekkel a te imádandó Felségedet arcátlan merészséggel, legfőbb uralmad megvetésével hálátlanul megsértettem.

A lehető legnagyobb borzalommal, gyűlölettel és utálattal megvetem, átkozom és gyűlölöm minden gonoszságomat, még azokat is, melyekre nem tudok visszaemlékezni. Nem azért óh Istenem, mert a bűnért pokollal büntetsz, hanem egyedül tenmagadért, ki végtelen jóság vagy s a bűn ellenkezik szentségeddel, igazságosságoddal, akaratoddal és isteni tökéletességeddel, mert a bűnt te is utálod és gyűlölöd. Fájlalom, hogy Téged, kit teljes szivemből, lelkemből és erőmből szeretnem kellett volna, megbántottalak!

Óh átkozott bűn, te rettenetes szörny! én téged Isten helyett szerettelek? Tehát én, a földnek férge, az én Uramat, teremtőmet, Megváltómat és legnagyobb jótevőmet bántottam meg? Elsőbbséget tudtam adni a testnek, világnak és az ördögnek? . . . Még pedig semmiért, egy csekély haszonért, egy rövid élvezetért, egy ocsmány gyönyörűségért, melyre még gondolni is szégyen!! És erre senki sem kényszerített, hanem saját arcátlanságom, gonoszságom vitt reá. Hozzá még, óh Istenem, a te jelenlétedben, legtisztább szemeid előtt; míg fölöttem láttam a mennyet s alattam a poklot. Abban az időben, midőn engem jótéteményekkel halmoztál el és engem, mint fiadat végtelen atyai szeretettel vettél körül! . . . És

pedig hányszor? . . . Óh, mint szégyenlem magamat . . . óh, mint bánom . . . Bárcsak meghalhatnék a fájdalom hevében, bár szívem repedne meg bánatában.

Óh isteni szépség, végtelen édesség! hogyan gyűlölhetelek téged, ki csupa szeretet vagy? Ah, fájlam teljes szívemből, lelkem mélyéből, mert a végtelen szeretetet gyűlölettel visszonoztam és rosszul fizettem vissza annak, aki engem mindig csak jóval halmozott el. *„Fogyatkozzék meg életem a fájdalomban és esztendeim a fohászkodásokban,*¹ — mivel azt bántottam meg, aki engem azzal a szeretettel szeretett, melylyel önmagát öröktől fogva szereti, bár előre látta, hogy azt csak hálátlansággal fogom visszafizetni. *„Könyörülj rajtam, Isten! könyörülj rajtam!”*² följánlom neked az Ur Jézus fájalmait, sz. Péter, Mária-Magdolna és a többi bűnbánó szentek bűnbánatát az én hiányos bánatom pótlására. Följánlom önmagamat és kész vagyok fájalmakat, kinokat, a tisztítóűz gyötrelmeit, gyalázatot, megvettetést, önmagam megsemmisülését és a halált is elviselni, csakhogy végtelen igazságosságodnak némiképp eleget tehessek.

Erős fogadás.

Óh Istenem, kinek természete szentség, uralma igazság, akarata hatalom, aki nélkül semmi sem erős, semmi sem szent! én, a bűnösök legnagyobbja, az egész mennyei udvar jelenlétében, isteni felséged színe előtt erősen fölteszem és szabad akaratom teljes erejéből fogadom, hogy többé nem

¹ Zsolt. 30, 11.

² Zsolt. 56, 1.

fogok vétkezni és inkább életemet akarom ezerszer elveszteni, mint téged, Istenem, valaha halálos, vagy még bocsánatos bűnnel is szándékosan megbántani; vagy bármit elkövetni, mondani, vagy gondolni, ami szent akaratoddal, vagy tetszésseddel ellenkezik, fogadom azt is, hogy minden alkalmat, bűnveszélyt, mint az ördögnél is iszonyatosabb szörnyet, a legnagyobb óvatossággal kerülni fogok s ezen fogadásomat kiterjesztem minden helyre, minden időre, minden körülményre, kivétel és korlátozás nélkül.

Fogadom Istenem, hogy később vagyok ezerszer elveszteni földi javaimat, gazdagságomat, az emberek becsülését, egészségemet és életemet, mint Téged ismét megbántani . . . Sőt inkább akarok érzékeimtől megfosztva lenni, egész testemben a legkinosabb betegséget elszenvedni, az egész világ előtt a legborzasztóbb rágalmakkal illetetni, a legnagyobb fájdalmak között meghalni, mint Téged ezentúl a legkisebb vétékkel is megbántani.

Nehogy pedig, s velem született könnyelműségemnél fogva feltételemtől hűtlenül elálljak, lekötöm zálogul egészségemet, hirnevemet, életemet, érzékeimet, lelki tehetségeimet, önkényt beleegyezvén és veled újra egyességet kötven: hogyha még egyszer visszaesném, bocsáss reám betegséget, gyalázatot, vagy bármi más bajt és pedig azonnal, kimélet nélkül. Ragadjon számpadlásához nyelvem, homályosuljanak, sötétedjenek el szemeim, száradjanak el kezeim, siketüljenek meg füleim, sorvadjon el egész testem, semhogy azokkal a te megbántásodra visszaéljek. Sőt ha előrelátod, hogy újra vétkezni fognék, kényszerítlek Téged az Ur Jézus szentséges vérére és sebeire, hogy a legkeserűbb halállal törülj ki az élők sorából, mint sem azt a szerencsétlen pillanatot megérjem.

Ha pedig hűtlenségem megbüntetését elhalasztanád egy időre akkor én magam fogok magam ellen kiméretlen szigorúsággal elégtételt venni s mindazt önkényt magamra vállalom, amit a te bosszúló igazságosságod büneimért reám mérne s a visszaesés ellen felhasználok mindazon óvszereket, melyeket nekem nyújtasz. Hogy az én erős fogadásom tartós legyen, a te szent fiad vérével, mint pecséttel látom el, tanúknak hívom fel a menny összes lakóit, mint leendő vádlóimat, ha hűségeskümet és erősfogadásomat megszegném. Te pedig Uram, ki adtad az akaratot, add, hogy véghez vihessem azt, amit tőlem kívánsz, hogy valamint Te nem vétkezhetel természeted szerint, úgy én se vétkezem kegyelmed támogatásával.

V. Gyakorlat: A szent uti eledel és az utolsókenet szentségének lelki fölvétele.

Képzeld el, hogy halálos betegen fekszel s közeledik a pillanat, hogy a szentséges utiköltséggel és az utolsókenet szentségével megerősítve lépj az örökkévalóságba. Ébressz magadban hő vágyat, hogy ezt a két szentséget azon szándékból akard fölvenni, amelyből az Ur Jézus rendelte s akarta, hogy fölvegyük; azután, hogy mindazon kegyelmekben részesülhess, melyekkel e szentségek rendeltetésüknél fogva a beteg lelkét gazdagítják. Kapcsold ehhez azon alázatos kérelmet, hogy Isten ne engedjen ezen szentségek nélkül kimulni.

Ezeket előre bocsátva, felindítod magadban az isteni erényeket s a szent áldozáshoz járulsz, ha lelki állapotod, vagy gyóntatóatyád megengedi s ezt szent utiköltség gyanánt

veszed, vagy legalább elképzeled, hogy a pap kezéből az angyalok kenyerét élvezed. Majd pedig leborulva imárod a szivedben lakó isteni Vendéget, adj hálát Neki, életed folyamán élvezett jótéteményeiért s add tudtára, hogy bármely pillanatban kész vagy meghalni, melyben parancsolja. Kérd tőle a kegyelmet, hogy boldog legyen elköltözésed a túlvilágra s részeltessen a haldoklók búcsújában.

Képzeld magad mellé a papot, ki neked az utolsókenet szentségét föladja. A szent olaj helyett kereszt jelével jelöld meg őt érzékedet és ájtatosan mondd el az egyház imáját: Ezen szent kenet által és az ő legkegyesebb irgalma által bocsássa meg nekem az Ur, amit látás, + hallás, + szaglás, + izlés és beszéd, + tapintás, + lépés és érzéki gyönyör által vétkeztem. Amen.

Együttal indítsd föl magadban a bánatot azon bűneid fölött, melyeket érzékeiddel követtél el. Engesztelésül ajánld föl Istennek szent fia fájdalma, melyeket érzékeiben szenvedett. Végül kérd Istentől bűneid bocsánatát, a büntetés elengedését és a végső állhatatosság kegyelmét.

Midőn majd itt lesz az idő, midőn a haldoklók szentségeit valóban fölveszed, a szentek példáját követve végezd a következő erénygyakorlatokat.

Az első a *hitvallás*, melynek szövegét ezen könyv végén megtalálhatod. Midőn már halálad közeledik, akkor tanuk előtt, már amint a körülmények engedik, vagy a kereszt előtt elmondod a tridenti hitvallást. Ha pedig betegségedben akadályozna, akkor legyen gondod reá, hogy más valaki olvassa fel neked.

A második a *hálaadás*. Ha valahonnét elköltözünk, bevett szokás szerint elbúcsuzunk barátainktól s megköszönjük

irányunkban tanusított szívességöket s az esetleg okozott alkalmatlanságokért bocsánatot kérünk. Mielőtt te is elutaznál e világból a másikba, kövesd ezt a jó és szép szokást: adj hálát Istennek mindazon jótéteményekért, melyekkel életed első pillanatától fogva egész haláloed órájáig elhalmozott.

Ugyancsak fejezd ki háládat (ha világi vagy) jótevőidnek és barátaidnak s kérj tőlük bocsánatot hibáidért és gyarlóságaidért. Hálád jeléül ajándékozd meg azt, aki betegségedben ápolt. Ha pedig szerzetes vagy, adj hálát szent rendednek, hogy téged, holt ebet, a szerzet haszontalan terhét fölvenni, oly sokáig táplálni és eltűrni kegyeskedett. Fejezd ki még háládat előljáróidnak szeretetőkért, rendtársaidnak türelmőkért, a betegápolónak hűséges szolgálatáért. Azután kérj mindegyiktől bocsánatot és végül újítsd meg szerzetesi fogadalmadat.

A harmadik a *harag és ellenségeskedés megszüntetése*, vagyis a *kibékülés*. A haldoklónak nem elég szívében megbocsátani, vagy az okozott bántalmakért bensőleg bánkódni, hanem Krisztus példájára, ki a keresztfán imádkozott fölfeszítőiért, nyilvánosan kell kiengesztelődnie ellenségeivel, haragosaival, hogy jóvátegye a botrányt, melyet a perpatvar és visszavonás által okozott s a szeretet kapcsát újra megerősítve, a benső harag okozta kárt helyrehozza. Ezen célból a jelenlevőktől személyesen, a távollevőktől pedig levél, vagy küldönc által fogsz bocsánatot kérni, vagy pedig elidegenített jószágát egy jó gyóntatóatya tanácsai szerint még haláloed előtt add vissza s ne hagyj ezt az örökösökre.

E három elsorolt erénygyakorlat háromszoros kötelék lesz, melylyel a haldokló Istent és felebarátját szorosabban fűzi magához. Ennek megerősítésére nem kevésbé fog szolgálni a szent magánynak következő és utolsó gyakorlata.

VI. Gyakorlat: A haldoklók imája és a lélek elköltözése.

Térdelj le és fordulj a Szentlélek Istenhez a: „Teremtő Lélek szállj reánk“ kezdetű dicsőenettel. Képzeld el, mintha az orvosok most jelentenék ki, hogy beállott a haláltusa s melletted áll a gyóntatóatya, ki egyik kezébe a keresztet, a másikba égő gyertyát tesz. Hallgasd csak amint melletted mondja: „Távozzál keresztény lélek e világból, az Atyának nevében, ki téged teremtett, az élő Isten fia Jézus Krisztus nevében, ki érted szenvedett, a Szentlélek nevében, ki téged megszentelt. Még ma békességben legyen a te helyed és szent Sionban lakásod!“

Ime, én lelkem, itt van a költözködés nagy napja, még ma át kell menni e világból a másikba, ez életből az örökkévalóság házába. Tehát menjünk el szívesen és örömmel e testnek romlandó házából, hogy örökké Isten házában lakjunk, s szemlélhessük Isten szépségét és végtelenül szeretetreméltó lényét, a szeretetnek édes kötelékével vele örökké egybefűződven. Oh mily boldogság leszen megismerni az Atya hatalmát, a Fiú bölcsességét, a Szentlélek kegyességét: *„Az angyalok karával egyesülni, Istent színről-szinre látni; a halálfélelemtől többé nem zaklattatni, a halhatatlanság örök jutalmában örvendezni.“*¹ *„Oh Izrael! mily nagy az Isten háza, s mily roppant az ő birtokhelye.“*²

És mégis, én lelkem, ez lesz rövid idő múlva a mi lakásunk. Még csak egy kis idő és az Ur házába megyünk. Még csak néhány pillanatnyi szenvedés és következik az

¹ S. Greg. M. hom. 37. in Evang.

² Baruch. 3, 24.

örök dicsőség. „*Erre pedig fellángol a lélek és már ott kíván lenni, ahol remél vég nélkül örvendeni.*“¹ De még nem vagy biztos róla, ebből a boldogságból még most is kieshetel, most is vétkezhetel, a bűnben halhatsz meg és így elkárhozol. Ezért félsz és két örökkévalóság között rettegve állasz!?

De hát miért vagy szomorú én lelkem és miért zavarodol meg? . . . Remélj Istenben, remélj abban az Urban, ki téged üdvözíthet, minthogy hatalmas; ki téged tud és akar is üdvözíteni, minthogy végtelenül bölcs és jó. Igaz ugyan, hogy nagy a te gyarlóságod, nagyok a te bűneid, de sokkal kisebbek Isten könyörületeségénél, végtelenül nagy az Isten irgalmassága. Ő atya és több, mint atya. Már pedig melyik atya nem könyörül gyermekeinek nyomorúságán? Ez téged remény-nyel tölthet el, mivel a mi mennyei Atyánk annál inkább fog könyörülni, *mert ismeri alkatunkat.* Azután, aki egyszerűt fiát halálra adta értünk, vajjon az megtagadhatja-e tőlünk a mennyországot? Aki a nagyobbat megadta, megtagadná tőlünk a kisebbet? Ah, hisz' Istent a legnagyobb mértékben bántaná meg az, aki az ő irgalmasságában kételkednék; mivel irgalmasságát tagadva, tagadná azt is, hogy Ő Isten.

Hozzá még közbenjárónk is van az Atyánál: Jézus Krisztus. Az ő sebei beszélnek értünk; átengedte nekünk érdemeit, az ő ajándékából tied Krisztus vére, tied Krisztus sebei és érdemei. Ezek birtokában nem kell rettegned bűneid nagyságától és sokaságától.

Ime! (itt kezedbe veszed a feszületet) a te Üdvözítőd, a te felfeszített szerelmed lehajtja fejét, hogy neked a béke

¹ S. Greg. M. ibid.

csókját adja. Kitarja karjait a kereszten, a bűnösök ölelésére. Kinyitja oldalát, hogy mindnyájunknak legyen egy biztos menedékhelye. Remélj tehát benne!

„Óh örök Atya! ime én vagyok az a méltatlan szolga, akiért fiadat általadtad! ne engedd, hogy bennem kárba vesszen az ő szentséges vére. Nagyot és sokszor vétkeztem, számtalan gonoszságról vádol lelkiismeretem, de azért nem esem kétségbe, mert ahol eláradott a bűn, túláradott a kegyelem is. Krisztus sebeiben bizton érzem magamat és rettegés nélkül pihenek benne. Egyedül Krisztus végtelen érdemeire támaszkodva, nyomoruságomnak mélységes örvényéből kiáltok hozzád, Uram, hallgasd meg könyörgésemet, melyet az egyház a lélekajánlás alkalmával a haldoklóért intéz hozzád:

„Könyörülő Isten! tekintsz irgalmasan ezen N. szolgálásra s hallgasd meg őt, ki most teljes szívéből bánja bűneit és ezek bocsánataért esedezik. Könyörülj Ur Isten, az ő sóhajain, könyörülj az ő könnyein és aki senki semmi másban, egyedül a te irgalmasságodban bizik, részesítsd őt a teljes bocsánat kegyelmében.

Ajánlak téged, szeretett testvér, a mindenható Istennek és átadlak annak; kinek teremtménye vagy, hogy visszatérj Teremtődhez, ki téged e föld anyagából alkotott, miután haláloddal lefizetted az emberiség tartozását. Fogadja tehát testedtől elváló lelkedet az angyalok fényes serege; jöjjön eléje az ítélő apostolok tanácsa a dicsfényben ragyogó vértanúk győzedelmes serege; ővezzen körül a lilimos hitvallóknak tündöklő csapata; fogadjon az örvendező szűzeknek kara s a patriárkák ölében boldog megnyugvásra találhass; tünjék fel előtted Jézus Krisztus szelid és boldogító alakja s helyezzen azok sorába, kik őt szakadatlanul környezhetik.

Ajánljuk neked, Uram, a te szolgálóknak N. lelkét és kérünk téged, Ur Jézus Krisztus, világ Megváltója, kegyeskedjél a patriárákák ölébe fölvenni azt, a ki miatt irgalomból a földre leszálltál. Ifjúsága vétkeiről és tudatlanságairól, kérünk, Uram, ne emlékezzél meg, hanem nagy irgalmasságod szerint emlékezzél meg róla a te mennyei dicsőségében. Imádkozzanak érette Isten minden szentjei és választottai, kik Krisztus nevéért ez életben kinokat szenvedtek, hogy megszabadulva a test kötelekeiből, eljuthasson a mennyei dicsőségbe, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből, ki az Atyával és Szentlélekkel él és uralkodik mindörökkön örökké. Amen.“

Még egyszer röviden indítsd föl magadban a következő erényeket:

Hiszek te benned örök Igazság! *Imádlak*, mint legfőbb Uramat. *Megalázom* magamat előtted, minthogy semmi vagyok. *Bánom* büneimet, egyedül te éretted. *Fölteszem*, hogy inkább meghalok, mint csak egy bocsánatos bűnnel is beszennyezzem lelkemet. *Reménylek* te benned véghetetlen irgalmasság, ki hív és hatalmas vagy ígéreteid teljesítésében. *Szeretlek* téged mindenekfölött teljes erőmből. *Hálát adok* megszámlálhatatlan jótéteményeidért. Egészen reád bízom magamat és tökéletesen *alávetem* magamat szent akaratomnak. Szívesen és tovább is kész vagyok *tűrni* irántad való szeretetből, hogy büneimért már most eleget tehessek isteni igazságosságodnak. *Vágyódom* utánad, mint végcélom után.

Óh dicsőséges Szentháromság, add meg nekem a végső kegyelmet! Óh édes Jézusom, ne légy birám, hanem Üdvözítőm! Istennek szent Anyja, emlékezzél meg rólam! Kedves védőszentjeim könyörögjetelek érettem! Uram kívánok feloszlani

és Krisztussal lenni az égben! Téged óhajtalak látni és örökké szeretni! Óh, valóban végnélküli örömek, melyeket Isten azok számára készített, akik őt szeretik! Óh Istenem, én mindenem! mi van számomra az égben és mit akarok tőled a földön? Óh Uram, kezeidbe ajánlom lelkemet! Jézus! Mária! József! Jézus! Jézus! Jézus!

Ezen erény-gyakorlatok végzése után képzelj el, hogy meghaltál, e világot elhagytad és beléptél az örökkévalóság házába, az ítélet is elhangzott már fölötted és már a tisztító tűzben vagy.

Most pedig fontolgasd röviden a következőket:

1. Midőn a lélek a testből kimegy és szobádból a más-világra költözik, milyen szemekkel néz vissza testére, arra a bűzhödő hullára? . . . Mit óhajt egyebet, mint azt, hogy bár jobban élt volna testével?

2. Midőn Isten ítélőszéke előtt áll, mennyire óhajtja, hogy bár másképen élt, vagy cselekedett volna! Hogyan fog akkor gondolkozni a gazdagságról, a magas állásról, méltóságról stb?

3. Hogyan fog akkor érezni a bocsánatos bűn gonosz-ságáról, az önsanyargatásról, az erény és tökéletesség után való törekvésről, midőn belép a purgatoriumba?! Ime, mit használna most, hogy életében dűskálkodott kényelemben, élvezetekben, pénzben és így szitotta maga számára a tisztító tűz lángjait? Ellenben mit árt, hogy nyomorultan, szerényen, megvetetten élt és így kikerülte a tisztító tűzet, vagy legalább enyhébbé tette?

4. Ha Isten megengedné, hogy az életbe visszatérhess, egyuttal pedig őrzőangyalod tudtadra adná, hogy egy hónap múlva ismét megfogsz halni, hogyan rendeznéd be életed sorsát e rövid idő alatt?

Ezeket jól átfontolgatva, jó föltételeidet megújítva, befejezed a szent gyakorlatot azon imával, melyet az egyház a lélek elköltözése után rendel végeztetni.

Rövid vizsgálat után, melyben szemlét tartasz magad fölött, miképen tartottad be a szent gyakorlat szabályait, menj el a templomba s kérj áldást a szentségi Jézustól föltételeidre s adj hálát a mai napon nyert kegyelmekért. Ismét úgy menj haza dolgaid végzésére, mint egy olyan ember, ki a halálból, ítéletből, a tisztítóútból visszatérve, egy hónap múlva ismét meg fog halni. Különös éberséggel vigyázz magadra az első két vagy három napban s engedd megerősödni magadban az isteni kegyelem művét.

Jegyzetek az egy napos szent gyakorlathoz.

1. Tartsd magadat abban az erős meggyőződésben, hogy a mai nap utolsó életedben s iparkodjál minden dolgodat úgy végezni, mint ahogy életed végén óhajtod, hogy végezted volna!

2. Az elmélkedésre legalkalmasabb a homályos szoba. Gyakrabban vedd kezedbe a feszületet, csókold meg az Üdvözítő szent sebeit s benső érzelmeidtől áthatva mondogasd: (különösen óraütéskor) óh lelkem, ismét egy órával, vagy egy negyed órával közelebb vagyunk a halálhoz. Óh Istenem, ha ekkor . . . vagy akkor . . . meghaltam volna, hol volnék most?

3. Étkezés után, vagy más alkalmas időben rendbehozod szobádat s elintézed ügyeidet, úgy, amint mások halála után óhajtanád rendben találni.

4. (Áldozároknak.) Ha a rubrikák megengedik, mondj votiv misét a jó halál elnyeréseért, vagy gyászmisét a megholtakért s mond el a halottak zsolozsmáját.

5. Föltételeidet írásban jegyezd fel. Ez oly nagy fontosságu, hogy az ördög teljes erővel dolgozik azok megakadályozásán.

6. Minthogy semmi sem jó, ami nem rendszeresen megy végbe, napirendet állapíts meg magadnak, már amennyire körülményeid megengedik.

7. E napon a részletes lelkiismeretvizsgálás anyagául vedd föl e pontokat és kérdezd meg magadtól, hogy miképen tartottad be azokat? Bár e jegyzetek első tekintetre csekélységeknek látszanak, mégis a cél elérésében nagy akadályok gördülnek elénk, ha azokat elhanyagoljuk.

Megfontolás.

Tetszés szerint reggeli elmélkedésül, vagy lelki olvasmányul vehető

I. Pont.

Párhuzam hitünk és életmódunk között.

I. Bizonyos az, hogy megfogunk halni, mert: „*Senki sincs, ki mindenkor éljen*¹ és pedig váratlanul: „*amely órában nem vélitek, eljön az ember fia.*“² Bizonytalan azonban, hogy mikor, hol és miképen, amint Krisztus mondja: „*nem tudjátok sem a napot, sem az órát.*“³ Ezt hisszük

és mégis úgy élünk, mintha sohasem kellene meghalnunk, egészen elmerülve a földiekbe, a mennyei

¹ Préd. 9, 4.

² Luk. 12, 40.

³ Máté 25, 13.

dolgokra sohasem gondolva; mintha életünk vége hatalmunkban volna és isteni kinyilatkoztatásból tudnánk, melyik helyen, mily időben és módon fogunk meghalni.

II. Bizonyos az, hogy csak egyszer fogunk meghalni, az apostol szavai szerint: „*El vagon végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak*“¹, és hogy ha ebben az egyben tévedtünk, soha e tévedést jóvátenni nem lehet, mert: „*Ha a fa délre esik, vagy északra, amely helyre esik, ott marad.*“² Ezt hisszük

és mégis úgy élünk, mintha többször halhatnánk meg s egy második halállal helyre lehetne hozni azt, amit az elsőben elhibáztunk; vagy pedig a másvilágon bünbánatot tarthatnánk s így a boldog halál megszerzésére nem törekszünk.

III. Bizonyos az, hogy testünk porrá fog válni, a férgek fogai fogják megőrölni: „*mert por vagy és porrá leszesz*“;³ a lélek pedig halhatatlan s vagy örökké boldog lesz a mennyben, vagy örökké boldogtalan a pokolban: „*Mert az Isten halhatatlanná teremté az embert.*“⁴ Ezt hisszük

és dacára ennek, testünket, a férgek eledelét, a rothadás tanyáját oly vak szeretettel ápoljuk, kényelmeért mindent feláldozunk; lelkünket pedig nem gondozzuk, annak jövő sorsáról nem aggódunk, mintha: „*egy volna az ember és barmok vége, s*

¹ Zsid. 9, 27.

² Préd. 11, 3.

³ Móz. I. 3, 19.

⁴ Bölcs. 2, 23.

*mindakettőnek egyenlő állapotja . . . és az embernek nem volna többje, mint a baromnak.*¹

IV. Ez élet után egy másik következik, mert: „*nincs itt maradandó városunk, hanem a jövődőt keressük.*”² E világból a másikba mezeitelenül *fogunk távozni*; „*mert semmit sem hoztunk e világra, kétségkívül el sem vihetünk.*”³ Ezt hisszük és mégis annyira a földi dolgokhoz szegezzük szívünket, mintha mindig e világon maradhatnánk, vagy pedig földi javainkból valamit magunkkal vihetnénk a másvilágra.

V. A halál után következik a külön ítélet: „*Mert mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztus ítélő széke előtt, hogy ki-ki elvegye díját a testben, a mint jót, vagy gonoszt cselekedett.*”⁴ A külön ítéletet követi majd az általános ítélet, melyben a mi testünk: „*föltámad a föltámadásban az utolsó napon,*”⁵ *vagy az örök kinra, vagy az örök életre.*⁶ És végre: „*az ember elmegy az ő örökkévalóságának házába,*”⁷ mely nem más, mint a kezdet és vég nélküli kör, melynek kerületén e szavak állnak: *örök, soha, mindig*, melynek központja számunkra vagy az ég, vagy a pokol, vagy az örömök halmaza, vagy a gyötrelmek örvénye. Ezt hisszük

és mégis úgy élünk, mintha ezt az ítéletet kikerülni, a Birót megcsalni, könyörgéssel meglágyítani, vagy ítéletétől felebbezni lehetne; mintha az örökkévalóság nem volna más, mint dajkamese a köznép megijesztésére és fékentartására, kigondolt

¹ Préd. 3., 19. — ² Zsid. 13., 14. — ³ Tim. I. 6., 7. — ⁴ Kor. II. 5., 10.

⁵ Ján. 11., 24. — ⁶ Máté 25., 46. — ⁷ Préd. 12., 5.

mumus; nem aggodunk utolsó percünk fölött, a melytől pedig a Biró ítélete és örök boldogságunk függ.

VI. Van pokol, „*a kinok helye*,”¹ a hol az Ur haragja a lángoló tűz: „*és égni fog mind a pokol fenekéig.*”² Csak egyetlen egy súlyos bűn is poklot érdemel, mert egyetlen egy gondolatbűnért: „*nem kegyelmezett a vétkes angyaloknak.*”³ Számtalan ember kárhozott már el és számtalanon fognak még elveszni és a pokol mélyébe zuhanni. A mi számtalan emberrel megesett, de az velünk is megeshetik. Ezt hisszük és mégis vétkezünk: „*föltátja torkát a pokol,*”⁴ és mégis vétkezünk. Minden pillanatban meghalhatunk és mégis bűnben élünk, semmit sem félve és rettegve attól, hogy bűnben halhatunk meg. Az Isten folyton *kárhoztat* és mi folyton *vétkezünk*. Számtalanon vannak, kik: „*Jolétben töltik napjajkat és egy szempillantásban mennek le a poklokra.*”⁵ Ezt mind tudjuk és mások veszedelmén még sem okulunk.

VII. Van mennyország, melyre bár: „*sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak.*”⁶ Mert: „*szoros a kapu és keskeny az út, mely az életre viszen; és kevesen vannak, kik azt megtalálják!*”⁷ Szóval: *kevesen vannak, kik üdvözülnek.*”⁸ Ezt hisszük

és mégis hanyagul élünk, mint ha a mennyországból szabad jegygyel biztosítottak volna minket az

¹ Luk. 16., 28. — ² Móz. V. 32., 22. — ³ Pét. II., 2., 2., — ⁴ Iz. 5., 14.

⁵ Jób. 21., 13. — ⁶ Máté 20., 16. — ⁷ Máté 7., 14. — ⁸ Luk. 13., 23.

örök boldogságról s mintha neveinket eltörülhetetlenül felírva találtunk volna az élet könyvében.

Ez a mi hitünk és ez a mi életünk!

II. Pont.

Észrevételek az első pontra.

Már most ezután mit gondolsz? Ha ezeket nem hiszed, eretnek vagy: ha pedig hiszed és mégis másképen élsz, akkor igazán esztelen vagy. Vagy nem esztelenség kell hozzá: ezeket a halálról elhinni és a halál előtt mégis másképen élni? Oh te szerencsétlen, a te hited lesz az a malomkő, mely súlyánál fogva téged a pokol mélységébe huz le. Majd ha az ördög utolsó órán a hit és az élet tábláját tartja szemed elé, a lelkiismeret hangosan fogja kiáltani: „*Ez a te hited, ez meg a te életed.*“¹ Ugyanezt fogod hallani az isteni Birótól, midőn füledbe mennydörgi: „*Ember nézd: ezeket hitted és ezeket cselekedted.*“² Oh szerencsétlen, mit fogsz felelni? Állapodjál meg itt egy kissé és hallgasd meg figyelmesen mit mond reá lelkiismereted? . . . Ennek már csak pusztá gondolatára is összeborzadunk és mégis . . . óh szörnyű gondatlanság! éppen nem akarjuk életünket hitünkkel összeegyeztetni!

De hát ítéljetez ti magatok, vajjon megegyezik-e a józan észszel, hogy hitetek mellett ilyen életet folytattok? De: „jaj neked Korosain,“³ jaj az ilyen keresztényeknek, mert ha pogány, vagy barbár jutott volna ezen igazságok ismeretére,

¹ S. Ang.

² Idem.

³ Máté 11., 21.

cselekedeteit bizonyára a hit szabályaihoz mérte volna. Mi, *keresztény hivek, élünk* istentelen tespedésben, mintha szövetségre léptünk volna a halállal és a pokollal kötést tettünk volna.¹ „*Pironkodjál Szidon, mert a tenger szól,*“² vagyis piruljon el a keresztény világ, hogy magok a katolikusok feledkeznek meg az örökkévalóságról és hitökkel ellenkezőéletet élnek.

Oh életnek és halálnak Ura, gyarapítsd bennünk a hitet, hogy hitünket, melyről nyelvünk beszél, tetteinkkel is megvallhassuk. Engedd, hogy azon igazságokat, melyeket a halálról hiszünk, életünkben alkalmazzuk is, hogy még ha halálunk előtt igaz keresztény étellel kikerüljük azt, a mitől halálunk után félnünk s elnyerjük azt, a mit remélnünk kell.

IV. Eszköz.

A lélek állapotának szemlélése a halál után.

Miután tisztában vagyunk azon igazsággal, hogy szükséges a halálra idejében, halogatás nélkül elkészülnünk s megismerkedtünk a módszerrel, melynek segítségével megkönnyítjük feladatunk végrehajtását, szükségesnek tartjuk, hogy eltávolítsuk utunkból a jó halál akadályait. Ezen akadályok pedig: az életünk folyamán felszaporodott bűn és büntetés-adósság, a gazdagsághoz, kitüntetésekhez, gyönyörökhöz való ragaszkodásunk, a rendetlen halálfélelem és csekély vagy éppen semmiféle vágyódás a menny után. Ezen hajlamaink, indulataink megfékezése, megtörése mily nagy segítségünkre lesz a boldog halál megnyerésében, majd kitűnik a következő fejtegetésekből. De elején kezdem a dolgot.

¹ Iz. 28, 15. — ² Iz. 23, 4.

Meg fogunk halni és a halál után elmegy az ember az ő örökkévalóságának házába, ahol lelke Krisztus ítélőszéke előtt áll s érdeme szerint megkapja jutalmát, vagy büntetését. Holtteste a földre kerül s ott az önszeretnek e húsbálványa porrá válik. Eközben a lélek ha nem a pokolban, legalább a tisztító tűz lángjaiban ég. Óh mennyire mások, mily különbözők lesznek gondolatai, érzelmei a kimulást követő pillanatban: az Isten ítélőszéke előtt, vagy midőn belép a purgatoriumba. Ha ezeket gyakrabban és figyelmesen fontolgatnánk, a léleknek a halál utáni állapotából megtanulnánk szentül élni, elkövetett bűneinkért eleget tenni, kevesbiteni a bűn és büntetés adóságot, mely a jó halálnak legfőbb akadálya. Ezen akadály eltávolítását nagyban elősegíti a lélek állapotának szemlélete 1. Isten ítélőszéke előtt; 2. a tisztítóhelyen; 3. e két állapotból levont következtetés.

1. A lélek Isten ítélőszéke előtt.

I. Azon pillanatban, midőn lelkedet kilehelted s ugyanazon a helyen, ahol meghaltál, Isten ítélőszéke előtt fogsz állni, hogy számot adj egész életedről. Rettenetes, lesújtó gondolat: az egész örökkévalóságra szóló ítélet hangzik itt el fölötted! Óh mily borzasztó jelenet ez! Az ítélet helye lesz, az a szoba, az az ágy, amelyben talán gyakrabban és súlyosan vétkeztél. Az az Isten, akit te annyiszor megbántottál, akinek tetszése helyett az emberek tetszését kerested s akitől nem féltél, az a Krisztus, akit te a legfölségesebb Oltáriszentségben annyiszor meggyaláztál, lesz most a te bírád. És pedig mindentudó bírád, ki előtt a legröpkébb gondolat sincs elrejtve; kérlelhetetlen bírád, kit sem kéréssel, sem fenyegetéssel meg-

indítani nem lehet; a legszigorúbb bírád, ki a legutolsó fillérig számat kér tőled!

Vádlóid lesznek: szent őrangyalod, kinek intéseit megvetetted; az ördög, akinek szolgáltál; saját lelkiismereted, melyet annyiszor megsértettél s amelynek vádja ellen nem emelhetsz kifogásokat. Számat kell adnod egész életedről, minden gondolatról, minden szóról, minden cselekedetről, minden mulasztásról, az Istentől nyert kegyelmekről; még erényeid és jócselekedeteid is az igazság mérlegére kerülnek. Az ítélet, mely fölötted elhangzik, visszavonhatatlan, kikerülhetetlen és azonnal végrehajtás alá kerül, minthogy ezen ítélőszék határozatától nincs felebbezés. A lélek magára marad, mindenkitől elhagyatva, a két örökkévalóság: a menny és pokol között, pártfogó, közbenjáró nélkül, sőt irgalmasság nélkül, a végtelen igazságosság szerint várja ítéletét.

Akkor majd a természetfeletti világosság fényénél fölismered bűneid sokaságát, különféleségét és nagyságát, különösen ezen . . . Mennyire másképp fogsz ítélni azok gonoszságáról és utálatosságáról. Akkor megtudod, hogy halálos bűnök voltak azok, melyeket tettett tudatlanságból, önámításból bocsánatosaknak gondoltál. Akkor fődözöd csak fel a körülményeket, melyek a bűn számát és nemét megváltoztatják, amelyekre pedig a szent gyónásban sohasem gondoltál. Szám-talan idegen bűn tűnik fel előtted, melyeket nem is gyánítottál. Látni fogod a sok jót, amit tenni elmulasztottál és a sok rosszat, amit elkövettél s amelyek neked aggságot sohasem okoztak. Jaj! fölkel még ellened az a lélek, akit te vezettél a rossz útra és bosszúért kiált. Ugy szintén bosszúért kiált Krisztus vére, hiszen ez a vér elveszett, kárba vészett azon lelkekben,

akiket megmenthettél volna! Hát mit felelsz minderre Istennek, ki kérlelhetetlen szigorral fog kérdezni erről is, arról is? *„Óh te szegény s utjavesztett bűnös, mit felelsz majd Istennek. kinél tudva vagyon minden gonoszságod, te, ki néha haragra gerjedt halandónak tekintetétől is rettegsz?”*¹ Az igaz Jób erre azt feleli: *„nem felelhet neki ezerre egyet.”*²

II. Így állván a dolog, hogyan fogsz itélni a bűn gonoszságáról, az önámításról és az elvégzett gyónásokról? Melyik állapotot választanád akkor? Minő életszabályt követnél ebben a munkában, vagy abban a hivatalban, vagy egyéb körülmények között mit csinálnál, ha ott szabad választásod volna? Szóval, hogyan óhajtanád, hogy éltél volna?

Ha józanul gondolkodol, akkor úgy most tedd azt, a minek elhanyagolását akkor fájlalni fogod. Mert ezen dolgok ismerete csak nagyobbítja az ítélet szigorát, ha ezen ismeretet nem használod fel javulásodra. A kegyelemmel való visszaélés pedig az isteni Biró haragját ingerli fel ellened, mert valamint mindenről, úgy e szent elmélkedés alatt nyújtott kegyelemről is számot fog kérni. Azután egyenkint határozd meg azt, hogy mit akarsz elkerülni és mit cselekedni. Mert az általánosságban fogadott feltételek, elhatározások olyanok, mint a bolyó tűz, melynek halvány fénye és semmi melege nincs és hamar kialszik. E feltétel ne legyen túl sok. Kevés és kiváló legyen, nehogy sokaságával a föltétel hatékonyságát gyöngítse és eredményét kétségessé tegye. Vigyáznunk kell azonfelül, nehogy sokaknak ama hibájába essünk, kik azt

¹ Kriszt. köv. I. 24.

² Jób 9, 3.

vélik, hogy dolguk rendben van, ha a megtérés szükségességét felismerik, nem tevéen különbséget az életjavulási feltétel és az életjavulás között. Csak ez utóbbi számíthat bocsánatra. Jó feltételekkel van telve a pokol, a mennyország pedig jó cselekedetekkel.

2. A lélek a tisztító tűzben.

I. Képzeld hogy az isteni Bíró meghozza ítéletét és te üdvözülsz ugyan, hanem előbb Isten igazságos végzése folytán a tisztító tűz lángjaira ítéltetel s büntetésedet azonnal meg kell kezdened. Oh mily érzelmek fognak el, midőn belépsz abba a börtönbe? Előbb puha ágyban, kényelmes szobában, barátaidtól körülveve, a házbeliectől ápolva, most fordult a kocka: tűzben, sötétségben, gyötrelmekben, mindenkitől elhagyatva, fájdalmakban, enyhülés és szünet nélkül, míg adóságot utolsó fillérig le nem fizeted. Mily rettenetes változás ez! Előbb puha vánkosra fektetve pihentél, most tüzes tóban elmerülve égsz. Semmi sincs benned, rajtad, a mi ne égne, ne szenvedne, ne fájna. Tűz fölötted, tűz alattad, körülötted sincs más, mint tűz. És milyen tűz? Olyan, melynek egyetlen szikrája elegendő volna az egész világ elégetésére, melyhez hasonlítva a mi tűzünk csak harmatnak mondható s a melybe ha egy óriási vashegyet belevetnének, az egy viaszgolyócska módjára rögtön elolvadna.

A tisztító tűz gyötrelmei borzasztóbbak a vértanúk kínjainál, az összes betegségek gyötrelmeinél is, elannyira, hogy a szentatyák és hittudósok egybehangzó ítélete szerint szent Tamás azt mondja, hogy a tisztítóhely legkisebb fájdalma

fötlümulja a jelen élet minden fájalmát.¹ E véleményhez csatlakozik szent Julián, toledói érsek, azt állítván, hogy rettenetesebb lesz az a tűz, mint a mit az ember életében szenvedhet. Egy fogfájás már majdnem kétségbeesésbe, örületbe hajt minket. Mi volna, ha keserves bélfájdalom, kő, köszvény s más betegségek egyszerre rohannának meg bennünket? Ha azonfelül szemeinket kiszúrnák, kezünket levágnák, bőrünket lehúznák, elevenen sütögetnének, óh mily irtózatossá fájdalom volna az! Ezeknek pusztá gondolatára is összerázkódunk, megremegünk, hátha még el is kellene szenvednünk. Pedig a tisztító tűz szenvedései ezen fájalmaknál sokkal nagyobbak, súlyosabbak és áthatóbbak.

És ezen rettenetes büntetéseket a legkisebb hibákért, fogvatkozásokért szabja ki az Isten és sújtja velök a választott lelkeket, Krisztus jegyeseit, a mennyország örököseit. És pedig az az igazságos Isten sújtja őket, ki a bünt érdemén felül nem büntetheti, ki azokat a lelkeket végtelen gyengédséggel szereti: s ez a büntetés hosszú évekre . . . századokra . . . vagy éppen az utolsó ítélet napjáig szól.

II. Mire következtetsz ebből? A legigazságosabb Isten, a neki oly kedves lelkeket legcsekélyebb hibáikért tüzes börtönbe zárja, kimondhatatlan kínokkal gyötri, még pedig hosszú időn keresztül. Nos, mi a véleményed? Ha egy királyi arát saját vőlegénye vettetne tüzes kemencébe, hogy abban több napig égjen, akkor, vagy azt a vőlegényt mondanók zsarnoknak, vagy a bünt, ami miatt a menyasszonyt tűzbe vettette, ítélnök nagynak. Már most vigyázz! Ime, az ő választott és kedves lelkeit több éven át fogva tartja a purgatorium tüzé-

¹ S. Thom. In. 4. dist. 21. qu. 1.

ben és pedig könyörtület nélkül. Tehát vagy zsarnok és igazságtalan az Isten, (aminek még gondolata is káromlás), vagy pedig a bocsánatos bűn irtózatossá válik.

Ugy van, tehát vagy az Isten kegyetlen és igazságtalan zsarnok, vagy a te kevélységed, nyelveskedésed, haragod, szórakozásod, stb. nagy igazságtalanság Isten ellen. Ez utóbbit hiszed és mégis vétkezel! Nem mernél csak egyetlen egyszer is bocsánatos bűnt elkövetni, ha előre tudnád, hogy egyik, vagy másik bűn után elevenen égetnének meg a piacon. Íme, te hiszed, hogy legkisebb bűneid miatt tűzben fogsz égni és mégis? . . . „*Rettegsz égni és nem rettegsz vétkezni?*“¹

Oh Istenem! hisszük, hogy van purgatórium, tudjuk, hogy bocsánatos bűneink miatt oda kerülünk; látjuk, hogy szent lelkek gyötrődnek benne kisebb fogyatkozásaikért és mi mégis vétkezünk, hibáinkon nevetünk, mosolygunk, nem aggódunk, nem törődünk a jövővel és még kevésbé igyekezzük eleget tenni a multakért. Bosszankodunk az eretnekekre, hogy tagadják a tisztító tüzet és mi mégis úgy élünk, mintha annak gyötrelmei mesébe illő dolgok volnának. Ah, térjünk észre valahára és vessük mélyen lelkünkbe a következő igazságokat: A bocsánatos bűn, a halálos bűn után a legnagyobb rossz a világon, tehát kerülni kell! Súlyosan bűnhődünk érte a más világon, tehát fussunk előle!

III. A módok, melyek szerint a bocsánatos bűnöktől óvakodni, vagy szám és nem szerint kevesbiteni tudjuk, a következők: 1) Naponkinti általános vagy részletes lelkiismeretvizsgálása. 2) Állandó áhitatgyakorlat, például az óraütésre: inkább akarok meghalni, mint lelkemet beszennyezni, még

¹ S. Ang.

csak bocsánatos bűnnel is, különösen ezzel . . . 3) Gyakori szent gyónás s abban a legkisebb bocsánatos bűnnek alázatos és bánatos megvallása. 4) Elkerülése azon személyeknek, helyeknek, vagy foglalkozásoknak, melyek a bünalkalmat szolgáltatják. 5) Lelki összeszedettség a magány szeretete. bizonyos módszer, mely szerint napi munkákat tökéletesen végezzük. 6) Hasznos lesz még, ha imádság, szent gyónás, vagy áldozás után szemünk elé állítjuk a bocsánatos bűnre vezető alkalmakat s ellenök borzalmunk és nem tetszésünk kifejezésével fegyverkezünk.

Vizsgáld most, hogyan állsz a bocsánatos bűnt illetőleg és mit akarsz tenni a jövőben? Kérdezd meg magadtól: hogy egy gyalázatot kikerülhessek, hogy egy tisztességes álláshoz jussak, hogy bizonyos pénzüsszeget nyerjek, vajjon nem hazudnék-e? Ha ez, vagy az a kellemetlenség érne, nem fakadnék-e türelmetlenségre, haragra? Ha szabad választásom volna; vagy bocsánatosan vétkezni, vagy valamely kedves tárgyat elveszteni mit tennék? Vajjon te is oszتانád-e szent Anzelm nézetét a bűnről: Uram, ha egyfelől a poklot látnám, másfelől a bocsánatos bűnt, inkább akarnék a pokolba ugrani, mint a bűnbe beleegyezni.

3. Következtessünk a két pontban foglalt igazságokból.

Hallja meg a világ és rendüljön meg erre az ítéletre: „*Nem megyen abba* — t. i. a mennyei dicsőségbe — *semmi fertőzötlet.*“¹ Ezt mondja az örök igazság. Tehát vagy itt, vagy ott eleget kell tenni a bűnökért. „*Bizony mondom neked,*

¹ Titk. jel. 21, 27.

ki nem jösz onnét, míg le nem fizeted az utolsó fillért.”¹ Ezt az isteni Biró esküvel erősíti. Tehát jobb, könnyebb eleget tenni itt, mint amott. E kettős igazságot vesszük tárgyalás alá.

Először: akarod, vagy nem akarod, eleget kell tenned bűneidért vagy ezen, vagy a más világon. A jó gyónás által megsemmisítjük ugyan bűnadósságunkat, de hátra marad még az ideiglenes büntetés. A bűnnek büntetése is adósság, felt; már pedig a mennybe ezzel senki be nem mehet, tehát te sem. Egyik bizonyos a kettő közül: vagy itt kell eleget tenned, vagy ott végzed, közép út nincs, válaszsz tehát!

Másodszor: könnyebb itt eleget tenni, mint ott: *„Jobb a jelenben a bűnöket gyomlálgatni s a vétkeket nyesegetni, mint törlesztésöket jövőre halogatni,*“ mivel ott a büntetés hosszabb és súlyosabb, itt pedig rövidebb és könnyebb. *„Ott — folytatja tovább Kempis Tamás — keservesebb lesz egy óra annyi gyötrelemben, mint itten száz esztendő a legsanyarúbb penitenciában.*”² Rettenetes, de igaz!

II. Már pedig ha így áll a dolog, önmagunknak vagyunk ellenségei, ha a kiengesztelés munkáját a más világra hagyjuk. Oh bűnös ember! te vagy az a szerencsétlen adós, ki tízezer talentummal tartozol, a kit: *„mivel nem volt honnét megfizetnie . . . megharaguván ura, átadá őt a poroszlóknak, míg le nem fizeti minden adósságát.*”³ Ha most mindjárt ebben az életben csak egy talentummal iparkodol is adósságodat törleszteni, Isten azzal az egy talentummal megelégszik. De

¹ Máté 5, 26.

² Kriszt. köv. I. 24.

³ Máté 18, 25, 34.

ha a törlesztést a más világra hagyod, akkor az utolsó fillérig meg kell fizetned az isteni igazságosságnak. Hát nem oktalanság-e a nehezebb fizetési módozatot választani. Ha ötezer korona tartozásod volna s a birtokodban levő egy koronával tartozásodat egészen lefizethetnéd, várnál-e vele csak egy pillanatig is? Te ép ily állapotban vagy, miért nem fizetsz mindjárt? Hát elhanyagolnád megtenni azt halhatatlan lelkünkért, a mit bizonyosan megtennénk földi haszon kedvéért?

Az elkövetett bűnökért háromféleképen tehetünk eleget: 1) a tökéletes bánat benső és gyakori felindítása által; 2) búcsuk által; 3) elégtételi, vagy büntető cselekmények által; ilyenek pld. az alamizsnálkodás, türelem a szenvedésben, különösen a betegségben; testi önsanyargatások, pld. bőjtők, önmegtartóztatások, vezeklő őv, ostor stb. Te lásd, hogy ezen eszközök közül melyiket akarod használni, hogy az isteni igazságosságnak még ez életben lefizesd tartozásodat.

Különben pedig, ne ringasd magad azon hiú reményben, hogy a purgatoriumot elkerülöd, vagy hogy onnét mihamarabb ki fogsz szabadulni. Mert hiába reménykedel, haláloed után nem fogsz tisztítóútz nélkül mennyországba jutni. Kevesen, de igen kevesen kerülnek el azt a börtönt. Bellamin azt mondja: *„Az igaz emberek közül is csak alig menekül meg valaki a tisztítóhely büntetésétől, az is csak az Istennek nagy irgalmasságából.”*¹ Jól jegyezd meg: alig valaki. Ha az igazak nem kerülhetik el, menyiben remélhetik ezt a bűnösök? Hogyan mered reményleni te? Nagyon valószínű, hogy sem te, a ki ezt olvasod, sem én, a ki ezt írom, nem fogunk a tüzes

¹ L. I. de amissione gratiae c. 13.

börtöntől megmenekülni. Mi is égni fogunk abban a tüzes tóban, mi is rabok leszünk abban a lángbörtönben, mi reánk is azok a kimondhatatlan kinok várnak. Mert semmi fertőzőtt be nem mehet a mennyek országába, előzetes megtisztulás nélkül. Mi pedig több bocsánatos bűnnel vagyunk beszennyezve, bizonyítja lelkiismeretünk.

Szent Udalrik, pazzii sz. Magdolna, sz. Vitaliana, sz. Szeverin és más szentek irtózatot szenvedtek a purgatoriumban.¹ Mig holttestüknél csodák történtek, addig lelkük a tisztító tűz lángjai között vergődött. Oh Istenem, ha ez történik a szentekkel, mi fog történni a bűnösökkel? Ha azoknak csekély fogyatkozásaiért oly gyötrelmet kellett szenvedni, mi vár akkor reánk a mi számtalan és súlyosabb természetű hibáinkért? Féljünk tehát az isteni Biró szigorától, mert: *„nem könnyörül rajta, ki őt teremtette és ki őt alkotta, nem kegyelmez neki.”*²

III. Azt mondod, hogy reményled, miszerint mások segítségével és imádságával hamar ki fogsz szabadulni. De hiába reményled! Mert bizonytalan, vajjon fognak-e érted mások imádkozni, vagy ha imádkoznak, Isten azok imáját a te javadra alkalmazza-e?

„Ki emlékezik meg rólad halálod után és ki imádkozik érted? Ne támaszkodjál barátaidra és rokonaidra, mert hamarabb elfeledkeznek rólad az emberek, mint gondolod. Ha magad nem gondoskodik magadról a jelenben, ki gondoskodik majd rólad a jövőben? Jobb most idején gondoskodni s valami jót előre bocsátani, mintsem mások segítségével reménykedni.

¹ Lancicius.

² Iz. 27, 11.

1) Most légy aggodalmas és töredelmes rovásodért, hogy az ítélet napján bátorságban légy osztályodért a boldogokkal. 2. Oda intézd nap-nap utáni imádságaid s fohászaidat, könnyeiddel egy végben, hogy holtod után lelked szerencsésen az Urhoz költözhessek. 3) Sanyargasd testedet vezekléssel siron innen, hogy akkoron bátorságos bizodalommal lehess jövődről siron túl. Ne szánd jelenben csekély őrlődésed, hogy akkor a nagyobbaktól legyen menedéked. Minél inkább engedsz magadnak s kényén-kedvén tartod testedet a jelenben, annál keményebben bünhődöl s annál több égetnivalót takarítasz magadnak a jövőre. Bizony csak magunkat csaljuk a testnek szeretlen *kényeztetésével*.¹

Vagy nem oktalanság-e készakarva abban a tűzben égni éveket, mint bőjtöt tartani napokig? Inkább szenvedni éveken keresztül, szenvedni a purgatoriumban, mint egy kis fáradságot fordítani a búcsuk elnyerésére? Inkább akarni ott égni, mint itt a bánat könnyeit hullatni? Ha a lélek onnét visszaterhetne, mihez fogna? Bizonyára helyrehozná azt a mulasztást, a mit ott véres könnyekkel kénytelen megsiratni! Most határozz, mert váratlanul, talán még ez évben . . . megfogsz halni!

Vagy tovább is fogsz vétkezni? régi adósságaidat ujjakkal fogod szaporítani? Meg van-e az erkölcsi bizonyosság, hogy életedben csak egy teljes búcsut is nyertél? Biztos vagy-e abban, hogy csak egyetlenegy bocsánatos bűnt is kiengeszteltél? Ha most meg kellene halnod, mily hosszú purgatorium várna rád, mennyit és mily soká kellene gyötrődnöd!

¹ Kriszt. köv. I. 23, 24.

Tehát legalább most vessük el a lanyhaságot s iparkodjunk úgy élni, hogy az ítéletnél inkább legyen 'okunk örülni, mint félni. Bűneink szennyét úgy törölje el a bűnbánat könnye, hogy semmi égetni valót ne találjon rajtunk az isteni igazságosság tüze. Szóval: óvatosnak lenni a jövőben, eleget tenni a multakért, ez legyen gyümölcse ezen értekezésnek.

Oh legfőbb Biró, igazságos Isten! erősen hiszem, hogy halálom után megítéltetem s ha bűneimért eleget nem teszek, a tisztítóhelyen fogok szenvedni. Hiszem, hogy egy bocsánatos bűn is legnagyobb rossz a világon, még a pokolnál is és csak a halálos bűnnél kisebb. Fájlalom, hogy oly sokszor megbántottalak Téged. Add Uram, hogy még ez életben eleget tehessek bűneimért s óvakodjam ujjabbakat elkövetni, hogy halál tusámban ne zavarjon meg se ítéleted szigorúsága s ne aggasszon a tisztítóútz gyötrelme.

ÖTÖDIK ESZKÖZ.

A koporsóban fekvő holttest szemlélése.

Valamint testünk az életben számos alkalmat szolgált a kísértésekre és nem ritkán nagy akadékul szolgál örök üdvösségünk elnyerésében, úgy a halál után, éppen ellenkezőleg, bőséges anyagot szolgált a legszentebb gondolatokra és annak figyelmes szemlélése a jó halál megnyerésének egyik leghathatósabb eszköze. E világból való távozásunkat keserűvé, nehézzé szokta tenni földi javaink elvesztése, melyekhez bűnös érzélemmel ragaszkodunk s ez boldog kimulásunknak igen

nagy akadály. Azért ennek eltávolítására legjobb eszköz holttestünk szemlélése a koporsóban; az ugyanis megtanít bennünket 1) a földi javak; 2) a világ hiúságainak megvetésére.

1. A koporsóban fekvő holttest megtanít bennünket a földi javak megvetésére.

I. Képzeld el, a mint lelked a purgatoriumból visszatér és bemegy azon helyre, a hol tested koporsóba zárva s a temetésig közszemlére van kitéve. Ott látod a koporsó mellett a szentelt vizet, fejednél két égő gyertya között a feszületet; ott láthatod hivatalod, méltóságod jelvényeit, nemesi cimeredet stb. egyuttal fontolgasd a földi javak hiúságát.

Oh te szegény! „*a miket tehát szereztél kié lesznek?*“¹ Gazdagságod már nem a tiéd, hanem az örökösöké és nem ritkán olyanoké, kik végső akaratodat nem fogják figyelembe venni s nagy fáradsággal összegyűjtött vagyionodat eltékozzálják, s míg az örökség felett pörlekednek, addig vagyionodból az ügyvédekét gazdagítják. Téged pedig még sirodban is átkoznak, hogy sokkal kevesebbet hagytál nekik, mint reménylették, vagy hogy nem elég világosan csináltad meg végrendeletedet.

A mi csak elnyűtt, ócska és elvetendő ruha találkozik a házban, azt hozzák elő és abba öltöztetik hulládat. Szép ruháidból, ékszereidből, házaidból, földjeidből, arany és ezüstjeidből számodra csak rongyos lepedő és néhány szál deszka maradt. Ez minden vagyionod! Nézd meg csak testedet a koporsóban: minden földi vagyiontól meg van fosztva, csak

¹ Luk. 12, 20.

dögletes bűzben gazdag és sápadtságával mindenki borzadályt kelt. Ime most olyan ruhába van öltöztetve, a mihez életedben nem is nyúltál volna. Szoba helyett koporsó, ház helyett siringdör, vánkos helyett gyaluforgács, ágy helyett féreg! Ez most a te örökséged, ez maradt meg csak földi javaidból.

Ezalatt a lélek ég a purgatoriumban, talán éppen a nem egyenes uton, vagy tulságos szorgossággal szerzett vagyonod miatt. Hogy lelkedet onnét kiszabadítsák örökösöd, eszük ágában sincs. A miselapítvány pedig a hosszú örökösödési perben vagy teljesen megsemmisül, vagy nagyon kicsiny összeggé zsugorodik össze. A te lelked, mondom, ég azokban a szörnyű lángokban, minden segítségtől megfosztva, elhagyatva éppen azoktól, kik rólad megfeledezve, vagyonodból urasan élnek. Ég és gyötrődik a te lelked és pedig leginkább azok miatt, a kiknek, hogy jövőjét gondtalanná tedd, magadra nem gondoltál, lelkiismeretedet beszennyezted, Istent megbántottad!

II. Már most mi a véleményed a földi javak felől? Midőn fájdalmas tekintetedet koporsódra fordítod, minő véleményt alkotsz magadnak a gazdagságról? Oh átkozott pénz! — kiált fel akkor a te égő lelked — óh szerencsétlen idő, gond és fáradság, melyet lelkem ügyének elhanyagolásával reád fordítottam! Ah bár alamizsnával váltottam volna meg bűneimet, fizettem volna ki hitelezőimet, munkásaimat, bár vagyonom nagyobb részét jótékony célra fordítottam volna! Oh Istenem, miért nem gondoskodtam jobban halhatatlan lelkemről, míg rothadó testem ideiglenes jóléteért annyit fáradoztam. Oh siratni való oktalanság, hogy hálátlan örökösöm bőségben

éljenek, e gyötrelmes lángokba taszítottam magamat s a pénzzel, melylyel a mennyországot megvehettem volna, csak a tisztítóhely gyötrelmeit nagyobbítottam! Oh mennyivel jobb lett volna önkényt elhagyni s ezzel érdemet szerezni, a mit kénytelenségből, érdem nélkül kellett elhagynom! Mennyivel jobb lett volna gyűjteni magamnak: *„kincseket az égben, hol sem a rozsdá és moly meg nem emésztí, és a hol a tolvajok ki nem ássák s el nem lopják“* — mint gyűjteni a földön, *„a hol a rozsdá megemésztí és a hol a tolvajok kiássák és elloppják.“*¹

Igy fog gondolkodni a lélek, mikor koporsóba zárt testét szemléli. Így fog itélni a földi dolgokról.

III. A kereszten függő Istenember előtt, ki éretted, szegényen és elhagyatva halt meg, határozd el magadban:

1. Hogy földi ügyeidet már most el fogod intézni, még pedig úgy, a mint tőled Isten elvárja, földi javaiddal úgy rendelkezézzél, hogy ne legyen okod a másvilágon megsíratni. Ne feledkezzél meg hitelezőidről és munkásaidról.

2. Határozz meg bizonyos összeget, melyet a szegények között időközönként ki fogsz osztani, mert: *„Nagy bizodalmat ad a fölséges Isten előtt az alamizsna minden ő gyakorlóinak,“*² Egy részt pedig — ha tehetséged engedi — tégy félre, hogy még haláloed előtt kegyes célokra fordíthasd. *„Ne várd, hogy haláloed után tegyenek éretted kegyes alapítványokat s osztogassanak alamizsnát, a mit neked életedben kellett volna megtenned. Az életünkben adott alamizsna előttünk járó fáklya,*

¹ Máté 6, 20, 19.

² Tób. 4, 12.

*a holtunk után adott alamizsna pedig hátunk mögött járó világoŝság.*¹

3. Vizsgáld meg, nem voltál-e pazarló a pénz kiadásában, vagy zsugori annak gyűjtésében, éhes a pénzvágyban, igazságtalan más pénzének visszatartásában stb.? Hozd helyre hibáidat, mert ellenkező esetben: *magadnak haragot gyűjtesz a harag napjára.*² Gondold meg, hogy: „*Nincs igaztalanabb, mint a ki a pénzt szereti, mert az ilyen lelkét is áruba bocsátja.*”³

4. A szent áldozás alkalmával állítsd lelki szemeid elé a szerencsétlenségeket, melyek vagyonedat érhetik, u. m. tűzvész, betörés, háború, birtok-per stb. Mutasd magadat késznek, hogy a mikor az Urnak tetszik, készséges szívvvel beletnyugszol vagyoned elvesztésébe, a béketűrő Jobbal mondván: „*Az Ur adta, az Ur elvette, a mint az Urnak tetszett úgy lön, legyen áldott az Ur neve.*”⁴

IV. Ha szerzetes vagy, nézz körül szobácskádban, nézz meg minden szegletet, vizsgáld meg butoraidat, vajjon nincs-e nálad valami, a mit előljáróid engedélye nélkül használsz? Nincs-e fölösleged, vagy a mi ellenkeznék a szabályokkal és a szent szegénységgel? Talán áhitat, szükség, nagy hasznosság ürügye alatt van valami nálad? Talán némely használatodra adott tárgyhoz nagyon is ragaszkodol? Nem zugo-lódnál-e, ha celládat máséval kellene fölcserélned? Nem boszszankodnál-e, ha ezt, vagy azt a tárgyat előljáród, vagy rend-

¹ Petr. Bless. serm. 46.

² Róm. 2, 5.

³ Sirákf. 10, 10.

⁴ Jób 1, 21.

társad elvinné tőled? Nincs-e valamid, a mitől a halálban nem szívesen válnál meg? Vajjon ürügyeid, kifogásaid e tekintetben Isten ítélőszéke előtt megállanának-e?

Tedd kezed a szivedre és mondd meg: ha lelked testedtől elválík s e szobából a purgatoriumba lép, nem fogod-e óhajtani, hogy bárcsak a szegénységet jobban megtartottad volna? Hogyan néz majd lelked a celládban mutatkozó kényelemre és fényüzésre? Vajjon akkor is fog örülni a butoroknak, ajándékoknak, csecsebecséknek? Hátha még eltitkolt pénz is volna? . . . De állj meg itt és határozd el magadat arra, a mi akkor vigasztalásodra fog szolgálni. Hogy az önszeretet meg ne csalhasson, kérj tanácsot a haláltól.

Rajta! nemes bátorsággal áldozd fel életedben Istennek a szeretet oltárán azt, a mit a halál úgy is el fog tőled venni? Mire való volna a vonakodás? Mindazt, a mit te most oly nagy gonddal tartogatsz, a mivel magadnak költözködéskor annyi alkalmatlanságot szerzesz, a mit társaidnak kölcsön adni vonakodol, halálod után mások fogják elvinni s talán éppen azok használatába jut, a kiknek sohasem adtad volna oda. Ha önkényt feláldozod most Istennek, érdemed lesz belőle; ha a halál veszi el tőled, hol marad az érdem? Ne csald meg magadat az előljáró engedélyével! Mit használ neked Isten ítélőszéke előtt a kicsikart, az álnokul vagy érvénytelenül kapott engedély?

Oh mily siralmas azon szerzetesek vaksága, a kik miután vagyont, gazdagságot elvetettek maguktól s a szerzetben a szegénység fogadalmával kötötték le magukat, oly kicsinyiségekhez ragaszkodva élnek, melyekre a világban rá se néztek volna; a kiket a jövő, a testi kényelem nagyobb gonddal

terhel, mint a világiakat s a szent szegénység okozta hiányt, szükségét nem akarják elviselni. Oh mily nagyon fogja a lélek siratni vakságát, midőn a koporsónál szemlélni fogja a keresztet függő mezitelen Krisztust, kinek szegénységéhez kellett volna alkalmazkodnia, a ki az ő mezitelenségével hallgatagon kárhoztatja a szerzetes kényelemszeretét és türelmetlenségét.

Hallgasd meg őh szerzetes szent Jeromost: „*Kimondhatatlanul gazdag az, a ki szegényen él Krisztussal*“¹ és a mit szent Ágoston mond: „*nagyon zsugori az, a kinek nem elég az Isten.*“ A kik restellik a szegény Krisztust követni, azokat szégyenítse meg az ördögök példája. Szent Gergely mondja: „*A gonosz lelkeknek semmijök sincs a világon. Tehát mezitelenül kell küzdeni a mezitelenekkel. Mi egyéb ugyanis minden földi vagyon, mint a test ruhája? A ki tehát az ördöggel harcra kelni készül, vesse el magától ezt a ruhát, nehogy legyőzessék. Mert ha valaki ruhástól birkózik a mezitellel, azt hamar a földhöz vágják, mert van valamije, a mit az ellenfél rajta megfoghat.*“² Az a leggazdagabb, ki megelégszik Istennel: „*minden bőség, mely nem Isten, nem egyéb, mint szükség.*“³

V. Ha világi pap vagy, vizsgálj meg, nem birod-e méltatlanul az egyházi javadalmat, rosszul, vagy hanyagul teljesítvén kötelemidet? Hogyan tartod meg a zsinatok határozatait? „*Az egyház javait ne mint sajátjukat használják az egyház szolgálói*“⁴ mert: „*az egyház vagyona a hívek ajándéka . . .*

¹ Ep. ad Heliód.

² Hom. 32. in Ev.

³ S. Ag. L. 13. Conf. c. 8.

⁴ Conc. Turm. can. 10.

*és a szegények öröksége.*¹ Oh mily szigorú ítélet vár azokra, kik evéssel, ivással, játékkal, tivornyával, fényüzéssel pazarolják el a szegények részét, Krisztus örökségét. Majd más érzelmeiket táplálnak, ha lelkek koporsóba zárt testöket szemlélni fogja.

2. A koporsóban fekvő holttest megtanít a világ hiúságainak megvetésére.

I. Azonkívül fontolgasd e világ méltóságainak és kitüntetéseinek hiúságát. Élénk színekkel ecseteli ezt előtted a koporsóban fekvő holttest. Minden, a miben most kitünsz mások fölött: nagyság, hirnév, rang: *„kevés ideig látszó pára,*² *„csalfa szerencse, igaz nyomoruság,*³ mely szerencsétlenné tesz azokat, kiket mi tévesen boldogoknak tartunk. A világ összes kitüntetései, kiváltságai és méltóságai nem egyebek, mint lenge köd, rövid álm, muló árnyék. De végre a halálban: *„elmulik e világ alakja.*⁴ Ott minden dicsőség *„elszéled, mint a gyenge lég*⁵ *„és elmulik, mint az éjjeli látomás.*⁶ Az örökkévalóság napjának felkeltével minden hirnév elenyézik *„és elfut mint az árnyék.*⁷ Akkor az a képzelt felfujt nagyság és méltóság *„elmulik mint a felhő nyomdoka, mely elüzetett a nap sugáritól.*⁸

Az a hatalmas államférfiú, az a nagy főpap, az a hires katona minden szerencséből, fényéből, hatalmából és dicsőségéből nem visz el semmit; sem a bibort, sem a püspök

¹ Conc. Aquense tit. de monast. — ² Jak. 4, 15. — ³ S. Ang. in Ps. 85. — ⁴ Kor. 1, 7, 31. — ⁵ Bölcs 2, 3. — ⁶ Jób 20, 8. — ⁷ Jób 14, 2. — ⁸ Bölcs. 2, 3.

süveget, sem kardot: „*se nem száll le vele az ő dicsősége.*“¹ Annyi pápából, fejedelemből nem maradt más, mint egy marék hamú: „*emlékezetük — mondja sz. Bernát — csak néhány darab csontban él.*“ A tiarák, koronák, királyi jogarok dicsősége bezárul néhány deszka közé.

Ide ide jer hát, elvakult bálványozója a semminek. Jöjj a holttesthez és figyelmesen nézd meg hulla foltos tagjait! A mit Isten egykor a tengernek, azt kiáltom én most neked: „*Eddig jöjj és tovább ne menj és itt törd meg földagadt hullámaidat.*“² Ime, itt a koporsó te dölyfös; eddig, akarod, vagy nem akarod, el kell jönnöd, csak eddig jösz és nem tovább, itt fogod megtörni megdagadt hullámaidat: nagyságod, dicsőséged, minden reményed megtörik, összetörik a koporsón. „*Azon nap elvesz minden gondolatotak,*“³ „*és pókháló lesz bizodalmatok,*“⁴ mely oly hitvány valami, hogy a szolgáló egy ujjával eltépi,

Most még jól — mondja Seneca — de mindez meddig? Meddig marad meg hirneved, dicsőséged? A hirtelen és véletlen halál ugyancsak hamar véget vet ezeknek. Halálod után úgy leszel, mintha nem is lettél volna, néhány korhadtt csonton és egy marék poron kívül nem marad belőled semmi: „*Mindnyájan meghalunk és elfolyunk a földbe, mint a víz,*“⁵ „*és ezután úgy leszünk, mintha nem lettünk volna.*“⁶

¹ Zsolt. 48, 18.

² Jób 38, 11.

³ Zsolt. 145, 4.

⁴ Jób 8, 14.

⁵ Kir. II. 14, 14.

⁶ Bölcs 2, 2.

Ime ott fekszik előtted gyászos koporsóban Salamon, ki egykor király volt Jeruzsálemben, most nem egyéb, mint por. Uralkodó volt, még pedig hatalmas, fejedelem volt, még pedig gazdag; ember volt, még pedig egyike a legbölcsőbbeknek. „*Salamon király tehát fölmagasztaltatik a föld minden királyai fölött gazdagsággal és bölcsességgel.*“¹ Sőt Salamom írja magáról: „*Ime nagygyá lettem és meghaladtam bőséggel mindazokat, kik előttem voltak . . . de láttam, hogy ez is hiúság.*“² Most mint hulla úgy fekszik előttünk, mint a hiúságnak nagy emléke; tehetetlenül, szegényen, minden tudományától megfosztva fekszik, minden dicsősége, felsége és okossága elenyészett „*mint az éjjeli látomás.*“³ A kinek alig volt elég az egész világ, most egy kis szűk helylyel kell megelégednie s a nagy Salamon alig tölt meg egy koporsót.

Te reád is ez a sors vár. Dicsőséged, hirneved porrá omlik és örök feledésbe megy. Mert a halottak országában nincs személyválogatás: nincsenek tekintettel a magas származásra, a tudományra, a kiváltságos állásra. A halál minden különbség nélkül levágja a fejedelmet alattvalójával, a nemest a polgárral, a gazdagot a szegénnyel, a tudóst a tudatlannal, Poraik között sincs semmi különbség. Lelkek között sincs egyéb különbség, minthogy az előbbieknél szigorúbb számadást kell kiállaniok s így szigorúbb ítélet vár rájuk.

II. Képzeld el te, ki mások fölött állsz, hogy a hatóság egész váratlanul megfosztana rangodtól, hivatalodtól, méltó-

¹ Kir. III. 10, 23.

² Préd. 1, 16; 2, 1.

³ Jób 20, 8.

ságodtól és csúfosan kikergetne a városból. Képzeld el, hogy téged egy pillanat alatt megfosztanak fáradságotnak, munkának gyümölcsétől, nyelved, szemed, füled, lábad és kezed használatától. Hogyan fogadnád a forgandó szerencsének e kegyetlen játékát? Légy meggyőződve, hogy életed végén ugyanezt teszi veled a halál. Mindettől megfoszt téged, a koporsóba taszit, a hol már többé nem vagy excellenciás, méltóságos, nagyságos és tekintetes úr, hanem féregtanya, por és hamú. Itt fekszel vakon, süketen, némán, ész és értelem nélkül, tagjaiddal tehetetlenül, mint a szerencsének eltépett játéklabdája, Eközben mások, nem ritkán vetélytársaid és ellenségeid elfoglalják hivatalodat, méltóságodat s örvendenek a fölött, hogy érdekeiket többé nem keresztezheted.

Koporsódnál ott vannak ugyan hivatalod és méltóságod jelvényei, ott égnek a fáklyák és gyertyák. Ez a halotti pompa mi egyebet mutat, mint azt, hogy te nagy úr — voltál. De ezek szemlélésekor mit fog gondolni a lélek a nagyságról és hiú dicsőségről? Vajjon ez a szomorú pompa vigasztalást, vagy könnyebbülést szerez neki? Mit használ mindez, ha a lélek a purgatoriumban ég? Mit fog használni, hogy nemes, tudós, előljáró, elismert nagyság, tekintély voltál, ha ezek miatt a dicsőségnek csak egy fokát is elvesztetted s a tisztító-tűznek kinjait csak egy negyedórával is meghosszabbítottad? Mit fog használni, hogy tudományban mindenkit fölülmultál, szépségeddel mások fölött ragyogtál, hogy fontos, bizalmi állást töltöttél be, ha mindez a kevélység táplálására, az erénynek akadályára és a lélek kárára voltak? Mit használ az, hogy míg másokon uralkodott, addig magán uralkodni nem tudott? Mit használ, hogy míg mások fölött biráskodott, ő

maga kárkozatra méltó tettekkel szennyezte be lelkiismeretét? Minden voltam — kiáltott föl egy haldokló császár — és mitsem használ ez nekem!

Ellenben mit árt egy sz. Pálnak, keresztes sz. Jánosnak, assisi sz. Ferencnek, hogy „*mintegy salakjai lettek e világnak és mindennek söpredéke?*“¹ „*Ime mint számláltatnak az Isten fiai közé és a szentek között az ő sorsuk?*“² Mit árt most Lázárnak, hogy fekélyekkel borítva, rongyosan s éhesen feküdt a dúsgazdag ajtajánál? Most ő Ábrahám kebelében vigasztalódik a szenvedésekért, a gazdag pedig: „*a pokolba temették.*“³ Mit árt most egy sz. Egyednek, sz. Felixnek, sz. Izidoronak, sz. Vendelnek s számtalan másnak, hogy egyszerűek, tudatlanok, megvetettek és lenézett állásuk voltak? Most tündökölnék: „*mint az égboltozat fénye, mint a csillagok örökön örökké.*“⁴

Vajjon fájlalják-e most, hogy nem becsülték őket? Bánják-e most, hogy a világban alacsony sorsban éltek? Távol legyen! „Oh áldott penitencia — kiáltott fel alkantarai sz. Péter,“ midőn sz. Teréznek holta után mennyei dicsőségtől sugározva, megjelent — mely oly nagy dicsőséget szerzett számomra! Oh áldott alázatosság, megvettetés, szegénység, mily nagy vigasztalásomra vagytok most. Szent és üdvös gondolat ugyanazt forgatni elménkben: *Mit használ ez? Mit árt az?* Mit használ a világ becsülése, ha elkárhozom? Mit árt a világ megvetése, ha üdvözülök? Oh nagyfontosságú és

¹ Kor. I. 4, 13.

² Bölcs 5, 5.

³ Luk. 16, 22.

⁴ Dán. 12. 3.

mély értelmű szavak: mit használ? mit árt? Két kalapács ez, melylyel agyonzúzzuk a hiú világi dicsőséget; két oszlop, melyen rendületlenül megáll az alázatosság fenséges épülete.

Ah, sóhajtott föl III. Fülöp spanyol király, semmi egyebet nem használ nekem, hogy király voltam, ha csak azt nem, hogy e tudat haláloamat teszi gyötrelmessé! Halljátok és értsétek meg e királyi szavakat és vessétek mélyen szivetekbe.

III. Ha a dolog úgy áll, akkor: „*Hiúság méltóságokra* vadászni s hiren — dicsőségen kapni. Hiúság ahhoz ragaszkodni, mi hamar mulandó s oda nem törekedni, hol maradandó öröm vár. Hiúság a test kívánságait követni s olyasra vágyódni, a miért nagy keményen kell majd meglakolni. Hiúságok hiúsága és minden hiúság Isten egy szerelmén és szolgálatán kívül. Ha betéve tudnád is az egész szentirást s valamennyi bölcsek velős mondásait, mit érnél vele Isten szent szerelme és *malasztja nélkül?*“¹ Mit használna, ha királyok és fejedelmek kegyében sütkéreznél s mindenki téged bámulna, mint a természet csodáját, ha Isten szemeiben koldús, nyomorék, szegény, vak és mezitelen vagy?² Végre vessük, úzzuk ki lelkünkéből a hamis dicsőség és nagyság utáni vágyat s megvetve a világ becsülését, csak azt becsüljük valamire, a mi Isten szemeiben értékes.

Egy szerzetes néhány nappal halála után megjelent rendtársának s szomorú sóhajok között e szavakat mondta: hit-tudós voltam és ez semmi; hitszónok voltam és ez semmi; előljáró voltam ez is semmi; szerzetes voltam, ez már valami.

¹ Kriszt, köv. I, 1.

² Titk. jel. 3, 17.

É szavak után eltűnt. Ime, a mit e világon annyira becsülünk, a másvilágon ügyet sem vetnek rá. Egy szerzetes testvér, ki foglalkozására nézve szabó volt, halálához közeledve tűjét kérte ágyába. Midőn kezébe vette, a magasba emelve azt, így szólt: Ez a tű lesz az én kulcsom, melylyel a mennyország kapuját kinyitom, mert sohasem használtam azt más-kép, mint Isten dicsőségére munkálkodva. Ime annak a szegény szabónak nagyobb vigasztalására volt tűje, mint a fejedeleennek királyi pálcája. Mily vigasztalásodra lesz tollad, melylyel annyi papirost teleirtál? Jaj azoknak, kik munkájukkal a hiú dicsőséget keresik: „*Bizony mondom nektek, elvették jutalmukat.*“¹ Ellenben boldog az, a ki minden cselekedetét Istenre irányítva végzi: „*Bizony mondom nektek nem veszti el jutalmát.*“²

És igazán megsiratni való azok vaksága, kik fáradságaik jutalmául az emberek hitvány tapsait várják. Az ilyen emberek pókokhoz hasonlók: „*A pók saját beleiből szövö a hálót és a szövésben mindjobban elsoványodik, hogy csak egy hitvány legyet megfoghasson. Mi egyebet csinál az ember, minthogy gondjaival önmagát emészti, hogy egy legyet, azaz az emberek becsülését megszerezze.*“³ Oh te boldogtalan, az a dicséret, kitüntetés, tisztelet mi egyéb egy hitvány légnél s hogy megfogjad te is szövöd a hálókat s e munkában lesoványodol, erődet fogyasztod, testedet gyöngited. Mire való ez az ostobaság?

¹ Máté 6, 2.

² Máté 10, 42.

³ Petrus. Belss. Ep. 16.

IV. Azután kérdezd meg önmagadtól: 1) vajjon fölkelte-e minden egyes cselekedeted előtt a jó szándékot és napközben hányszor ujítod azt meg? Vajjon Isten dicsőségén kívül nem tekintesz-e a saját kényelmedre, az emberek elismerésére, saját izlésedre: Nem lappang-e az önszeretet a jámborság álarca alatt és így nem rontja-e meg halálos mérgével munkád eredményét? *„Tested világa szenved, (vagyis munkádnak velege a te szándékod,) ha pedig szemed álnok, egész tested sötét lesz.”*¹ *„Valóban üres dicsőség, gonosz mótely, szörnyű hiúság, mely elfordítja az embert az igaz dicsőségtől s megfosztja a mennyei kegyelemtől.”*²

2) Vizsgáld meg, nincs-e benned titkos vágy és törekvés valamely hivatal vagy méltóság elnyerésére, vagy hogy mások fölött előnyben légy? Ha úgy volna, reád illenék Krisztus ama mondása: *„nem tudjátok mit kértek.”*³ Kő, kígyó, vagy skorpió az, a mit te kenyérnek, hálnak, vagy tojásnak vélsz.⁴ A földi dicsőségre vágyó ember olyan, mint a vihartól felkorbácsolt oceán, ellenkezőleg paradicsomi béke honol annak lelkében, ki semmit sem óhajt, semmit sem vár, semmitől sem fél.

3) Vizsgáld csak, nem bosszankodol-e, ha előljáróid felsőbb hivatalra nem mozdítanak elő, ha a hasonrangúak megvetnek, alantosaid fitymálnak, ha alsóbbrendű hivatal, vagy kényelmetlen és sötét hely jut csak számodra? Férfi voltunk dacára gyermekek vagyunk, midőn gyermek módra

¹ Máté 6, 22, 23.

² Kriszt. köv. III. 40.

³ Máté 10, 22.

⁴ Luk. 11, 11.

jajgatunk, hogy az üveget, vagy a kést, melylyel vághattuk volna magunkat, kivették kezünkből.

4) Az irigység fullánkja nem szurdal-e, midőn látod, hogy téged mellőznek akkor, a mikor vetélytársadat előre tolják? Ugyan, hogy tudsz bosszankodni, mikor nem engednek a magasba s lent alkalmaznak, a hol biztonságban vagy a leszédüléstől és a lezuhanástól?

5) Vizsgáld végül, mily nagy volna haragod, fölindulásod, ha szégyen, gyalázat, vagy mocsok szennyezné be hirnevedet? Hősies nagylelkűséggel ajánld fel magadat Istennek, megemlékezvén Kempis Tamás intelméről: *„Tudományok-tudománya, világot megvetve, a mennyország örök javaira törekedni.”*¹

6) Fontolgasd, vajjon magad iránt is úgy érzesz, magadról is úgy beszélsz, magaddal is úgy bánasz, mint a hogy szoktunk bánni azokkal, beszélni és érezni azokról, kiket megvetünk és lenézünk? Vajjon, a mennyiben rajtad áll, komolyan óhajtod-e, hogy mások is lenézőleg bánjanak veled és beszéljenek rólad? Vagy nem táplálsz-e inkább kevély gondolatokat származásod, tudományod, testi vagy lelki tulajdonaid felől? Vajjon nem dicséred-e magadat fenhéjázóan, kérkedőleg, míg másokat sárba rántasz? Szóval: nem kívánod-e az elsőséget, míg másokat utolsó helyen akarsz látni? Ha észreveszed, hogy ez a mérges kigyó fészkel lelkedben, öld meg azt a halál emlékezetével.

V. *„Kötve hidd, hogy valamire mentél, ha csak magad mindenkinél gyarlóbbnak nem tartod.”*² Miért nem alázod

¹ Kriszt. köv. I. 1.

² Kriszt. köv. II. 2.

meg magadat, úgy, hogy mások megtapossanak, mint az utca porát? Mert hát „*mit kevélykedik a por és hamú?*“¹ Testedre nézve mi vagy? trágya-gödör, betegségek fészke, rothadó hulla, por és hamú vagy! Mit tetszelegsz tehát? Lelkedre nézve mi vagy? Nagy bűnös. Vétkeztél, poklot érdemeltél! Most is vétkezhetsz és elkárhozhatol. Talán vétkezni is fogsz, talán a bűnben halsz meg, s örökré elkárhozol! Minek tolod fel magadat?

Mint hogy por és semmi vagy, mit méltatlankodol, hogy megvetnek és semmibe se vesznek. Sár vagy, nem állsz másból, mint merő fogyatkozásból, hibából — miért sóvárogsz a dicséret után? Undok seb, geny, rothadás vagy, mire való az az önbecsülés? Ha esztelenség számba megy az, ha egy szolga királyi tiszteletet követel magának, mennyivel nagyobb oktalanság, ha egy marék por, a férgek eledele vágyik az emberek becsülése után? Oh halál! mily hatalmas mestere vagy az alázatosságnak! A kit a te iskoládban meg nem taníthatsz, annak helyzete kétségbeejtő. Mihelyt tehát az alázatossággal ellenkező érzelmek kezdik lefoglalni lelkedet, képzeletben lépj a koporsóhoz, nyisd föl azt s nézd meg jól saját holttestedet! Biztosítlak róla, hogy ha e tükörben jól megnézed magadat, eltűnik a szív kevélysége és a száj kérkedése.

Oh szegény és alázatos Jézus! kinek nem volt hová fejedet lehajtsad és fölvevén a szolga alakját, tenmagadat kiüresítetted, hogy minket példáddal a kevélységtől és fösvénységtől visszatarts; ne engeddd, hogy a hirtágytól megcsalatra, hitvány sárért elcseréljem a mennyei javakat, hanem inkább gyökerestől tépd ki szívünkéből a földi dolgok iránti

¹ Sirákf. 10, 9.

vonzódást. Hogy másét nem bántva a magunkét üdvösen használva vezetésed alatt úgy éljünk a jelenvalókkal, hogy el ne veszítsük az örökkévalókat. Végy el tőlünk minden kevélységet, felfuvalkodást, hogy semmi másban ne dicsekedjünk, csak Tebenned!

Útmutatás, miképpen kell a végrendeletet jól elkészíteni?

Oktatást nyertünk a gazdagság megvetéséről és annak helyes fölhasználásáról. Ennek gyakorlására pedig legutolsó alkalom a végrendelet elkészítése. Tanácscsal, útmutatással szolgálók tehát, miképen kell a jámbor kereszténynek végső akaratát nyilvánítania.

I. Minthogy a végrendelet, ha kellő szándékkal, nyugodt kedélyállapotban készül el, nagy fontosságú cselekedet, azért azt akkor kell megszerkeszteni, a mikor még az egészségben és testi erőben nincs semmi hiba: „*Kérlek téged — int szent Ágoston — tarts bünbánatot, mielőtt lesújtana a betegség és rendeld el házádat; és tedd azt, a mit tenned kell: tégy végrendeletet. Mert ha megvárod a betegség idejét, vagy fenyegetésekkel, vagy hizelgéssel oda visznek, a hova nem akarod.*“¹ Midőn érzékeid már-már felmondják a szolgálatot, emlékező és gondolkodó tehetséged cserben hágy, a körülállók kéréseitől és könnyeitől megpuhulva az fog történni, nem a mit te, hanem a mit mások akarnak, s a mire téged még kényszerítenek is. Micsoda? Talán nem méltó eljárás egy keresztényhez, hogy az örökkévalóság küszöbén anyagi dolgokkal

¹ Lib. de anima suad.

bibeldődik s az élet utolsó röpke pillanatait örökösöknek áldozza, melyeket akkor csak Istennek, léleknek és a mennyei örökség megnyerésére kellene szentelni? Legkevésbé sem szabad az anyagi ügyek elintézését elhagyni, de még kevésbé az utolsó órára halasztani.

II. Ha valamely jószágodról kételyed támad, vajjon a tiéd-e? — előbb ne rendelkezél vele, míg lelkiatyád tanácsa kételyedet el nem oszlatja. Ha adósságaid vannak, vagy idegen tulajdon van nálad, azokat te magad fizesd ki és pedig rögtön halálod előtt késedelem nélkül add vissza tulajdonosainak. Ha nem vagy képes fizetni, adósságaidat pontosan feljegyezve, hagyd hátra örökösiednek. Nagyon rosszul gondolkodnak azok, kik midőn maguk megtehetnék, az adósság kifizetését, vagy az idegen jószág visszatérítését örökösöikre bizzák. Azok a nehézségek, melyek a fizetéstől, vagy megtérítéstől visszariasztanak, sokkal jobban visszariasztják az örökösöket, azért hiába reményled, hogy az örökösök ebbeli intézkedésedet végrehajtják.

Talán azt feleled erre; ha az idegen jószágot visszaadom, vagy adósságaimat kifizetem, akkor semmi sem marad utódaimnak. Oh, mily kegyetlen vagy önmagad és gyermekeid iránt! Tehát te örökké égni akarsz, hogy örökösöd ideig-óráig jól éljenek? Nem jobb-e inkább, hogy azok szegényen maradjanak, mintsem te elkárhozzál? Oh te oktalan, hallgasd meg csak a szentírás intelmét: „*Az a bölcs, ki önmaga lelkének bölcs.*“¹ Mit használ örökösöidet nagy vagyonnal boldogítani, önmagadat pedig örökre boldogtalanná tenni? Fiaid iránti

¹ Sirákí. 37, 25.

szeretet mi egyéb, mint tenmagad iránti gyűlölet, sőt éppen örökösiednek veszedelme? Az az idegen vagyon, melylyel őket gazdagítod, az igazi tulajdonos átkával van terhelve s ez az átok egykor családotra szükségét, nyomorúságot, végromlást hoz.

III. Örökösiednek, különösen fiaidnak csak annyit hagyj végrendeletileg, a mennyi őket joggal megilleti, óvakodván, nehogy tulzó szeretettől elvakítva, egyiknek kelleténél többet, vagy ellenszenvtől vezettetve, másoknak a jogosnál kevesebbet hagyj! Ugyancsak távol legyenek végrendeletedből, olyan kifejezések és rendelkezések, melyeket félre lehetne magyarázni, Oly világosan, egyszerűen és határozottan fejezd ki akaratodat, hogy perlekedésre alkalmat ne szolgáltasson. Jaj azon szülőknek, kik gyermekeiknek örökségül egyenetlenséget hagynak, s a kiknek végrendelete nem egyéb, mint hosszú ellenségeskedésnek és gyűlölködésnek forrása.

IV. Szolgáidnak, cselédeidnek az ígért béren felül adj valamely érdemleges összeget, s ezt tedd meg életedben. Nagyon rosszul teszik azok, kik ezt az örökösökre bizzák, a kik előtt a legcsekélyebb összeg is túlsoknak látszik, ha másokról van szó.

V. Végrendeletedben hagyj hátra üdvös intelmeket fiaidnak. Minthogy ezek a szülő utolsó szavai, csodálatos hatásúaknak bizonyulnak. A hitetlen és erkölcstelen könyveket, szeméremsertő képeket addig égesd el, míg egészséges vagy, nehogy bűnös szenvedélyeket keltsenek fel utódaidban.

VI. Minthogy az életünkben adott alamizna sokkal kedvesebb és nagyobb érdemű, mint az, melyet holtunk után örökösieink osztanak ki a szegények között, mindazonáltal szükséges, hogy a szegényekről, különösen azokról, kik árva-

házban, vagy kórházban vannak, végrendeletedben megemlékezzél. Dicséretes dolog ugyan, hogy rokonaidról megemlékezel, de midőn ezekre gondolsz, vigyázz, nehogy megfeledezzél a te testvéredről, Jézus Krisztusról, a ki szintén „*csont a te csontodból és hús a te húsodból,*“¹ javaidnak egy részét hagyd kegyes célokra és a szegények istápolására.

Az alamizsna szétosztásában a következő szabályokat tartsd szem előtt: 1) az alamizsnát egyenlő részben kell szétosztani, tekintettel a mennyiségre és az örökösök számára. 2) Azon szegények, kik neked rokonaid, előnyben részesüljenek mások fölött; ugyancsak azon szegények is, kik nagyon rászorulnak, vagy az emberek előtt titkolják szegénységüket. 3) A kegyes célu hagyományoknál különösen tekintettel kell lenni azokra, melyek az isteni tiszteletet s a lelkek üdvét előmozdítják. Elsőbbséget kell adni azoknak, melyek többet használnak a léleknek, mint a testnek. Kerüld azt, a mi inkább látszik kérkedésnek, fitogtatásnak, mint hasznos intézkedésnek, a miben több a hiúság, mint a jámborság. 4) Határozd meg a szent misék számát, melyeket magadért végeztetni akarsz; semmi sem oltja jobban a tisztítóhely tüzét, mint Krisztus vére. A keresztény alázatosság törvényeinek szellemében intézkedjél temetésedről s határozottan jelentsd ki, hogy minden fölösleges pompát, mely hozzád bűnöshöz semmiképen sem illik, kerüljenek temetésednél.

A keresztény ember végrendeletének mintája.

A teljes Szentháromság, Atya, Fiú és Szentlélek Istennek nevében én N. jól tudva, hogy nemsokára meg kell jelennem

¹ Móz. I. 2, 23.

Isten ítélőszéke előtt, természetfölötti indokból, a szeretet és igazság, a keresztény hit és okosság szellemében ezennel végrendeletet teszek. Hálát adva Istennek, a minden jók adójának megszámlálhatatlan jótéteményeiért, kegyelmeiért, melyekben testemet és lelkemet részesítette, józan észszel, szabad elhatározással kijelentem, hogy a római katolika hitben, a végső szentségekkel megerősítve akarok meghalni. Ha pedig abban a válságos órában érzéseim, emlékezőtehetségem felmondaná a szolgálatot, már most kívánok azon szentségekben részesülni. Azonkívül részesülni kívánok azon teljes búcsuban, melyet az egyház halálra váló gyermekeinek engedélyez.

Azonfelül ellene mondok az ördög sugallatainak, melyekkel engem haláltusámban kísérteni fog és ha talán életem végén — amitől Isten őrizzen — a fájdalom, a kísértés hevében, vagy önkivületi állapotban olyant akarnék, tennék, mondanék, vagy gondolnék, a mi az egyház tanításával ellenkezőnek, már most visszavonom és azt akarom, hogy úgy vegyék, mintha nem gondoltam, nem mondtam, vagy nem tettem volna.

Azonkívül kijelentem, hogy szivből megbocsátok azoknak, kik engem megbántottak s a kiket én sértettem meg, azoktól alázatosan bocsánatot kérek. Szívesen akarom túrni betegségem kellemetlenségeit, a halál gyötrelmeit, a tisztóhely kinjait, hogy bűneimért eleget tegyek isteni Biróm igazságosságának. Teljesen alkalmazkodni akarok Isten akaratához és a szenvedő Krisztushoz és felajánlom testemet, lelkemet annak, ki engem, mint hitvány férget eltiporhat, kinezhat, megölhet és megsemmisíthet. Ezeket előre bocsátva, Istentől nyert javaimmal rendelkezni óhajtók az ő nagyobb dicsősé-

gére, felebarátaim épülésére, lelkem üdvére és családom békeségére a következőképen: (Itt következnek a végrendelet pontjai, ezután pedig:)

Minthogy pedig a halál rövid idő múlva megfoszt földi javaim birtoklásától, nincs más hátra számomra e világon, mint a sir. Testemet átadom a férgeknek, hogy a bűnnek büntetéséül összerágják; értelmemet és akaratomat pedig előljáróimnak, hogy teljes alárendeltségök által megsemmisüljenek. Érdemeimet, jó cselekedeteimet oda adom a tisztítóhelyen szenvedő lelkek segítségére; szivemet följajnlom a boldogságos Szűz Anyának, hogy ezzel is szolgájának és védencének valljam magamat. A keresztrefeszített Ur Jézusnak pedig jó hirneveimet, becsületeimet, iránta való szeretetből megvettetni kívánván. Végül szeretetem és hálám jeléül emlékezőtehetségemet a dicsőséges Szentháromságnak, szabadságomat legfőbb Birámnak, lelkemet Istennek, mint végcélomnak adom, hogy őt örökké dicsérjem, kinek szolgálatára porból és sárból lettem teremtvé. Ez az én utolsó akaratom, jószántamból, józan észszel, szabad akarattal készített és saját kezemmel írt végrendeletem . . . év . . . hónap . . . nap. N. N.

HATODIK ESZKÖZ.

A sírban fekvő holttest szemlélése.

Három dolog van szent János apostol szavai szerint, mely az embereket tömegestül kergeti a rossz halálba, t. i. „*a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége.*”¹

¹ Ján. I. 2, 16.

A mi a szemek kivánságát, vagyis a gazdagság utáni vágyat, nemkülönben az élet kevélységét, vagyis a hiú dicsvágyat illeti, elegendő oktatást nyertünk a koporsóban fekvő holttest szemlélésénél. Hátra van még, hogy a boldog kimulás egy nem éppen könnyű akadályát eltávolítsuk. Ez az akadály a test kivánsága, mely annál nagyobb akadály, minél nehezebb gyűlölni azt, a mit természetszerűleg mindnyájan szeretünk. Ennek az akadálnak hűséges csatlósa, kísérője: a mennyei dolgok iránti undor; mert a kinek a testi dolgok izlenek, annak nem izlenek az isteni dolgok s ez a baj annál veszedelmesebb, mert nem látszik nagyon veszedelmesnek. Hogy a boldog halál e két akadályát eltávolítsuk, hathatós eszközül fog nekünk szolgálni a sírban fekvő holttest szemlélése. Ez ugyanis meg fog tanítani arra, 1) hogy a testi gyönyöröket kerüljük; 2) s egyedül a mennyieket óhajtsuk.

1. A sírban fekvő holttest megtanít minket a testi gyönyörök kerülésére.

I. Szemlélgessük testünk állapotát a sírban, a hogyan az a temetés után néhány nap múlva fog kinézni. Föl tehát lelkem, menjünk a sírhoz s ott elmélkedjünk tested fölött is. Csodálatos dolgokat fogunk látni, mert a halál hűséges, igaz tükör, mely sehol sem mutatja világosabban azt, hogy mi az ember, mint a sírban. Rajta, hengerítsd el a sirkövet, vagy hányd ki a gödörből a földet, szállj le, vedd le a koporsó fedelét s lebbentsd föl a szemfödelet! Ah, mily rettenetes bűz jön ki belőle, mily borzasztó szag fertőzteti meg a levegőt! De azért csak maradj ott, húzd le a lepedőt, a ruhákat az élettelen hulláról. Ime ez a büzhödt, gennyedt, rothadó hulla

a te tested! Igen, az a test, melyet életedben bálványoztál, Isten gyanánt imádtál, oly nagy gonddal ápoltál, és oly gyöngéden szeretted! Oh, mily rettenetes, utálatos és szomorú látványt nyújt. Szemléljük csak figyelmesebben a halál tragédiájának szánandó áldozatát.

Eleinte a holttest különböző színű foltokkal van tele, majd pedig az egész test a föld sötét színét kezdi felvenni. Az arcból, karokból, mellből, lábakból nyálkás hab jön ki, mint a belül dúló rothadásnak előhírnöke, mely nemsokára feleszi a bőrt. Mindenünnen büzös genny és nyálka tör elő, melyben szinte fürdik a holttest. E rothadó folyékony anyagból születik a férgek, a pondrók hihetetlen serege, mely megemészti azt a testet, a melyből csak az imént vett életet.

Rettenetes látni, miként furakodnak, mily mohósággal fognak a pusztításhoz: egyik csoport a szemeket támadja meg, a másik a száját, innen lemennek a torokra, gégére; amazok a mellet, gyomrot, hasat, tüdőt, májat, vesét, beleket rágják. Mint a hangyák sűrögnek-forognak, csoportosan jönnek elő egyik felől, másfelé szintén csoportosan térnek vissza, hogy a pusztítás munkáját folytassák.

Ime, én testem, koponyádnak két üregében voltak szemid, melyeken, mint ablakokon keresztül annyiszor beszökött a lelki halál. Ezek a száraz, korhadt csontok, ez a husfoszlány volt a te nyelved, szád, ajkaid, mind megannyi szomorú eszköze a mértéktelen evés-ivásnak, a buja és káromkodó beszédeknek. Ez a kivájt üreg, mely most a nyüzsgő férgek fészke, volt a te gyomrod, melyet Isten gyanánt imádtál. Azok a vékony csontocskák voltak a te ujjaid, a te finom kezeid, melyeket annyiszor nyujtottál ki Isten és felebarátaid

megebántására. A rothadásnak és piszoknak ez a vegyülete volt a te tested, önző szeretetednek bálványa, melynek annyiszor áldozatul hoztad lelkiismeretedet. A hol most azok az utálatos férgek fészkelnek, ott a te orrod, füled, ott a te agyvelőd volt, számtalan piszkos gondolatnak és kívánságnak székhelye. Már most mily érzelmeket kelt benned ez a látvány? Mi lesz ennek az eredménye?

II. Az első eredmény legyen a tisztátalanság bűnétől való irtózat. „*Oh Uram! mi az ember, hogy magadat tőle megismerteted? vagy az ember fia, hogy gondolsz vele?*“¹ A férgek eledele, rothadás, sorvadás, dögvészes genny vagyok, a pornál és hamunál is alábbvaló. És én merészelttem ellened, mindenható Istenem ellen kikelni? Téged vetettelek meg teszemért, előnyben részesítvén zabolátlan fajtalanságomat. Oh Istenem mit bámuljak jobban? Bűnös arcátalanságomat, vagy a te türelmedet?! Hogyan lehettem oly esztelen, hogy ezt a rothadó hustömeget többre becsültem lelkemnél, jobban szerettem Krisztusnál; hogy ezen dög szeretetéért Istent megbántottam, lelkiismeretemet beszennyeztem és Isten kegyelméből kiestem?

Oh Istenem, mily oktalanság volt tőlem halhatatlan lelkemet átadni a tisztítóhely gyötrő lángjainak, hogy rothadó testem e rövid életben jól érezze magát! *Pillanatnyi* gyönyörért odaadni lelkemet az ördögnek, hogy a pokol tüzében *örökké* kinozza, vagy legalább is az örök kárhozat veszedelmének kitenni, hogy piszkos gyönyörben legyen részem, melynek pusztá emlékezete is szégyenpirt kerget arcomba!

¹ Zsolt. 143, 3.

Ah, tanuljuk meg végre valahára, hogy mily kárhozatos gonoszság a test kedvéért vétkezni. Vétkezni . . . ezért a koponyáért, ezekért a csontokért, ezért a büzös gennyért, rothadásért . . . vétkezni! . . . Istent, a végtelen jóságot méltatlanul megtámadni! Az ő végtelen bölcs és méltányos parancsait arcátlan könnyelműséggel megszegni . . . és ezt ezért az időmortalan hustömegért, egy marék porért. Még a pokol minden kinja is kevés arra, hogy ez a gonoszság érdeme szerint bűnhődjék!

De én Istenem, Teremtőm, mélyen fájdalom, szégyenlem gonoszságomat. Ah, mit tettem én, hogy testemnek állatias, hitvány kívánságai miatt ellened vétettem, s ezen szennyes vágyak kielégítéséért elhagytalak! De most erősen felteszem, hogy ezentul semmit sem fogok elkövetni a tisztaság törvényei ellen. Megvetem, utálok mindazt, a mi magán viseli a tisztátalanság jellegét s a mi csak legkevésbé is sérti a tisztaságot. Te pedig Uram! égesd a Szentlélek tüzével szívünket és vesénket, hogy — legalább ezután — neked tiszta testtel szolgálhassunk és tiszta szívvel tetszhessünk!

III. Szemlélődésünk második eredménye lesz: a test megfélekezése. Midőn tehát a tulságos önszeretettől elvakítva, testedet bálványozod, siess csak ide, jöjj a sirhoz és nézd meg a benne fekvő holttestet. Nézd csak, mi lesz abból a testből, melyet annyira elkényeztetsz, melynek kényelme a főgondod, melynek oly sokat megengedsz és a melytől igyekszel távol tartani mindent, a mi kényelmetlen és kellemetlen. Vedd a kezedbe azt a koponyát, tapogasd meg csak azokat a csontokat, nézd azt a rothadó anyagot. Mondd meg már most, nem ostobaság-e ezt a testet szeretni, egész életünk

gondjait, fáradalmaikat csak arra az egyre fordítani, hogy ez a féregtanya, ez a rothadás egy időre jól érezze magát? Hogy meg legyen ruhája, melyben feszelegjen, étele, melylyel megtöltse magát s a lélek gondját pedig utoljára hagyni? Nem szégyenletes dolog-e a férgek eledelét, a békák lakóhelyét, azt a testet, mely bizonyosan el fog rothadni és porrá válni, nagyobb gonddal őrizni, mint a halhatatlan lelket? Vajjon nem kegyetlen gonoszság és gonosz kegyetlenség kell-e ahhoz, hogy ezt a romlandó testet finomabb étellel, itallal, hosszú alvással, kényelmesebb ágygyal stb. hizlaljuk a lélek-nagyobb kárára, ezt pedig hagyjuk éhezni, fázni s a malaszt ruhája nélkül, mezitelenen érdemek nélkül, soványan szomorú sorsára hagyni?

Hogy egy istentagadó vagy epikurens, ki a lélek halhatatlanságát tagadja s az ember boldogságát földi gyönyörökbe helyezi, egyedüli gondját teste ápolására fordítja, nincs ugyan rendjén, de hát elveit tekintve, nem esik oly szigorú bírálat alá. De hogy egy keresztény, a ki tudja és hiszi, hogy romlandó testében halhatatlan lelke van, hogy egy szerzetes, ki rendjének szabályai szerint önmegtágadásra van köteleztetve, a hitvány, pillanatnyi gyönyört eléje tegye a lelki érdemeknek, a kegyelem és a dicsőség gyarapodásának, az már rettenetes vakság!

IV. Oh te tékozló lélek! az isteni kegyelem egyetlenegy sugara többet ér száz világnál, és te ezerszer és ezerszer siket voltál a kegyelem hívó szózatára, testedre hallgatván. A mennyei dicsőség *egyellenegy foka* örök boldogságot foglal magában és te az *egész dicsőséget* elvesztetted romlandó tested kedvéért. Az érzéknek legcsekélyebb megzabolázása is oly

nagy érdemü cselekedet, hogy Isten szemeiben nagyobb, mint egy halottnak föltámasztása és te számtalanszor szabad pórázra engedted érzéseidet.

És te ezt a testet nem tudod gyűlölni, melynél nincs kegyetlenebb ellenséged? Nem tudod testedet gyűlölni, ezt a piszok edényt, ezt a rablót, mely Isten kegyelmét rabolta el tőled? Azt a zsarnokot, mely téged annyiszor átadott az ördögnek? Azt az apagyilkost, mely hizelgéseivel arra vitt rá, hogy Isten atyai szívét bűneiddel átszurjad s Krisztust, a te testvéredet újra megfeszítsed?

„Föld, föld, föld! halljad az Ur beszédét!“¹ Oh ember, ki a földből, abból a romlandó anyagból alkottattál, ki megfeledkezve végcélodról, a test szolgasága alatt görnyedezel, halld az Ur beszédét! Azt parancsolja: *alattad lesz annak kívánsága és te uralkodjál rajta.*“² Krisztus pedig azt mondja: *„senki két urnak nem szolgálhat.“*³ Senki sem lehet a testnek és egyuttal Istennek szolgája. Vagy a testet kell megtagadni, vagy Krisztust; vagy az önszeretetéről kell lemondani, vagy Isten szeretetéről; vagy vágyainkat kell elhagyni; vagy az Istent; vagy a világot, vagy a menny örömeit kell elvetni. Válassz! Ugyanerre figyelmeztet Kempis Tamás: *„Két örömben részesülnöd csakugyan lehetetlen; lehetetlen jelenben a világ gyönyöreivel töltekezned, s azután Krisztussal az ő országában uralkodnod.“*⁴

¹ Jer. 22, 29.

² Móz. I. 4, 7.

³ Máté 6, 24.

⁴ Kriszt. köv. I. 24.

V. Az apostol szerint az utolsó ítélet napján mindnyájan feltámadunk. Akkor mindegyik lélek visszatér ugyanazon testbe, melyben világ éltében lakott. Visszatér az elkárhozott lélek, visszatér az üdvözült lélek. Visszatér Péter lelke testébe, és visszatér Judásé is. Te is visszatérsz lelkem ebbe a te testedbe, melyet most a sirgödörben szemlélsz. Mondd csak, milyen állapotban szeretnéd akkor látni?

Jaj, ha — a mitől Isten óvjon — esetleg elkárhoznál, milyen szemekkel néznéd majd testedet? Mily szemrehányásokkal fogod azt illetni? Oh te gyalázatos test — fogod mondani — melynek szeretete miatt örök tűzben szenvedek! oh átkozott gyönyörök, melyekben részesítettelek, s melyek nekem kimondhatatlan kínokat szereztek! a te utálatos szemeid, nyelved, lábaid, kezeid végromlást hoztak rám! Oh bár keményebben bántam volna veled, bár mérsékeltem volna vágyaidat! Ha tehát elkárhozol, lelked ezt fogja szemére hányni testednek.

Ellenben mily örömmel fogja egy assisi sz. Ferenc, sz. Kázmér, sz. Alajos lelke testét elfoglalni, Mily gyönyörrel néz majd annak minden tagjára! Mily örömteljes érzelmekkel gondolnak akkor a bőjtökre, virrasztásokra, vezeklő övre, ostorozásokra, a nélkülözésekre, mind megannyi érdemszerző eszközökre. Mily szívesen fogsz te is visszaemlékezni arra az időre, a midőn testeddel érdeme szerint bántál. Csak azt sajnálod majd, hogy nem iparkodtál azt tökéletesebben a lélek szolgasága alá hajtani.

VI. Tegyük fel, hogy az Isten a te lelkedet a tisztító-tűzre ítélte s te már hosszú idő óta gyötrődöl annak lángjai között s ha Ő megengedné, hogy a purgatoriumból vissza-

mehess testedbe, hogyan gondolkodnál, hogyan itélnél a testednek nyújtott élvezetekről, melyek miatt oly iszonyu kínokat kellett kiállanod; Mily más színben tűnnek fel előtted a test fegyelmezése! Tudom, hogy felsóhajtánál: *„Bizony csak magunkat csaljuk a testnek szertelen kényeztetésével.”*¹ Nos, mire határozod el magadat:

1) Határozd el, hogy ezután a fölösleges ételt, italt, alvást megvonod testedtől. *„Miért öntünk olajat a tűzre, miért dobunk még fát a magasan lobogó testi ingerekre?”*²

2) A testi önsanyargatást is vedd be életrendedbe, böjtöt, vezeklő övet, ostort s más egyéb önsanyargatási eszközöket. Ne félj tőlük, csak nevők riasztó, de nem azok gyakorlása. *„Hidd meg — mondja Tertullian — a mennyire nem kegyelmezel magadnak, annyira fog neked az Isten kegyelmezni.”*³

3) Légy rajta, hogy a legkisebb dolgokban is zabolázd meg érzékeidet, pld. kíváncsi tekintetekben, ujságok hallásában, illatok szagolásában, édességek megízlelésében, tréfás, szellemes társalgásokban stb. *„Amennyiben erőt fogsz magadon venni, annyiban fogsz előmenetelt tenni.”*⁴ *„Nem könnyű dolog — mondja sz. Bernát — kis dolgokban is legyőzni önmagunkat,”* Rajta tehát: *„rontassék le a bűn teste, és többé ne szolgáljunk a bűnnek.”*⁵ Rajta, gyuladj szent haragra tested ellen! *Keljen fel Isten, vesszen el a test, essék el és tiportas-*

¹ Kriszt. köv. I. 24.

² S. Hier ep. 22. ad Eust.

³ Tertull. de Premit c. 10

⁴ Kriszt. köv. I. 25.

⁵ Róm. 6, 6.

sék el az ellenséges ember, az Isten meggyalázója, önmagának és a világnak barátja és az ördög szolgája, Méltó a halálra! keresztre vele! hogy a léleknek biztosítva legyen örök boldogsága.

2. A sírban fekvő holttest megtanít minket arra, hogy csak a mennyei dolgok után vágyakozzunk.

I. A mig e földön élünk, a mennyei dolgok iránt szörnyű közönyt, hogy ne mondjam, undort érzünk s a mit a testnek nem kedves, elvetjük magunktól. A jó halál ezen akadályának eltávolítására, szintén alkalmas a sírban fekvő holttest figyelmes szemlélése. Segneri atya beszéli, hogy egy szerzetes, ki megunva a zárdai szigort, rendjéből megszökött, őrzőangyala tartóztatta föl utjában, ki egy szép ifju alakjában jelent meg neki. Az őrangyal a zárdá melletti temetőbe vezette őt s megparancsolta neki, hogy szálljon le egy sírba, nyissa föl a koporsót s nézze meg jól a benne fekvő holttestet. A szerzetes teljesítette a parancsot, leszállt a sírba, fölnyitotta a koporsót s a szomorú látványtól lesujtva átkozta állhatatlanságát, visszatért a zárdába s bűnbánó életét boldog halállal koronázta meg.

Ez a szerzetes szent elhatározásokat merített a holttest szemléletében, rögtön megváltoztatta nézeteit és érzelmeit. A mit előbb becsült, azt most megvetette, a mi után azelőtt vágyakozott, most semmibe se vette, a mitől azelőtt irtózott, most azt kereste.

II. A lélek mig e földön él, a téves eszmékkel és balvéleményekkel van lekötve, a szenvedélyek ide-oda rángatják.

Ezeket jól átfontolgatva, jó föltételeidet megújítva, befejezed a szent gyakorlatot azon imával, melyet az egyház a lélek elköltözése után rendel végeztetni.

Rövid vizsgálat után, melyben szemlét tartasz magad fölött, miképen tartottad be a szent gyakorlat szabályait, menj el a templomba s kérj áldást a szentségi Jézustól föltételeidre s adj hálát a mai napon nyert kegyelmekért. Ismét úgy menj haza dolgaid végzésére, mint egy olyan ember, ki a halálból, ítéletből, a tisztítóútból visszatérve, egy hónap mulva ismét meg fog halni. Különös éberséggel vigyázz magadra az első két vagy három napban s engeddd megerősödni magadban az isteni kegyelem művét.

Jegyzetek az egy napos szent gyakorlathoz.

1. Tartsd magadat abban az erős meggyőződésben, hogy a mai nap utolsó életedben s iparkodjál minden dolgot úgy végezni, mint ahogy életed végén óhajtod, hogy végezted volna!

2. Az elmélkedésre legalkalmasabb a homályos szoba. Gyakrabban vedd kezvedbe a feszületet, csókold meg az Üdvözítő szent sebeit s benső érzelmeidtől áthatva mondogasd: (különösen óráütéskor) óh lelkem, ismét egy órával, vagy egy negyed órával közelebb vagyunk a halálhoz. Óh Istenem, ha ekkor . . . vagy akkor . . . meghaltam volna, hol volnék most?

3. Étkezés után, vagy más alkalmas időben rendbehozod szobádat s elintézed ügyeidet, úgy, amint mások halála után óhajtanád rendben találni.

4. (Áldozároknak.) Ha a rubrikák megengedik, mondj votív misét a jó halál elnyeréseért, vagy gyászmisét a megholtakért s mond el a halottak zsolozsmáját.

5. Föltételeidet írásban jegyezd fel. Ez oly nagy fontosságú, hogy az ördög teljes erővel dolgozik azok megakadályozásán.

6. Minthogy semmi sem jó, ami nem rendszeresen megy végbe, napirendet állapíts meg magadnak, már amennyire körülményeid megengedik.

7. E napon a részletes lelkiismeretvizsgálás anyagául vedd föl e pontokat és kérdezd meg magadtól, hogy miképen tartottad be azokat? Bár e jegyzetek első tekintetre csekélységeknek látszanak, mégis a cél elérésében nagy akadályok gördülnek elénk, ha azokat elhanyagoljuk.

Megfontolás.

Tetszés szerint reggeli elmélkedésül, vagy lelki olvasmányul vehető

I. Pont.

Párhuzam hitünk és életmódunk között.

I. Bizonyos az, hogy megfogunk halni, mert: „*Senki sincs, ki mindenkor éljen*¹ és pedig váratlanul: „*amely órában nem véltetek, eljön az ember fia.*“² Bizonytalan azonban, hogy mikor, hol és miképen, amint Krisztus mondja: „*nem tudjátok sem a napot, sem az órát.*“³ Ezt hisszük

és mégis úgy élünk, mintha sohasem kellene meghalnunk, egészen elmerülve a földiekbe, a mennyei

¹ Préd. 9, 4.

² Luk. 12, 40.

³ Máté 25, 13.

De a halál után mennyire más érzelmeket ölt fel, különösen midőn lelketlen hulláját látja a sirban. Akkor majd felsóhajt: Hol vannak most azok a gyönyörök, melyek után életemben annyira vágyakoztam? Hol van a szabadoság s az édes semmivézés? Hol vannak a játékok és tréfák? Hol vannak a bűnben keresett és talált élvezetek? Minden elmúlt. Mi maradt meg mindebből? Ah, nem maradt meg más, mint a megbánott Isten emlékezete, a bánat, a lelkiismeretfurdalás, az ítélet és büntetés. Íme, én lelkem, ez az a jutalom, a mivel a csalárd ördög kifizeti szolgálait, ez a világ szolgálainak méltó bére!

Ellenben mennyire másképp bánik övéivel az Isten! Emlékezzél csak vissza arra a kevés jóra, a mit cselekedtél: az önmagad fölött kivivott győzelmekre, érzékeid megfékezésére; gondolj Isten dicsőségére és felebarátod jóvoltáért végzett munkáidra s a kiállott üldözésekre; fontolgast a fájdalokat, melyeket betegségedben Isten iránti szeretetből szívesen tűrtél. Együttvéve is mily csekélység az egész és mégis bevallod, hogy e csekélységből nagy vigasztalást merítettél.

Elmúlt minden. Elmultak az örömek, élvezetek, el a kényelmes élet. Elmultak a sanyaruságok, a penitencia, a böjtök és a fájdalok is. Azokból nem maradt más, mint lelkiismeret mardosás, ezekből pedig némi vigasztalás. Ha az erényre törekedtél volna s kérlelhetetlen szigorral uralkodtál volna szenvedélyeid, vágyaid fölött, akkor most már minden küzdelemnek vége volna, csak a korona, a jutalom és dicsőség váraoznék reád. Most pedig langy meleg, kényelmes életed miatt a tisztító tűz gyötrelmeit kell tűrnöd!

Felszólítlak téged, nyilatkozzál: vajjon örülsz-e most, hogy érzékeidről semmit sem tagadtál meg? Vajjon sajnálsz-e

most, hogy nehányszor nemes önmegtágadást gyakoroltál? Vajjon bánod-e most, hogy felebarátod lelkiüdvéért sokat fáradoztál, Isten üdvösségeért sokat türtél s egyedül az erényes életre törekedtél? Nagy igazság az, a mit Kempis Tamás mond: „*Örülni fogsz mindig este, ha a napot gyümölcsözőleg töltötted.*“¹ Örülni fogsz életed végén, ha azt jól töltötted el. Munkára fel! nehogy kénytelen légy felkiáltani egykor az elkárhozottal? Jaj nekem, egy pillanat alatt megtehettem volna, a mi után az egész örökkévalóságon át hiába vágyakozom!

III. Másodszer: Oh mily könnyen eljuthattam volna az életszentségre és tökéletességre! Nem hiányzott a kegyelem, volt időm és alkalmam, csak akarnom kellett volna. Volt is bennem valami, a mi a tökéletesebb életmódra ösztönzött, lelkemben egymás után keltek föl a jó feltételek. Oh hányszor mondtam: szent akarok lenni és pedig nagy szent, már most, azonnal hozzákezek a munkához. Mi több, már rá is léptem a tökéletesség ösvényére. Ah, visszaemlékezem azon napokra, hónapokra és évekre, a mikor Istenen kívül semmi sem létezett számomra. Visszaemlékezem azon mennyei örömökre és vigasztalásokra, melyek lelkemben tuláradtak. Oh, mily jó sorsom volt akkor, mily édes volt Krisztus igája s mily könnyű az ő terhe! A lehető legjobban kezdtem és nagy léptekkel jártam az erény útján! Ah, ki akadályozott meg haladásomban? . . . Csak egy kis önmegtágadásra, állhatatosságra lett volna szükség és én győztem volna. És most, hiábavalóságok, hitvány gyönyörök miatt azt kell látnom, hogy az erényesség épülete, melynek építéséhez oly buzgalommal kezdtem, romokban hever.

¹ Kriszt. köv. I. 23.

Ha magamon azon alkalomkor erőt vettem volna, ha attól a bűntől őrizkedem, ha a kegyelem szavára hallgatok, a szentség mily fokán állanék? De beleestem a lanyhaságba, hibákba, a bűnök örvényébe. A nekem szánt kegyelmet és dicsőséget nálamnál jobbnak adta oda az Isten. Ime, most az, ki egykor társam, barátom volt, azt ékesíti a nekem szánt kegyelmi ruha, az ő fején ragyog a dicsőség koronája, mely számomra lett eltéve. Oh, ha újra kezdhetném az életet, mennyivel szentebbül élnék. Ha azok az alkalmak, azok a kegyelmek visszatérnének, hogy megragadnám azokat! Így fog a lélek gondolkodni holtteste mellett. De menjünk tovább és figyelmesen hallgassuk tovább a lélek beszédét.

IV. Harmadszor: Oh Uram, visszaemlékezem arra a sok gondra, fáradságra, nyomoruságra, melyekből életem fonala volt szöve. Ha annak huszadrészét fordítottam volna lelkem üdvére, most szent lennék. De én esztelen, többet dolgoztam a szeméért, mint a mennyországért, mások többet fáradtak azon, hogy elkárhozzanak, mint én azon, hogy üdvözüljek. Gondjaimmal, fáradságaimmal nem tettem egyebet, minthogy a tisztítóhely tüzét élesztettem magamnak és pedig részint a jó szándék, részint a cselekedeteim fogyatékoságai miatt. Ah, mit tettem, midőn minden egyebet tettem, mint a mit kellett volna tennem! Oh, ha életemben a halált választottam volna tanácsadómul, mennyivel okosabban és szentebbül éltem volna! De mindig az önszeretet volt a tanácsadóm, s mindig annak sugallatai szerint intéztem életem sorát. Ezek lesznek a lélek érzelmei, midőn a sirgödörben testét szemlélni fogja. Te is huzz e szemlélésből hasznot, különösen pedig e két tanulságot vésd szivedbe:

V. *Első tanulság.* Minden dolgaiddban kérj tanácsot a haláltól. Sok olyant fogsz tenni és soktól óvakodni, ami neked haláloed után örömet szerez. A halál ugyanis a legjobb erkölcs tanító és a legtökéletesebb életszabály. Tehát minden ügyben őt kell megkérdezned. Ha arról van szó, hogy pályát, vagy állást válaszs; hogy ebbe, vagy abba a hivatalba szeretnél bejutni; hogy mit tégy és mit ne tégy, kérd ki előbb a halál véleményét, kérdezd meg tenmagadat. A halált pedig így fogod kérdezni: Vajjon tanácsolod-e oh halál, hogy a jelenlegi életmódomban, ezen veszélyek között, ebben a lanyhaságban éljek tovább? Tanácsolod-e, hogy ebben a társaságban, ebben a rossz szokásban, ebben a házban, vagy ebben a bűnben megmaradjak? Tanácsolod-e, hogy oly sok-sok időt szenteljek a henyélésnek, játéknak, alvásnak, sétálásnak, kényelemnek, hiúságnak? Tanácsolod-e, hogy ezen kísértésbe beleegyezzem, kívánságomat kielégítsem, a kegyelem segítségét visszautasítam? Tanácsolod-e? . . . Így kérdezd meg a halált s amit tanácsol, tedd meg, mert nagyon is igaz, amit róla a szentírás mond: „*Oh halál, jó a te ítéleted.*“¹

Második tanulság. Már most ugyanazon érzelmeket tedd magadévá, melyeket lelked holtod után fog táplálni a földi dolgok iránt. Ugyanazt szeresd, becsüld, érezd, amit haláloed után. Ugy itélj minden dolgokban, amint a halálban, vagy haláloed után fogsz itélni. Most ez, vagy az a bűn kicsinynek, valamely szenvedély megfélékezése lehetetlennek, ezen szokás kiirtása nehéznek, a szent életmód elviselhetetlennek látszik. De mennyire másképen fogsz érezni haláloedban és haláloed

¹ Sirákí. 41. 3.

után! Mily utálatos lesz akkor előtted a világ gyönyöre, mily édesnek látszik majd az erényesség igája, mily könnyűnek a bűn alkalom kikerülése!

A következő tanácsokat pedig, ha nem is sirkővedre, de legalább lelkedbe véd: 1. Semmi olyast ne tégy, vagy ne hagyj el, amit halálokor fájlahatnál, hogy megtetted, vagy elmulasztottad. 2. Vess ki lelkedből mindent, ami halálozód óráján aggodalmat okozhat. 3. Minden dolgot úgy végezd, mintha utolsó volna életedben s mintha annak végeztével az isteni Biró rögtön ítélőszéke elé idézne, hogy számot adj sáfárkodásodról. Hasonlóképen végezd szent gyónásaidat és áldozásaidat. *„Mindен cselekedetben mondd önmagadnak; ha most meg kellene halnod, vajjon megtennéd-e ezt, és hogyan?”*¹ Ugy élj, mintha a következő órában meg kellene halnod. *„Mindig szemeid előtt legyen az utolsó nap. Ha reggel felkelsz, bizonytalan az, hogy megéred az estét, és midőn ágyadba pihenni mégy, ne bizakodjál, hogy a hajnal fölébreszt.”*² Ha ezen három intelmet gyakorlatba veszed, ha a sirban fekvő holttest szemléletéből megtanulod a tért gyönyöreit megvetni s csak a mennyei dolgok után vágyakodni, akkor boldog, nyugodt halált igérek neked.

HETEDIK ESZKÖZ.

Élmékedés a temetési szertartások fölött.

Nincs olyan iskola, nincs olyan szószék, melyről hatalmasabban és ékesszólóbban hirdetné a halál a világ hiúságát, mint a koporsó és a sirban fekvő holttest. A lerágott csontok,

¹ S. Bern. in spec. Monach.

² S. Basil. instr. ad filium spir.

kifolyt szemek, siket fülek, csonka orrok, bűzös gennyben uszó hulla néma ékesszólással tanít megvetni a gazdagságot, semmibe se venni a kitüntetések, kerülni a gyönyöröket, kívánni a menyeeiket; szóval, jól élni, szentül meghalni tanít minket a halál. Az emberi hatalom és szerencse nem kevésbé hasonlít ama nagy szoborhoz, melyet Nabukodonozor király látott álmában. Csak egy kő esett rá és rögtön összeomlott. Hasonlóképen történik a földi boldogsággal is. Csak egy kő, a sírkő esik rá és porrá válik. Ebből mindenki következtetheti, hogy a sírgödör szemlélése hathatós eszköz arra, hogy ne ragaszkodjunk többé a világ hiúságaihoz és örömeihez, hanem vágyakozzunk a menyeeiek után.

A jó halál akadályainak eltávolításához nem kevésbé járul hozzá a halotti ünnepség, vagyis elmékedés azon szertartások fölött, melyek az egyház rendelete szerint temetésünket kísérni szokták. Vizsgáljuk tehát mindazt figyelmesen 1. ami temetésünket megelőzi; 2. ami temetésünk után következni fog. Kérlek egyuttal, ne tartsd unalmasnak, ha a már hallott tanulságokat újra emlékezetedbe hozom.

1. A temetést megelőző szertartás.¹

Fontolgasd temetésednek különféle körülményeit.

I. Először is a meghatározott órában harangszó jelzi majd, hogy nem sokára temetni fognak. A harangszóra összejönnek barátaid és szomszédaid; az egyes társulatok fekete zászlókkal, jön a papság, kereszttel, gyertyákkal, füstölővel stb. és belépnek a házba, ahol te mintegy közszemlére kitéve

¹ V. Schneider. Man. Sac.

a koporsóban fekszel. Hallgasd, hogyan vigasztalják családodat, rokonaidat; közben meghintik koporsódat szentelt vízzel s szomorú arcot iparkodnak öltetni. Közelebbi rokonaid s bensőbb barátaid zokogásba törnek ki.

De mit használnak már neked ezek a könnyek és sóhaj-tások? Oh mennyivel jobb volna most könnyeiddel büneidet eltörölnöd, mint holtod után mások szeméből könnyeket facsarnod. A mi neked most vigasztalásodra szolgál, nem lesz egyéb, mint az, hogy bizonyos jámbor társulatoknak tagja voltál, föltéve, hogy nemcsak névleg, hanem tényleg is. Most gondolkodjál tehát a fölött, melyik társulatba iratkozzál be;¹ vagy ha már tagja vagy valamelyiknek, vizsgálj meg, hogy miképen tartottad be annak szabályait.

II. Azután szét osztják a gyertyákat és a pap gyászos hangon kezdi imádkozni a „*De profundis*“-t, (A mélységből kiáltok Uram hozzád) s hozzácsatolja még ezen könyörgést: fogadd Uram magadhoz szolgálódnak N. lelkét, kit e világ börtönéből kiszólitani méltóztattál; szabadítsd ki őt a szenvedések helyéről, hogy az örök nyugalom és világosság boldogságában örvendezhessen, hogy szenteid és választottaid között a föltámadás dicsőségében támadhasson fel, a mi Urunk Krisztus által. Amen.

Rajta én lelkem, képzeld el, hogy a tisztítóhelyről visszajössz, ezen szertartáson jelen vagy, látod a gyászpompát, hallod az érted végzett imádságokat. Ah — sóhajtasz fel — bár magam imádkoztam és könyörögtem volna magamért. Hiszen

¹ Különösen ajánlatos a jó halál társulata. Hazánkban a jezsuita atyák vezetése alatt van. Ford.

azon imákat, melyeket a halottakért végeznek, az Isten sokszor vagy nem hallgatja meg, vagy pedig más purgatorium-beli lélekre alkalmazza, a halott lelke pedig magára hagyatva ég az engesztelő lángok között.

„*Ne támaszkodjál tehát barátaid s rokonaidra . . . Jobb most idején gondoskodni s valami jót előrebecsátani, mintsem mások segítségében reménykedni.*“¹ Már most a mai naptól kezdve, fogj hozzá a bűnbánati cselekmények, búcsuk, erénygyakorlatok, különösen az irgalmasság cselekedetei által büntetésedet, ha nem is egészen eltörölni, de legalább annyira megkisebbiteni, hogy kevés fizetni valód maradjon a más-világra.

III. Most a gyászmenet az 50. zsoltár éneklése mellett megindul. Kivisznek abból a szobából, abból a házból, ahol testi gyönyöröknek élve, Istent annyiszor megbántottad. Kiviszik holttestedet s többé vissza nem térsz. Kivisznek azokon a lépcsőkön, udvaron, ajtókon, amelyeken keresztül annyit jártál halálos bűnnel terhelve. Annak az annyira kedves butornak, vagyonodnak, kincseidnek, melyeket lelked kárára harácsolnál össze, örök búcsut kell mondanok.

IV. De menjünk tovább s a holttestet kísérjük el az utcákon keresztül a templomig, vagy a temetőig. Ime ismét újabb anyag ötlük szemébe a léleknek, mely őt szomorúsággal tölti el. Ott vannak azok a helyek, azok a személyek, kiknek kedvéért Istent megbántotta. Ime — jajdul fel a lélek — ime, ott áll az az átkozott ház, ott van az a gyalázatos alkalom, mely egykor annyi bűnnek, most pedig rettenetes gyötrelmek

¹ Kriszt. köv. I. 23.

forrása! Oh, bárcsak kerültem volna azt a társaságot, bár csak azt a személyt nemcsak szóra, de még tekintetre se méltattam volna.

V. Figyeld meg csak, hogy az emberek, kik most végtisztességeden részt vesznek, mit beszélnek és gondolnak rólad? Mert a mig éltél, mindig azt hánytorgattad: *Mit mondanak majd az emberek?* Ez az ijesztő mumus volt a te bálványod, mely előtt annyiszor térdet hajtottál, nem gondolva, nem törődve azzal: *Mit szól erre az Isten?* Lássuk csak, halálod után mit mondanak az emberek, most mit becsülnek benned, vagy miben hibáztatnak téged?

Menj csak közelebb hozzájuk és feszült figyelemmel hallgasd meg, mit susognak rólad. *Azt mondják:* hogy te nagy tudós voltál, de kevésbé szerény; kitünő szónok, de epés természetű; udvarias, nyájas, de nézetéhez makacsul ragaszkodó; hogy magad iránt elnéző, másokkal szemben pedig szigorú voltál. *Azt mondják:* hogy te fukar, pénzsóvár, személy válogató, méltóság és hivatalvadász, emberi tekintetek rabszolgája és piszkos jellemű voltál. *Azt mondják:* hogy te dicséretvágyó, munkakerülő, kényelemszerető, mulatni vágyó stb. voltál.

A mit most benned néznek az emberek, nem a természet ajándékai, nem a tudomány, melyben másokat felülmúltál, mások fölött ragyogtál; nem a magas hivatal, nem a dicséretetek és tapsok, melyekben annyiszor volt részed. A mit most benned becsülnek, nemcsak a jó, hanem még a rossz emberek is, egyedül az erény és jámborság. Most senki se dicsér téged, hogy gazdag, magasrangu, vagy tudós voltál, hanem hogy engedelmes, alázatos, türelmes, az önmehtagadás

és az imádság embere voltál. Senki sem becsül azért, hogy csendes, nyugodt életet éltél, hogy a kényelemből és megtiszteltetésből bőven kivetted részedet, hogy mindenütt az első helyet foglaltad el, hanem azt, hogy sokat fáradtál és szenvedtél Istenért, hogy jószívű és bőkezű voltál a szegényekhez.

Szent Istvánt, sz. Lászlót, sz. Ferdinándot, sz. Lajost, sz. Henriket, sz. Eduárdot, sz. Kanutot most tiszteljük, nem azért mert fejedelmek voltak, hanem mert szent életet éltek. Egy sz. Ferenc, egy sz. Antal ereklyéit most uralkodók, királyok csókolják a legnagyobb tisztelettel, s oly hódolatban részesülnek, a minőt a leghatalmasabb uralkodókkal szemben sem tanusítanak az emberek. Míg mások holtteste irtózatot, félelmet, undort kelt a szemlélőben, addig ezeké tiszteletet, örömet, reményt és bizalmat. Ugyanis az erénynek az a vonzó ereje van, hogy míg az életben nem ritkán csak megvettetés az osztályrésze, az élet után még a kősziveket is bámulatra és becsülésre ragadja.

A szent kereszt elé borulva rázzuk le az emberi tekintet igáját és csak arra törekedjünk, csak azt keressük, a mit életünkben a jámbor emberek becsülnek bennünk. Iparkodjunk most azon hibáinktól megszabadulni, a melyeket holtunk után felhánytorgatnak rólunk s azon erényeket gyakoroljuk, melyek kedvező színben tüntetnek fel bennünket az emberek előtt. Szóval ez a szólás-mondás: *mit mondanak majd holtom után az emberek?* legyen az orvosság, mely hibáinkból kigyógyít és az erényességben megerősít.

VI. Végre odaérnek a holttesttel a templomba, vagy pedig a temetőbe s a már kijelölt sirnál a pap így imádkozik: Jöj-jetek Istennek szentjei, siessetek Istennek angyalai, fogadjátok

testétől elvált lelkét s vigyétek a Mindenhatónak színe elé. Vegyen föl Krisztus, ki magához szólított téged és Ábrahám kebelébe kisérjenek az angyalok. Szenteltesék meg ez a sírhely az Atyának és fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.

Oh lelkem! midőn a pap segítségül hívja az angyalokat és szenteket, mennyire fogod óhajtani, hogy bárcsak jobban tisztelted volna őrzőangyalodat, védőszentjeidet, különösen pedig a bold. Szűzet. Lásd, sokkal hathatósabb lett volna ez az imádság életedben, ha a jóban kitartva, naponta végzett áhitatgyakorlatokkal igyekeztél volna magadat pártfogásukra méltóvá tenni. Azért most határozd meg, minő áhitatgyakorlatokkal fogod tisztelni, különösen a jó halál pártfogóit, megemlékezvén az Ur Jézus intelméről: *„Én is mondom nektek: Szerezsetek magatoknak barátokat . . . hogy mikor megfogyahtok, befogadjanak titeket az örök hajlékokba.”*¹

2. Szertartások a temetés után.

I. Most pedig a holttestet leeresztik a sírba, s a pap e szavakkal búcsuztatja el: Vedd magadhoz föld, ami a tied; és vegye magához Isten, ami az övé; a test a földből vétett, a lélek felülről jött belé. — Oh szomorú, mély értelmű szavak! A test a földből, a lélek az Istentől, és . . . mégis ez a halhatatlan lélek, ennek a sárnak volt kénytelen szolgálni; az úr engedelmeskedett a szolgának, az ész a testiségnek; a léleknek mindig és mindenütt engednie kellett, ha a test parancsolt. Bizony, tulságosan földies, állatias volt az én testem, vegye tehát a föld magába, ami az övé. Ah lelkem,

¹ Luk. 16. 9.

kié vagy te? Az Istené, vagy az ördögé? Krisztusé, vagy a világé? Kié ez a kép, mely életedet és erkölcsidet mutatja? Kinek vagy szolgája? Az egyházé, vagy pedig a kincsvágyé? Kihez tartozol? . . . testedtől elválva, a világból számüzve, az örökkévalóságnak melyik házába mégy? Jaj nekünk, ha a pap ezen szavaira: „vegye magához Isten, ami az övé.“ kénytelenek leszünk hallani: „*soha nem ismertelek titeket*,“¹ nem vagyok Uratok s ti nem vagytok szolgálím, nincs részetek velem! . . .

II. Azután a sirt és a koporsót a pap meghinti szenteltvizzel szavak kíséretében: égi harmattal üditse fel lelkedet az Atya, Fiu és Szentlélek. Amen. Hanem hát a szenteltviz harmata aligha fogja mérsékelni a tisztítótűz hevét, mert mig éltél, minden áhitat nélkül, csak szokásból használtad a szenteltvizet. Majd megfüstöli a sirt és a koporsót, s így szól: mennyei illattal táplálja lelkedet az Atya, fiu és Szentlélek. Amen. Oh ember, mihelyt megszüntél élni, a te tested csak büzt terjeszt, hanem a te lelked, milyen illatot hagy maga után? Vajjon, a példás, erényes élet illatát-e? vagy . . .? Jaj azoknak, kik istentelen és erkölcstelen könyveket, szemérmetlen képeket, bujaságra ingerlő dalokat, engedetlen gyermekeket, rossz erkölcsöket, szavakat és cselekedeteket hagynak hátra, melyek haláluk után dögvészes szaggal árasztják el a világot és elkárhozottakkal töltik meg a poklot! Ugy éljünk tehát, hogy az apostollal elmondhassuk: „*Krisztus jó illata vagyunk Istennek.*“²

¹ Máté 7, 23.

² Kor. II, 2, 15.

III. Végül a pap háromszor földet dob a sirba, miközben mondja: emlékezzél meg ember, hogy por vagy és a porba térsz vissza! Hallod? Por vagy és mégis kevélykedel? Porba térsz vissza és még sem akarsz megalázódni? Por vagy és mégis megsérted a Mindenhatót? Porba térsz vissza és mégis annyira gondozod testedet, hogy a férgeknek több rágnivalója legyen! Méltányos, igazságos dolog-e, hogy a halhatatlan lélek ezért a porért elveszen?

Tehát amidőn a kevélységtől, büszkeségtől és hiúságtól duzzadozol, emlékezzél meg, hogy por vagy és a porba térsz vissza! Midőn a harag, méreg és bosszu heve elragad, midőn felgyulad benned a testi, az érzéki vágy, emlékezzél meg...! Oh, ha ezt a port hintenénk, gyakrabban bűnös vágyaink ébredező lángjaira, mily rövid idő alatt elaludnék bennünk az érzékiség tüze!

IV. Utoljára a pap a kezében levő kereszttel háromszor keresztet vet a sirra, mondván: A mi Urunk, Üdvözítőnk Jézus Krisztusnak jele legyen rajtad, ki téged e jelben megváltott, s ne engedje hozzád a bosszuló angyalt mindörökké. Béke veled! De mit használ neked a sirodhoz letüzött kereszt, ha azok közé tartoztál, akiket az apostol Krisztus keresztje ellenségeinek mond,¹ akik a legkisebb kereszttől is irtóztak, kik a balsorsban zugolódtak, siránkoztak!

Tehát légy rajta, hogy ezután lelki nyugalommal fogadd az Istentől reád bocsátott csapásokat. Ezek Krisztus keresztjének igazi részecskéi; fogadd is meg határozottan, hogy ezentul a mennyei Atya kezéből türelmes hallgatagsággal,

¹ Phil. 3, 18, 19.

hálás örömmel veszed a bajokat, s hogy kész vagy még többet is szenvedni. Verjen benned gyökeret azon erős meggyőződés, hogy amit szenvedsz, az semmi a tisztítóhely szenvedéseivel összehasonlítva, de még csak nem is hasonlítható össze Krisztus szenvedéseivel, melyeket éretted kiállott, s nem méltók a mennyei dicsőségre, mely a kiállott szenvedések után reád vár.

V. Ezután a papság elvonul, rokonaid, barátaid a közönséggel együtt hazamennek. Senki sem találkozik, ki veled a sirba leszállna, vagy az itéletre elkísérne. Pedig . . . hányan fogadtak neked örök barátságot? hányszor terhelted meg bűnökkel lelkiismeretedet ezek kedvéért? Mindenki elhagy, mindenki kerül; a harang zugásával elmulik emlékezeted, a tömjén füstjével levegőbe megy minden barátság! Senkit sem nyugtalanít az, hogy te a sirban rothadsz, vagy hogy a tisztító tűzben égsz. A te társaid és barátaid ugyanazt mondják neked, amit a farizeusok az áruló Judásnak: „*mi gondunk rá, te lássad.*“¹ Hogyan fogsz felelni Isten előtt? miképpen kerülöd ki büntető igazságát? — Mi közünk hozzá? te lássad!

És mégis találkozik olyan, aki az ember barátságát szívesen megvásárolja Isten barátságáért; ki az Istent megsérti, nehogy egy embert kelljen neki megbántania; ki inkább törődik barátai, mint Krisztus tetszésével? Rajta tehát, ti emberi tekintetek rabszolgái, midőn annak az Istennek kezeibe estek, kinek kegyét az emberek barátságáért megvetettétek, hívjátok segítségül társaitokat, barátaitokat, midőn a haragvó Biró szavára a gyötrelmes lángokba suhantok: „*Keljenek föl és*

¹ Máté 27, 4.

*segítsenek titeket, és szükségtekben oltalmazzanak.*¹ szabaditsanak ki a Mindenható kezéből, kit annyiszor haragra ingereltetek, hogy azok kedvét ne szegjétek!

Oh, mily káromló szavak: inkább nyerjem meg az emberek tetszését, mint az Istenét; inkább legyek az Isten ellensége, mint az embereké; inkább vesztsem el az Isten kegyelmét és barátságát, mint az emberekét; inkább sértsem meg Istent, mint az embereket!!! Ki az, ki nem borzad meg e szavakra? Pedig e szavak a tieid, cselekedeteid így beszélnek!

Oh Uram, mit tettem én, midőn kegyelmed helyett az emberek kegyét kerestem? Megvetem, utálok esztelenségemet, minthogy azt bántottam meg: „*ki mind a lelket, mind a testet a gehennába veztheti.*”² Fájlalom, én Jézusom eddigi viselkedésemet. Te Uram, te vagy az én igazi barátom, egyedül te, ki nem hagysz el engem a szükség idején. Egyedül neked fogok szolgálni, egyedül téged szeretni, a te barátságodat a világ minden kincsénél többre fogom becsülni. Ne vessenek és gunyolódjanak csak rajtam az emberek, csak te ne neved egykor az én örök vesztemen! Vessenek meg, köpjenek le, mit árthat az nekem? Csak te szeress, te védelmezz, te becsülj engem! Én ezentul megvetek minden emberi tekintetet, összehetők a bálványt, melyet eddig imádtam: *mit mondanak majd az emberek?*

VI. Végül képzelj el, hogy Isten különös intézkedése folytán föltámadsz és új életet kezdhetsz. Képzelj, amint

¹ Móz. V. 32. 38.

² Máté 10, 28.

őrangyalod lelkedet kiveszi a tisztítóútból, a sirhoz vezeti, s ott így szól: Ime, itt van az a terméketlen fügefafa, mely csak árnyékot tudott vetni, mely haszontalan létével egy helyet foglalt el a földön, s ezért a mennyei Atya téged kivágnatni, és a tűzre vettetni parancsolt. De közbenjárt érted az irgalmasság Anyja, hogy időt nyerhess az érdemszerzésre, hogy visszamehess az élők közé, s új életet kezdhess. De vigyázz, nehogy ezzel a kegyelemmel is visszaélj, mert akkor végleg el fog hangzani fölötted e néhány szó, mely visszavonhatatlan ítéletedet tartalmazza: „*a fejsze a fa gyökerére tétetett.*“¹ Ha nem fogod teremni a bűnbánat méltó gyümölcseit, ha életedet meg nem javítod és szentebbül nem élsz, véged van, kivágnatol és az örök tűzre vettetel! Rajta hát, térj vissza testedbe, egyesülj tagjaiddal, lépj ki a sirból és kezdj új életet!

Ah, mily érzelmek támadnának lelkedben, ha ez megtörténnék? Ha a halálból az életbe visszatérhetnél, hogyan élnél azután? . . . Ha tudnád, hogy egy hónap múlva ismét meg fogsz halni, hogyan töltenéd azt az egy hónapot? . . . Milyen buzgalommal, hévvel kezdenéd meg ezt az új életet? Milyen áhitattal és figyelemmel imádkoznál? Mily épületességgel végeznéd szent gyónásodat és áldozásodat? Milyen szerénységet és szeretetet tanusítanál felebarátaid iránt? Hogyan bánnál testeddel? Hogyan használnád föl az időt? Hogyan végeznéd dolgadoit?

Ugyanazt tedd most. Ha ez a hónap csakugyan utolsó lenne életedben, bizonyára örülnél, ha pedig nem, akkor sem lesz okod megbánni. Életednek nagyobb része már lefolyt, s

¹ Luk. 3, 9.

csak kevés van hátra belőle; tehát ezt a rövid életet töltsd el szentül és jól: fáradj a mennyországért, dolgozzál az örökkévalóságért! Egyetlen egy nap se muljék el üresen. Hozd most helyre azt, amit a múltban elhanyagoltál. Például álljon előtted az az utas, ki amit nappal elmulasztott, este felé kettőzött buzgósággal igyekszik kipótolni. A dolognak felét elvégezte már, ki lélek szerint kezdett valamihez. Hogy célodat elérhessed, a legalkalmasabb eszközt adom kezvedbe: az Isten iránti szeretetet. Semmi sem nehéz, semmi sem elviselhetetlen annak, aki szeret.

Az indok, melynek segítségével felgyulaszthatod magadban az Isten iránti szeretetet, kétféle: 1. Istennek megszámlálhatatlan jótéteményei veled szemben. 2. Az Isten végtelen szeretete irántad. Különösen téged halmozott el az Isten jótéteményeivel, melyek hasznos voltakra nézve nagyok, értékre végtelenek, az ajándékozó nagysága, a megajándékozott kicsinysége, az ajándékok száma és az ajándékozás módjára nézve pedig megbecsülhetetlenek. Azután az Isten szeret téged . . . az Isten . . . Az, a ki önmagának elegendő, a ki önmagában boldog s egyetlenegy teremtményére se szorul. Az Isten szeret téged, ki egy marék por vagy, ki a hibák és tévedések összetétele vagy! Ő szeret téged minden érdemed nélkül, előrelátva bűneidet és pedig mások fölött, kik náladnál jobbak s neki buzgóbban szolgálnak. Örök, végtelen szeretettel szeret téged és pedig azzal a szeretettel, melylyel önmagát szereti; szeret téged tisztán, szükség nélkül, önzetlenül.

És te ezen szeretetteljes Isten iránt nem tanusitanád szeretetedet valamelyes áldozattal? Oh te hálátlan! az Isten jótéteményeinek egész légióját vezeti szived keménységének

megtörésére körülvesz és: „*megkoronáz irgalmassággal és könyörülettel,*“¹ hogy viszont neki ajándékozd szivedet. Azonkívül jótékony szeretettel szeret téged és mindent megtesz, mindent eltűr, csakhogy szeretetét szeretettel viszonzod és te mégis halálos hideglelésben dideregsz. Szereted azt az embert, a ki téged szeret, sőt még a hizelgő ebet is szereted. Hogy egy embert megszeress, elégséges tulajdonság, hogy neked hizelegjen. Ime, átölel, oltalmaz, szeret téged az Isten, elhalmoz jótéteményeivel és még sem szereted viszont. Megteremtette a világot, gyötrelmes halált halt, a szeretet nagy szent-ségét rendelte, csodákat csodákra halmozott, hogy szeretetedet mintegy kikoldulja és még sem szereted. Ót! Kimeríti minden hatalmát és bölcsességét, hogy irántad való szeretét bebizonyítsa, elannyira, hogy már többet nem tehetne érted és mégis nehezedre esnek csak egyetlenegy hősie cselekedettel szeretetedet kimutatni? A legfőbb jó öröktől fogva szereti a mi semmiségünket, a mi semmiségünk meg ne szeretné a legfőbb jót?

Tehát, óh Istenem, öröktől fogva reám vetted végtelen szeretetednek szemeit és én még csak arra sem méltatlak, hogy megemlékezzem rólad! Te csak jótéteményekkel halmoztál el engem, én meg csak gonoszsággal fizetek érte! Te hozzám való szeretetből meghaltál és én könnyelműen élek, nem tudok, nem akarok érted áldozatot hozni! Ah, megérdemelném, hogy lelkemről ez a jég csak a pokol tüzében olvadjon fel!

Oh szivemnek Istene, beismerem hálátlanságomat, megszegyenülve állok előtted. Ah, a szeretetet nem szerettem,

¹ Zsolt 102, 4.

jótéteményeiért bűnnel, szeretetéért gyűlölettel fizettem. De legyőztél engem . . . átadom neked szívemet! Ezentul szeretni foglak és pedig annál bensőbben, minél későbbben kezdtelek téged szeretni! Hogy szeretetemet tettekkel is bizonyítsam, a mai naptól kezdve a következő erénygyakorlatokra határozom el magamat . . . az önmegtagadást a következő dolgokban fogom gyakorolni . . . életrendemet így állapítom meg . . . Add óh Uram, hogy szeretetedben haljak meg és mivel életemet nem a te szeretetedből kezdtem meg, legalább szeretetedben végezhessem.

NYOLCADIK ESZKÖZ.

Óhajtsuk a halált!

Mindazon körülmények között, melyek halálunkat borzalmassá, vagy kevésbé nyugodtá teszik, nem utolsó helyet foglalja el azon félelem, mely a léleknek testétől való elszakadásával jár és a rendetlen életvágy, hogy még tovább szeretnének élni! Innét van az, hogy a halálban nem látunk mást, mint az isteni igazságosság kegyetlen hóhérát. Nagyon is szükséges tehát ezt a félelmet, ha nem is egészen eloszlatni, de legalább mérsékelni, hogy nyugodtan távozhasson az életből. A félelem mérséklésére pedig alkalmas eszköz az, hogy óhajtsuk a halált, mert a mi után vágyakozunk, attól nem szoktunk félni.

Továbbá három dolog van még a mi életünk végóráját nehézzé és rettenetessé teszi: 1) az ideigvalók elvesztése; 2) a jövő bizonytalansága; 3) az ítélet szigorúsága s azon

tudat, hogy az Isten irgalmasságával visszaéltünk. Minthogy a halál az örökkévalóság kezdete és az időnek vége, elszakít bennünket mindentől, a mi nekünk kedves és drága e világon és minket szörnyű bizonytalanságban olyan vidékre vezet, a hova csak cselekedeteink kísérek bennünket, a hol nem találunk mást, mint a legszigorubb Birót, a mennyországot és poklot. Mindazonáltal, ha a halált lelki szemeinkkel figyelmesebben nézzük, kénytelenek leszünk megvallani, hogy attól a kereszténynek a legkevésbé sem kell félni.

1. Az ideigvalók elvesztése miatt.

I. Ismételten mondom, hogy nem kell félni a haláltól az ideigvalók elvesztése miatt. „*Ugyanis mit tesz sokáig élni, ha csak nem sokáig kinlódni?*“¹ Mi ez a mi életünk, mint az üldözések, nyomoruságok és szerencsétlenségek folytonos viharaitól háborgó tenger? Mi egyéb, mint örökös gondokkal terhelt sötét felhő? „*Hogy mennyit szenved az emberi nem, azt sem elbeszélni, sem elgondolni nem lehet.*“² Hogy a halál-félelmet mérsékeljük, elegendő csak az élet nyomoruságaira gondolni. Ott vannak a testi betegségek, a lelki gyötrelmek, szerencsétlenségek, keserőségek, melyeket részint Isten bocsát reánk, részint emberek okozzák, nem ritkán pedig saját oktalanságunk, buskomorságunk és különcködésünk szüli ezeket. Ki az, ki nem kénytelen bevallani, hogy e világ egy pillanatnyi örömeért száz keserű órát kapott cserébe? Csak fontogasd vagyoni szerencsétlenségeidet, a szerencse forgandó-

¹ S. Ang. Serm. 7. de verbis Domini.

² L. 22. de Cir. Dei c. 22.

ságát, pártfogoltjaid hálátlanságát, társaid hűtlenségét, a testi fájdalmakat és betegségeket, lelkigyötrelmeket, az unalmas órákat, a sok fáradságot, veszedelmet, nyomoruságot, a mit eddig elszenvedtél és a mit még el kell szenvedned, ha még tovább élsz. Oh, mily fájdalmak, fáradaalmak és nyomoruságok várnak még reád! Ugyanis a munka és a fájdalom két ajtó-sarok, melyen életünk forgolódik.

Vedd a testi bajokhoz a lelki veszélyeket is; folytonosan bűnalkalomban forgolódni, az üdvösség felől bizonytalan-ságban élni, mindig a pokol szélén járni, minden pillanatban a bűnbe s innét a pokolba eshetni, a szigorú életet mindig szem előtt tartani, az ellenség fondorkodásaitól körülvéetve, az ördögtől, testtől és a világtól elcsábíttatni, nem tudni, hogy a kegyelem állapotában vagyunk-e s ha igen, azt minden percben elveszthetni. Mily kegyetlen aggsága ez az üdvösségre törekvő léleknek? Oh Istenem, hogyan is lehet szeretni ezt a testi és lelki nyomorusággal teljes életet? Hogyan lehet félni a haláltól, mely bennünket mindezekről megszabadít? Ha annyira nehéz lenne nélkülözni az öreg kort, mely neked ugyanezen nyomoruságokat igéri? Vajjon nem „*jobb-e a halál a keserves életnél?*“¹

Ki az a szerencsétlen, ki nyomoruságának végétől fél? A halál pedig nem egyéb, mint e világ minden nyomoruságá-nak vége. „*Elköltözés e világból az Istenhez; a bilincsek megoldása és a teher lerakása,*“² tehát mit félsz tőle? A katona várja a harc végét, az utas utazásának befejezését,

¹ Sirákf. 30, 17.

² S. Greg. Naz. orat. 18.

még a halálraitélt sem óhajt semmit jobban, mint a halálbüntetés végét. Már pedig micsoda a mi életünk? folytonos és bizonytalan kimenetelű harc: „*Küzdelem az ember élete a földön.*“¹ Terhes és veszedelmes utazás: „*míg testben vagyunk, távol járunk az Urtól.*“² Mintegy mindennapi halálbüntetés, lassu vértanuság az élet: „*A keresztény embernek egész élete, ha az evangélium szerint él, nem egyéb, mint kereszt és vértanuság.*“³ És te nem óhajtánál a harcnak, a zarándokságnak, a vértanuságnak véget vetni?

II. Ha pedig a hit szemével tekintjük életünket, akkor hogyan szeretheti egy keresztény az életet, melyről azt hiszi, hogy nem más, mint számkivetés az égi hazából, a legfőbb jótól? annál tovább tartja őt vissza a mennyei hazájától? Azt az életet, mely bizonyos, szelidebb fogság jellegét viseli magán?

Oh ember, ki a haláltól félsz, hallgasd meg a mit most mondok és rettegj! Ha tovább élsz, vétkezhetel halálosan is, sőt tekintve gyarlóságodat, állhatatlanságodat, lanyhaságodat és rosszra való hajlamodat, bizonyosan fogsz vétkezni. Salamon, Origenes, Tertullian és számtalan más, öreg korában követte el azt, amitől ifjú korában irtózott . . . talán te is! Oh mennyivel jobb lett volna nekik, ha a halál életök fonálát hamarabb szakította volna el! Ha te néhány év előtt abban a betegségben, abban a korban meghaltál volna, mennyi bűn maradt volna el! Hidd meg nekem, hogy évek mulva mostani életedről hasonló ítéletet fogsz alkotni és akkor óhaj-

¹ Jób 7, 1.

² Kor. II. 5, 6.

³ S. Ang.

tod majd, hogy bár előbb meghaltál volna! Miért óhajtasz most tovább élni? „*Ha a dolgot jobban vizsgálod, — mondja sz. Ambrus — a halál nem a természetnek vége, hanem a gonoszságé! nem annyira az életé, mint inkább a bűné.*“¹ Szóval, a halál: „*a bűnök temetése.*“² És a bűn temetésétől féljen a keresztény, ki Istent szereti és a bűnt gyűlöli? Oh mily másképen érzett a próféta: „*Most tehát Uram! vedd el, kérlek, az én lelkemet tőlem; mert jobb nekem a halál, mint az élet.*“³ Nem kell tehát félni a haláltól az élet elvesztése miatt.

III. De nem kell félnünk földi javaink, nagy hirnév, tisztelet és a barátság elvesztése miatt sem. Ugyan ki volna az az esztelen, ki vonakodnék odaadni a cserepet, az üveg vagy bőrdarabot, ha aranyat, ezüstöt, vagy drága gyöngyöt kapna érte cserébe? A földi javak az égiekhez hasonlítva nem egyebek, mint sár és polyva. Minél tovább bírod a földi javakat, annál tovább kell nélkülözned az égieket; a földi javak birása, az örök javak elhalasztása. Mily vétkes vakság tehát az égi javak birtoklását elhalasztani, nehogy kényteleníttessél a földieket elhagyni? Nem akarni még az örök dicsőség ruhájába öltözni, nehogy a földi élet darócruháját kelljen levetni? Az Isten barátaival nem akarni egyesülni az égben, nehogy a tiedtől búcsut kelljen venni a földön? Ha annyira ócska dolog előttünk a mennyország, hogy érte még a földet sem akarjuk itt hagyni?

¹ Lib. de fide resur.

² Id. de bona morte c. 9.

³ Jón. 4, 3.

A földi javak hasonlók a tövishez, melyek amig nincsenek birtokunkban, megszúrdalnak az utánok való vágyakozás tövisével; midőn pedig már meg vannak, akkor meg gyötörnek bennünket azzal a tudattal, hátha elveszítjük. Akadékul szolgálnak, mert szűk a mennyország kapúja a gazdagoknak. Arany fékek, melyekkel az ördög elvon az erényes élettől és a bűn posványába ránt. Bűnöknek forrásai, mert sz. Gergely szavai szerint: „*a hol arany esik, ott bűn is esik.*“ És ezen töviseket eldobni, ezen fékeket szétszakítani, az üdvösség, a mennybejutás akadályait eltávolítani nehéz volna egy kereszténynek, ki a szent keresztségben ünnepélyesen ellene mondott az ördögnek és minden pompáinak, kinek az apostol szavai szerint úgy kell élni a világgal és annak javaival, mintha nem élne vele,¹ minthogy azokat az Isten neki csak kölcsön adta bizonytalan időre és nem örökre?

Ha pedig a földi dolgok hitványságát és a mennyei javak szépségét hasonlítjuk össze, akkor mi is kénytelenek vagyunk sz. Ignáccal fölkiáltani: Oh mily piszkos a föld, ha az eget nézem! földi javaid elvesztése miatt tehát nem fogsz félni a haláltól, de nem kell félned.

2. A jövő bizonytalansága miatt.

I. Tehát, amint mondod, félsz a haláltól, mivel vétkezél és a vétkekkel bűnadósságba jutottál. De ha tovább élsz, lehet-e a megtörténtet meg nem történté tenni? Vajjon a hosszú élet megőriz téged a bűntől? Vajjon nem kell-e inkább

¹ Kor. I. 7, 31.

attól félni, hogy a bűnök szaporodni fognak? Azután, ha a haláltól félsz, miért nem félsz a hosszabb élettől, nehogy újra vétkezzél?

Félsz meghalni, mert nem tudod vajjon szeretetre, vagy gyűlöletre vagy-e méltó? Tudod, hogy súlyosan vétkeztél, de hogy kellőleg megbántad-e, nem tudod; ez az, amiért rettegsz átköltözni a másvilágra. Félsz meghalni, mert nem tudod, hogy lelked hová jut a halál után. Félsz meghalni, mert félsz megjelenni a mindentudó, kérlelhetetlen, szigorú Biró előtt, ki a legcsekélyebb hivalkodó szóról is számot kér tőled. Végül félsz meghalni, mivel félsz a pokoltól, vagy a tisztítótűztől.

De hát mondd meg nekem, ha tovább élsz, biztosítva leszel a kegyelem állapotáról és örök sorsodról? Vajjon ezzel kikerülheted-e az isteni ítélőszéket? Ha tovább élsz, talán aközben kialszik a pokol tüze és a tisztítótűz kevésbé éget? Vajjon időjárával bűneid feledésbe mennek, vagy enyhülni fog az értök érdemlett büntetés? Ha későbben halsz meg, vajjon évek mulva a halál kevésbé lesz rettenetes, az örökkévalóság kevésbé hosszú, az ítélet kevésbé szigorú, a Biró kevésbé lesz bölcs és kérlelhetetlen? Igaz, a jövő bizonytalan, de e miatt félni a haláltól hiábavaló aggodalom, mert ez a bajt el nem távolítja, hanem korai rettegésével csak súlyosítja. „*Mi köze a halálnak ahhoz, ami a halál után van?*”¹

Inkább félj a halál fullánkjától, a büntőtől. Mert ami az embernek utolsó dolgait rettenetessé teszi, nem a halál, hanem a bűn. Az Isten senkit sem kárhoztat el azért, hogy meghalt, hanem mivel rosszul élt. „*A halálban semmitől sem kell fél-*

¹ S. Ambr. Lib. de bono mortis, c. 8.

*nünk, ha életünkben nem követtünk el olyant, amitől félni kellene.*¹ Ugyancsak Kempis Tamás mondja: „*Jobb volna a bűntől távol járnod, mint a halált kerülnöd.*“ Sőt éppen ez okból kell a halált óhajtánunk, hogy életünk rövidségével a bűnt kevesbitsük s így a félelem okát eltávolítsuk. Mert mennél tovább élünk, annál többet vétkezünk, s így a halált, ítéletet és az örökkévalóságot számunkra még rettenetesebbé tesszük. Élj bűn nélkül és meg fogsz halni félelem nélkül. Az elkövetett bűnökért tégy eleget ez életben, hogy ne legyen semmi, amitől félned kelljen a másokban.

II. Azt is mondod, hogy azért kívánsz tovább élni, hogy több időd legyen bűneid kiengesztelésére és érdemeid gyarapítására. Ha így gondolkodol, nagy csalódásban ringatod magadat. Csak azt kérdezem, vajjon eddigi hibáidat jóvátetted-e? Eleget tettél-e csak egyetlen egy vétkedért is? Hol vannak elégtételi cselekményeid? A multból lehet a jövőre következtetni; amint eddig is vajmi keveset tettél régi bűneid kiengesztelésére, épp úgy keveset fogsz tenni a jövőben mostani bűneidért. Ugyanazért, ha tovább találsz élni, nemcsak hogy nem töröld el régi bűneidet, hanem ujakkal tetézed azokat s így egykor súlyosabban fogsz értök bűnhödni.

Azután az érdemszerzés szempontjából sem szabad kívánni hosszabb életet; mert az bizonyos, hogy nagyobb tiszteletlenség háramlik Istenre egy bocsánatos bűn, mint a mennyi dicsőség és tisztelet hosszú évek szolgálata által. Már pedig ha életed tovább huzódik, biztos lehetsz, hogy bocsánatos bűnt fogsz elkövetni s eképen Istent tiszteletlen-

¹ Kriszt. köv. I. 23.

séggel illetni. Mit érnek ezzel szemben jócselekedeteid, melyekkel hosszú évek jártában Istent tisztelni kívánod? Már most ebből következtetheted, hogy inkább kell kerülnöd Isten egy-szeri megbántását, mint kívánnod a hosszú életet, hogy érde-meidet jócselekedetekkel gyarapítsad. Nem kell félned továbbá

3. Az igazságosság szigora és azon tudat miatt, hogy vissza- éltél Isten irgalmasságával.

I. Megvallom ugyan, hogy az Isten igazságos, de hogy ő még inkább irgalmas, a szentírás szavai bizonyítják: *„könyörülelessége minden művei fölött.“*¹ A Mindenható haragjától tartani, félni kell, de hogy azt lecsillapítsd, a te hatalmadban áll, ha a halált bűneid büntetéséül készséges szívvel, megnyugvással és hódolattal fogadod. Az Isten ítéletei mélységes örvény, de az ő irgalmasságának nincs határa. Ő Atya és pedig mindnyájunknak legjobb Atyja, ki gyarlóságaink iránt azzal a részvétellel viseltetik *„amint az Atya könyörül fiain“.*² A prófétának ajkaival határozottan kijelenti, hogy nem akarja a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen. *„Élek én!* úgymond az Ur Isten, nem akarom az Istentelen halálát, hanem, hogy megtérjen az istentelen az ő útjáról, és éljen. Ha pedig azt mondom az istentelennek: Halállal halsz meg! és ő bűnbánatot tart vétkeiről, és ítéletet s igazságot cselekszik, élvén él, és nem hal meg. Bűneiből, melyekkel vétkezett, semmi sem *tulajdonittatik neki.“*³ Lehet-e ennél többet igérni?

¹ Zsolt. 144, 9.

² Zsolt. 102, 13.

³ Ezech. 33, 11, 14—16.

Legyenek bár számtalanok és lehető legsúlyosabbak bűneid, csak tarts bűnbánatot és ő kész a megbocsátásra. Ő bocsánatát annak is kínálja, aki nem akarja azt, s kegyelmét reáerőszakolja arra, aki vonakodik; még amikor büntetnie kell is, kénytelenségből teszi és mindig érdemén alul bünteti a bűnöst. Ki az tehát, aki rettegéssel és szolgálai félelemmel néz erre a jóságos és szelid Atyára? Félt-e az az igazság nyilaitól, akit az irgalmasság pajzsa védelmez?

II. Azt feleled erre: igaz ugyan, hogy nem kell félni az igazságosság szigorától annak, akit az irgalmasság védelmébe vesz, de ami az igazságosság szigorától való félelmet nagyobbitja, az a tudat, hogy az Isten irgalmasságával tulságosan visszaéltem s így méltán félhetek bosszuló haragjától. De ha csak azoknak volna okuk remélni, kik az Isten irgalmasságával sohasem éltek vissza, úgy mindenkinek kétségsbe kellene esnie és az Ur Jézusnak sem kellett volna mondani az evangéliumban, hogy ő e földre nem az igazakért, hanem a bűnösökért s nem az egészségesekért, hanem a betegekért jött, mert ezek mindnyájan az ő kegyességével éltek vissza. Sőt inkább az a körülmény, hogy az isteni irgalmasság ezt a visszaélést oly sokáig, és oly türelmes szeretettel elnézte, s nem szolgáltatott át a bosszuló igazságnak, szerencsés, boldog előjele a te választottságodnak. Mit? Az a mennyei Atya utasítsa el a bűnbánót, kit mint pártütőt oly sok jótéteménnyel halmozott el? Vajjon a jó Pásztor elűz-e a visszatérő juhót, melyet oly sokszor és szorgosan keresett? Mit? Az Isten gyönyörködne-e kárhozatodban, kinek egy bűnös könnyei nagyobb örömet okoznak, mint kilencvenkilenc igaznak vigalmi éneke? Ah, az Isten szemefényét sérti az, ki az ő irgalmas-

ságában kételkedik! Járulj fiúi bizodalommal kegyelme trónjához és ne rettentsen vissza az, hogy irgalmasságával visszaéltél!

„Nézd, ki függ érted, hallgasd, ki imádkozik érted: Atyám bocsáss meg nekik. E szavakra ki esnék kétségbe? Szemléld a kereszten függő sebeit, nézd a haldokló vérét, szemléld váltságod árát. Ezeket látva, ki ne reméljen? Lehajtja fejét, hogy megcsókoljon; kinyitja szívét, hogy szeressen: egész testét kinyújtja, hogy *megváltson*.”¹ És találkoznék, ki az ő szeretetében kételkedik?

Az ő érdemei nemcsak végtelen értékűek, hanem az ő jóvoltából egyszersmind a mieink is, melyeket a mennyei Atyának áldozatul felajánlunk, azokat az igazságosság nem utasíthatja vissza. Az irgalmasság pedig nem is akarja visszaútasítani, minthogy úgy is többet fizetünk, mint amennyivel tartozunk. Jóllehet bűneink számosak, de még sem végtelenek, s ezek eltörlésére elegendő az Üdvözítőnek egy csepp vére.

III. Ha ugyanis hiszed, hogy az Isten a legfőbb jó, miért nem óhajtod a halált, mely tégedet a legnagyobb jó birtokába juttat? Az Isten ugyanis olyan jó az apostol szavai szerint, melyhez hasonlót: „*szem nem látott, fül nem hallott, sem az ember szívébe föl nem hatott*.”² Az Isten olyan jó, mely kizár minden rosszat és magában foglal minden jót, mely nemcsak fölülmul minden érdemet, hanem minden értelmet és vágyat. Az Isten általános, végtelen és örök jó; oly nagy jó, hogy bár mindenható az Isten, a szenteknek sem jobbat,

¹ S. Ang. Serm. 49. de verb. Mich. 6.

² Kor. I. 2, 9.

sem nagyobbat nem adhat önmagánál. Az ajtó, amelyen keresztül e nagy kincshez jutunk, a halál. Ezt hiszed, és mégsem vágyakozol utána? sőt még félsz is tőle? Ugyan miféle hit lehet ez?

Ha hiszed — és hogyné hinnéd, hisz mindennap imádkozod: Mi Atyánk, ki vagy mennyekben — hogy Isten a te Atyád, hogy a mennyország a te örökséged; ha mondom, ezt mind hiszed, miért nem égsz a halál utáni vágytól? Miért nem kiáltasz fel te is az apostollal: „*ki szabadít meg engem e halálnak testéből?*“¹ hogy a test kötelékeitől felszabadult lélek a legtöbb jó birtokába jusson? „Valóban — mondja sz. Ágoston — még nem hisz az, ki a haláltól fél.“

IV. Sőt nem is remél. „*Kicsoda* az, kérdi sz. Cyprián, ki a halál illetén előzményei között retteg és szomorkodik, mint akinek nincs hite és *reménye?*“ Mindennap kéred: jöjjön el a te országod, az az a halál és ítélet napja, s ez által az örök boldogság bírása, és mégis félsz annak eljövetelétől. „*Oh esztelen*, miért imádkozod, miért kéred, hogy jöjjön el a mennyeknek országa, ha a földi rabságban találsz örömet? Miért kéred, követeled folytonosan, hogy minél hamarabb itt legyen uralmának napja, ha inkább vágyódsz itt szolgálni az ördögnek, mint egykor ott uralkodni *Krisztussal?*“² Minden nap kéred, hogy legyen meg az ő akaratja, és miklön azt akarja, hogy meghalj, akkor akaratába nem tudsz belenyugodni. „*Be akarsz jutni az égbe és te annak bejáratát kerülsz.* Micsoda ellentétek! midlön mást kérsz és mást óhajtasz!

¹ Róm. 7, 24.

² S. Cypr. L. de mortalitate.

Miféle remény az, midőn attól remegsz, amit remélsz? Tehát, vagy szünj meg félni, vagy szünj meg imádkozni; vagy mástól félj, vagy mást remélj! Annak szokása a haláltól félni, ki mit sem remél a halál után s aki nem akar Krisztushoz *menni*.¹

Ha az retteg a haláltól, ki semmit sem remél a halál után; ha egy pogány, vagy istentagadó fél meghalni, ki az örök boldogságot csak mesének tartja, azon nincs mit csodálkozni. De hogy egy keresztény, ki hiszi, hogy a mennyország az ő öröksége, ki egy jobb életet remél a haláltól, aki tudja, hogy az ő mennyei Atyja azért szólítja ki e siralom völgyéből a dicsőség hazájába, hogy ott a boldogtalanból boldog, szegényből gazdag legyen; hogy mondom, ez fél a haláltól, az már a csodával határos és nyilvánvaló jele annak, hogy sem hite, sem reménye, sem szeretete nincsen.

V. A szeretetnek az a tulajdonsága, hogy szeretetének tárgyával bensőleg óhajt egyesülni. Már pedig a másvilágon Istennel bensőleg egyesülhetünk. Aki tehát a haláltól fél, nem törekszik Istennel egyesülni s így nem is szereti Őt. Aki szeret, az óhajtja látni szeretetének tárgyát. De csak a halál útján juthatunk el Isten színe látására. Aki tehát . . . „*Akinek édes a vándorlás, az nem szeretheti hazáját.*”² Sőt, aki önmagát szereti, az is óhajtani fogja a halált, mert mindenki boldog akar lenni. De csak a halál révén juthatunk el az igazi boldogságba.

Midőn azt mondom, hogy a keresztény embernek nem kell félni a haláltól, legkevésbé sem értem a természetes félel-

¹ S. Cypr. *ibid.*

² S. Ang. in Ps. 85.

met, mely érzéseinket fogva tartja és az akarat uralmát megzavarja: Mert a természetnek ezt a borzadását teljesen legyőzni nem áll módunkban; visszafojtani, kisebbíteni azonban lehet, sőt a már felhozott okoknál fogva kell is. Hogy nyugodtá tegyük halálunk óráját, hozzuk Istennek önkénytes áldozatul azt a teremtményt, melynek elvesztése, elhagyása minden egyébnél keserűbbé tenné halálunkat. Azután nézz körül figyelmesen, mihez ragaszkodol? Miféle tárgyhoz, helyhez, vagy személyhez? Már most ajánld föl ezeket Istennek, és szakadj el tőlük önkényt, hiszen a halál rövid idő múlva ugyis erőszakkal ragadja el tőled!

Oh Uram, mit tesz sokáig élni, mint sokáig gyötrődni? És mégis félünk meghalni és elhalasztani óhajtjuk azt, amit ki nem kerülhetünk. Nyisd meg kérlek lelki szemeinket, hogy megismerjük, miszerint a halál nem veszteség, hanem nyereség, minthogy általa többet kapunk, mint amennyit elhagyunk. Add, hogy a bűnnek és önmagunknak meghalva, semmit se szeressünk e világon, amit egykor a halálnak erőszakkal kelene tőlünk elvennie.

KILENCEDIK ESZKÖZ.

Vágyakozzunk a mennyország után!

A boldog halál megnyerésére szintén hathatós eszköz a mennyország utáni forró vágyakozás. Oh, mert sokan vannak, kik a mennyországot szivesen átengednék az Istennek, csak örökké a földön lakhatnának. És a nemtörődomség onnét származik, mert nem tudjuk, hogy mi vár reánk a mennyországban. Hogy ezen bajon segíthessünk, add óh örök boldogság Ura, hogy

legalább tükör által homályban megismerhessük azt, amit azoknak készítettél, kik téged szeretnek, hogy annak a boldogságnak szeretetétől felgyűladva, oda törjenek vágyaink, ahová lelkünk a halál után költözni vágy. Az örömek, melyeket Isten nekünk ígért: 1. végtelenek; 2. örökkévalók.

1. A mennyország örömei végtelenek.

I. A mennyország dicsősége végtelen. Végtelensége kizár minden bajt és magában foglal minden jót. Először is kizár minden bajt, a mennyországban ugyanis a bajnak nincs helye, A nyomorúságnak két fajtát találhatjuk fel a földön: a testi fájdalmakat és a lelki gyötrelmeket; ugyanis bármiféle legyen is a baj e világon, az vagy a testet, vagy a lelket gyötri. Abban a mennyei hazában sem lelki gyötrelmek, sem testi fájdalmak nem fogják megzavarni az örök boldogságot, mert a szentírás szavai szerint: „*sem bánat, sem jajgatás, sem fájdalom nem lesz többé.*“¹ „*Nem éheznek és nem szomjuhoz-
nak többé, a nap sem éri őket, sem valami hőség.*“² „*A fájdalom és keserv eltávozik*“³ tőlük.

Ez életben nem lehet semmit sem egészen boldognak mondani, nincs oly tiszta öröm, melybe ürom ne vegyülne. Az égben ez nem így van. Ott tiszta öröm, tökéletes boldogság van, sem a lelket, sem a testet nem kínozza semmi. Oh mily öröm lesz lakni abban a szent városban, a mennyei Jeruzsálemben, melynek lakói mindnyájan szentek, ahol egy-

¹ Titk. jel. 21, 4.

² U. o. 7, 16.

³ lz. 51, 11.

mást őszintébben és gyöngédebben szeretik, mint a testvérek; ahol mindegyik jobban örül a másik boldogságán, mint a magáén; ahonnét száműzve van minden baj, szomorúság; ahol nincs betegség, éhség, szomjúság, hideg, vagy hőség; nincs üldözés, nincs gyűlölet, versengés, háborúskodás, nincsen rágalom; ahol nincs más, mint a legtökéletesebb béke, örök vidámság és a legboldogabb nyugalom.

II. De az égi hazában nemcsak hogy semmi rossz nem található, hanem magában foglal minden jót, minden kigondolható élvezetet. Oh, te választott lélek! ott fogod élvezni a mennyei örömeket, minden megszakítás, unalom, vagy zavarás nélkül. Lelked mind a három tehetségének, tested mind az öt érzékének meg lesznek gyönyörei, melyek a mennyben csak feltalálhatók és pedig a legfelsőbb fokban, folytonosan, változatosan.

Oh ember, ki ezt olvasod, ime, ez a te tested, melynek vágyait most korlátozod, ezek a te lábaid, kezeid, melyektől most a tilos érintéseket és lépéseket megtagadod, valamikor a napnál is fényesebben fognak ragyogni. És a te tested halhatatlan lesz, száműzve tőle minden fájdalom, hogy ne is szóljak finomságáról, gyors tevékenységéről, melynél fogva a legkeményebb sziklán áthatolhat és egy szempillantás alatt a világ egyik végétől a másikig repülhet.

Azonkívül minden egyes érzékednek meg lesznek a maga gyönyörei. Szemeid, melyeket most elfordítasz a hiúságoktól, kimondhatatlan gyönyörrel fogják szemlélni az Ur Jézust, a bold. Szűz Máriát és a szenteket. Oh, ki is tudná elmondani a mennyei örömek nagyságát!? Mondd csak, nem tartanád-e magadat a halandók legboldogabbikának, ha, míg e sorokat

olvasod, a bold. Szűz mennyei dicsőségtől körülragyogva megjelenék neked, vagy ha az Ur Jézus védőszentjeiddel egyetemben, fölségének fényében mutatná magát előtted? Oh mily boldogság volna ez! De az égben őket nemcsak látni fogjuk, hanem velők a legbensőbb barátságban élünk, beszélünk, társalgunk és pedig mindennap, tetszés szerint, az egész örökkévalóságon keresztül.

Ha csak egy szentnek pillanatnyi szemlélete oly kimondhatatlan vigasztalással töltene el bennünket ez életben, mi lesz akkor a túlvilágon, ahol Istennek, a bold. Szűznek és a szenteknek szemlélete nem pillanatig, hanem örökké tart? Mily gyönyörrel szemléli majd szemünk az Ur Jézus legszeretreméltóbb emberségét, mely oly szép, hogy egy maga elégséges arra, hogy a mennyországot paradicsommá változtassa. Sz. Ágoston szerint: ahány társ, annyi öröm; ahány szent, annyi boldogság! Oh valóban felfoghatatlan boldogság!

Már ha csak a puszta látás ily boldogságot szerez, mily gyönyörök várnak akkor még többi érzékeinkre? Itt nekem angyali nyelvre volna szükségem. Próbáljuk meg, hordjunk egybe, ami e világon az ember érzékeit: hallást, szaglást, izlést és tapintást gyönyörködtetheti; képzeletünk segítségével nagyobbítsuk, sokasítsuk ezt a végtelenségig. Ez a gyönyör még árnyéka sem volna annak, mely érzékeinket elfogja a túlvilágon.

III. De menjünk tovább. Nagyok lesznek a test örömei az égben, de még nagyobbak lesznek a lélek örömei. Ha a benső vigasztalásnak egy cseppje, melyet Isten assisii sz. Ferencnek nyújtott, oly édes volt; ha egy pillanatnyi lelki öröm a vértanúkat oly nagy vigasztalással tölthette el, hogy

a kinzásokat mosolyogva túrték, mi lesz akkor a mennyben, ahol az örömek nem csöppenkint, hanem megáradt folyam gyanánt zúdulnak az üdvözültekre?

Oh, ki magyarázhatja meg azon örömeket, melyekben úszni fog a lélek, midőn visszaidézi emlékezetébe azon kegyelmeket, melyekkel közreműködött, a kísértéseket, melyeket legyőzött, a bűnveszélyeket, melyeket elkerült, a bűnbánati cselekményeket, az erényes cselekedeteket, melyeket gyakorolt! Oh Istenem — így kiált fel — én is elkárhozhattam volna, eleshettem volna ettől a boldogságtól! Oh, ha annak a csábítónak engedtem volna, ha a felvilágosító kegyelemnek ellenszegültem volna, hol volnék most? Elvesztem volna, még pedig örökre! De Isten kegyelmével ellenszegültem, legyőztem és boldog lettem! Ime, az én társaim, barátaim és rokonaim elestek a harcban és elvesztek, bűnben haltak meg, most a pokolban égnek és én boldog vagyok örökké. Oh áldott bűnbánat, nélkülöd végem lett volna!

IV. Bár nagy dolgok ezek, de menjünk még tovább! Ez még mind semmi ahhoz képest, amit mondani fogunk. Értelmed szemlélni fogja Istent és pedig nem „*tűkőr által homályban*“, hanem színről-szinre, a legteljesebb közelségben, önmagában és a legtökéletesebb módon. Szt. János apostol szerint: „*látni fogjuk őt, amint vagyon.*“¹ Oh mély értelmű szavak; Istent látni, Istent megismerni, tisztán láthatni azt a szépséget, mindenhatóságot, végtelenséget, bölcséséget; szemlélni az isteni tökéletességek végtelen tengerét!

Ha Isten a menny lakói előtt istenségének lényegét csak fokozatosan mutatná, ha tökéletességeit csak részenként fődözné

¹ Ján. I. 3, 2.

fel, ha gyönyöreit csak lassankint közölné velök, mindig újabb látványossággal, más és más gyönyörökkel és kimondhatatlan örömekkel tudná őket tartani. Mi lesz tehát, ha mindezt egyszerre fogjuk élvezni és magát, a minden öröm és boldogság tengerét fogjuk birni és pedig anélkül, hogy félnünk kellene attól, hogy valaha elveszítjük.

V. De még többet fogunk hallani. A te akaratod boldogító szeretettel fogja birni Istent és az Istenben jót, sőt nemcsak minden jónak, hanem azok forrásának birtokába jut. A mi boldogságunk maga az Isten lesz, a teremtetések könyve szerint: „*Én vagyok a te igen nagy jutalmad.*“¹ Midőn ezt mondtam, mindent megmondtam. „*Én vagyok a te jutalmad.*“ Tehát, te, én Istenem, ki magad vagy a boldogság, szerencse és legfőbb jó, te leszel az én jutalmam? Ugy van, a mennyben boldog leszel avval a boldogsággal, melylyel Isten boldog, jóllehet különböző fokban. Ugyanazon asztalnál fogsz ülni, melynél az Isten; te Istennel a gyönyörűség ugyanazon italát fogod inni s ugyanazon ételt enni, amint ezt az Ur Jézus tanítványainak ígérte: „*hogy egyetek és igyatok asztalomnál az én országomban.*“² A boldogság ugyanazon székén, a dicsőségnek ugyanazon trónján fogsz ülni, amint meg van írva: „*együtt fog ülni velem az én királyi székemben*“,³ vagyis abban a boldogságban leszel, melyben Isten boldog, s mert az Isten boldogsága önmagának megismerésében és szeretetében áll, a te boldogságod is, bár

¹ Móz. I. 15, 1.

² Luk. 22, 30.

³ Titk. jel. 3, 21.

különböző fokban Isten megismerésében és szeretetében fog állani. Ugyanazon boldogságot fogod birni lényegre nézve, mint az Isten, ugyanazon gyönyörökben bővelkedni, mint az Isten, s az a jó, mely Istent öröktől fogva eltölti, fogja eltölteni a te szivedet is. Egészen Istenben elmerülve élsz majd, sőt már nem is te élsz, hanem Isten él tebenned. Nem óhajtatsz oly örömet, nem lehet oly kívánságod, mely azonnal teljesedésbe ne menne. Sőt nem csak mindened meg lesz, hanem a boldogságnak oly nagy bőségében lesz részed, hogy semmi sem lesz már, amit kívánnod lehetne.

Oh lelkem, hallod ezt? Ha boldog leszesz, oly tökéletes lesz a te boldogságod, hogy ennek egy cseppjéből több gyönyört meritesz, mint amennyi fájdalmat az elkárhozottak együtvéve szenvednek. Most képzeljük el, hogy örömeidnek tengeréből, boldogságodnak patakából egyetlen csepp leesik a pokolba. Mi történék akkor? Mi? az a csepp a poklot egy pillanat alatt paradicsommá változtatná. A pokol legborzasztóbb gyötrelmei gyönyörökké, a sárkányok epéje a legédesebb mézzé, az örök kétségbeesésnek mély örvénye a boldogság lakhelyévé változnának. Nem én, hanem sz. Ágoston mondja: „Ha jövődő dicsőségünk egy cseppje lefolyna a pokolba, a kárhozottaknak minden keserüségét megédesítené.“

Mert az Isten, jóllehet az elkárhozottakat rettenetes hatalmával bünteti, de mégis csak érdemükön alul, míg választottait érdemükön felül jutalmazza. Az elkárhozottak gyöttrésére egyedül csak az igazságosság működik közre, de a mennyben az összes isteni tökéletességek közreműködnek, hogy minket boldoggá tegyenek. Közreműködik az Isten igazságossága, hogy érdemeink szerint üdvözítsen, az Isten irgal-

massága, hogy érdemeinken felül jutalmazzon, az Isten jósága és bőkezűsége, hogy reményünkön és kívánságunkon felül boldogítson. Az Isten, hogy minket boldoggá tegyen, kimeríti hatalmának és bölcseségének összes kincseit, mert jóllehet ő Isten, az ő mindenhatósága még sem képes, az ő bölcsesége még sem tud jobbat és nagyobbat adni nekünk, mint önmagát.

VI. Bizonyára csodálatra ragad téged mindaz, amit eddig hallottál, de légy meggyőződve, hogy még semmit sem mondtam. Mondjanak bármit a legékesszólóbb, legtudósabb szónokok és hittudósok, a mennyei életről, mindaz majdnem semmi a valósághoz hasonlítva. Valamint az Isten felfoghatatlan lény, ki meghalad minden értelmet, akit sem ésszel fölérni, sem szóval meghatározni nem lehet, ép úgy tökéletlen a mi felfogásunk a mennyei hazáról, melynek központja Isten.

Tehát, én Istenem, te leszesz az én jutalmam? Mily nagy jutalom ez egy hitvány teremtményért, ki téged alig szeretett; egy nagy bűnösért, ki téged annyiszor megbántott; egy háladatlan emberért, ki jóságodat rosszal fizette vissza. Oh Istenem! végtelenek a menny örömei és én alig vágyakozom utánuk! Szégyenlem magamat és nem merek mennyei hazámra nézni. Fájlalom lanyhaságomat s fölteszem magamban, hogy többé nem vétkezem, mert szívem mélyéből óhajtalak téged látni, szeretni és birásodban örökké boldog lenni!

2. A mennyország örömei örökkétartók.

I. A mennyország örömei nemcsak végtelenek, hanem örökkétartók is. Jól jegyezd meg: örökkétartók. Hangra gyenge, de értelmére nézve nagy horderejű szó ez! A menny örömei

örökkétartók és soha el nem veszthetők. Oh lelkem, a mennyben birtokába jutsz a végtelen örömeknek és pedig örökre, nem kell félned attól, hogy valaha elveszitheted!

Tehát, Istenem, a gyönyörök, melyeket számunkra készítettél örökké tartanak? Mindig fönállnak? Az egész örökkévalóságon át folytatódnak? Tehát, aki boldog, az örökké boldog lesz? Ugy van. Ez hitcikkely, mely az apostoli hitvallásban foglaltatik. Erről tanuskodik a Szentlélek a szentírás lapjain: „Az igazak pedig örökké élnek¹”; „és örök vigasság lesz fejökön²”; és: „országani fognak mindörökön örökké³”. Az egész örökkévalóságon keresztül boldogok lesznek s boldogságuknak soha sem lesz fogyatkozásuk. Amíg az Isten Isten lesz, addig a boldogok boldogok lesznek.

El fog jöni az utolsó ítélet napja, össze fog dőlni a világegyetem. A világ pusztulása után eltelik százezer év, el több millió év és az örök boldogság egy pillanatra sem szakad meg. Elmulhatnak millió és millió századok, a te boldogságod mintha csak akkor kezdődött volna. A boldogok mindig boldogok lesznek és bizonyosak arról, hogy mindig azok maradnak.

Oh Istenem, milyen öröm lesz téged félelem, aggodalom nélkül birni, oh mily édes lesz e gondolat: boldog vagyok, a mennyországban vagyok és maradok örökké; mindenem meg van, amit csak óhajtok és kívánok és meg lesz örökké; szivem uszik a legtisztább és legtökéletesebb gyönyörök tengerén és pedig örökké; a kimondhatatlan és végtelen boldogság birtokában vagyok és leszek örökké!

¹ Bölcs. 5, 16.

² Iz. 35, 10.

³ Titk. jel. 22, 5.

II. De menjünk tovább, ha még valami mondani valónk lehetne. A menny örömei végtelenek, örökkétartók, azonfelül számunkra bizonyosak is. Okát is adom ennek: mert az Isten változhatatlan, amit egyszer akar, azt mindig akarja. Az Isten mindenható, amit adni akar, meg is adhatja. Azonfelül ő végtelenül hív ígéreteinek teljesítésében, amit egyszer megígért, azt bizonyosan meg is adja. Többet mondok: ez a változhatatlan, végtelenül hív és hatalmas Isten megesküdütt trónjára és királyi jogarára, szenttül megígérte, hogy a mennyországot adja jutalmul az igazaknak, kik őt szeretik, akik állhatatosan megmaradnak a kegyelemben és halálos bűn nélkül hálnak meg.

Ezen isteni ígéret tanúi az ó-szövetség prófétái, az újszövetség evangelistái, tanúk reá Péter, Pál és János apostolok leveleikben, tanúi a szent vértanúk, hitvallók, bűnbánók és szűzek, kit bizonyítják, hogy Isten ígéretét hiven beváltotta. Tehát, aki a kegyelem állapotában hal meg, az üdvözülni fog; és ez bizonyos, ez hitcikkely, erről kételkedni nem szabad! Oh keresztény ember, ha súlyos bűn nélkül, a megszentelő malaszt ruhájával ékesítve halsz meg, a mennyország biztosan a tied. A mennyországnak végtelen és örökkétartó örömei számunkra bizonyosak, csak akarnunk kell. És még találkozik olyan, aki lustálkodik, aki a kis ujját sem mozditja meg, hogy a mennyországot elnyerhesse.

De a mennyországot nem is érdemli meg, a ki nem vágyakozik utána. Nem szégyenletes állapot volna-e magunkat az állatokkal egy színvonalra helyezni és velök az égi hazát egykedvűen szemlélni? Azért határozzuk el, 1., hogy állhatatosan kerüljük mindazt, a mi a mennytől eltávolítana; 2., hogy minden eszközt megragadunk, mely a mennyországba segít;

3., hogy bármit szívesen elszenvedünk, ami mennyei dicsőségünket növelheti.

Hiszem Uram, hogy végtelenek és örökké tartók a menny örömei. Reménylem, hogy egykor azok birtokába jutok, mert biztosítottál róla. Ohajtom látni szépségedet és dicsőségedet. Vezesd ki Uram, ebből a börtönből lelkemet, hogy a mennyben dicséretet mondjak szent nevednek. Oh boldog óra, melyben megszabadulok-e halálnak testéből és hozzád repülök, mint végcélomhoz, ahol színről-szinre foglak látni és veled örök szeretetben egyesülni.

TIZEDIK ESZKÖZ.

A jó gyónás.

Eltávolítottuk a boldog halál főbb akadályait, hátra van még, hogy kijelöljük annak közelebbi segítőeszközeit, aminők: a jó gyónás, a bánat bensősége, a szent uti költségnek s az utolsó kenet szentségének idején való és buzgó felvétele, végül kifürkészése és rendbehozása mindannak, ami bennünket halálunk óráján aggodalomba ejthetne.

A bűn után legnagyobb rossz a világon s a jó halálnak legfőbb akadálya a rossz és hiányos gyónás, mert a hajótörés után ez az egyetlen mentő deszka, s ha ezt jól meg nem ragadod, véged van! Gyötörheted magadat bűjtökkel, virasztással, szigorú életmóddal, hitedért bár véredet ontsad, ha nem jól gyóntál megölted lelkedet. Nincs más választás: vagy jól gyónni, vagy örökké égni. Azután a gyónás az az alap, melyre a bűnös örök üdve támaszkodik. Ha ez jó, akkor rendben van a dolog, ha pedig rossz, a lélek üdvének vége!

Ebből nyilvánvaló, hogy nagyon siralmas annak a léleknek az állapota, mely egy rosszul végzett gyónás után azon hamis biztosságban ringatja magát, hogy gyónását jól végezte. Az bizonyos, hogy egy betegnek az állapota sem oly kétségbeejtő, mint azé, ki magát egészségesnek gondolja, sőt még az orvosságot is halálhozó méreggá változtatja.

Pedig ez a baj korunkban nagyon is gyakori. Mert a gyónás drága gyöngy ugyan, de olyan, melyet nehezen lehet a hamistól megkülönböztetni. Nem ritka eset, hogy egy rövid lelkiismeretvizsgálás, egy kis gyenge igyekvés a bánat felindításában, no meg egy még gyengébb javulási feltétel után azt gondoljuk, hogy tisztán, tökéletesen, jól gyóntunk, pedig a szigorú igazságosság mérlegén az ilyen gyónás nem más, mint bűn. És jóllehet, hasonló gyónások érvénye felől méltán kételkedik a lélek, a lelkiismeretnek jajkiáltásait mégis haszontalan aggályoskodásnak szeretjük minősíteni. Sokakat pedig visszariaszt a nehézség és nem mernek egy életgyónást végezni s így hamis meggyőződésökben megmaradva, megátalkodva, tévelygéseikben, téves lelkiismeretökben megcsontosodva, csak haláluk óráján ébrednek fel kárhozatos álmukból és rettegve látják és ismerik fel a „pusztulás utálatosságát.“

Már most ki irhatja le, mily iszonyú aggodalom, mily kétségbeejtő félelem fogja el a lelket, midőn a szentelt gyertya világánál látja életének összes gyónásait. Borzalommal, rémüléssel veszi észre, hogy nagyobbrészt rosszak, szentségtörők, érvénytelenek voltak, amelyeket eddig jóknak, érvényeseknek hitt. Szomorúan fogja látni, hogy az üdvösség reménye, melyet eddigi gyónásaiba helyezett, düledező alapon áll s minden pillanatban romba dőlhet.

Az istentelen Boldizsár király rémülete, midőn a falon író kezét meglátta, csak halvány árnyéka a haldokló lélek rettegésének, mert itt a lelkiismeret, vagyis önnönbirája, tanúja és hóhéra fogja szemére hányni rosszul végzett gyónásait ezen titokzatos szavakkal: *számláld, mérlegeld, oszd! Számláld* meg életedben végzett gyónásaidat. *Mérlegeld*, vajjon meg voltak-e a kivánt feltételek? *Oszd*, azaz válaszd el a jó gyónásokat a rosszaktól és azt tapasztalod, hogy törékeny üveg az, amit te drágakőnek hittél!

Mily nagy lesz akkor a te kétségbeesésed, midőn önmagad előtt leszesz kénytelen bevallani e szomorú tényt: „*Tehát tévedtünk!*“ Tehát tévedtem, én szerencsétlen és pedig ily nagyfontosságú dologban, melytől az örökkévalóság függ? Tehát az üdvözítő forrásban, magának Krisztus vérenek fürdőjében halálatot találtam és mérget merítettem onnét, ahonnet gyógyulásomat reméltem? Hogy vétkeztem s a pokolra lettem érdemessé, ez bizonyos előttem; de hogy jól gyóntam-e, s igaz bűnbánat által bezártam-e a pokol torkát, az bizonytalan; sőt hogy ebben kételkedjek, nagyon is komoly okaim vannak és most nekem ezzel a kételylyel kell meghalnom, a Bíró előtt megjelennem, nem tudva, hogy a mennybe a boldogok közé, vagy a pokolba az elkárhozottak közé jutok-e? Oh mily nagy lesz akkor a te rettegésed!

Hogy az aggodalom forrását idejében betömhesd, és előbbi hiányos gyónásaidat rendbehozhasd egy jó gyónással, végezz oly lelki számadást Istennel, amint azt halálad óráján óhajtod, hogy bár megtetted volna. Láss hozzá serényen most, mert talán akkor már vagy éppenséggel nem teheted meg, vagy a betegség miatt betegen végzed azt, a mi pedig

egészséges gondolkodást igényel. E célból értekezni fogunk 1) a lelkiismeret megvizsgálásáról; 2) a bánat tökéletességéről; 3) a gyónás pontosságáról: 4) az elégtétel teljességéről.

1. A lelkiismeret megvizsgálása.

I. Ami sok embert visszatart a gyóntatószéktől, az nem más, mint a lelkiismeret megvizsgálása, melytől sokan, mint a lélek kinpadjától, borzadnak, de igazságtalanul. Mert amint a tridentí szent zsinat tanítja,¹ az anyaszentegyház nem követel emberfeletti munkát a lelkiismeret megvizsgálásánál, hanem mindenki felfogásának és állapotának megfelelő gondosságot és fáradságot, távol akarván tőlünk tartani a gyötrő aggályoskodásokat.

Mindazonáltal a lelkiismeret megvizsgálásában kifejtendő buzgalom kell, hogy megfeleljen 1) az idő hosszúságának, melyen át valaki gyónását elhalasztotta; 2) a bűnök sokaságának és súlyos voltának; 3) a foglalkozás minőségének; 4) a hivatásbeli kötelességeknek. *„A többi bűnöket pedig, melyek szorgalmas kutatás után sem jutnak eszünkbe, egyittvéve ugyanazon gyónásba foglaltaknak kell érteni,“*² és a többivel kapcsolatban megbocsáttatnak, a mi bizony nem csekély vigasztalására szolgál a gyónóknak.

II. A lelkiismeret megvizsgálásának könnyebbé tételére: *„állíts magadnak őrhelyet“*,³ átfutván az Isten tiz, az anyaszentegyház öt parancsát és a hét fő bűnt. Azután: *„irányozd*

¹ Trid. sess. 14, 5.

² Trid. e. s.

³ Jer. 31, 21.

szívedet az útra, melyen jártál“,¹ és fontolgasd, milyen helyeken tartózkodtál, kikkel társalogtál, mivel foglalkoztál, minő hivatalt viseltél? Végül vizsgáld meg bűneidet, melyeket gondolattal, szóval, cselekedettel és a jónak elmulasztásával, Isten ellen, felebarátod ellen és tenmagad ellen, gyermekségedben, ifjúságodban, férfi korodban, öregségedben, ebben vagy abban az állapotban elkövettél. Különös gondot fordíts fogvatkozásaidra, hibáidra és tévedéseidre, melyeket napi foglalkozásaid között szoktál elkövetni. Valamint hasznos a bocsánatos bűnöket meggyónni, ép úgy hasznos ezekre nézve is vizsgálatot indítani, szám és körülmények szerint. Különösen pedig azok ellen indíts irtó háborút, amelyek gyakoriabbak és már veszedelmesebb alakot kezdenek ölteni.

Azonkívül a bűnnek két neme van még, mely pontosabb vizsgálatot igényel és pedig a *titkos* és az *idegen* bűnök. A titkos bűnök alatt értjük azon bűnöket, melyeket a lelkünkben uralkodó szenvedély csalárdul elfüggönyöz előlünk, hogy azok utálatosságát meg ne ismerhessük. Oh, hány olyan bűn lehet lelkünkben, melynek sem nagyságát, sem gonoszságát nem ismerjük s amelyeket hiú ürügyekkel, szép mondásokkal elpalástolni, vagy mentegetődzéssel kisebbíteni igyekszünk! Midőn ugyanis az akarat a rendetlen vágytól sarkalva, a tilos dolgokra veti magát, akkor, nehogy a furdaló lelkiismeret kedvtelésében megzavarja, az értelmet is iparkodik a maga részére megnyerni és kényszeríti azt, hogy hamisan kieszelt okoskodásokkal megengedettnek mondja azt, amit az akarat magára nézve kényelmesnek talál. És így az ész, ahelyett hogy

¹ Jer. 31, 21.

szigorú bírása volna a sziv romlottságának, — amint kellene lennie — ő maga lesz mester a rosszban, midőn furfangos számitással, vakmerően jóváhagyja azt, amit kárhóztatnia kellene.

Innét, mintegy megmérgezett forrásból származnak a téves lelkiismeretek, hitvány mentegetődzések, hamis elvek, melyekkel, mint megannyi pajzsokkal lelkifurdalásaink ellen védekezünk. Innét van az a tettetés nembánomság, melynél fogva a birtokunkban levő jószág jogcímének vizsgálatát elhanyagoljuk, nehogy a jogcim felfedezése után visszatéríteni kényszerüljünk azt, amit visszatartani akarunk. Innét van az a vétkes késedelem, melynél fogva frivol ürügyekre támaszkodva az adósságot megfizetni, az idegen jószágot visszaadni vonakodunk. Innét származik az a lelki vakság, hogy még a figyelembe veendő kételyeket is mint haszontalan aggályokat sűtba dobjuk, nehogy rájőjjünk az igazságra, vagy pedig a tudatlanok, vagy lekötelezett hízeltőink tanácsára hallgatunk.

De ha az élet végével, midőn az örökkévalóság fény-sugara, az isteni igazságosság napja bevilágít lelkiismeretünkbe, akkor bolygó tűzként fog eltűnni minden tettetés, minden okoskodás, minden hamis fény, mely eddig lelkiismeretűnkől az igazságot eltakarta. Akkor látni fogjuk, hogy az az érzeltő barátság nem volt egyéb bűjaságnál; hogy azok a titkos meggazdagodási módok igazságtalanságok voltak; hogy azok a besűgások, beszédek stb., melyeket most ellenszenvre, tréfára, vagy buzgalomra magyarázunk, nem voltak egyebek, mint rágalmozások, ellenségeskedések, harag, gyűlölet stb. Akkor úgy találjuk, hogy azok a túlságosan szabados érintések, tekintetek, melyeket most könnyelmű kíváncsiságnak mondunk,

azok a felesleges dolgok, engedetlenségek, melyeket most oly csekélységnek mondunk, a szerzetesi fogadalmak súlyos megsértései voltak.

Azonkívül a titkos bűnökhöz számítandók még a vágyak, különösen pedig a vétkes gondolatok. Minthogy pedig értelmünk mindig gondol valamire és rendesen arra gondol, a mi iránt a bennünk uralkodó szenvedély leginkább hajlamot érez; ezen gondolatok, különösen amelyek kevésbé érzékiek, könnyen elkerülnek figyelmünket és szinte hihetetlennek látszik, hogy számtalan bűnbe van elmerülve az, aki hosszú időn át valamely erősebb szenvedélynek él. Azután vizsgálj csak meg Jeruzsálemet szövétnekkel, lelkednek minden zeg-zugát kutasd ki, nincs-e ott valami titkos bűn, melynek tudata halálod óráját igen megnehezíthetné? — Már most térjünk át az idegen bűnökre.

Idegen bűnben részesek lehetünk kétféleképen: vagy *tevélegesen*, tudniillik parancsolással, tanácscsal, helyesléssel, közreműködéssel, biztatással, példával, alkalom nyújtásával; vagy *nemlegesen*, mások bűnének elnézésével, vagy ha a tévelygőket nem oktatjuk, őket vagy éppen nem, vagy kellő szigorúság nélkül feddjük. Mert annyiszor leszünk mások bűnének részesei, valahányszor tehetnénk, vagy tartozó kötelességünk volna teljes erőnkből megakadályozni a bűnt és még sem tesszük.

Oh szülők, kik elhanyagoltátok gyermekeiteket a jóra oktatni, nektek lesz betudva, beszámítva az a sok bűn, amit ők elkövetnek. Annak a szolgának, vagy szolgálónak bűnéről a gazda is tartozik számot adni, akinek gondatlansága miatt a bűnalkalom nem lett elhárítva. Részes vagy azon bűnökben,

melyekre okot szolgáltatnak a szemérmetlen énekek, könyvek, festmények, melyek családod, barátaid szemeibe ötlenek, füleikbe és kezeikbe jutnak. Annyi bűnnek részesei az előljárók és hatóságok, ahányat alattvalóikban, meg nem fedettek, midőn tehettek volna. Ez a mi legborzasztóbb, hogy halálunk óráján semmi sem lesz, ami annyira lesújtana a lelket, mint az a tudat: más bűne és hibája miatt a menny örömeiből kiesni és a pokol gyötrelmeibe kerülni.

III. Továbbá jegyezd meg: arra, hogy valaki vétkezzék, két dolog kivántatik, 1) az értelem részéről a teljes és tényleges *tudat*, vagyis a rossznak ismerete; 2) az akarat részéről a teljes és szabad *beleegyezés* a rosszba. E szerint a halálos bűn bocsánatosná lehet 1) a teljes tudat hiányában; 2) a teljes és szabad beleegyezés hiányában; 3) az anyag csekélysége miatt. Tévednek azok, kik a bűn elkövetése után mielőtt a gyónáshoz mennének, különféle könyveket vesznek elő, és nagy aggodalommal kutatják, hogy ez, vagy az halálos bűn-e? s éppen azért tartoznak-e azt meggyónni? Ez a vélemény, melyet magoknak alkotnak, nem képes eldönteni, hogy ez vagy az a cselekedet bűn volt-e, vagy nem? Mert az, hogy vétkeztek-e, vagy nem, az függ a lelkiismerettől, attól a benső szózattól, mely elhangzott akkor, midőn azt a cselekedetet elkövették. Minőnek találta a lelkiismeret azt a cselekedetet akkor? — halálos, vagy bocsánatos bűnnek? A milyennek akkor találta lelkiismereted, olyan a bűnöd!

Nehogy pedig bűneid értelmes meggyónása felől aggályod legyen, a következő szabályokat tartsd szem előtt: 1. Tenmagadat kérdezd: ha most nekem meg kellene hálnom, ezt, vagy azt a körülményt milyen szavakkal fejezném ki? 2.

Milyen kifejezést fog használni az ördög, midőn engem a különítéletnél erről, vagy arról a bűnről vádol? Rajta kell lenned tehát, hogy ugyanazon szavakkal és kifejezésekkel gyónd meg most bűneidet a lelkiatyának. 3. Törekedjél arra, hogy a lelkiatya őszinte, világos és teljes gyónás által mindazt meglássa lelkiismeretében, amit az Isten lát, s mindazt, amit az utolsó ítélet napján az egész világ látni fog. Továbbá, nehogy visszariadj a fáradságtól, a nehézségtől, mely lelki állapotod lefestésével jár, meg kell fontolnod, hogy az örökkévalóságért fáradozol s a haszon, mely e munkából reád háramlik, nemcsak egy hétre, hónapra vagy évre, hanem az egész örökkévalóságra szól; és lelkednek édes békéje, mely gyónásodat követni fogja, lesz az a százszoros jutalom, melylyel Isten már e földön megjutalmazza igyekezetedet. Ezt a munkát utolsó órára hagyni esztelen merészség volna, mert a mi most neked nehéznek tetszik, az akkor neked erkölcsileg és talán teljesen lehetetlen lesz.

Ha tehát valaha általános gyónásban alaposan megtisztítottuk lelkiismeretünket, akkor elegendő ezen gyónás elvégzése óta rendezni a lelki számadást. Különösen két alkalom van, midőn ajánlatos az általános gyónás. Az első az, midőn halálos veszedelemben forgunk s ekkor a keresztény okosság javasolja, hogy az ítélet szigorát ezen szentséggel megelőzzük. A másik alkalom pedig az, midőn laza élet után szigorúbb életmódra határozzuk el magunkat. Akkor ugyanis egy jól végzett általános gyónás erős alapját fogja képezni egy jobb életnek.

2. A bánat tökéletessége.

I. A tridenti szent zsinat kijelenti,¹ hogy a bánatnak nemcsak a vétectől való tartózkodást, új élet kezdetét, s az erős fogadást, hanem a régi élet iránti gyűlöletet is magában kell foglalnia. „A bánat tehát, mondja ugyanazon szent zsinat, a lélek fájdalma és utálatja az elkövetett bűn felett, összekötve azon föltétellel, hogy többé nem vétkezünk.“ Amiből következik, hogy a bánat három dolgot foglal magában: 1) a bűn iránti utálatot, gyűlöletet, irtózatot és a bűn kerülését; 2) a fájdalmat, a szív keservét, szomorúságát, levertségét az elkövetett bűn felett; 3) a föltételt, vagyis az erős fogadást, hogy többé nem vétkezünk.

A fájdalomnak azonfelül természetfelettnak kell lenni, tekintve mind az indokot, amelyből származik, mind pedig a forrást, melytől eredetét veszi. E bánatnak természetfeletti, fölkeltő és segítő malasztja van szüksége, mely a bűnöst arra indítsa, hogy vétkeit fájlalja. Vétkezünk malaszt nélkül, de nem tudunk bánkódni malaszt nélkül; eleshetünk, de nem kelhetünk fel Isten malasztja nélkül. Szedd össze minden erődöt, törd fejedet és szivedet, átértsd bár a bánat indokait, válljanak bár szemeid könnyek forrásává, hiába van; soha sem fogsz igaz bánatot felindítani, ha csak a világosság Atyja természetfölötti fényével be nem világít lelkedbe, ha csak nem lesz természetfölötti az indok, melyből bűneid fölött bánkódol.

Azonkívül a bánatnak legnagyobbnak, mindenekfelettnak kell lenni, nem ugyan az érzelmet tekintve, mint a minő

¹ Sess. 14. c. 4.

bánatunk szüleink halála, vagy pedig vagyonunk elvesztése fölött; a bensőségnek bizonyos foka sem kívántatik meg hozzá, hanem mindenekfelettinek kell lenni *érték szerint* és pedig úgy, hogy valamint Istent értéke szerint szereted, minden jó felett, úgy értéke szerint fogod gyűlölni a bűnt, minden rossz felett és késznek kell lenned szegénységet, gyalázatot, kizsárolást, javaidnak, hirnevednek, életednek elvesztését is elviselni, mint újra vétkezni. Ebből következik, hogy az igazi bánat sokkal is nehezebb valami, mint a hogyan meg vagyunk róla győződve. És valóban, kinek ne csendülne meg mind a két füle sz. Ambrus rettenetes mondására? „Többet találtam olyant, aki ártatlanságát megőrizte, mint aki igaz bűnbánatot tartott.“ Ki nem tudja, hogy mily ritkaság az, hogy valaki ártatlanságának első ruháját, a keresztségben nyert kegyelmet egész a sirig hiven megőrizte? Ha ritkább az igaz bűnbánók, mint az ártatlanok száma, lehet-e csodálkozni, hogy sz. Teréz telve látta a poklot rossz gyónásokkal? Nem mintha gyakori volna a bűnösök szégyenletes hallgatása a gyónásban, hanem az igaz bánat hiánya miatt lesznek hibásak s eredménytelenek a gyónások.

II. Minthogy pedig a bánat az első helyet foglalja el a penitenciatartás szentségének részei között, és e szentségnek érvényessége, gyümölcse az igazi bánattól függ, arra kell törekednünk, hogy a fájdalom ne csak igazi és az érvényességre elégséges legyen, hanem azonfelül nagyon bensőséges legyen, hogy bezárjuk az ajtót minden aggály és aggodalom elől, mely minket halálunk óráján gyötörhetne. Mert 1) mint-hogy a fájdalom bensősége mértéke a kegyelemnek, melyet Isten nekünk e szentségben nyújt, következik tehát, hogy

minél bensőbb a bánat, annál bővebb a kegyelem. 2. Minél bensőbb lesz a fájdalom, annál több engedtetik el az ideig való büntetésekből, melyeket nekünk vagy itt, vagy a más-világon kell elszenvednünk. 3. Annál erősebb lesz jóban való állhatatosságunk s az életjavulási feltétel; azért esünk vissza oly gyakran a bűnökbe, mert bensőleg nem bánkódtunk. 4. Minél bensőbb lesz a fájdalom, annál nagyobb és biztosabb lesz lelked békéje s ez származik azon édes reményből és a lelkiismeret biztos ítéletéből, mely kizár minden kétséget, hogy visszajutottunk Isten kegyelmébe. Ellenkezőleg pedig, ha lanyha, gyenge a te bánatod, mindig kétes lesz a bocsánat reménye, hideg az Istennel való barátság, könnyű a visszaesés, nagyon vékony az elégtétel s csekély a malaszt gyarapodása.

Különben jegyezd meg, hogy mérsékelni akarom az igazi bánat felől való aggságoskodásodat. Ki kell űzni azt a félelmet, melylyel sokan hiába gyötrik magokat, midőn mindig kételkednek, vajjon elégséges bánattal járultak-e a szent gyónáshoz? Minthogy pedig ez életben senki sem tudhatja: „*ha szeretetre legyen-e méltó, vagy gyűlöletre?*“¹ bánatos elégséges voltáról nem szerezhetsz bizonyosságot.

Továbbá a bánat bensőségének elnyerésére alkalmazásba veendő a következő eszközök: Az első az imádság. Minthogy ez a bensőséges, természetfeletti bánat, rendkívüli és a bűnöst legkevésbé megillető kegyelem, sok és buzgó imával kell kiesdeni attól, kinek irgalmassága nem ismer határt. Nagyon hasznos lesz e célre szent misét mondani, vagy mondatni a bűnök bocsánatért.

¹ Préd. 9, 1.

A második eszköz, hogy életünkben elkövetett összes bűneinket egy halomba gyűjtve képzeljük, Ezekiás példája szerint, ki önmagáról mondta: „*Átgondolom előtted minden esztendőmet lelkem keserűségében.*“¹ Bárha egyetlen egy bűn is elégséges anyagot szolgáltat a folytonos bűnbánatra, mégis így magunk előtt mintegy hegygyé halmozva, sokkal hathatósabb indokul szolgálnak a bűnbánatra.

A harmadik eszköz az, hogy mielőtt a bánat felindításához fognál, előbb komolyan gondold át azon indokokat, melyek a bánatra indíthatnak. Ne utánozd azokat, kik a lelkiismeretvizsgálás után néhány bánatfelindító imádságot elhadarnak, az érveket pedig, melyek a bánatot felkelthetnék, alig fontolgatják komolyan.

E végből igen hathatós indító okot szolgáltatok a következő oktatásban.

III. „*Az igazi bűnbánat — sz. Gergely szavai szerint — az elkövetett rosszat megsíratni és a megsíratni valókat újra el nem követni.*“² Mert amint sz. Ágoston mondja: „*Ha bánod, hogy vétkeztél, ne kövesd el tehát ismét azt, amit rosszul cselekedtél; ha újra elkövetted, jele az, hogy nem vagy bűnbánó.*“³ Ugyanis a gyónás erősfogadás nélkül nem bűnbánat, hanem csalás. Amiből következik, hogy a komoly erősfogadás a bűnbánatnak lelke, veleje s az igazi bánatnak elválaszthatatlan kísérője.

A feltételnek *erősnek* kell lenni, vagyis kizárjon minden akaratot, hogy többé súlyosan vétkezzünk és pedig ki kell

¹ Iz. 38, 15.

² Hom. 33. in Evang.

³ Serm. 393.

terjednie minden időre, minden helyre, minden körülményre, minden kivétel, korlátozás nélkül, úgy, hogy későbbek legyünk bármit elszenvedni, mint Istent súlyos bűnnel újra megbántani.

Általánosnak kell lenni, vagyis ki kell terjeszkednie minden halálos bűnre, még az el nem követettekre is, nem különben minden legközelebbi alkalomra és bűnvesztélyre. És ha csak a bocsánatos bűnökre terjedne ki, akkor a gyónás szentségtörés lenne.

Szükséges mindazonáltal, hogy a gyónó, ismerve velle-született gyarlóságát és rosszaságát, semmiképen se bízzék saját erejében, hanem erősfogadásának betartására az égből várja a segítséget. Különösen ki kell jelölni egy bűnt, melynek kiirtására fokozott erővel fog igyekezni. Ide kell még sorolnunk azon bűnöket is, amelyek a többenél zsarnokiabban uralkodnak rajtunk.

Továbbá, hogy az erősfogadás eredményéről a gyóntató-
 atya is meggyőződést szerezzen, nagyon jól teszi a gyónó, (bár erre parancsképen nincs kötelezve) ha kötelezettségeit, mint pld. az idegen jószág visszatérítését, a legközelebbi alkalom elkerülését, a jó hirnév helyreállítását, az ellenségeskedés megszüntetését, a barátság és szeretet felujtását még a gyónás előtt teljesíti. Ha pedig valamely szokásos bűn tartja őt lekötve, iparkodjék attól a bűntől néhány nappal a gyónás előtt tartózkodni.

3. A gyónás pontosságáról.

I. A gyónó lelkiismeretének olyannak kell lenni a gyóntatószékben „*mint egy üvegtengernek, mely hasonló a kris-*

*tályhoz*¹, melyen keresztül minden, de legalább is a súlyosabb bűnök átlátszó fényvel világítsanak. A teljesség elengedhetetlen feltétele a szentség érvényességének. Hogy pedig a gyónás teljes legyen, a lelkiatya előtt fel kell tárni minden egyes halálos bűnt, melyet a keresztség után elkövettünk és pedig neme, száma és körülményei szerint, még ha legtitkosabbak volnának is!² Azonkívül sz. Bonaventura ajánlja még, hogy a gyóntatóatyának fődözzük fel belső- és külső kísértéseinket, hogy azok legyőzésére fegyvert tudjon kezünkbe adni. Az Isten ezen alázatos vallomást a kísértések sikeres legyőzésével szokta jutalmazni.³

II. Az indító okokat, melyek legyőzik bennünk a kárhozatos szégyent, ezt a borzasztó lelki betegséget, szent Ágoston szolgáltatja nekünk a következő szavakkal: „*Miért pirulsz megvallani, amit nem pirultál elkövetni? Ne szégyeld egy ember előtt megvallani, amit talán nem szégyenlettél sok ember előtt, vagy sokakkal együtt elkövetni.*“

A második indító ok a gyónó személye: „*Oh ember, miért félsz gyónni? Amit a gyónásból tudok, kevésbé tudom, mint azt, amit nem tudok. Miért szégyenled megvallani bűneidet? Bűnös vagyok mint te. Gyónd meg oh ember az embernek, bűnös a bűnösnek, — ki ugyanazon bűnöket, sőt még súlyosabbakat is követhet el — ugyanis, nincs olyan bűn, amit ember valaha elkövetett, amit egy másik ember el nem követhetne.*“

¹ Titk. jel. 4, 6.

² Conc. Trid. sess. 14, c. 5.

³ Spec. discipl. p. 2, c. 3.

De leghathatósabb indító ok a szégyenkezés legyőzésére az utolsó ítélet napja: „Bizonyára jobb most egy ember előtt pirulni, mint az utolsó ítélet napján annyi ezer ember előtt kárhözatra ítéltetve sápadozni. Gondold meg tehát, hogy a gyóntató egyike lesz azoknak, kik az ítéleténél jelen lesznek; ne pirulj most neki megvallani, ami javadra szolgál, amit egykor fel fog ismerni benned örök szégyenedre.“¹ Hasonlóképen ír sz. Bernát is: „*Miért szégyenled bűnödöt megmondani, amit nem szégyenlettél elkövetni? Vagy miért pirulsz Isten előtt gyónni, kinek szemei elől nem tudsz elrejtőzni. Ha szégyenled egy bűnös embernek bűnödöt megvallani, mit fogsz tenni az ítélet napján, ahol lelkiismereted mindenki előtt nyitva áll.*“²

A negyedik indítóokot Tertullian szolgáltatja: „*Ha huzódozol a gyónástól, gondold szivedben a pokol tüzére, melyet a gyónás elott, és képzeld előre a büntetés nagyságát, hogy ne kélelkedhessél gyógyulásodról*“;³ mert vagy gyónnod, vagy égned kell. Ezeket fontolgasd és nem fogod restelni egy kis pillanatnyi szégyennel megvásárolni az örök életet. Vagy nem ismer téged a gyóntatóatya, vagy ha ismer, a gyónók sokasága miatt bűneidre nem emlékszik, vagy ha emlékszik örökös büntetés terhe alatt tartozik arról hallgatni. Sőt minthogy tudatában van saját gyarlóságának, atyai részvétellel viseltetik irántad és a benne helyezett bizalomért még jobban igyekszik azon, hogy vele szemben legyőződ az átkos szégyent. Ezért ő csak becsülni tud téged.

¹ Lib. de visit. infirm. c. 5.

² S. Bern. in sent.

³ Lib. de poenit. c. 11.

Tehát az Istenért, a mennyországért „*ne szégyelj igazat mondani. Mert vagyon bünt hozó szemérmesség, és vagyon dicsőséget és kegyet hozó szemérmesség.*“¹ Ezt a szemérmességet őszinte gyónás által legyőzni, nemes, hősies, dicső tett, sz. Gergely szavai szerint: „*Én nem kevésbé csodálom a bűnök alázatos megvallását, mint a legmagasztosabb erények gyakorlatát, minthogy nagyobb bátorság kívántatik egy bűn megvallására, mint annak elkövetésére.*“²

Erre azt feleled talán: nehezemre esik szégyenletes bűneimet, melyekről senki sem tud, egy embernek bevallani. De gondold meg, hogy sokkal nehezebb lesz azon gyötrelmek elviselése, melyekkel hallgatásod miatt bűnhődni fogsz. Csak gondold el, hogy nagyobb gyalázatot, szégyent és fájdalmat állott ki az Ur Jézus a bűnök kiengesztelésére! Fontold meg végül, hogy Isten sokkal terhesebbet követelhetne tőled, t. i. ha ő maga vetné csak az igazságosság mérlegére bűneidet. A szigorú vizsgálatnak mi lenne az eredménye? Elképzelheted! . . . És hozzá még oly jó az Isten, hogy azt a gyónatóatyát engedi választatni, aki téged nem ismer.

Oh, ha azon szerencsétlen elkárhozottak, kik a gyónásban elhallgatták bűneiket, még egyszer meggyónhatnának, mily készséggel, mily jól és tökéletesen gyónnának! Mily átkot szórnak most arra az órára és helyre, ahol ajkaikat lezárta az átkos szégyenkezés! És ime, az időt, amit tőlük megtagad az Isten igazságossága, azt neked megadja az ő irgalmassága. Miért nem teszed meg azt, amit az egész örökké-

¹ Siráf. 4, 24, 25.

² S. Greg. 1. 22. moral. c. 10.

valóságon át siratni fogsz, hogy nem tetted meg? Vagy bánja-e most egy sz. Ágoston, egyiptomi sz. Mária, sz. Pelágia és más bűnbánók, hogy minden bűneiket bevallották? Őszinte gyónásuknak köszönhetik, hogy megszűnt gyalázatukra lenni az, hogy bűnösök voltak. Tehát lelkünk minden foltját mutassuk meg a lelkiatyának és hősies nagylelkűséggel győzzük le a szentségtörő szégyenkezést. Ebben nagy segítségünkre lesz azon eljárás, hogy gyónásunkat azon bűnök elmondásával kezdjük meg, amelyek lelkiismeretünket leginkább nyugtalanítják, vagy amelyek a szégyenpirt arcunkba kergetik, hogy mindjárt küzdelem elején legyőzve a legerősebb ellenséget, a többivel könnyebben elbánhassunk s a teljes győzelmet biztosítsuk.

A tökéletes gyónás többi feltételei, agrinói sz. Tamás szerint a következők: a gyónás legyen *alázatos*, semmit sem mentegetőzdve; *világos*, a bűn nemét és számát értelmesen kifejezve; *rövid*, minden fölösleges beszédet kerülve; *hű és igaz*, semmit sem palástolva, nagyobbítva, vagy kisebbítve; végül legyen a gyónás tiszta, óvakodva a hiú dicsőségtől s más rossz céltől; annyira ravasz ugyanis a mi ellenségünk, hogy róka módjára betör még az alázatosság porondjára is.

III. Miután ezeket a szent gyónásról jól megjegyeztük, hátra van még, hogy gyóntatóatyát válasszunk magunknak, kiben meg van a szeretet, tudomány és okosság, hogy bírói, orvosi és tanítói hivatalát ne csak betölteni tudja, hanem akarja is. Keress egy férfit, aki ügyesen tudja kezelni az Istentől reája bízott kulcsokat, ki bátor és rettenthetetlen lelkű legyen, és elég merész legyen szivedet újra megütni az igazgatás és javítás vesszejével és mintegy második Mózes szived

kősziklájából a bűnbánat élő vizét tudja fakasztani; ki Jozsué példájára lelkiismeretedet, mint egy második Jerikót, többször megkerülve, intelmének oly erős hangot tudjon adni, hogy kevélységednek összes tornyai, fősvénységednek magas palotái, bujaságodnak rejtekhelyei mind összeomoljanak.

Ha ilyen gyóntatóra szert tudtál tenni, akkor *tanácsadód ezer közül* — ez az — *egy legyen.*¹ Legyen állandó és fontos ok nélkül ne változtasd. Ha testi betegségünknél mindig ugyanegy orvos segítségét szeretjük igénybe venni, mennyivel észszerűbb, lelki betegségünknél is ugyanazon lelki orvos tanácsával élni, aki már ismeri hajlamainkat, lelki sebeink, bajaink gyökerét és okait tisztábban látja.

Ovakodjunk azonfelül, — int sz. Bernát² — hogy ne kívánjuk a gyóntatótyától azt hallani, amit az evangéliumi vak hallott az Ur Jézustól: „*Mit akarsz, hogy cselekedjem neked?*“³ Vannak ugyanis olyanok, kik azt akarják, hogy a lelkiatya, kötelességeit illetőleg, az ő akaratukhoz és kényes izlésükhöz alkalmazkodjék és szemet hunyva hibáik előtt, enyhén bírálja meg azt, amit az evangélium szerint szigorúan el kell neki itélni. Sőt inkább készséges lélekkel kiáltunk fel: „*Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?*“⁴ Engedjük át magunkat bizonyos vak engedelmisséggel a lelkiatya vezetésének és tegye velünk azt, amit lelkünk örök üdvének szempontjából jónak lát.

¹ Sirákf. 6, 6.

² Serm. de Convers.

³ Luk. 18, 41.

⁴ Ap. csel. 9, 6.

Elvégezvén gyónásodat, nagy tisztelettel és figyelemmel hallgasd meg az üdvös intelmeket, melyeket Krisztus ad a pap ajkai által. Vigyázz, nehogy míg a lelkiatya beszél s üdvös tanácsokat ad, te addig másra ügyelve, vagy a bánatot indítsd fel, vagy aggódva fontolgotod, vajjon mindent jól meggyóntál-e, s nem felejtettél el valamely vétket? Az ő szavai az üdvösség igéi, azért figyelmes füllel és tanulékony szívvel kell azokat fogadni.

A feloldozást meghajtott fővel és alázatos lélekkel fogadd, hisz' Krisztus adja azt neked, aki szentséges vérével megtisztítja lelkedet a bűn szennyétől és fölékesít a megszentelő malaszt köntösével. Ez a kegyelem oly nagy, oly isteni, hogy sz. Ágoston fölveti a kérdést: „Vajjon mihez kell nagyobb hatalom: igazakat teremteni, vagy a gonoszakat megigazulttá tenni? Ha egyenlő hatalom kell mindakettőhöz, úgy akkor én az irgalmasság hatalmát nagyobbnak tartom.“

4. Az elégtétel teljessége.

I. Az elégtétel szükséges a bűnbánat szentségének teljességéhez és a bűnök teljes és tökéletes megbocsátásához.¹ A haszna pedig a tridenti szent zsinat atyái szerint: 1. Visszartart a bűntől és mintegy fékül szolgálnak az elégtételi büntetések, éberebbekké és óvatosabbakká tesznek a jövőben. 2. Mivel eltávolítják a bűn maradékát és rossz szokásainkat az erények ellentétes cselekedeteivel megsemmisíti. 3. Mert nincs biztosabb mód Isten büntetésének elhárítására, mint a bűnbánati cselekmények, melyeket az emberek bűnbánó lélekkel

¹ Conc. Trid. sess. 14. c. 3.

gyakorolnak. 4. Mivel eleget téve bűneinkért az Ur Jézushoz leszünk hasonlók, ki eleget tett bűneinkért; . . . megteremvén a bűnbánat méltó gyümölcseit, az mutatja be a mennyei Atyának, akitől erejüket vették s az Isten, szent Fia kezéből semmit sem utasít vissza. Ugyanazért az elégtétel az egyház tanítása szerint megtisztít az elkövetett bűnöktől, megoltalmaz az elkövetendőktől, lecsillapítja Isten haragját, részeseivé tesz Jézus Krisztus érdemeinek.

Hozzá még azt mondja sz. Tamás¹, hogy a gyónásban reánk rótt elégtétel sokkal többet töröl el az ideigvaló büntetésből, mint bármely más elégtétel cselekmény, melyet jószántunkból vállalunk magunkra. Mert az előbbi Krisztus véréből ragyog s így igen sok hittudós azt állítja, hogy ha ez jól el van végezve, a megszentelő malaszt gyarapodását eszközli. Kövessük tehát azon gyónók szokását, kik a lelkiatyától nagyobb és súlyosabb penitenciát kérnek, hogy a kegyelmet gyarapítsák.

Az elégtétel módja pedig abban áll, hogy a kapott penitenciát szívesen fogadjuk, halogatás és változtatás nélkül ájtatosan elvégezzük. Mert 1. *szívesen* kell fogadni ezt a penitenciát, készséges lélekkel, vonakodás és mentegetés nélkül. 2. *Ájtatosan* kell elvégezni, vagyis nagy figyelemmel és buzgósággal, nehogy az Isten haragját hidd föl éppen azzal, amivel őt engesztelni akarod, miféle elégtétel az, ami elégtételre szorul és a hol az elégtétel módja új bűn és ujjabb penitenciával kell eltörölni? 3. *Azonnal* el kell végezni, nehogy azt húzva-halasztva azon veszélynek tedd ki magadat, hogy

¹ Quodlib. 3. q. 13.

azt vagy elfeleded, vagy elhagyod, vagy a halálos bűn állapotában végzed. És pedig magának a gyónónak kell elvégezni.¹ Nem szabad senkinek a kiszabott penitenciát más cselekedetre változtatni, még ha jobbra akarná is, amint a hittudósok egybehangzó ítélete mondja.

Már most vizsgálj meg, hogyan tartottad be eddig ezen szabályokat, különösen mily készségesen, hiven és ájtatosan szoktad elvégezni a kiszabott penitenciát? Fontolgasd, vajjon a te penitenciáid nem szorulnak-e új penitenciára, elégtételeid új elégtételre? Bizonyára nincs szomorúbb, mint az által vétkezni, ami által a bűnt kiengesztelni kellene és a tisztítóhely lángjait azzal éleszteti, amivel mérsékelni kellene. De elég legyen most a szentségi elégtételről, most az önkénytes elégtételről fogunk valamit röviden elmondani.

II. Az anyaszentegyház a tridenti szent zsinatban az elégtételről még azt tanítja: „*hamis, és az Isten ígétől minden esetre eltért vélemény az, hogy az Ur soha sem bocsátja meg a bűnt anélkül, hogy vele együtt minden büntetés el ne engedtetnék,*“² tehát a gyónásban megbocsáttatván a bűn, hátra marad még az ideiglenes büntetés lerovása. A penitenciatartás szentsége által meg lesz ugyan bocsátva a bűn, de nem lesz elengedve a kötelezettség; eleget tenni bűneinkért; örök büntetés ideiglenesre változik. Továbbá, ezen büntetést ritkán törli el a lelkiatyától kiszabott penitencia, mivel ez vagy nagyon kicsiny, vagy pedig nagyon lanyhán és tökéletlenül szokták elvégezni. Kicsoda az, ki józan ésszel gondolhatná,

¹ Alexander VII. prop. damn. n. 15.

² Sess. 14. c. 8.

hogy egy kis futólagosan végzett imával sok és súlyos bűneiért eleget tehet? Azért nagyon csodatkoznak azok, kik elvégezvén kiszabott penitenciájokat, azzal hizelegnek önmagoknak, hogy a megsértett Istennek teljes elégtételt szolgáltattak, és nemcsak a bűnt, hanem az azokért érdemlett büntetéseket egy huzással eltörölték és már semmi sem marad hátra, amit leróni kellene.

Ha egy rövid, sietve és szórakozva elmondott imádsággal az isteni igazságosságot kilehetne engesztelni, miért beszélnek akkor a szent atyák szigorú elégtételi cselekményekről? Ha a megsértett isteni felségnek eleget lehet tenni egy, imigyamúgy elvégzett rózsafűzérrel, akkor nagyon kegyetlen volt az egyház, midőn az első századokban egyetlen egy halálos bűnért évekig tartó penitenciát szabott a bűnösre.

Az egyház, ez a legjóságosabb anya a büjáságnak egy bűnéért három, a házasságtörésért tiz, a vérfertőzésért tizenkét évi penitenciát rótt a bűnösre; a rágalmazót hét napi, a tolvajt húsz napi, az esküszegőt negyvennapi bőjttel büntette. Maga az Ur, kinek irgalmassága a büntetésben is kitűnik, Dávidot, aki egyébként szent volt és igaz bűnbánata miatt elengedte bűneit, mégis Absolon pártütésével, fiának halálával, pestissel és hetvenezer alattvalójának halálával büntette. Ezekhiást, a jámbor királyt és annak utódait a bűnbocsánat után szomorú kimenetelű háborúval, kincseinek elvesztésével és fogsággal sújtotta. Már most: vagy az Isten és az egyház volt szigorú és kegyetlen a bűnbánók iránt, vagy önszeretetüktől megcsalatra azt képzeljük, hogy a megsértett isteni felséget egy rövid és szórakozott imával teljesen kiengesztelhetjük.

Mi ez? Tehát a bűnök kisebbek, mint valaha voltak? Talán az Isten most kevésbé tiszteletreméltó mint egykor? Az ő jósága kevésbé szeretetreméltó? Az ő igazságossága kevésbé rettenetes? Talán az ő szentsége kevésbé gyűlöli a bűnt, mint akko: ? A dolog úgy áll, hogy mi vagyunk kevésbé keresztények, s így kevésbé bűnbánók. De az Isten az ő változhatatlan felségében mindig ugyanaz, ki a legkisebb bűnt sem hagyja büntetés nélkül, s azon bűnöket, melyeket az ember önszántából nem iparkodik sújtani, azokat az Isten bosszúálló igazságossága fogja büntetni, azért a szentségi elégtétellel az önkénytes elégtétel elválaszthatatlan összeköttetésben áll.

Azután, az elégtétel megfelelő legyen a bűnök nagyságának és sokaságának, ezt diktálja az igazság, ezt tanítja a hit. „*A penitencia ne legyen kisebb a bűnnél.*“¹ Vajjon nem torzalak-e azon bűnös, ki a bűn igája alatt nyögött, midőn azt véli, hogy a gyónással az elégtételt is elvégzi? Egy negyed óra alatt végezni a penitenciát azon bűnökért, melyek a bűnöst éveken keresztül fogva tartották! Rövid imádsággal eleget tenni a bűnökért, melyekért örök halál jár! Bizonyára, vagy a megsértett Isten felségét, vagy a sértés nagyságát nem mérleljük eléggé!

Az elégtétel, ha a dolog természetét vizsgáljuk, az örök gyötrelmeknek ideiglenes büntetésekre való átváltoztatása. Ezen átváltoztatásban ugyan nincs egyenlőség, de mégis kell lenni benne bizonyos aránynak. Már pedig miféle arányosságot találunk, ha eddig elvégzett penitenciánkat a pokol örök büntetéseivel összehasonlítjuk? Micsoda arány van pld. a rózsa-

¹ S. Cypr. lib. de lapsis.

fűzér és a pokol között? A mi alamizsnáink és a pokol lángjai között? A böjt és az alvilág gyötrelmei között? És mégis tulságosaknak tartjuk elégtételi cselekményeinket!

Azután az elégtétel célja: kiengesztelni Istent, jóvátenni a sértést, és helyrehozni a jogtalanságot, amivel az Istent illettük. Már pedig a gyóntatóatyja által kiszabott büntetéssel jóvátesszük-e a sértést, kiengeszteljük-e az igazságtalanságot? Bár Krisztus bőséges árt adott bűneinkért a kereszten, mégis utólagos elégtétellel lehet csak Krisztus elégtételét reánk alkalmazni. És azért a penitenciát a tridenti szent zsinat fáradságos keresztségnek mondja, jelezni akarván, hogy a szentségi elégtétellel kapcsoljuk össze az önkénytes elégtételi cselekményeket.

Azért a: *„Megbocsátott bűnre nézve se légy félelem nélkül.”*¹ Meggyóntál, bűneidet megbántad, a fölodott penitenciát elvégezted, jól van; bűnadósságodat s a büntetés egy részét eltörölted. De azért ne légy félelem nélkül, még sok leróni valód van. Szükséges, hogy büntetésed hátralevő részét önkényt vállalt penitenciával megsemmisítsd: *„Önkényt büntesd meg magadat, nehogy bűneidért önkénytelen kelljen szenvedned.”*²

III. Erre nézve két módot állapít meg a tridenti szent zsinat. Az első jámbor és fáradságos cselekedetekben áll. A jámbor cselekedetek ezek: szentségekhez való járulás, templomlátogatás, szent beszéd hallgatása, a hit titkairól és igazságairól való elmélkedés, lelki olvasmányok, mindennapi szentmise

¹ Sirákf. 5, 5.

² S. Chrys. Hom. 31. in ep. ad Hebr. c. 10.

hallgatás, gyakori ima, az isteni erények, különösen pedig a bensőséges bánat felindítása, mindennapi pontos lelkiismeretvizsgálás, búcsuk, alamizsnák s az irgalmasság testi és lelki cselekedetei.

Fáradságos cselekedetek alatt értjük azon cselekedeteket, melyekkel vagy testünket gyötörjük, vagy érzékeinket zabolázzuk, vágyainkat elnyomjuk, mint pld. a bőjt, az önmegtartóztatás, vezeklő öv használata, ostorozás, zarándoklatok, kemény fekvőhely, a megengedett élvezetektől való megtartóztatás stb. Méltányos dolog ugyanis, hogy akik tagjaikat a tisztátalanság és gonoszság szolgálatába adták, most ugyanazon tagokat adják az igazság szolgálatába a megszentelésre.¹

Az elégtétel második módja abban áll, ha az Istentől reánk bocsátott csapásokat türelemmel viseljük;² mint pld. javaink elvesztése, rablás, háborúk, tűzvész, perlekedések, szeretteink halála, jó hírnevünk elvesztése, jogtalanságok, megvettetés, rágalom, gyalázkodás, az egészségnek és a belső békének elvesztése, betegségek, aggályok, üldözések és egyéb bajok.

Dicséretes mód még az Isten megengesztelésére az, midőn az ellentétet az ellentéttel javítjuk meg, pld. ha a rossz könyvek olvasását istenes könyvek olvasása, a világiás társalgást szent magány, a vesszedelmes összejöveleteket templomlátogatás, a haszontalan beszédet épületes társalgás, a fényűzést egyszerűség, a tétlenséget szorgalmas munka, a pazarlást alamizsna, az étel, ital és álomban tanusított mértékletlenséget önmegtágadás váltja fel.

Oh, ha többen így tartanának bűnbánatot, mily kevesen vétkeznének újra! Ha a gyóntatóatyák hasonló penitenciát szabnának ki, lehetséges hogy kevesebb volna a gyónás, de több volna a

¹ Róm. 6, 19. — ² Conc. Trid. Sess. 14. c. 8.

megtérés. Vizsgáld meg, hogy eddig miként tettél eleget a megsértett isteni igazságosságnak és mit akarsz tenni ezután? Határozd meg a módot, miképen fogod megbosszulni bűneidet, és minő önkénytes penitenciát szabsz önmagadnak? Minő búcsut akarsz nyerni? Ha búcsut akarsz nyerni, az előírt feltételeket azzal a buzgósággal teljesítsd, mintha életedben soha búcsut nem nyertél volna.

Oh Uram, ki mindig készebb vagy a bocsánatra, mint a bűnös a bűnbánatra, lelkem mélyéből hálát adok neked, hogy a bűnbánat szentségében lelki rütságom letisztítására oly drága fürdőt, sebeimre orvosságot készítettél s a hajótöröttnek mentődeszkát nyújtottál! Ne engedd, hogy az üdvösség forrása, a malaszt edénye, az élet fája számomra mérgezett kuttá, botránykövé s a halál fájává váljék. Sőt inkább világíts be lelkem sötétségébe, hogy lássam: „*mennyi bűnöm és igazságtalanságom vagyok*“;¹ a betegség felismerése a gyógyulás kezdete. Add, hogy a legtökéletesebb bánattól áthatva, a kározosat szégyent távoltartva gyónhassam meg minden bűnömet s azokért eleget tehessek. Szúrd át testemet a te félelmeddel és szívemet irántad való szeretettel, hogy állandóan kerülhessem a rosszat és cselekedhessem a jót.

TIZENEGYEDIK ESZKÖZ.

A bensőséges bánat.

Minthogy a bánat mértéke szerint töröltetik el a büntetés, gyarapodik a malaszt, s növekszik a lelki béke, könnyen következtethetjük, hogy a bánat bensősége hathatós eszközül

¹ Jób. 13, 23.

szolgál a boldog és nyugodt halálra; az ebben tanusított lanyhaság pedig nem csekély akadályul szolgál.

Hogy bensőséges bánatot indithassunk fel magunkban, legalkalmasabb erre a kereszten függő Istenember szemlélete. Minthogy a feszület lesz egyedüli tárgy, mely haláltusánkban szemünkbe ötlük, ez lesz az, amit hidegülő kezünkbe veszünk, azért már most szokjunk hozzá, hogy akkor annak szemlélete bensőséges bánatra indítson. Akik ugyanis komolyan szemlélik a kereszten függő, bűneinkért meghalt Krisztust, lehetetlen, hogy ne sirassák bűneiket és ne fontolgassák, hogy bűneikért jutott a keresztre, ők is segítettek rajta sebeket ütni, oldalát megnyitni, szóval az istengyilkosságból részöket kivenni. Ekkor azután benső fájdalomtól érintve, a szeretet árában: *„siratni fogják őt, és bánkódni fognak rajta, mint bánkódni szoktak az elsőszülött halálán.”*¹

A keresztt ugyanis az „arany-mérő-nád”,² melyet sz. János apostol az angyal kezében látott, és amelylyel megmérhetjük 1) a megbántás nagyságát; 2) a megbántó hálátlanságát; 3) a megbántott felségét, melyet csak isteni áldozat engesztelhetett ki.

1. A megbántás nagysága.

I. Vedd kezedbe, oh szerencsétlen bűnös a felfeszített képét, a szeretet és fájdalomnak e drága jelére függeszd könnyező szemeidet. Mondd meg oh bűnös lélek: *„ki ez, a*

¹ Zak. 12, 10.

² Titk. jel. 21, 15.

kép?¹ Ki ez, a kit a kereszten függve a legnagyobb gyötrelmek között haldokolva szemlélsz?

Ugyanaz: „*ki Isten alakjában lévén, nem tartotta ragadományának, hogy Istennel egyenlő*“²; akiről a mennyei Atya mondotta: „*ez az én szerelmes fiam, kiben nekem jó kedvem telik*“³; „*kit az angyalok is látni kívánnak*“⁴; aki önmagáról mondja: „*Minden hatalom nekem adatott mennyben és a földön*“⁵; akiről a titkos jelenések könyve mondja: „*És az ő ruháján és ágyékán írva van: Királyok királya, és uralkodók Ura*“⁶; a ki „*az élő Isten fia*“⁷; „*ki Istentől az elevenek és holtak bírójává rendeltetett*“⁸; „*kinek nevére minden térd meghajol, a mennyeieké, a földieké és a földalattiaké*“⁹.

Szóval, ő maga az, kinek isteni természete az emberi természettel elválaszthatatlanul egyesült, ki ezen egyesülés folytán a szentségnek azon fokára emeltetett, hogy nála a vétkezés lehetősége ki volt zárva. Vessük egybe mind, a mi felséget, nagyságot, dicsőséget, szentséget, bölcseséget és szépséget az emberi és angyali elme kigondolhat, kénytelenek leszünk bevallani, hogy mindaz csak árnyéka annak a nagy tökéletességnek, a mit Krisztusban imádunk.

Már most ide figyelj és borzadj meg sértésed nagyságától! Ez a nagy Isten, ki előtt: „*a föld kerekége, mint porszem a mérleg nyelvén*“¹⁰ ez a szent ember, kit soha még csak a bűnnek árnyéka sem szennyezett be, ez, a ki minden gyönyörnek, erénynek és tökéletességnek tárháza, a szolga alak-

¹ Máté 22, 20. — ² Philipp. 2, 6. — ³ Máté 17, 5. — ⁴ Pét. I. 1. 12.

⁵ Máté 28, 18. — ⁶ Titk. jel. 19, 16. — ⁷ Máté 16, 16. — ⁸ Ap. es. 10, 42.

⁹ Filip 2, 10. — ¹⁰ Bölcs. 11, 23.

ját veszi magára, hogy bennünket megváltson. Ő a mi bűneinkért kezeseül adta magát, magára vette a borzasztó terhet, hogy az isteni igazságosságnak bűneinkért eleget tegyen. Bűneinkért, irántunk való szeretetből tárgya lett: „*a mindenható Isten elbusult haragjának.*“¹ A ki előbb a teljes Szentháromságnak gyönyörűsége volt, miérettünk átokká lett,² s a dicsőség és boldogság központjából a gyötrellem és megvetetés céltáblája lőn: „*a fájdalmak férfja,*“³ „*az emberek gyalázata és a nép megvetése.*“⁴

De még ezzel nem elégedett meg a mennyei Atya. A pokolból kiereszti a sátánok egész seregét, hogy dühöket, haragjokat rajta kitöltsék, bosszura fegyverzi az elemeket, mindenhatósága erőt önt a hóhérok kezeibe, s az isteni igazságossák az ő fegyvertárából ujjabb és ujjabb eszközöket ad szent fiának gyöttrésére és nem is hagyja abba előbb, míg ez az ártatlan Bárány egész testében megsebezve, megkinozva, két lator társaságában, ég és föld között, három vasszeggel átszegezve ki nem adja szent lelkét.

Jöjj most ide bűnös és az Isten fiának halálából mérlegeld a bűn gonoszságát: fontold meg, hogy kicsoda, mit, kitől és miért szenved? A ki szenved, az a szentek szentje, Istenember; a mit szenved, az a fájdalmak és gyötrelmek oceanja, a kitől szenved, az az ő mennyei Atyja, az atyák legjobbja; a miért szenved, azok a te bűneid. Már azokból megértheted a sérelem nagyságát.

¹ Titk. jel. 19, 15.

² Gal. 3, 13.

³ Iz. 53, 3.

⁴ Zsolt. 21, 7.

II. Ha egy hatalmas uralkodónak fia egy szolga bűne miatt elevenen megnyuzatnék és darabokra vagdalva szégyenfára szegeztetnék és pedig az ő jóságos és szeretetteljes atyja parancsára; bizonyára mindenki úgy itélne, hogy vagy az az atya a legkegyetlenebb zsarnok, vagy a szolga bűne, a miért a fiunak szenvedni kell, igen nagy. Már pedig itt az ártatlan Bárány, Istennek egyszülött fia, három szeggel átszegezve, rettenetes kinok között meghal és pedig mennyei Atyjának akaratából és parancsából. Tehát . . .

„*Halljátok egek! és vedd füleidbe föld!*“¹ Az Istenember megfoghatatlan kinokat szenved és pedig mennyei Atyjának akaratából és e kinokat nem saját bűneiért, mert ő: „*bűnt nem tett, sem álnokság nem találtatott szájában;*“² hanem a mi bűneinkért: „*ő pedig megsebesítetett a mi gonoszságainkért.*“³ Szóval, Isten a kereszten a bűn miatt hal meg. Oh rettenetes látvány, melynél még a pokol is megborzad és megrendül a világegyetem! Oh mily szörnyű a bűnnek gonoszsága. És jobban kitűnik az Ur Jézus halálából, mint a pokol örökkévalóságából. Mert ha a pokolban gyöt-rődő elkárhozottat szemlélem, akkor olyan embert látok, a ki csak azt szenved, a mit megérdemlett t. i. saját bűnei miatt szenved. De ha a keresztet *nézem*, akkor ott látom Istent, ki az én bűneim miatt lett átokká és gyalázzattá. Ott a terem-tmény saját bűnei miatt lett nyomorulttá, itt pedig a szentek Szentje, az élő Isten fia, a Szentháromság határozatából

¹ Iz. 1, 2.

² Pét. I. 2, 22.

³ Iz. 53, 5.

lesz a bosszuló isteni harag áldozatja a pártütő szolga bűnei miatt: „*megroncsoltatott bűneinkért.*“¹ Oh bűn, mily átkozott rossz vagy te.

III. Oh bűnös, nézz a te Krisztusod arcára! Ime ő meghal a kereszten bűneid miatt. És pedig te feszítetted meg, te ölted meg. Te mártottad istentelen kezedet az ő szentséges vérébe, te ostoroztad meg, te szegezted át, te feszítetted a keresztre, te ölted meg!

Ezt nem nagyításból mondom, látni fogod a következő érvelésből. Én ugyanis így érvelek: a ki az okot szolgáltatja Krisztus halálára, az hasonlóképen bűnös Krisztus halálában. Mert a ki az oknak oka, az oka az okozatnak is. Így lehet a kigyómarása is oka a halálnak, mert halálhozó mérget ereszt a testbe. A holttest oka lehet a pestisnek, mert bűzt gerjeszt, mely előmozditja a pestist. Végül, a ki a rablóknak kinyitja az ajtót és fegyvert ad kezökbe, hogy a házbelleket leöljék, hasonlóképen részes a gyilkosságban, minthogy oka volt az elkövetett gyilkosságnak. Tehát . . .

Már pedig, a ki bűnt követ el, az okot szolgáltat Krisztus halálára; azt a bűnt szolgáltatja okul, a mely miatt a Szentháromság örök végzéséből az Isten fia keresztre feszített. Mert a mint szent hitünk tanítja. Krisztus nemcsak Ádám bűnéért halt meg, hanem a mi külön, mindegyikünk által elkövetett bűneinkért is. Izaiás prófétánál olvashatjuk: „*megsebesített a mi gonoszságainkért, megroncsoltatott bűneinkért. Reá rakta az Isten mindnyájunk gonoszságát.*“

¹ Iz. 53, 5.

„*Iszonyodjatok ezen egek! és annak kapwi! fölötte szomorodjatok el.*“¹ Az Isten fia az emberek bűnei miatt meghal, és még sem bánkódunk . . . sőt még vétkezünk. Ah bűnös! az Isten meghal a kereszten . . . a te bűnöd miatt hal meg . . . te feszítetted meg! . . . ezt látva, nem törsz ki könnyekbe? Erre a látványra a nap elsötétedik, a sziklák megrepednek, a föld megrendül, minden elem megindul, az egész természet megborzad, csak egyedül te, a bűnös állsz mozdulatlanul! A sirok megnyílnak, a templom kárpitja ketté hasad, még a pogányok is mellőket verve tértek vissza, csak egyedül te, óh ember, keresztény létedre nem indulsz meg!? Sőt mitöbb, nem borzadsz e szomorú eseményt megismételni, újra vétkezni és az Isten fiát újra megfeszíteni.

Oh szerencsétlen! ha véletlenségből megölnéd atyádat, vagy testvéredet, mennyire siratnád gondatlanságodat! Ime az Ur Isten a te gonoszságod következtében halt meg és még sem bánkódot, hanem bűnt bűnre halmozva újra meggyilkolod!

Ah, folytatok végre könnyeim, lelkemet fogja el a bánat, hogy megsirathassam bűneimet, oh megfeszített Istenem engedd, hogy lábaidhoz borulva, igaz bánatommal és könnyeimmel bizonyithassam be fájdalmamat, s hogy keresztedtől míg csak élek soha el ne távozzam!

2. A megbántó hálátlansága.

I. Hogy ezt a bűnt a kereszt serpenyőjén mérlegelni megtanuld: „*emeld föl szemeidet*“² és lássad. Nézd Jezust, a kit te keresztre feszítettél. Hallgasd meg csak, hogyan panaszs-

¹ Jer. 2, 12.

² Móz. I 13, 14.

kokdik: „*Én népem, mit miveltem neked, vagy miben busítottalak meg téged? felelj meg nekem.*“¹ Sőt mi jót kellett volna tennem és nem tettem meg? Ime irántad való szeretetből halálra adtam magamat: „*éretted szenvedem a gyalázatot, szégyen borítja el orcámat.*“² Hogy a háláltól megszabadítsalak téged, szegény, szűkölködő, lenézett utolsó ember lettem, sőt: „*féreg és nem ember,*“³ és „*ostoroztattam egész nap.*“⁴ „*Sebeim fájdalmát többé tették,*“⁵ „*És epét adtak nekem eledeleül, és szomjúságomban ecettel itattak engem;*“⁶ „*elosztották magok között az én ruháimat*“⁷ „*igunyoltak engem,*“⁸ „*a gyalázók szidalmait estek rám.*“⁹ „*Ezeket éretted szenvedtem,*“¹⁰ „*mert lelked becses volt szemeim előtt,*“¹¹ „*éretted, hogy megmentsem lelked,*“¹² éretted, mert előbb szerettelek téged.¹³ Ezek közül melyikkel bántottalak meg téged?

II. Ezekkel fizetsz-e az Urnak, bolond és esztelen nép? Vajjon nem atyád-e ő, ki birt téged és alkotott és teremtett? Nemde én őriztelek téged, mint a szememfényét, fölvettelek és vállaimon hordoztalak? És mégis oh gonosz nemzedék, Istent, ki téged alkotott vala, elhagyád és teremtő Uradról elfeledkeztél.¹⁴

„*Halljátok egek! fiaikat neveltem és fölmagasztaltam, ők pedig megvetettek engem.*“¹⁵ És pedig semmiért. Meggyaláztak engem: „*egy marok árpáért és egy darab kenyérért,*“¹⁶ akkor, midőn őt keblemben hordoztam: „*mint hordozni szokta a dajka gyermekét,*“¹⁷ „*midőn őt neveltem és fölmagasztal-*

¹ Mik. 6, 3. — ² Zsolt. 68, 8. — ³ Zsolt. 21, 7. — ⁴ Zsolt. 72, 14. — ⁵ Zsolt. 68, 27. — ⁶ Zsolt. 68, 22. — ⁷ Zsolt. 21, 19. — ⁸ Zsolt. 21, 8. — ⁹ Zsolt. 68, 10. — ¹⁰ Zsolt. 68, 8. — ¹¹ Kir. I. 20, 21. — ¹² Móz. I. 19, 19. — ¹³ Ján. I. 4, 10. — ¹⁴ Móz. V. 32. — ¹⁵ Iz. 1. 2. — ¹⁶ Ezek. 13, 19.

¹⁷ Móz. IV. 11, 12.

*tam*¹ és pedig isteni felségemnek szörnyü megvetésével, mintegy nevetve cselekedte a bünt² bárha nem egyéb széltől hányatott levélnél és eltűnő páránál. De még nem mondtunk el mindent az emberi hálátlanságról.

III. „*Oh ember testet alkottam neked,*“³ „*füleket készítettem neked,*“⁴ „*szemeidet megvilágosítottam, egészséget és életet adtam*“⁵ és „*te engem hátad mögé vetettél,*“⁶ érzékeiddel és adományaimmal visszaéltél az én megbántásomra. Kiválasztottalak téged, hogy nekem szolgálj, „*hogy cselekedd meg a parancsokat és ítéleteket és tartsd meg, vidd véghez teljes szivedből és teljes lelkedből.*“⁷ És te: „*összetörted igámat, szétszaggattad köteleimet és mondottad; nem szolgálók!*“⁸ Mi több: „*bűneiddel terheltél engem, s gonoszságaiddal fárasztottál.*“⁹

Végül: örök szeretettel szeretlek téged,¹⁰ mindig megemlékeztem rólad,¹¹ „*hogy jót tegyek veled*“¹² „*te pedig megfeledeztél rólam számtalan napokon,*“¹³ „*gonoszat cselekedtél szemeim előtt,*“¹⁴ „*rosszal fizettél nekem a jóért, és gyűlötséggel szeretetemért.*“¹⁵ „*Ezeket cselekedted és én hallgattam,*“¹⁶ „*elnézve bűneidet a bűnbánatért,*“¹⁷ „*vártam — több hónapokon, éveken keresztül — hogy ítéletet cselekedjél, de ime gonoszság,*“¹⁸ mely napról-napra megsokasodott „*fejed hajszálai fölött*“¹⁹ „*és a bünt, mint a vizet ittad.*“²⁰

De „*tudjad és lássad, mily rossz és keserű, hogy elhagyta a te Uradat Istenedet,*“²¹ és hogy szeretetemet, mely több volt az atyai szeretetnél, gyűlölettel viszonzottad. „*Térj*

¹ Iz. 1, 2. — ² Péld. 10, 13. — ³ Zsid. 10, 5. — ⁴ Zsolt. 39, 7. — ⁵ Sirákf. 34, 20. — ⁶ Ezek. 23, 35. — ⁷ Móz. V. 26, 16. — ⁸ Jer. 2, 20. — ⁹ Iz. 43, 20. — ¹⁰ Jer. 31, 3. — ¹¹ Zsolt. 113, 12. — ¹² Zak. 8, 15. — ¹³ Jer. 2, 32. — ¹⁴ Kir. I. 15, 19. — ¹⁵ Zsolt. 108, 5. — ¹⁶ Zsolt. 49, 21. — ¹⁷ Bölcs. 11, 21. — ¹⁸ Iz. 5, 7. — ¹⁹ Zsolt. 39, 13. — ²⁰ Jób 15, 16. — ²¹ Jer. 2, 9.

*vissza hozzám, s én vissza fogadlak téged. De legalább csak mostantól fogva mondjad nekem: Atyám vagy te,*¹ legalább most viszonzod véremet könnyeiddel, szeretetemet bánatoddal, jótéteményeimet hálával.

Győztél, óh felfeszített Szeretet, győztél! Ine, előtted bűnösnek vallom magamat. Én mint a tékozló fiu elhagytalak téged, a legszeretőbb Atyát, s jóságaidal visszaélve, annál gonoszabb voltam, minél kegyesebb voltál hozzám! De fájlalom, s utálok hálátlanságomat, s jószágodban bizva igazságosságod ítélőszékétől, irgalmasságod trónjához menekülök. Kegyelmezz . . . könyörülj! . . .

3. A megbántott Isten felsége.

I. A kereszten függő Krisztusnak szemléléséből kitűnik a megbántott Isten felsége, kinek kiengesztelésére isteni áldozat volt szükséges. Képzeld el, hogy az angyalok egy időre abban hagyták dicsőítő éneküket, s csend lőn az égben, a minőről a titkos jelenések könyve emlékezik,² s a mennynek összes lakói leborulva az isteni igazságosság előtt, könyörögnek, hogy az általad elkövetett egyetlenegy súlyos bűnért méltó elégtételt nyujthassanak. Képzeld, hogy az angyalok mérlegre vetik szeretetöket, a pátriárkák hitöket, a próféták bátorságukat, az apostolok fáradalmaikat, a vértanuk vérüket, a szűzek tisztaságukat, a püspökök buzgalmukat, a hitvallók bűnbánatukat, végre az Isten anyja egész közbenjárói hatalmát és pedig nem egyébért, minthogy a te bűnödöt méltó

¹ Jer. 3, 1, 4.

² Titk. jel. 8, 1.

elégtételökkel eltöröljék. Képzeld, hogy száz millió lélek, kiknek életszentségét a mennyország Királynéja messze fölülmulja, három ezer év alatt pokoli kinoknál rettenetesebb gyötrelmeket szenvednének bűneid kiengesztelésére.

És ime, minden hiába, eredménytelenül szenvednének, semmit sem érnének el vele. A szentek minden fáradalmai, küzdelmei, gyötrelmei és erényei legkevésbé sem elégségesek egyetlen egy súlyos bűn kiengesztelésére. Ez több szent atyának és hittudósnak véleménye¹

„És azért — mondja nagy sz. Leó pápa — *minthogy a szentek érdemei nem tudták kieszközölni a halálítélet feloldását szükséges volt, hogy az égből jöjjön egy kiváló Orvos, ki maga is, ha nem volna Isten, nem hozott volna orvosságot.*”² Szent János apostol említi a titkos jelenések könyvében, hogy sem a mennyben, sem a földön, sem a föld alatt nem találtatott, ki méltó lett volna kinyitani az isteni igazságosság könyvét és felbontani annak pecsétjét, csak egyedül a Bárány, ki megöletett és megváltott minket vérével.³

Ide jöjj tehát óh bűnös, nézd a Kálváriát és a megbánott Atya egyszülött Fiának halálából íteld meg a megsértett Isten felségét, nagyságát. Hogy a te egyetlenegy halálos bűnödért, méltó elégtétel adassék, szükséges volt, hogy az Ige testté legyen . . . keresztre feszítettessék . . . két lator közt meghaljon: „*minthogy az áteredő bűn eltörlésére, nem lehetett más-*

¹ Iraen. lib. 3. adv. haeres. c. 20. Athan. in pass. Salv. Cyrillus Alex in ser. ad Valerianum Ep. Fulgentius in lib. de incarn. et gratia Christ S. Thom. q. I. a. 2.

² Serm. 12. de pass. Dni. Item. serm. 1. de nat. Dni.

³ Titk. jel. 5; 3, 9

*ban orvosság, mint Krisztus halálában, azért az Istennel nem lehetett a bűnösöket más áldozattal kiengesztelni, mint saját vérének áldozatával.*¹ Áldozzák fel bár a világ összes állatait a megsértett Istennek, áldozat vérben usszék bár az egész bűnös világ, ha csak a Szentháromság második személye nem áldozza fel magát, a világ számára nincs bocsánat, Istennél nincs kiengesztelődés.

II. Nézd meg figyelmesebben a fészületet és fontold meg, ki az az Isten, ki az emberi természettel egyesülve a gyalázat fáján függ? És az Isten oly hatalmas, hogy szemének egy intésére kimozdul helyéből az ég, megrendül a föld és gyötrelmeit megsokszorozza a pokol. Képzeld el magadnak azt a nagy semmit, a miben a világ teremtése előtt az egész mindenség elmerülve feküdt. Semmi volt az égnek erőssége, semmik voltak a csillagok és a tenger, ez a föld, semmi sem volt akkor az Istenen kívül más, mint mindenfelől egy nagy semmi. Midőn pedig az Isten, ki önmagának elégséges volt, örök végzéséből kifolyólag elhatározta a világ teremtését, ime, egy szempillantás alatt, minden fáradság, minden segítség nélkül, isteni akaratának egy intésére mozgásba jön az ég erőssége, ragyognak a csillagok, forog a föld, hullámzik a tenger, virágoznak a fák az egész világ számtalan állattal és növényvel tarkitva, készen várja az embert.

Csak egy szavára van szükség: *legyen* és mindjárt egy másik, harmadik, negyedik, ötödik stb. világ lesz, sokkal szebb, nagyobb a mi földünknel. Ha pedig ezt a világot el akarná pusztítani, akkor sincs szüksége eszközökre, munkatársakra,

¹ S. Cypr. serm. de pass. Dni.

elégés az ő akarata, hogy ez az egész mindenség egy pillanat alatt semmivé váljék. Oh mily imádandó hatalom!

Hogy ezt világosabban megismerhesd, emelkedjünk föl lélekben a mennybe. És ime ott nagy csoportosulást látunk, fegyver fegyver ellen, tábor tábor ellen harcol. Az angyaloknak két hatalmas serege ütközik meg egymással. „*Mihály és az ő angyalai harcolnak a sárkánynyal, és a sárkány hadakozék, és az ő angyalai.*“¹ Lucifer az angyalok harmadrészával pártütő merészséggel törekszik: az Isten csillagai fölé magasztalni királyi trónját, a szövetség hegyén ülni és hasonlónak lenni a fölségeshez.²

Már most figyeld meg, mily hatalmas az Isten. Még a legkisebb angyalnak is oly ereje van, hogy egy maga elégés volna az egész világ felforgatására. Ebből következtethetjük, hogy mily nagy lehetett a millió és millió angyal ereje és hatalma az Isten ellenségeivel, a lázadó angyalokkal szemben! És mégis néhány szóra: „kicsoda, mint az Isten?“ minden pártos angyal, kivétel nélkül, egy pillanat alatt a magas mennyországból a pokol mélységes fenekére zuhant alá. Ime, mily hatalmas az az Úr, a kit te megbántani merészelsz!

Most pedig menjünk Jozafát völgyébe, az utolsó ítélet leendő színhelyére, s fontolgasd, hogy mily nagy hatalomra van szükség, miszerint annyi millió ember, kiknek testeit vagy a víz nyelte el, vagy tűz égette meg, vagy vadállatok fogai őrlték meg, vagy a földbe ásva rothadtak el, csak egy trombita szavára élve keljen ki sirjából és pedig egy szempillantás alatt.

¹ Titk. jel. 12, 7.

² Iz. 14, 13, 14.

Mily hatalom szükségeltetik arra, hogy millió és millió feltámadt embert a világ négy részéről, messze országokból és vidékekről egy helyre hozzon össze, hogy annyi millió ördögöt, ugyanazon völgybe, a végső ítélet meghallgatására kényszerítsen, s hogy annyi ezer millió ember és ördög e néhány szóra: „távozzatok átkozottak,“ azon a helyen a pokol örvényébe zuhanjon alá a nélkül, hogy csak legkevésbé is ellenszegülhetnének! Gondold meg végül, mily hatalmasnak kell lenni annak a kéznek, mely a világ végén annyi várost, annyi hegyet fog eltemetni, szigeteket, birodalmakat a tenger árával elsöpörni, a csillagok milliárdjait a semmiségbe dobni, a föld színét lángokkal fölégetni, s ezt oly nagy hatalommal teszi, hogy a világon élő összes teremtmények nem bírják ezt megakadályozni, vagy egy időre elhárítani. Ilyen hatalommal bír az Isten, a kít te megsértettél.

Ime tehát, ki oly hatalmas, ki oly nagy, mint az Isten, kinek trónját millió és millió angyal és üdvözült lélek állja körül, készek lévén egy intésére engedelmeskedni? És ezt a hatalmas Istent te bántottad meg? Ezen roppant hatalom ellen te merted szentségtörő kezeidet fölemelni, ki nem vagy egyéb, mint por és hamu? *„Te merted ezt a félelmetes hatalmat felingerelni, ki hitvány por vagy, mely egy fuvásra szétszóródik a levegőben?“*¹ Lehet-e elképzelni nagyobb merészséget? Félsz felingerelni egy oroszlánt, vagy egy tigrist és nem félsz felingerelni Istent, ki azon pillanatban, mikor vétkezel, testedet és lelkedet a gehennára vetheti.¹ Oh ég, miként történhetik

¹ S. Bern. Serm. 16. in Cant.

² Máté 10, 28.

az, hogy mindjárt az első bűn után nem sujtod villámaidat a bűnösre? hogy a teremtmények és elemek nem rohannak rá a bűnös emberre, hogy hatalmas Alkotójukat megbosszulják?

III. Ez a hatalmas Isten azonfelül legbölcsebb is. Nem felejtí a multat, teljesen ismeri a jelent, s a jövőt úgy látja, mintha maga előtt mindent egy tükörben szemlélne. Nincs oly titkos dolog, melyről neki tudomása nem volna. Képzeld magadnak egy óriási könyvtárt, melyben minden tudományág képviselve, a világ összes íróinak minden könyve meg van; képzeld, hogy a tudományok e gyűjteményébe bele van foglalva Ádámtól kezdve minden ember tapasztalata, Salamon bölcsesége, az angyalok és szentek ismerete. Sötét, vastag tudatlanság mindez az Isten bölcsességével összehasonlítva.

Ismételten fordítsd tekintetedet az utolsó ítélet szörnyű jelenetére és csodáld az Isten végtelen bölcsességét. A világ teremtésétől fogva hatezer évet számlálunk és talán még néhány ezer év van hátra, hogy ez a világ elpusztuljon. Már most számláld meg ha tudod, hogy ezen idő alatt és a még hátra levő néhány ezer év alatt hány millió ember élt és fog élni. Számítsd csak, hogy ezen emberek életük folyamán mit gondoltak, beszéltek, cselekedtek és mit mulasztottak el. És ezen elképzелhetetlen számból nincs egy gondolat, nincs egy szó, vagy cselekedet, a mit az Isten a legapróbb részletekig ne tudna és pedig oly világosan, hogy sem időre, sem könyvre, sem emlékezetre nem szorul. És te ezt a végtelen bölcseséget sértetted meg!?

Jaj, mit tettél, midőn csak egyetlen parancsát is megszegted? Öröktől fogva határozta el az ő bölcsesége szent törvényeit, előre látta nehézségeidet, tested ellenkezését, s az

ördög kísértéseit. Ezen törvények méltányosságát végtelen igazsága mérlegelte is, míg azokat végre a Szentháromság határozatából két kőtáblára írva átadta neked, hogy hiven megtartsad. És te a legbölcsebb Istennek parancsát merészeled megszegni, törvénytábláit összetörni és lábbal taposni? És ezt teszed az Isten és az egész mennyei udvar szemeláttára! Képzeld el, hogy valaki a király és az ország nagyjai jelenlétében összetépné a törvénykönyvet s azt földhöz vágva, lábaival taposná. Nem tartanád ezt nagy gonoszságnak és nagy büntetésre méltónak? Ugyanigy cselekszel te, midőn vétkezel. Hát te minő büntetésre számithatsz?

IV. Az Isten azonfelül végtelenül *szent*. Az Isten a bűnt, mint természetével, jóságával, lényével, végtelenségével ellenkezőt utálja, megveti és kárhoztatja. Ha lehetséges volna az a föltevés, hogy ha az Isten szentséges Anyjában egy halálos bűn volna, az angyalok tapsvihara között taszitaná le trónjáról a kárhoztatba. Ez a legszentebb Lény annyira irtózik egyetlen egy halálos bűntől is.

De ki magyarázhatná ki eléggé, hogy mennyire gyűlöli Isten a bűnt. Elég a feszületre tekinteni. Alig öltötte föl az ártatlan Jézus a bűnös alakját, az Isten végtelen szentsége így kiáltott föl: Feszíttessék meg! Feszíttessék meg! Ime az Isten úgy gyűlöli a bűnt, hogy még saját Fiának sem kegyelmez. És én, egy marék hamu, a rothadás ría, én merészelttem az Isten legtisztább szemei előtt azt cselekedni, a mit az emberek előtt elkövetni szégyenlettem volna. Én esztelen, ha nem is szavaimmal, de tetteimmel azt mondtam: hát csak hadd parancsoljon az Isten, azért sem teszem meg, tiltsa bár meg, nem engedelmeskedem, fenyegetsem, rettentsem, nem

félek; tetszik, vagy nem tetszik neki cselekedetem, azzal nem törődöm. Óh szörnyűség, a mit egy paraszt nem tűrne el szolgájától, azt el kellett tűrni Istennek, a ki oly bölcs, szent és hatalmas!

V. De a végtelenségig kellene mennem, ha mindazon tökéletességeket elő akarnám sorolni, melyekből világosabban kitűnik a megbántott Isten nagysága. Oly nagy az ő *szerctetreméltősága*, hogy ha a mennyország egy pillanatra megnyílnék, akkor a pokoli lelkek gyűlölete azonnal a legédesebb szeretetté változnék. Oly nagy végül az ő *jóságának* édessége, hogyha belőle csak egy csepp hullhatnék a pokolba, azt egy pillanat alatt mennyországgá változtatná. És te szerencsétlen ezt az Istent gyűlölted?

Mondd meg, miért vetted meg a legjobb Atyát? Mi nyereséged és mi hasznod volt belőle? Talán, hogy egy darab föld birtokába juss? Talán, hogy a gyötrelmeket, a halált elkerüld, melylyel a pogány zsarnok hited miatt fenyegetett? De hát ezért sem lett volna szabad vétkezned. Mondd meg hát az okát, miért vétkeztél? Gyalázat! Istenedet, Atyádat, legnagyobb jótevődöt megbántottad egy hitvány gyönyörért, egy kis haszonért, egy pillanatnyi dicsőségért, egy haszon-talan semmiért. Oh bűn! oh szörnyű igazságtalanság!

Megérdemelted volna, oh Istenem, hogy teremtményednek ugyanazon bosszuálló hatalmat adnád, mint a minőt az utolsó ítélet napján fogsz adni nekik, midőn: „*fölfegyverzi a teremtményt az ellenség megbosszulására.*“¹ És te nemcsak hogy megkegyelmezel nekem, hanem még édesgetsz is, hogy

¹ Bölcs. 5, 18.

térjek vissza hozzád! Jó pásztorként te keresed föl a tévelygő juhok, szerető atyaként karjaidba zárod a tékozló fiut. Kitárod karjaidat a kereszten, hogy engem átölelj, lehajtod fejedet, hogy megcsókolj, megnyitod oldaladat, hogy szivsebedbe menekülhessek. Oh végtelen irgalom, már nem tudok többé ellenállni ily nagy szeretetnek. Ime visszatérek hozzád s te bizonyára nem üzöd el a megtérő bűnöst, ki eddig a pártütő, szökevény bűnöst oly szeretettel türted! . . . Oh ki adja meg nekem, hogy elkövetett hűneim fölött nagy legyen, mint a tenger az én fájdalمام¹ és mig élek megsirathassam gonosz-ságomat, hálátlanságomat s hogy a bűnbánat könnyei után a mennyei örömökbe juthassak.

TIZENKETTEDIK ESZKÖZ.

A szent utieledeinek idejénvaló és buzgó vétele.

A jó halál megszerzésének eszközei között a legelső helyet foglalja el a szent utieledelel idejénvaló és buzgó vétele. Mi is lehetne alkalmasabb eszköz a boldog kimulás elérésére, mint maga az élet Szerzője és minden boldogság forrása? Jól tudja ezt az emberi nem ellensége, s azért minden követ megmozdit, hogy abban vagy éppen nem, vagy lanyhán részesüljünk. Hogy ezt biztosabban elérje a pokoli ellenség, nagy szorgalmat fejt ki abban, hogy életünk folyamán a lanyha áldozáshoz hozzászokva, ezen lanyhaság büntetésül halálunk óráján vagy azon kegyelemtől foszt meg az Isten, hogy a szent utieledelel nem vehetjük magunkhoz, vagy pedig annak

¹ Jer. sir. 2, 13.

gyümölcseiben nem részesülünk. Hogy a jó halál ezen veszélyes akadályával szembeszálljunk, szükséges elősorolnunk azon indokokat, melyek lelket öntsenek belénk, hogy hagyjunk fel a szent áldozásban eddig tanusított lanyhaságunkkal s hogy ne késlekedjünk halálunk óráján a szent utieledel vételével. Tehát e célból értekezni fogunk 1) az Oltáriszentség magas méltóságáról; 2) a csekély eredményről, melyet lanyha áldozásainkból tudunk kimutatni; 3) a szent utieledel és az utolsó kenet felvételének elhalasztásával.

1. Az Oltáriszentség magas méltósága.

I. Nagy és kimondhatatlan az Oltáriszentség méltósága, annak méltósága miatt, ki e szentségben istenségének fényét elrejtve lakozik. A nagy és megfoghatatlan felségü Isten tökéletességeinek megmérhetetlen készletével, dicsőségével, hatalmával, végtelen nagyságával a legszentebb Oltáriszentségben lakik. Ott jelen van a Szentháromságnak felsége, az Atyának örök hatalma, a Fiunak végtelen bölcsesége, a Szentléleknek jósága, s kegyessége, s az egész Istenségnek végnélküli szépsége és boldogsága. A kenyér színének egyszerű leple alatt elrejtve lakik az Istenember, Krisztus Jézus, a pokol félelme, a világ élete, a mennynek és a Szentháromságnak gyönyörűsége, kiben a dicsőségnek és kegyelemnek kincsei meg vannak, kiben minden ékesség, édesség, gazdagság és gyönyörűség forrása van. E szent lakomában a szegény az üdvösség szerzőjét, a bűnbánó a szentség forrását, a szűkölködő a gazdagságot, a szomorkodó a vigasztalás Istenét veszi magához.

Oh keresztény lelkek! a kit mi az Oltáriszentségben vendégül fogadunk, az a mi közbenjárónk, ki az isteni igaz-

ságosság trónjánál ügyünket védi; a mi orvosunk, ki lelki sebeinkre orvosságot nyújt; a mi barátunk, a ki tud és akar segíteni rajtunk, minthogy mindenható és legbölcsebb s oly végtelen irántunk való szeretete, hogy ha üdvösségünk úgy kívánná, még egyszer a keresztre hagyná magát feszítettetni. Szóval a szeretet e szentségben jelen van a felséges és dicsőséges Isten, „*a ki a föld nehézségét három ujjal tartja föl,*“¹ a világ Megváltója, az uralkodók Ura, a dicsőség ragyogó napja, az Atyának visszfénye, ki a felség jobbján ül a magasságban!

Oh nagy Isten! az egek egei téged be nem fogadhatnak és befogad téged a kenyérnek szerény alakja! A trónok és fejedelemségek a mennyben leborulva imádnak és te egy oltárszekrényben elzárva, dicsőségedet félretéve, templomainkban rejtőzöl. Az angyalok milliói állnak körül és szolgálnak neked és itt a szegények és nyomorultak között vagy! Elhal bennem a szó, mellyel magasztalhatnám e nagy Titok méltóságát. Oh Uram, hiszem, hogy te itt vagy; imádlak ki itt jelen vagy; szeretlek, ki itt elrejtve vagy!

II. Nagy és végtelen értékű az Oltáriszentség méltósága *azon csodálatos mód miatt*, a mely szerint Krisztus benne jelen van. Ugyanis: „*Emléket szerzett csoda-tetteinek az irgalmas és könyörülő Úr.*“² Hatalmának minden kincsét kimeríteni látszott a mindenható szeretet, midőn Krisztus dicsőséges emberségét az áldozatnak ezen állapotába helyezte, melyben *természetszerűleg* sem látni, sem hallani, sem beszélni, sem

¹ Iz. 40, 12.

² Zsolt. 110, 4.

érezni, sem mozgást tenni nem képes, és ezt nem a Szeráfok és Fejedelemségek közreműködésével, hanem a pap három, vagy négy szavával, és pedig annyiszor, a hányszor azon szavakat szabályszerűleg kimondja. És ezen állapotban mindaddig megmarad, míg a színek, melyek alatt rejtőzik, természet-szerűleg meg nem romlanak.

De még ezzel sem elégszik meg, hanem azonfelül eledelül adja magát nekünk közönséges kenyér alakjában. Ha Krisztus a mi oltárainkra dicsőségének ragyogó fényében szállna le, ez tisztaságának bámulandó csodája volna. De hogy isteni felségét elrejtve, a kenyér és bor színe alatt jön táplálásunkra, az oly csoda, melynek végbevételére az isteni tökéletességeknek mind közre kellett működni.

„*Oh csodálatos leereszkedése Krisztusnak, kiált fel sz. Bonaventura, az én Istenem, Jegysem, szerelmem ételemmé lett! A szentek jutalma, az angyalok öröme az Atya Isten Igéje az én táplálékom! A világ világossága, a mennyország napja, az Isten bölcsesége az én vendégségem! Mit kívánhatok még többet?*“¹ Oh bár ezer szívem, ezer nyelvem volna, melylyel téged oh legszerelmesebb Jézusom szerethetnék, s e szent titokban dicsérhetnék!

III. Nagy és megbecsülhetetlen az Oltáriszentség méltósága azon *mérhetetlen szeretet miatt*, melyből kifolyólag Krisztus ezen szentséget rendelte. Ez három körülményből tűnik ki, 1) az időből, melyben azt rendelte; 2) az emberek hálátlan-ságából, a kik számára rendelte; 3) a célból, a miért rendelte. Először nagy szeretete kitűnik az időből, melyben azt

¹ S. Bonav. P. O. 3. stim. div. amoris c. 14.

rendelte. Ugyanis: „*tudván Jézus, hogy eljött az ő órája, hogy e világból az Atyához menjen.*“¹ tudva Judás árulását, a zsidó papok vérszomjazó tervét, előre látva Péter tagadását, a tanítványok gyáva futását; előre szemlélve az ostorozást, köteleket, a szégyen-oszlopot, a szegeket, lándzsát stb. mondom, mindezt tudván Jézus, mégis ezt a csodálatos és szeretetreméltó szentséget rendelte, melyben az ő hősiesség szerete, szívét ételül, véréit italul nyújtotta neked, kinek bűnei miatt másnap ostorcsapások alatt vérzett, tövissel koronáztatott és keresztfára szegeztetett. Ki tagadhatja még, hogy ez nem az ő mérhetetlen szeretetének csodája volt?

Másodszor, végtelen volt ez a szeretet, tekintve azok hitványságát és hálátlanságát, a kik számára Krisztus ezen szentséget rendelte. Ah, mit csinálsz, én Jézusom? Ime, nem csak hitványok, vakok, tudatlanok, a jóra késedelmesekek, a rosszra hajlandók, nyomoruságosak, változékonyak, romlottak az emberek, a kiknek magad eledelül adod, hanem a mi még borzasztóbb, hidegek, tiszteletlenek, hálátlanak, arcátlanok, sőt mi több szétszórtok, nem ritkán áruló Judások, a kiknek ezen angyali eledellel gonosz céljaikra visszaélni csak gyereksjáték! Oh isteni szeretet, te ezt mind tudod és még sem változtatod meg szándékat? Ha egyedül csak a bold. Szűz és az apostolok számára rendelted volna ezt az isteni vendégséget, még akkor is bámulatos leereszkedés lett volna tőled, de mit mondjunk arra, hogy te hitvány férgek, hálátlan bűnösök, pokol rabszolgái számára készítetted azt, a kiktől előre tudtad, hogy szereteted Szentségével visszaélnék!?

¹ Ján. 13, 1.

Oh, valóban végtelen szeretet! „*Oh Istenem, ha szabad így szólanom, pazarló voltál az emberek iránti szeretetből.*“¹

Harmadszor, megfoghatatlan volt ez a szeretet a cél miatt is, a miért Krisztus ezt a szentséget rendelte: t. i., hogy az egész világ előtt bizonyosságát adja annak, hogy gyönyörűsége az emberek fiával lenni,² s hogy az áldozatnak ezen alakjában élvén, közbenjárónk legyen a mennyei Atyánál, hogy önmagát és mindenét odaadva, vizsontszeretetünket mintegy kierőszakolja s önmagát mindenből kifosztván, minket gazdagítson. Oh lelkem, az a Mindenható, ki önmagában boldog, s nem szorul senkire, van jelen az Oltáriszentségben, hogy minket szeressen, védelmezzen, felüdítsen és tápláljon; hogy a szomorúakat vigasztalja, az elesetteket fölemelje, a szükölködőket gazdagítsa, a szegényeket védelmezze, a betegeket gyógyítsa, s a hálátlanokat jóságának kincseivel elhalmozza.

Oh egek! az Isten szeret engem! az Isten . . . engem! . . . sőt még önmagát adta érettem, még pedig csodálatos módon, és én még lanyha vagyok, egészen hideg vagyok, az isteni szeretet lángja nem tudta leolvasztani szívemről a jégkérget. Ah, mi nyomorultak, hisszük, hogy te e legméltóságosabb szentségben jelen vagy és mégis a hódolat, a tisztelet törvényeit megszegve merészen vétkezünk ellened! Remegve állnak előtted a legtisztább lelkek, az alázatosság örvényébe merülnek előtted a mennyei udvar fejedelmei, csak mi féregk merészelünk tiszteletlenül megállni előtted, ki rettenetes Isten

¹ Gnerr. Abbas in festa Pentec. serm. 1.

² Péld. 8, 31.

vagy. Az Istennek végtelen felsége vár bennünket az Oltáriszentségben, hogy mennyei ajándékaival elhalmozzon, és mi lusták vagyunk odamenni, napokon keresztül egyedül hagyjuk Krisztust az oltáron. Irántunk való szeretettől ég Jézus Szive, a mi szivünk még e tűz mellett is fázik. A mennyei lakomára hi bennünket az isteni Vendég és mi vonakodunk menni, mert az angyali kenyérnél többre becsüljük a sertések eledelét.

Oh szentségi Jézus, mit csodáljak jobban? Az emberek iránti jóságodat, vagy az embereknek irántad tanusított gonoszságát? Vadállatoknak, vagy kősziklának kellene lennünk, ha ezután sem változnának meg érzelmeink. Határozd el tehát, hogy a jövőben szerényen, tisztelettel jelenj meg a templomban; hányszor és mely napokon akarsz a szent áldozáshoz járulni? hányszor és mely órában akarsz a szentségi Jézust meglátogatni? Hogyan fogod az isteni erényeket felindítani a szent áldozás előtt és szent áldozás után? Mily buzgalmat fogsz ebben tanusítani? Javulj meg, nehogy te is méltatlanul áldozván, ítéletet egyél és igyál magadnak, nem különböztetvén meg az Ur testét,¹ s így magadat méltatlanná tedd a jó halál kegyelmére.

2. A csekély eredményről, melyet lanyha áldozásainkból tudunk felmutatni.

I. A mint az imént láttuk, nagy az Oltáriszentség méltósága és mégis alig van hasznunk belőle. Kempis Tamás olyan hatásúnak tart egy szent áldozást, hogy ha gonoszságunk

¹ Kor. I. 11, 29.

nem áll utjában, egy áldozás elégséges arra, hogy azonnal nagy szentté legyünk. És még is életünk folyamán oly sokszor végzett szent áldozás után nemcsak, hogy nem vagyunk szentek, de még középszerű keresztények sem, hanem még rosszabbak, lanyhák, hibákba és fogyatkozásokba keveredett bűnösök vagyunk. Ha az Isten a pogányoknak csak felerészét adta volna a kegyelmeknek, melyeket a szeretet e szentségében oly bőkezűleg, oly gyakran árasztott ránk, az már eddig nagy szentté lett volna, míg mi, jóllehet keresztények, szerzetesek vagy papok a lanyhaság régi pizokjában heverünk.

Oh Istenem, mily nagy szégyenemre válik majd az utolsó ítéleten, hogy a szentségnek legmagasabb fokára juthattam volna és pedig könnyű módon, és még sem akartam! Mily nagy lesz a haldokló papnak rettegése, midőn visszaemlékezik, hogy a szent misében hányszor volt a kegyelmek forrásánál és Krisztus mily bőkezű volt vele szemben kegyelmeinek osztogatásában és lanyhasága visszatartotta, hogy a kegyelmekkel éljen; midőn átgondolja, hogy hányszor érintette kezeivel az ártatlan, s tiszta Bárányt, a szűzek vőlegényét, ő pedig a legszennyesebb bűnöktől büzlött, midőn megfontolja, hogy az Isten az Oltáriszentségben csodát csodára halmozott, önmagát kifosztotta, hogy a vizsontszeretet egy morzsáját kikoldulja tőle, és e nagy szeretettel szemben hideg, a kegyelmek tengerében száraz, a kegyelmek kincstárában szégyen, az isteni lakomában éhes maradt.

Azt mondja arany száju sz. János, hogy: „*mint tüzet lehelő oroszlánoknak kellene nekünk attól az asztaltól távoznunk, a kik az ördögre nézve rettenetesek lettünk,*“¹ és mi

¹ Hom. 61. ad pop Antirch.

hidegen távozunk, az ördög gunykacaja kíséretében. Bárányt even, farkasok vagyunk, az angyalok kenyerével jóllakva, a moslékot éhezünk, a mennyei nektárt^a ízelve, a világ bűnös iszapját szomjazzuk. Szóval, Istennel táplálkozva, a földet élvezük. Krisztussal telve, a teremtmények után futkosunk; bennünk a szentség forrása és még mindig bűnösök vagyunk! Oh Szeráfok fordítsátok el szemeiteket, nehogy a pusztulásnak ezen utálatosságát nézni kényszerüljete!

Rajta, vizsgáljuk meg csak lelkiismeretedet: mondd meg, hány vétket hagytál el eddig a szent áldozás segítségével? Hány rossz szokás gyökerét tépted ki? Hány hibádat javítottad meg? Talán ezerszer is áldoztál és még eddig semmit sem javultál! Ahogyan a szentek Szentjéhez járultál, úgy is távoztál el onnét; ép oly kevély, fősvény, haragos, türelmetlen, kényelemkereső, gyönyörhajhászó maradtál, semmivel sem jobb most, sőt tekintve a szent áldozást rosszabb vagy, mint azelőtt voltál!

De mit fogsz tenni ezután? Így megy ez tovább is? Itt állapodjál meg és határozz! Először is azt a bűnt vagy fogyatkozást fogod magadból a szent áldozás által gyökerestől kitépni, mely a mennyei Jegyes szemeiben leginkább visszatetsző. Szorgalmasan kutasd fel, melyik az az indulat, vagy beteges érzelm, mely akadályul szolgál arra, hogy Isten kegyajándékait közölje veled, ragadd meg, hurcold szíved oltárára és lelked kardjával öld meg, áldozd föl a szentségi Istennek. Ne nyugodjál addig, míg minden teremtett dologtól el nem szakítod szivedet, míg szivedből ezt vagy azt a szenvedélyt, érzelmet, indulatot ki nem irtod. Ha egy kavicscsal telt korsóba kevés tengervízet tudsz meríteni, az nem a

tengernek, hanem a korsónak a hibája. Ha rossz indulatokkal telt szíved járulsz az Oltáriszentséghez, mi csodálni való van abban, ha kevés kegyelmet nyersz? Adj Krisztusnak büntőlüres szívet s Ő majd megtölti mennyei kincsekkel. Mi is tulajdonképpen az a te szenvedélyed, melyhez szíved rendetlen vonzódással ragaszkodik? Hitvány sár és polyva, s ezért odaadnád Krisztust?

Rajta, kezdj végre valamihez! Egy kis fáradságot csak megérdemel a kenyér színe alatt rejtőző szeretet! . . . Tehát, ki éretted vérét és életét föláldozta, nem sajnálnád föláldozni egy rossz szokásodat? . . . hiszen te egy képzelt rémtől rettesz! Gondold meg, hogy az örökkévalóság, a mennyország, a lélek a legnagyobb áldozatot is megérdemli, s talán éppen ezen gyötrelemtől függ örökkévalóságod. Ha pedig kétségben volnál az iránt, hogy mit kellene Istennek föláldoznod, kérdezd meg a szívedben rejtőző Krisztust, mi az, a mi neki visszatevődik benned? Mit kíván tőled? Melyik az a szenvedély, melyet áldozatul kíván? Légy meggyőződve, hogy ez alkalommal nyilvánítani fogja akaratát. Ezt tedd meg és szentül fogsz élni és boldogan meghalni.

II. De nem elég ismerni a csekély eredményt, a mit az Oltáriszentség bennünk eszközöl, hanem keressük egyuttal a baj forrását is. Nem habozunk egy szóval kimondani, hogy ennek oka a *lanyhaság*. Korunkban igen sok gyakori áldozást látunk, de buzgó áldozást igen ritkán. Rettegünk méltatlanul, de nem félünk lanyhán, szórakozottan áldozni. Pedig a lanyha és szórakozott áldozás az isteni Szívben utálatot és borzalmat kelt. Ki ne borzadna meg, midőn egy papot lanyhán misézni, egy keresztényt szórakozottan áldozni lát? Szinte égnek a

szeretettől a jelenlevő angyalok és fájlják, hogy meg van tőlük tagadva az, a mit nekünk Isten végtelen szeretete megengedett. Leborulnak a Fejedelemségek, remegnek a Hatalmak, imádják Őt a Kerubimok, a szeretet hevétől ellankadnak a Szeráfok és ezek között lanyha marad az ember. Sőt mi több, hiábavalóságokra gondol, mintha az Oltáriszentségben egy fabálványt tisztelnénk, ki ezen tiszteletlenséget se nem látja, se nem érzi.

Ha egy alattvaló a hozzá betérő királynak hátat fordítana s ott hagyva a királyi vendéget, kutyájával játszana, ez bizony büntetésre méltó durvaság volna. De te ugyanezt teszed, midőn a szent áldozás után elméd elkalandozik. A királyok Királyát fogadtad vendégül szivedbe, és haszontalan gondolataiddal, mint ugyanannyi kutyával játszadoztál. Jelen van benned az égi orvos, hogy lelked betegségeit meggyógyítsa és te elfordítod tőle lelkedet! Csoda-e tehát, ha oly kevés hasznod van a szent áldozásból? Nyomozd ki végül, mi lehet a szórakozásnak oka, mi az áhítatnak akadálya?

Továbbá a hanyag készülődés az oka a lanyha áldozásnak, a futólagos hálaadás pedig eredménye a lanyha áldozásnak. El kell távolítani mind a két hibát annak, a ki buzgón akar áldozni. Az izraeliták megsütve ették a bárányt, nem nyersen; ha tehát kellő előkészület nélkül, mintegy nyersen veszed magadhoz az Oltáriszentséget, lehet-e csodálni, ha többet árt, mint használ? Az előkészület mértéke szerint adja Isten a kegyelmeket, minél buzgóbban készülsz, annál több kegyelmet nyersz. Vizsgáld meg, vajjon eddig milyen volt előkészületed? Miképen viseled magadat a szent áldozást megelőző napon? Vajjon a szent áldozás előtt nem foglalkozol-e világi ügyeiddel, vagy lelket szórakoztató dolgokkal?

Végül vizsgálj meg, hogy mennyi időt szoktál fordítani a hálaadásra a szent áldozás után? Nem utánozod-e te is Judást, ki sz. János szavai szerint miután vette a falatot kiment?¹ De azt feleled erre: nincs időm sokáig foglalkozni Istennel a szent áldozás után, dolgaim, ügyeim másfelé hivnak. De hát a te lelked ügye is ügy, még pedig minden ügyeid közt a legfontosabb. Mi lehet az az annyira sürgős ügy, a mi miatt még Istent is el kell hagyni, a mit még az örökkévalóság ügyénél is előbbre kell tenni?

Azt is mondod még: nem tudom, hogy mit beszéljek Krisztussal, oly száraz szívemnek érzelme, hogy alig mulik el egy kis idő, máris szórakozom és másra gondolok. Ezen fogatkozásodon könnyen segíthetsz, ha azon erénygyakorlatokat veszed sorba, melyeket e könyv végén találsz. Az az isteni Vendég, ki szivedben van, a te Királyod és Istened, Jegyesed és Orvosod, Atyád és Testvéred, hát nincs mit beszélned vele? Lám azért hiányzik belőled az áhitat, azért van oly kevés hasznod a szent áldozásból, mert nem ismered még, hogy ki jön hozzád az Oltáriszentségben.

3. A szentséges utieledel vételének elodázása.

I. A lanyha áldozás után nem kevésbé gyakori még s a boldog halálnak egyik legnagyobb akadálya a szent utieledelnek elhalasztása, vagy elhanyagolása, minél korunkban alig van közönségesebb valami. Pedig ez gonosz és veszedelmes eljárás, mert az egyház parancsa ellen tör, mely a súlyos beteg-

¹ Ján. 13, 30.

nek az Oltáriszentség vételét parancsolja, s mert megfoszt a legnagyobb kegyelmektől, melyeket e nagy szentség a haldoklóknak nyújt. Mi lehet ezen eljárásnak oka?

Távol jár az igazságtól, a ki a szent utieledelt a halál szomorú előjelenek tekinti, sőt ellenkezőleg, ez orvossága a testnek, ellenszere a halálnak. Valóban, bámulatos dolog volna, ha Krisztus, ki velünk a szent áldozásban bensőleg egyesül, nem tudná ugyanazt megtenni, a mit ruhájának szegélye megtett. Ha tehát Krisztus ruhájának pusztá érintése meggyógyította a vérfolyásos asszonyt, mennyivel többet fog tenni az ő szentséges teste a beteg testével? Ha oly sietősen megrendeled a testi orvosságot, miért késlekedel megszerezni a halhatatlanság orvosságát? Mily nagy vakság kell ahhoz, az üdvösség szentségét a halál hirnökének tekinteni és az élet Szerzőjét csak azért nem venni magadhoz, nehogy hamarabb meghalj!?

Hozzá még e szentség elhalasztása által azon veszélynek teszed ki magadat, hogy nélküle fogsz meghalni, vagy legalább is fájdalmaktól elgyengült erőd, érzékeid tompasága, zavaros észjárásod miatt csak lanyhán, hidegen, minden áhítat nélkül veszed magadhoz. Pedig ez az isteni orvosság meg- hozza a türelmet a fájdalomban, vigasztalást az elhagyatottságban, könnyebbedést a gyötrelmekben, bizodalmat a szorongatásban, bátorságot a küzdelemben, az állhatatosságot a jóban. A királyi zsoltáros is ezt bizonyítja: „*Asztalt készítél előttem azok ellen, kik engem szorongatnak.*“¹

Azonfelül az angyali kenyér hathatós ellenszer a kísértések ellen, melyekkel az ördög a súlyos betegségben sinylő-

¹ Zsolt. 22, 5.

dőket szokta megtámadni. Ha ugyanis Jézus nevének ájtatos segítségül hívása megszalasztja a pokoli ellenséget, megtom-pítja annak nyilait, mit nem fog tenni maga az Ur Jézus, kit a beteg szájába és szívébe fogad? Ezen mennyei eledelt elhanyagolni annyit tesz, mint a pokollal játszani, s fegyvertelenül menni a küzdő porondra, a hol a legerősebb és legravaszabb ellenféllel kell harcolni az örök boldogságért. Sz. Cyprán szerint elgyengül az a lélek, melyet az Oltáriszentség nem bátorít és nem támogat. Azon lélek, mely ettől az égi fegyverzettől és az erősek kenyerétől meg van fosztva, bátor-talanná lesz és erejében megfogyatkozik. Ellenkezőleg pedig, ezen paizszsal fölfegyverkezve, megerősítve, ezen ételtől fel-üditve, nincs olyan ellenség, a kit le ne győzzön, nincsen olyan kísértés, melyet vissza ne verjen.

És mitől is rettegjen az az ember, a kinél vendégképen maga az Isten lakik? Mitől féljen a beteg, kinek lelkében a seregek Ura trónol? A haláltól? De hisz azt mondja sz. Paschasius: „azért rendelte nekünk a halhatatlanság ételét, hogy a haláltól ne féljünk.“ A kárhozattól? „De hogyan halhat meg az örök halállal, kinek maga az élet az étele?“ Mert a szent utieledel a leghathatóssbb eszköze a végső állhatatosságnak, részint a vele járó kegyelmek miatt, részint Krisztusnak eskü-vel erősített ígérete miatt: „*A ki e kenyeret eszi, örökké él.*“¹ És éppen ezért hívják a szent atyák ez égi eledelt a kiválasz-tottság jelének, a jövőndő dicsőség zálogának, a halhatatlanság orvosságának. És valóban a szentségi Isten: „*a jövőre nézve boldog reménnyel biztat, mert a ki itt nekünk adta önmagát,*

¹ Ján. 6, 59.

*annál inkább megteszi ezt a jövő életben.*¹ Ugyanezen szent atya beszéli, hogy Isten egy szent életü embernek kinyilatkoztatta, hogy a szent áldozás után az angyalok azonnal körülveszik a beteg ágyát, s addig nem távoznak onnét, míg lelkét ki nem leheli, s hozzáteszi: „*A szentül végzett áldozás őt a betegágyból a mennybe viszi.*”²

Ebből beláthatjuk, hogy mily súlyosan vétkeznek azok a házbeliek, a kiknek gondatlanságából valaki a szent utieleledel nélkül hal meg és mily tévedésben vannak azok a betegek, kik az Oltáriszentség vételét hihetetlen lanyhaságból napról-napra halogatva, vagy megfosztatnak annak vételétől, vagy a betegség oly állapotban helyezi őket, melyben a mennyei eledelt a földi eledeltől meg sem tudják különböztetni.

III. Képzeld el magadnak egy hatalmas királyt, ki másnap végleges ítéletet hoz rég huzódó peredben, melyben minden vagyondról, becsületedről, sőt életedről van szó. Ez a király elrejtve méltóságát, közönséges ruhában meglátogat téged, segítségét igéri, tanácsokat ad, miképen viheted düllőre ügyedet; eszközöket nyújt, melyekkel ellenfeleidet legyőzheted. Helyzetednek ilyen fordulatán mit cselekednél? Mily örömmel, mily tisztelettel, mily szeretettel fogadnád vendégül az ilyen Birót! Hogy kihasználnád, kiaknáznád e látogatásnak minden pillanatát!

Ugyanigy látogat meg téged a kenyér színe alatt jelen levő Isten! Ugyanoly érzelmekkel kell Őt fogadnod! Mert közeleg az ítélet rettenetes napja, már jön a meghívó a legfőbb törvényszékhez, meg lesz hozva az ítélet, az üdvösség

¹ S. Chrys. hom. 6. in. Ep. 2. ad. Cor.

² S. Chrys. L. 6, de Locerdotiv.

ügye el fog dőlni örökre. És ime, ezt a szomorkodó, elhagyott beteget meglátogatja az isteni Biró, s megtanítja arra, hogy mily módon teheti enyhébbé ítéletét, hogyan engesztelheti Őt ki, följánlja barátságát, igéri kegyelmét, irgalmasságáról biztosítja, s hogy adósságát leróhassa, átadja neki szent vérének érdemeit. Mily bűn volna ilyen vendéget hidegen fogadni, vele csak futólagosan beszélni, s neki hátat fordítva, minden ájtatos érzelem nélkül magára hagyni. Mily illetlenség, durvaság volna Őt több napon keresztül eltiltani és azt a nagy fontosságú beszélgetést akkorra halasztani, mikor már beszélni sem tudsz!

A mint tehát észreveszed a halálveszedelmet, azonnal, minden késedelem nélkül kérd az erősek kenyerét. A legnagyobb buzgalommal és a szokottnál nagyobb áhitattal már amennyire a betegség csak engedi — fogadd ezt az égi Vendéget. Minthogy ez az utolsó áldozás életedben az isteni Birót utolsó alkalommal fogadod szivedbe, a méltányosság megköveteli, hogy az isteni erényeket nagyobb buzgósággal indítsd föl magadban, s mind az előkészület, mind pedig a hálaadás hosszabb ideig tartó és áhitatos legyen.

4. Az utolsó kenetnek idején való fölvételéről.

I. Jóllehet, a mi ellenségünk minden alkalmat megragad, hogy lelkünket bármiképen is törbe csalja, de egyetlenegy időpontot sem talál alkalmasabbnak arra, hogy csalárdságával vesztünkre törjön és az Isten irgalmasságában való bizalomból egészen kizavarjon, mint a midőn látja, hogy életünk végére jutottunk. És azért a mi legkegyesebb Megváltónk, ki szolgálai számára minden időben akart gondoskodni eszközökről az ellenség

támadásának visszaverésére,¹ életünk végét az utolsó kenet szentségével erősíti meg, mely szentség háromszoros hasznot hoz számunkra :

Az első a testi egészség visszanyerésére, föltéve, ha e szentség fölvétele a léleknek hasznára vált. Ezt az Isten sz. Jakab által igéri meg nekünk : „*Beteg valaki közületek ? hívassa el az egyházi szolgálókat és ezek imádkozzanak fölötte, megkénvén őt olajjal az Ur nevében ; és a hitből jött imádság megszabadítja a beteget és megkönnyebbiti őt az Ur.*“² Ugyanezt tanítja a tridenti szent zsinat és a szent atyák tanuskodnak arról, hogy igen sok beteg gyógyult meg az utolsó kenet felvétele után.

Ne hivatkozzál abbéli tapasztalatodra, hogy gyakran láttál meghalni olyanokat, kik e szentséget fölvették, mert a testi egészség nem *minden* betegnek és nem *mindig* lett megigérve. Mert a Szentlélek az egészség kegyelmét nem kötötte egyedül a pap imádságához, hanem még a beteg hitből jött imádságához és bizalmához „és a hitből jött imádság megszabadítja a beteget.“ Minthogy pedig számtalanok vagy áhitat nélkül, vagy önkivületi állapotban, vagy e szentség erejéről való tudatlanságában, vagy kételkedésben vették föl, nem lehet csodálkozni, hogy ilyen akadályok mellett az ígért eredményeket el nem érték. Tegyük még hozzá azt is, hogy e szentséghez az eredmény csak feltételesen van kapcsolva, ha t. i. lelki üdvösségére szolgál. Minthogy pedig ez nem mindig használ, nem is hozza meg az egészséget, melylyel a beteg lelki veszedelmére visszaélne.

¹ Conc. Trid. Sess. 14. c. 2.

² Jak. 5 ; 14, 15.

Különben, jóllehet a szent olaj nem mindig hozza meg a testi egészséget, mégis a fájdalmak hevét nagyban csillapítja, enyhíti, a mint arról a tridenti szent zsinat is tanuszkodik: „a beteg a betegség kellemetlenségeit és fájdalmait könnyebben elviseli.“ A zsinatnak tanítása a szent irás ezen szavain alapszik: „és megkönnyebbiti őt az Ur,“ t. i. vagy a betegség fájdalmait kisebbitve, vagy legalább a türelem és megnyugvás balzsamával azok hevét csillapítva.

II. Az utolsó kenet második hatása abban áll, hogy ha nem is az egész, de legalább a legnagyobb részét eltörli az ideiglenes büntetéseknek, melyeket bűneinkért érdemlettünk és nem ritkán a halálos bűnöket is, a midőn a beteg bánattal szívében nem képes gyónni, vagy talán ez állapotában a bánat felindítására sem képes, vagy elfelejtette azokat meggyónni. Ily esetben tehát áll az, a miről sz. Jakab ír: „és ha bűnökben vagyon, megbocsáttatnak neki.“¹ Innét az következik, hogy nem kevesen kárhoznak el azok közül, kik üdvözülhettek volna, ha e szentséget idejében, legalább kellő bánattal fölvelték volna. Jaj tehát azoknak, kiknek vétkes gondatlanságából a betegek e szentség nélkül mulnak ki az életből.

Azonkívül nemcsak a bocsánatos bűnöket törli el, hanem azon halálos bűnöket is, melyeket tudatlanságból, vagy feledékenységéből sohasem gyóntunk meg, vagy a melyektől magunkat tévesen bár, de jóhiszeműleg feloldozottnak hittük, vagy pedig titkos akadály volt az érvényes feloldozásnak a bánat hiánya a gyónóban és a szándék hiánya a feloldozóban. A tridenti szent zsinat szerint az utolsó kenet a bűn maradványait is eltörli.

¹ Jak. 5, 15.

III. Végül a harmadik hatása az az égi erő, lelki bátorság, mely a haldoklót támogatja, az ördöggel vivandó végső küzdelemre lelkesíti. Mert abban a válságos állapotban, midőn egy gyenge, beteg, félhalott embernek kell a legborzasztóbb ellenséggel küzdeni az örökkévalóságért, midőn az ördög a kísértések egész rajával rohan a haldoklóra s őt majd a bűnre csábítja, majd a kétségbeesésre készíti, hitbéli kéte-lyekkel, lelkiismereti aggályokkal zaklatja, a hol az ész, melynek e nehéz küzdelem menetét igazgatni kellene, egészen elbágyadva, minden komolyabb munkára alkalmatlan; mondom, ezen kritikus állapotban az utolsó kenet segít: csillapítja a szorongó érzéseket, megsemmisíti az aggályokat, bizalmat kelt, megvilágosítja az értelmet, erősíti a lelket, felfödözi az ördög csalárdságát, s annak erejét megtöri, s őt távol tartja. Erre tanít minket a szent zsinat: *„az utolsó kenet a beteg lelkét megkönnyebbíti és megerősíti, nagy bizalmat keltve benne az Isten irgalmasságában.”*¹

IV. És mégis, az utolsó kenet pusztá neve is valóságos villámcsapás sokakra nézve. Alig hogy említik, már borzasztó rettegés, páni félelem fogja el a lelket. Innét van az, hogy ritkán merik a beteget annak fölvetelére figyelmeztetni, nehogy a beteg elszomorodjék; annak kiszolgáltatását az élet utolsó perceire hagyják, vagyis arra az időre, midőn a haldokló már magával jó tehetetlen és nem tudja mi történik vele.

Nemcsak a lélekre, hanem a testre nézve is nagyon hasznos ezen szentség hatása. És található még katholikuskokat, kik ezen szentséget felvenni irtóznak, vagy azt halo-

¹ Conc. Trid. I. c.

gatják, elhalasztják? De hát kérlek, mi van, a mitől e szentségben félni, vagy irtózni kellene? Talán az imádságok, melyeket az egyház küld érted a Magasságbeli trónja elé? Ámde azon imákkal Istentől bűneid bocsánatát, fájdalmaid enyhülését, testi egészségedet, lelki üdvödet kéri és te ettől rettegél? Vajjon a szentségtől félsz? Attól a szentségtől, mely eltörli a bűnt, meggyógyítja a testet, megkönnyebbiti a lelket és te ettől félnél? félelmednek némi indokolását látom abban, hogy az emberek legtöbbszörre halálveszedelem idején szokták fölvenni ezt a szentséget, azért félsz tehát tőle, mert a halál előhírnökének tekinted. De hát kisebb a veszély, ha arról nincs tudomásod? Vajjon az élethez való rendületlen ragaszkodás a halált késleltetni fogja csak egy pillanatig is? Vajjon későbbben fogsz-e azért meghalni, hogy az utolsó kenetet fölvenni elmulasztottad? Hát csak hadd szomorodjék meg a beteg, hadd féljen, hadd zavarja meg a halál hir, csak a lélek legyen megmentve.

Az ördög nagyon jól tudja, hogy ez a szentség szolgálhatja a leghatalmasabb fegyvereket az ő legyőzésére, a halál óráján; azért minden követ megmozdit, hogy vagy teljesen mellőzzék, vagy legalább kellő eredmény nélkül vegyék fel. Ezt tudjuk, az ördög csalárdsága nyilvánvaló, mert kilátszanak a lólábak és még sem vagyunk óvatosak. Nem ritkán még jámbor lelkek is elhalasztják ezt akkorra, mikor már nincs többé idő azt kellő áhitattal és eredménnyel fölvenni. Nagy szerecséltenségnek tartják, ha valaki végső szentségek nélkül hal meg; de hát azokat abban az állapotban fölvenni nagyobb vigasztalásukra szolgál?

Oh szörnyü esztelensége az emberi szivnek! Te, oh Jézusom, üdvösségemre annyi eszközt szolgáltatasz és én azok felhasználására rest vagyok. Te a szeretet tüzeben égsz érettem, saját testeddel akarsz táplálni, és én e szeretettel szemben közönyös és hideg vagyok. Nehogy a végső küzdelemben elbukjam, tenmagadat adod utitársul az örökkévalóság útjára és e végső küzdelem sikerét biztosítandó, szent olajat rendeltél megkenetésemre és én mindakét segítséget elvetem magamtól. De most már kárhoztatom lanyhaságomat. Oh Uram, gyujtsd meg bennem azt a tüzet, melyet a földre bocsátani jöttél, hogy félretéve minden közönyösséget, irántad való szeretettől és vágytól lángoljak és ezental minden gyönyörüségemet az Oltáriszentségben találjam. Ne engedd, hogy e szent utieledel és utolsó kenet nélkül távozzam az életből, hanem add kegyesen, hogy mindakettőt idejében és buzgó áhitattal fölvéve eszközül szolgáljanak nekem a boldog haláira!

TIZENHARMADIK ESZKÖZ.

Előzetes kinyomozása és rendbehozása mindannak, a mi halálunk óráján különös aggodalomba ejthetne bennünket.

I. Midőn életünk végéhez közelitünk, akkor az fog velünk történni, a mi Ezekiel prófétával. A szent irás említi, hogy Isten megparancsolta a prófétának, hogy menjen el a templomhoz és nézzen be annak hasadékán. A próféta teljesítette a parancsot és: *„ime minden csuszómászó és egyéb állatok képei, és Izrael házának minden undok bálványai le*

voltak festve a falon körös-körül mindenütt.¹ A mi lelkiismeretünk az élő Isten temploma,² a halál közeledtével nyílás támad rajta. Akkor majd borzadva látjuk: „*a leggonoszabb utálatosságokat.*”³ A szentelt gyertya világánál szemlélni fogjuk a bűnök óriási halmazát, melyeket gondolattal, szóval és cselekedettel elkövettünk, de soha meg nem bántunk. Feltűnik előttünk állás, hivatal és kötelességbeli mulasztásaink szörnyű serege, melyekre soha se gondoltunk. Szemlélni fogjuk a kegyelmek, az idő, a testi és lelki tehetségek hosszú sorozatát, melyekkel vakmerően visszaéltünk. Szóval látni fogjuk: „*a pusztulás utálatosságát a szent helyen,*”⁴ vagyis lelkiismeretünkben, melynek a Szentlélek templomának kellett volna lenni.

Akkor a mi eszünk, mely most a lélek rendetlen indulatainak és hajlamainak szolgál, tövényes uralmát visszanyerve, minden habozás nélkül helyteleníti, vádolja mindazt, a mit most az önszeretettől elvakítva helyesnek, megengedettnek tart, védelmébe vesz és mentetet. Különösen a következők fognak bennünket aggodalomba ejteni: 1) állapotbeli kötelességeink elhanyagolása; 2) a kegyelmek visszautasítása; 3) az idő elvesztegetése; 4) a tehetségekkel való visszaélés, 5) a rossz elkövetése; 6) a jó elmulasztása. Kutassuk, vizsgáljuk ezeket szorgosan most, hogy halálunk órájára semmi se maradjon, a mi bennünket nyugtalaníthatna.

1. Állapotbeli kötelességeink elhanyagolása.

A haldokló embert félelembe ejti: állapot, hivatás és hivatalbeli kötelmeinek elhanyagolása. Hogy ezen félelemnek

¹ Ezek. 8, 10. — ² Kor. II. 6, 16. — ³ Ezek. 8, 9. — ⁴ Máté 24, 15.

utját vágjad, s forrását betömhessed, vizsgáld meg, hogyan teljesítetted kötelmeidet: a) mint keresztény; b) mint különleges állapot, hivatás és hivatalbeli köteleességeidet. Lássuk csak:

a) Milyen voltál, mint keresztény?

Az Isten és az anyaszentegyház parancsainak megtartásában? Ezek megszegőit sujtja majd az isteni Biró ítélete: „Távozzatok tőlem átkozottak az örök tűzre,“¹ „mert írva vagyok: Átkozott mindaz, a ki nem marad meg mindazok mellett, mik megirattak a törvény könyvében, hogy azokat megcselekedje.“² Nézz tehát körül, melyek azok a súlyosabb bűnök, melyekkel lelkedet beszennyezni szokod? minő óvatosságot tanúsítasz nemcsak a közelebbi, hanem a távolabbi bűnalkalmak kerülésében? Gyorsan elő az orvossággal! itt semmit se hanyagolj el, légy óvatos és még a bűnnek árnyékát is kerülj. Továbbá fürkészs, vajjon keresztény kötelmeidet teljesítetted-e

A bocsánatos bűnök kerülésében is, melyekbe teljesen beleegyeztél? A bocsánatos bűnök mind megannyi hasábfák, melyekkel a tisztító tűz lángját tápláljuk, annak erejét fokozzuk. Minél többet vétkezel, annál többet fogsz gyötrődni. Jaj tehát azoknak, kik a bűnt, mint a vizet isszák,³ és a bocsánatos bűnököt minden aggályosság nélkül szaporítják, mert sok bűnnel terhelve, mint: „*hatalmasok hatalmasan fognak szenvedni.*“⁴ Tehát ismételten vizsgálj meg, melyek

¹ Máté 25, 41.

² Gal. 3, 10.

³ Jób 15, 16.

⁴ Bölcs. 6, 7.

azon bocsánatos bűnök, melyekben elmerülve élsz; vizsgáld az okokat, hogy a gyökeret kivágva, hamarabb elszáradjanak a rossz gyümölcsöt termő fa ágai és levelei. Végül, vizsgáld meg, vajjon kereszténynek mutattad-e magadat

A jó cselekedetek gyakorlásában? A természetlen fákra a kivágatás veszedelme vár, mert: „*minden fa, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágatik és tűzre vettetik.*“¹ A mennyországot csak jó cselekedetekkel lehet megvenni, a ki ezekben szükölködik, az ne reméljen mennyországot, különösen ha az irgalmasság cselekedeteit nem gyakorolta, mert: „*A kemény szív gonoszul jár utoljára.*“² Azután vizsgáld, miképen segítetted a szegényeket és betegeket, miképen vigasztaltad a szomorúakat? miképen oktattad a tudatlanokat? miképen feddetted meg hozzádtartozóid hibáit?

b) A különleges állapot-, hivatás- és állapotbeli kötelességek.

A kinek érdekében áll a csendes és nyugodt kimulás, az szigorú vizsgálat alá veszi még állapot-, hivatás- és hivatalbeli kötelességeit is. Különösen vizsgálja meg: 1) iparkodott-e a kellő ismeretet elsajátítani s nem szenved-e vastag tudatlanságban? Ki minek nem mestere, annak gyilkosa. 2) Vajjon kötelességeit legalább minden lényeges dologban teljesítette-e? 3) Nem hagyott-e el olyasmit, a mit megtennie az Isten iránti hála, a felebaráti szeretet, a keresztény tökéletesség, vagy belső isteni sugallat javasolt?

¹ Luk, 3, 9.

² Sirákf. 3, 27.

Most legyen mindenki önmagának kérlelhetetlen, engesztelhetetlen bírója, hogy halála óráján elkerülhesse az aggodalmakat s holta után az ítélet szigorát, sz. Pál szavai szerint: „*Hogyha minmagunkat megítélnők, bizonyára nem ítéltetnénk meg.*“¹ Most, mielőtt beállna az a sötét éjszaka: „*midőn senki sem munkálkodhatik.*“²

2. A kegyelmék visszautasítása.

A haldoklóba igen nagy félelmet önt a következő igazságok fontolgatása: szentnek kellett volna lenned; szent lehettél volna; és alig vagy középszerűleg jó keresztény.

a) *Szent lehettél volna*, az oly sok és oly nagy *kegyelem* miatt, melyet életed folyamán Istentől kaptál; oly sok *eszköz* állt rendelkezésedre: szent gyakorlatok, lelkimagány, lelkiismeretvizsgálások, elmélkedések, gyónások, áldozások, lelki olvasmányok, szent beszédek stb; oly sok *alkalmod* volt hősies tettek és kiváló erények gyakorlására.

b) *Szentté kellett volna lenned* Isten akarata szerint, ki, mindnyájunkat állapotunknak megfelelő szentségre buzdít: „*szentek legyetek, mert én is szent vagyok.*“³ „*Ez tudniillik Isten akarata, a ti megszentülésetek.*“⁴ Mert azért teremtett és: „*választott minket, hogy szentek legyünk és feddhetetlenek az ő színe előtt.*“⁵ Szentté kellett volna lenned.

¹ Kor. I. 11, 31.

² Ján. 9; 4.

³ Móz. III. 11, 44.

⁴ Thess. I. 4, 3.

⁵ Efez. 1, 4.

Szerzetesi állapotod, papi méltóságod s azon hivatal miatt, melyet most viselsz: „Szörnyű dolog, mondja sz. Bernát, a legfelsőbb fok és alacsony lélek, a magas méltóság és aljas élet.“ Végül szentté kellett volna lenned

Mások jó példája miatt is, kik veled ugyanazon állapotban, hivatalban, vagy rangban élve, nagy tökéletességre jutottak. A kik veled ugyanazon házban, állapotban és hivatalban voltak, ugyanazon szabályt és életmódot követték, ugyanazon gyarló testet hordozták, ugyanazon kísértéseknek voltak kitéve, megtehették, miért nem te is? Mondd meg, miért nem? Miféle mentséget hozhatsz fel az isteni Bíró előtt? Mijök volt azoknak több, a mi neked nem volt meg? De mit beszélek sokat? lehető, kellett volna szentté lenned és

c) *Alig vagy közepszerűleg jó keresztény.* Mily nagy lesz a te szégyenkezésed és rettegésed abban a borzasztó itéletben, a hol minden kegyelemről számot kell adni a mindentudó Birónak? Ugyan, mit éreznél, ha több millióra menő összeget vagy birodalmakat tékozoltál volna el és pedig merő semmiért? Ugy, de a legkisebb kegyelem is többet ér ezer és ezer birodalomnál, az egész világnál és te a kegyelmek óriási gazdagságát tékozoltad, fecsérelted el semmiért. A legkisebb kegyelem is Krisztus vérének ára, az Istenségnek velünk közölt sugara, az örök boldogság záloga. És mégis oly sok és oly nagy kegyelmeket vesztegettél el semmiért! Mit felelsz az örök Birónak, ha vérének árát tőled követelni fogja? Ha azért a sok kegyelemért szigorú számadásra von, mivel védekezel? . . . Mit óhajtanál akkor, hogy bár megtetted volna? . . . Állj meg itt egy kevéssé . . . mit fogsz tenni ezután? . . . Ne zárd be ezt a számadást üdvös eredmény nélkül!

3. Az idő elvesztegetése.

A haldoklót nagyon fogja aggasztani az idő elvesztegetésének tudata, midőn látja, hogy azt az időt, melyet az Isten a bűnbánatra, a malaszt gyarapítására, az örök dicsőség megszerzésére adott, legnagyobb részt elvesztette, vagy mást, vagy semmit, vagy rosszul cselekedvén.

„Annyit ér a legrövidebb idő is, mint a mennyit maga az Isten ér, ugyanis a jól felhasznált idővel vesszük meg az Istent,“ mondja szent Bernát. Tehát a rosszul felhasznált idővel eltékozoltad a drága gyöngyöt, melylyel a mennyországot s magát az Istent megvásárolhattad volna. Most még nem ismered a veszteséget, de lesz idő, a midőn felismered, vajha ne lenne késő! Az elkárhozottak ezer évi szenvedésért, az egész világért szívesen megvásárolnának egy negyed órát azon órákból, melyeket mi oly gondtalanul elfecsérlünk. *„De eljön az idő, midőn egy napot, vagy egy órát fogsz csak kérni a javulásra, és nem tudom, vajjon megnyered-e?“*¹

Vizsgáld meg tehát, hogyan töltötted az időt eddig? Hogyan fogod ezután tölteni? Nehogy a napnak a legkisebb része is elvesszen reád nézve, még ma minden órára bizonyos foglalkozást, s minden foglalkozásra bizonyos időt határozz meg, hogy cselekedeteid meghatározott napirend szerint, nem pedig esetlegesen, vagy ötletszerűleg végeztessenek. Ha tehát rend szerint élsz, rendes és nyugodt lesz halálod is.

¹ Kriszt. köv. I. 24.

4. Visszaélés tehetségeinkkel.

Nem kevésbé aggasztja a haldoklót az a körülmény, hogy Istentől nyert tehetségeit vagy rosszul, vagy éppen nem használja fel lelke üdvének munkálására. Mindegyikünkre talentumokat bízott az Isten az öt érzéket és a két lelki tehetséget. Vedd szigorú vizsgálat alá, miképpen használtad eddig érzékeidet és lelki tehetségeidet, különösen az értelmet és akaratot. Azután vigyázd meg, hogy milyen gondolatokkal van egész nap elfoglalva emlékezeted, milyen hajlamokkal és érzelmekkel akaratod? Mennyire vagy óvatos szemeid megőrzésében? Minő aggályossággal fékezed nyelvedet a hiábavaló, kérkedő, szeretetlen és piszkos beszédektől? Minő mértékletességet tanusítasz ételben és italban? Elzárod-e füleidet a zugolódo, megszóló, rágalmazó és trágár beszédek elől? Miképpen őrized magadat nemcsak a tiltott, hanem a veszedelmes testi érintésektől? stb.

Azért vess féket most érzékeidre és lelki tehetségeidre a józan ész törvényei szerint s úgy uralkodjál rajtok, hogy utolsó órán ne legyen okod miattok bánkódni.

5. A rossz, a mit elkövettünk.

Végre igen nagy aggodalomba ejtik a haldokló lelkét azon elkövetett bűnök, melyeket vagy sohasem, vagy pedig rosszul gyónt meg. Tehát vizsgálj meg, nem fordítottál-e gyakran nagyobb gondot a lelkiismeret megvizsgálására, mint a bánat felindítására? Vajjon kellő szorgalmat, igyekezetet és időt fordítottál-e mindkettőre? Nem terheli-e lelkedet valamely

léleknek elveszése? Vajjon régibb gyónásaid nem szolgáltatnak-e anyagot újabb gyónásra?

De te erre azt feleled: *már meggyóntam*. Vajjon mindent meggyóntál és mindent jól meggyóntál? Vajjon ugyanazon ítéletet hozza gyónásaidról az örök Biró is? Hányan égneek rossz gyónásaikkal a pokolban, a kik azt hitették el magokkal, hogy jól gyóntak? Ha te is ezek számát szaporitanád!

Azt mondod, hogy mindez nem szolgál egyébre, mint a lelkiismereti aggályok nagyobbitására. Nem azt akarom én, hogy aggályos, hanem hogy örök üdvöd felől aggódjál! Mondd meg igazán, ha most meg kellene hálnod és az Isten ítélőszéke előtt megjelenned, eddigi gyónásaid vigasztalásodra szolgálnának? Azok érvényességére nézve biztonságban hálnál meg? Lelkiismereted kiállítja-e a bizonyítványt, hogy te mindig mindent, egészen és kellő bánattal gyóntál meg? Ha a dolog így áll, boldognak mondhatlak, ha pedig nem, egy tökéletes gyónással hozd helyre előbbi hiányos gyónásaidat.

És ha lelkiismereted valamelyik lélek romlását hányja szemedre, vagy hogy te laza életmóddal, erkölcstelen szavaid és példáddal stb. az erényesség és a tökéletesség útján valakinek akadályul és botránnyul szolgáltál, akkor késedelem nélkül iparkodjál helyrehozni ezt a kárt. Buzgón imádkozzál azért, a ki rossz példádát követte. Imádságodat kapcsold össze a bűnbánat és az irgalmasság cselekedeteinek, nemkülönben az erények gyakorlásával. Ellenkezőleg félned kell, nehogy az a pokolból visszatérő, elcsábított lélek magával huzzon le a pokolba, hogy ott társa légy a szenvedésben, mint itt a bűnben. Jól védj lelkedbe a haldokló Berengár szavait: „Nem-

sokára Isten trónja előtt kell megjelennem, hogy számot adjak életemről. És a mi bűneimet illeti, bocsánatot reménylek, mert érettök bűnbánatot tartottam. De a mi mások bűneit illeti, félek és ismét félek, nehogy örökre elvessek.¹ Így szoktak érezni, így szoktak gondolkodni a haldoklók, te pedig míg egészséges vagy gondolkodjál így!

6. A jó, a mit elmulasztottunk.

Még szigorú számadással tartozunk azért is, a mit el nem követtünk. A haldokló lelkét gyötörni fogják a mulasztások: az Isten dicsőségének terjesztésében, embertársunk megjavításában, a bűn megakadályozásában, erények gyakorlásában stb. figyelmesen vizsgálj meg tehát, hogyan állsz eddig és miképpen akarod magadat tartani ezután a lelked üdvének előmozdításában, mások hibáinak megfeddésében? E célból, ha nem is mindennap, de legalább gyakrabban a reggeli imánál, vagy más alkalommal fogadd meg, hogy a mai napon, ha erre az idő és körülmények alkalmat nyújtanak, azt megragadod, nehogy örök vesztedre haszon nélkül muljék el.

Kinek nem csendül meg fülében Krisztus átka, melyet a terméketlen fügefára mondott? Ez a fa nem is volt kiszáradva, nem volt kopasz, nem állt senkinek sem utjában, mert az *út mellett* volt, mindazonáltal, mert nem hozott gyümölcsöt, elérte az isteni átok, azonnal elszáradt a fügefa dacára annak, hogy még nem volt ideje a fügetermésnek. Mi lesz hát

¹ P. Segneri disc. 21. p. 1. n. 20.

azokkal, a kik a gyümölcsstermés idejében nem termik meg a reménylett gyümölcsöket? félnünk kell, ¹nehogy ránk is szóljon a borzasztó ítélet: „*vágd ki azt, minek foglalja a földet?*“¹ Hogy ez ítéletet elkerülhessük, tisztában kell lenni teendőnkkel; tegyünk jót, míg csak alkalom van rá, s járjunk addig míg világosságunk vagyon!

Add kegyelmedet oh Uram! hogy a jó cselekedetek gyakorlásával elkövetett bűneimnek sokaságát eltörölhessem, minden hibámat jóvátéve, állapotbeli kötelességeimet lelkiismeretesen teljesítve, semmi se maradjon, a mi halálom óráját megzavarhatná.

TIZENNEGYEDIK ESZKÖZ.

Előzetes gyakorlatba vétele azon erényeknek, melyeket halálveszedelem idején szokás felindítani.

Életünk hasonló a szindarabhoz, melynek utolsó felvonása a halálküzdelem. A világ szinpadán változó szerencsével harcolunk az ördöggel: majd sebeket kapunk, majd sebeket adunk. De már az élet végén késhegyre, élethalálra, a mennyországért folyik a harc s e küzdelem annál veszedelmesebb, mennél erősebb a mi ellenségünk, mi pedig a betegségtől megtörve gyengébbek vagyunk az ellenállásra. Ezen küzdelem hasonmását látjuk a titkos jelenések asszonyában, a ki: „*méhében viselvén, kiálta, szülni akarván és a szülés gyötrelmeiben vala; és a sárkány a szüendő asszony elé állva, hogy mihelyt szül, az ő fiát megegye.*“² Ez a szülés

¹ Luk. 13, 7.

² Titk. jel. 12; 2, 4.

sz. Ambrus magyarázata szerint nem más, mint a keresztény embernek ez életből való távozása. Mert a küzdő anyaszentegyház, melyet ez az asszony jelképez, míg élünk, mintegy keblében, méhében hordoz bennünket, hogy végre a halál óráján a mennyország számára megszüljön és átadjon bennünket a diadalmas anyaszentegyháznak. Hogy pedig ez ne történhessék, a pokoli sárkány: „*tudván, hogy kevés ideje vagyon,*“¹ teljes erejével támad, hogy minket elnyelve, kegyes, jó anyánk szándékát megghiusítsa.

Életünk utolsó pillanatai azok, a mikor, lévén nagy az ördögnek haragja, kettőzött dühösséggel s a kísértések óriási hadseregével támad a haldoklóra. Minthogy jól tudja, hogy ha most győz a haldokló, akkor neki a halál után semmi reménye sincs a győzelemre, azért minden igyekezetét arra fordítja, hogy a haldoklót a végveszélybe üzze, hajtsa. Ebből nyilvánvaló, hogy mennyire érdekedben áll, már most előzetes gyakorlatba venni mindazt, a mi a jó halál megszerzésére alkalmas és bizonyos erénygyakorlatokkal megerősíteni magadat a kísértések ellen. E célból vedd utmutatóul a következő erénygyakorlatokat.

1. A zsoltáros szavaiból.

A hit.

Hiszem, hogy meglátom az Ur javait az élők földjén. (26, 13.) Te vagy Isten egyedül. (85, 10.) Te megfizetsz kinek-kinek az ő cselekedetei szerint. (61, 13.) Te vagy az én üdvözítő Istenem. (24, 5.)

¹ Titk. jel. 12, 12.

Az imádás.

Jertek, imádva boruljunk le és sirjunk az Úr előtt, ki minket alkotott; mert nagy Isten az Úr, és mi az ő legelőjének népe. (94. 3, 67.) Az egész föld imádjon téged és énekeljen neked. (65, 4.)

A remény.

Uram, én Istenem! tebenned biztam! (7, 2.) Mert te vagy Uram, én reményem. (90, 9.) Mert erősségem és oltalmam vagy te. (30, 4.) Tebenned bizom, Uram! soha ne szégyenüljek meg. (70, 1.) A te hajlékodban fogok lakni mindörökké. (60, 5.) Hiv az Ur minden igéjében és szent minden cselekedeteiben. (144, 13.)

A szeretet.

Szeretlek téged, Uram! én erősségem. (17, 5.) Mert te, Uram, legfölségesebb vagy az egész földön. (96. 9.) Azért jobban szeretem parancsaidat az aranytól és topáznál (118, 127.)

Félelem.

Uram! ne feddj meg engem busulásodban, és haragodban ne dorgálj meg engem. (6; 2, 8.) Ne szállj itéletre szolgálóddal, mert egy élő sem igazul meg a te színed előtt. (142, 2.) Te rettenetes vagy; és ki áll ellened, mihelyest haragszol? (75, 8.) Hova menjek a te lelked elől? és hova fussak színed elől? Ha fölmegeyek az égbe, te ott vagy; ha leszálok a pokolba, jelen vagy. (138, 7, 8.)

Bánat.

Uram! könyörülj rajtam; mert vétkeztem ellened. (40, 5.) Ne fordítsd el tőlem orcádat; ne térj el szolgálótól haragodban. (26, 9.) Ifjuságom vétkeiről és tudatlanságaimról ne emlékezzél meg. (24, 7.) Könyörülj rajtam, Isten! könyörülj rajtam; mert lelkem benned bizik. (56, 2.) Emlékezzél meg, Uram, könyörületedről és irgalmadról, melyek öröktől valók. (24, 6.) Legyen rajtunk, Uram! a te irgalmad, a mint tebenned bizunk. (32. 22.)

Erős fogadás.

Megesküdtem és eltökéllettem: hogy megtartom igazságod ítéleteit. (118, 106.) Legyen elfeledve jobb kezem, torkomhoz ragadjon nyelvem, ha meg nem emlékezem rólad. (136; 5, 6.)

Alázat.

Uram! mi az ember, hogy magadat tőle megismerteted? vagy az ember fia, hogy gondolsz vele? (143, 3.) Még tökéletlen voltam, már láttak szemeid. (138, 16.) Mert nyomorult és szegény vagyok én. (85, 1.) Az én létem előtted, mint a semmi. (38, 6.) Én pedig féreg vagyok és nem ember; emberek gyalázata és a nép megvetése. (21, 7.) Jó nekem, hogy megaláztál engem. (117.) Vigadunk a napokért, melyekben minket megaláztál; az esztendőkért, melyekben nyomoruságokat láttunk. (89, 15.)

Türelem.

Kész az én szívem, Isten! kész az én szívem. (107, 2.) Ne hagyj el engem Uram, Istenem! ne távozzál el tőlem,

figyelmezz az én segítségemre, Uram, üdvösségem Istene !
(37, 22, 23.) Mert én az ostorokra kész vagyok. (37, 18.)

Megnyugvás.

Istenben bizom, nem félek, bármit tegyen nekem az ember. (55, 11.) Taníts meg engem akaratomat cselekednem. (142, 10.) Az Úr gondoskodik felőlem. (39, 18.) Mert jobbomon vagyok, hogy ne ingadozzak. (15, 8.)

Hálaadás.

Hálát adok neked, Uram, Istenem, teljes szívemből és dicsőítem a te nevedet mindörökké. Mert nagy a te irgalmaságod én rajtam. (85; 12, 13.) Te alkottál engem és rám tevéd a te kezedet. (138, 5.) Kihoztad a pokolból lelkemet; kiszabadítottál engem a sirgödörbe menők közül. (29, 4.) Áldjad én lelkem, és ne feledd el semmi adományát. (102, 2.)

Bizalom.

Az Úr világosságom és szabadulásom, kitől féljek? az Úr életem oltalmazója, kitől remegjek? (26, 1.) Ha tábor áll ellenem, nem fél szívem. (26, 3.) Reményem Istenben vagyok. (61, 8.) Oh erők Ura! boldog ember az, ki benned bizik. (83, 13.) Mert te, Uram, kiváltképen megerősítettél engem a reménységben. (4, 10.)

Könyörgés végső kegyelemért.

Hallgasd meg, Uram, imádságomat és vedd figyelembe könnyhullatásimat. (38, 13.) Szent lelkedet ne vedd el tőlem.

(50, 13.) Ne fordítsd el tőlem orcádat; ne térj el szolgálótló haragodban. Légy segítőm; ne hagyj el engem, és ne vess meg engem én üdvözítő Istenem! (26, 4.) Hallgas meg engem, Uram! mert kegyes a te irgalmad; könyörületed sokasága szerint tekints reám. (68, 17.) Vajjon az Isten örökre elvetend-e? Vagy mindvégig megszünteti-e irgalmasságát? Vagy elfeledkezik-e könyörülni az Isten? vagy visszatartja-e haragjában irgalmasságát? (67; 8—10.) De te, Uram, légy velem a te nevedért; mert jóságos a te irgalmad, (108, 21.)

Vágyódás az égi haza után.

Vigadok, mikor azt mondják nekem: Az Úr házába megyünk. (121, 1.) Kivánczik és eped lelkem az Úr tornácai után. (83, 3.) Ez az én nyughelyem mindörökön örökké; itt fogok lakni, mert ezt választottam. (131, 14.) Jaj nekem, mert zarándokságom meghosszabbított. (119, 5.) Vidd ki a tömlőcből lelkemet, hogy dicsérjem a te nevedet. (141, 6.) A mint kivánczik a szarvas a vízforrásokhoz, úgy kivánczik lelkem tehozzád, Isten. Szomjuhozik lelkem az erős élő Istenhez; mikor jutok el és jelenek meg az Isten színe előtt? (41; 2, 3.) Utánad szomjuhozik az én lelkem, hogy lássam a te erődöt és dicsőségedet. (62; 2, 3.) Mily nagy, Uram! a te édességed sokasága, melyen föntartottál a téged félőknek. (30, 20.) Ki ad nekem szárnyakat, mint a galambnak, hogy repüljek és megnyugodjam? (54, 7.)

2. A szentírás és a szent atyák szavaiból.

A hit.

Hiszek, Uram! segíts az én hitetlenségemen; (Márk. 9. 23.) Hiszem mindazt, a mit Isten kinyilatkoztatott, és az anyaszentegyház tanit.

Remény.

Eltétetett nekem az igazság koronája, melyet meg ad nekem ama napon az Úr, az igaz bíró. (Tim. II. 4, 8.) És az én testemben látom meg Istenemet. Kit én magam látok meg és az én szemeim nézik őt, és nem más: el van téve e reményem az én keblemben. (Jób, 19; 26, 27.) Te vagy Uram, az én reményem. (S. Bern.)

Szeretet.

Uram, te tudod, hogy szeretlek téged. (Ján. 21, 15.) Ki adja nekem, hogy meghaljak értetted? (Kir. II. 18, 33.) Ki szakaszt el tehát minket Krisztus szeretetétől? . . . Mert bizonyos vagyok, hogy sem halál, sem élet, sem jelenvalók, sem jövődők, sem egyéb teremtmény el nem szakaszthat minket az Isten szeretetétől, mely a mi Urunk Jézus Krisztusban van. (Róm. 8; 35, 38, 39.) Szeretlek téged, Uram, én erősségem, szeretlek téged. (S. Ang. in Ps. 17.) Későn szerettelek meg téged, oly régi és mégis új szépség, későn szerettelek téged . . . Oh szeretet, ki mindig lángolsz, és sohasem alszol el; gyulaszsz fel engem! (S. Ang. 1. Confess. 10. c. 27, 29.) Szívemet egészen eméssze fel a te tüzed; semmi sem maradjon nekem, hanem minden neked. (S. Ang. Serm. 205.) Az én szerelmem fölfeszítettet. (S. Ign. Mart. ep ad Róm.) Legyen rászégezve szívemre, ki érettem egészen rá volt szegezve a keresztre. (S. Ang.)

Bánat.

Jézus, Dávidnak fia, könyörülj rajtam. (Márk. 10, 47.) Isten, légy irgalmas nekem bűnösnek. (Luk. 18, 13.) Fájlalom, Uram Istenem, fájlalom, hogy vétkeztem. Jaj annak az időnek, melyben nem szerettelek téged! jaj annak az időnek, melyben téged súlyosan megbántottalak; . . . fogadd el bűnbánó vallomásmomat és könyörülj rajtam. Sebesítsd meg szívemet a tökéletes bánat fájdalmával és oldozd föl bűneim bilincseit, mielőtt meghalnék. (S. Ang.) Mutasd meg irgalmasságodat a nyomorult bűnbánónak, ki oly sokáig kegyelmeztlél a bűnösnek. (S. Bern.)

Alázat.

Én Istenem! szégyenlem és átallom fölemelni hozzád orcámat. (Ezdr. I. 9, 6.) Én pedig szükölködő és szegény vagyok. (Zsolt. 69, 6.) Ki mint a rothadás meg fogok emésztetni, és mint a ruha, mely a molytól megéti. (Jób. 13, 28.) Oh, ki adja meg nekem, hogy bűneimért az emberek előtt méltán megaláztassam? (S. Bern.) Kegyelmednek köszönöm Uram, hogy minden bűnt nem követtem el. (S. Ang. Conf. I. 2. c. 7.) Az egek sem tiszták a te szined előtt. Csillagok hullottak le az égből, s én por lételemre miben bizakodom? Oh mily alázatos és csekély vélekedéssel kell magam felől lennem, mennyire semmibe vennem, a mi jóval birni látszom! Oh mennyire meg kell alázódnom, s meghódoynom a te mélységes ítéleteidnek, Uram, annak láttára, hogy én nem vagyok egyéb, mint semmi és semmi! (Kriszt. köv. III. 14.) Add, hogy meghaljak mindennek, mi e világra vall, s öröömöm

teljék benne, ha e világ megvet s tudatlanra vesz. (U. o. III. 15.) Mit érdemeltem vétkeimért egyebet pokolnál s örök tűznél? (U. o. III. 52.)

Türelmem.

Megszámlálhatatlan ugyan a keserűség, a mit szenvedek, de hála Istennek, mivel sokkal kevésbé gyötör, mint megérdemelném. (Greg. ep. 38. ad Const.) Minél nehezebb az én dolgom, annál könnyebb neked fordítani rajta, Felsőged hatalmas karja által. (Kriszt. köv. III. 59.) Méltán szenvedjük ezeket, mert vétkeztünk. (Móz. I. 42, 21.) Itt égess, itt vágj, csak az örökkévalóságban kegyelmezz. (S. Ang.) Ime, szerelmes atyám, kezedben vagyok, fegyelmed vesszeje alatt meghajlok. Sujsd hátamat és nyakamat, hogy akaratom alá hajtsam konokságomat. (Kriszt. köv. III. 50.) Uram, adj most türelmet, azután bocsánatot. (S. Fulg.) Oh Uram, a mit szenvedek, az elmulik, annak vége lesz; de a mit tőled kapni fogok, annak sohasem lesz vége. (S. Ang. in Ps. 48.) Uram, örömet szenvedem érted, a mit rám bocsátasz. (Kriszt. köv. III. 17.) Oh Jézusom! mikor téged sebekkel boritva látlak, nem akarok sebek nélkül élni. (S. Bern.) Mert nem szereti az Krisztust, ki nem szereti Krisztus keresztyét. (S. Petr. Dam. serm. 8. de inv. Crucis 1. 2.) Te ismered Uram terhem nagyságát, add hogy türelmesen hordozzam és a kereszt utján hozzád emelkedhessem. (S. Ang. c. 37. med.) Parancsolj, a mit akarsz és add, a mit parancsolsz: nagyobbítsd a fájdalmat, de nagyobbítsd a türelmet is. (Idem.) Ha a jókat elvettük az Isten kezéből, a rosszakat miért ne vesszük el? (Jób. 2, 10.) Legyen Uram áldott a te neved,

kinek szent akarata vala, hogy engem e kísértet és gyötrelem érjen. (Kriszt. köv. III. 29.)

Hálaadás.

Áldott légy azért, Uram, ki ily nagy jót cselekedtél szolgálóddal, irgalmad sokasága szerint. Dicséret és dicsőség neked, téged dicsérjen és áldjon az én nyelvem, az én lelkem, s minden teremtmény egyetemben. (Kriszt. köv. III. 21.) Áldalak, mennybéli Atya, hogy rólam szegény koldusról megemlékezni méltóztattál. (U. o. III. 5.) Minden reményén felül irgalmat gyakoroltál szolgálóddal, s minden érdemén felül kegyelmet és barátságot tanusítottál iránta. Midőn nem voltam, létre hoztál, s midőn tőled messze tévelyegtem, visszatereltél. (U. o. 10.)

Alkalmazkodás Isten akaratához.

Atyám! ha lehetséges, muljék el e pohár tőlem; mindazáltal nem a mint én akarom, hanem a mint te. (Máté 26, 39.) Legyen te akaratod, miképen mennyben, azonképen a földön is. (Máté 6, 10.) Ime jövök, hogy cselekedjem Isten a te akaratodat. (Zsid. 10, 7.) Kijelentem, hogy semmit sem akarok, hanem csak azt, a miről tudom, hogy te akarsz: tégy velem a mit tudsz és akarsz, mert tudom, hogy szeretsz.

Megnyugvás Isten akaratában.

Úr vagy; a mi jönnek látszik szemeidben, cselekedel. (Kir. I. 3, 18.) Kész az én szívem, Istenem, kész az én szívem; kész a balsorsra, kész a szerencsére. (S. Ang. in Ps. 107.) Uram, te tudod, mikép lesz jobb; tedd ezt, vagy amazt,

miként akarated tartja. Adj, a mit akarsz, a mennyit akarsz, s mikor akarsz. Helyezz, a hova akarsz s rendelkezézzél velem szabadon mindenben. Te kezedben vagyok; forgass és hányvess engem ide s tova. Ime, én a te szolgád kész vagyok mindenre. Ha ugy akarod, hogy sötétségben legyek, áldott légy; s ha ugy akarod, hogy világosságban legyek, azért is áldott légy. Ha vigasztalásra méltatsz, áldott légy; s ha gyötrődést bocsátasz reám, egyaránt mindenkor áldott légy. (Kriszt. köv. III. 15, 17.)

Bizalom.

Még ha megölsz is engem, bizom benned Uram! (Jób 13.) Én reménységem a nyomoruság napján. (Jer. 17, 17.) Helyeztess engem melléd, és akárki keze hadakozzék ellenem. (Jób 17, 3.) Oh Uram, érettünk kapott sebeidet nem akartad eltörölni, hanem föl vitted az égbe, hogy bemutasd az Atya Istennek szabadulásunk árát. (S. Ambr. 1. 10. in Luc. c. 24.) A te sebeidben bizton alhatom. (S. Ang. Enchir. 2. c. 12.) Te vagy az orvos, te vagy az irgalmasság, te vagy az élet, Názáreti Jézus könyörülj rajtam! (Idem.) Nagy az én gonzságom, de nagyobb az én váltságom. (S. Ang. serm. 122. de temp.) Mária bűnösök lépcsője, te benned van legnagyobb bizalmam, Krisztus után reményemnek egyedüli oka te vagy! Mi baj történhetik tehát? Mindenesetre meghallgatja az Anyát a Fiu és a Fiut meghallgatja az Atya. (S. Bern. Serm. in Nat. B. V.) Járujünk azért bizodalommal a kegyelem királyi székéhez, hogy irgalmasságot nyerjünk. (Zsid. 4, 16.)

Könyörgés isteni segedelemért.

Isten, légy irgalmas nekem bűnösnek. (Luk. 18, 13.) Ne kárhoztass el engem. (Jób 10, 2.) Engedd el bűneimet. (Jób 14, 16.) Beteg vagyok, orvosért kiáltok; nyomorult vagyok, az irgalmassághoz sietek; halott vagyok, az élet után sóhajtok. Kezeid munkáját ne vesd meg, nézd meg kérlek kezeidnek sebeit: ime, kezeidre irtál engem, olvasd el csak azt az írást és üdvözíts engem. (S. Ang. Solil. c. 2.)

Vágyódás az égi haza után.

Kivánok elválni és Krisztussal lenni. (Filipp. 1, 23.) Én szerencsétlen ember! ki szabadít meg engem e halálnak testéből? (Róm. 7, 24.) Tenmagadért teremtettél minket Uram, s azért nyugtalan a mi szivünk, míg benned meg nem nyugszik. (S. Ang. Conf. 1. 1. c. 1.) Édes Jézus, mikor jutok színed látására? Mikor szemlélem országod dicsőségét? Mikor leszesz te mindenem, mindenben? Oh élet forrása? élő vizek kutfeje, mikor jutok el e pusztá, járatlan és vizetlen földről a te édességed vizeihez, hogy lássam dicsőségedet, hatalmadat és irgalmasságod forrásából kielégíthessem szomjuságomat? Oh mikor juthatok el és jelenhetek meg színed előtt? Oh boldog nap, melyen hallani fogom: menj be Urad örömébe! (S. Ang. Solil.)

Egyesülés Istennel.

Lesz-e idő, hogy veled egészen egyesüljek, s benned elmerüljek, magamról végkép elfeledkeztvén? Add, Uram, hogy

én tebenned, te énbennem, s így egymással szeretetbeli szent szövetségben maradjunk. (Kriszt. köv. IV. 12.) Add, hogy minden kívánalmak felett tebenned találjam fel megelégedésemet és szívemet benned megcsöndesítssem. Te vagy a szívnek igaz békessége, te egyedüli nyugalma; kívüled minden kietlen és nyughatatlan. (U. o. 15.) Oh én szerelmes jegyesem, Krisztus Jézus, lelkem tisztaságos jegyese, minden teremtmények Ura, ki adja nekem az igazi szabadság szárnyait, hogy hozzád felrepüljek s tebenned megpihenjek? (U. o. 21.) Fűzz engem magadhoz szerelmed oldhatatlan kötelkékével; mert egyedül te elégséges vagy a szerető szívnek, s nálad nélkül minden merő hiábavalóság. (U. o. 23.)

Függelék.

I. Tridenti hitvallás.*)

Én N. erős hittel hiszem és vallom, összesen és egyenkint mindazt, a mi a római anyaszentegyház által használt hitvallásban foglaltatik, tudniillik: hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, a mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében. És az egy Jézus Krisztusban, az Isten egyszülött Fiában, ki az Atyától öröktől fogva született, Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, igaz Isten az igaz Istentől; a ki született és nem alkottatott, egy lényegű az Atyával; ki által mindenek lettek; a ki érettünk emberekért és a mi üdvösségünkért alászállt a mennyekből, és a Szentlélektől Szűz Mária méhében megtestesült, s emberré lett; a ki meg is feszítettett érettünk, Pontius Pilátus alatt szenvedett és eltemettetett; a ki harmadnap feltámadt az írások szerint és felment a mennyekbe, ül az Atyának jobbjára felől; a ki ismét eljövendő lesz ítélni eleveneket és holtakat s országának nem leszen vége. És a Szentlélekben, Urunkban és Éltetőnkben, ki az Atyától és Fiutól származik, ki az Atyával és Fiával együtt imádtatik és dicsőíttetik, ki a próféták által szólott. Hiszek egy közönséges és apostoli anyaszentegyházat; vallok egy keresztséget a bűnök bocsánatára; remélem a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet. Amen.

*) Incta Formam a Summis PP. Pio IV. et Pio IX. praes criptam. V. Rit. Rom. Wessprim.

Elfogadom és erősen vallom az apostoli és egyházi hagyományokat, ugyanazon anyaszentegyháznak többi szokásait és rendelkezéseit. A szentírást azon értelemben, melyben vette és veszi az anyaszentegyház, a melynek tiszte a szent iratok igaz értelméről és magyarázatáról itélni, elfogadom és soha másként, mint a szent atyák egybehangzó magyarázata szerint, nem értem s nem magyarázom.

Vallom azt is, hogy az új-szövetségnek igazán és valóssággal hét szentsége vagon, a melyeket a mi Urunk Jézus Krisztus rendelt, s a melyek, habár nem mindannyi mindenkinek, az emberi nem üdvösségére szükségesek; hogy ezek a keresztség, bérmálás, oltáriszentség, penitencia tartás, utolsó kenet, egyházi rend és házasság, s hogy e szentségek malasztot adnak s közülök a keresztséget, bérmálást és egyházi rendet szentségtörés nélkül ismételt felvenni nem szabad. Ezenkívül elfogadom és vallom a kath. egyháznak a fentemlített szentségek ünnepélyes kiszolgáltatásában bevett és helybenhagyott szertartásait. Elfogadom és vallom összesen és egyenkint mindazt, a mit a tridenti szent zsinat az eredeti bűnről meghatározott és kimondott. Hasonlókép vallom, hogy a sz. misében igaz, valóságos és engesztelő áldozat mutattatik be az Istennek az élőkért és holtakért, s hogy az oltáriszentségben igazán, valóssággal és lényegileg van a mi Urunk Jézus Krisztusnak teste és vére, lelkével és istenségével együtt, hogy a kenyérnek egész lényege testté és a bornak egész lényege vérré változik, a mely átváltozást a kath. egyház átlényegülésnek nevez. Vallom azt is, hogy csupán egyik szín alatt is az egész Krisztust valóságos szentséget vesszük magunkhoz. Rendületlenül hiszem, hogy van purgatorium, s hogy az ott

letartóztatott lelkeken a hívők imádságai segítenek; valamint azt is, hogy a Krisztussal uralkodó szenteket tisztelhetjük és segítségül hívhatjuk, hogy imáikat érettünk az Istennek bemutatják s hogy ereklyéik is tiszteletre méltók. Erősen vallom, hogy Krisztus és Mária, valamint a többi szenteknek képei megtarthatók s illő tiszteletben és becsülésben részesíthetők. Vallom, hogy Krisztus az anyaszentegyháznak hatalmat adott búcsuk engedésére, s hogy azokkal élni a keresztény népnek igen üdvös. Elismerem, hogy a szent, katolikus és apostoli római egyház, minden egyháznak anyja és tanítója, s a római pápának, szent Péter apostol utódjának és Jézus Krisztus helytartójának igaz engedelmességet fogadok és esküszöm.

Továbbá mindazt, a mit a szent törvények és egyetemes zsinatok, s kiváltképen a trienti szent zsinat és a vatikáni egyetemes zsinat előadtak, meghatároztak és kimondottak, különösen a római pápa elsőségéről és tévmentes tanító hivataláról kételkedés nélkül elfogadom és hiszem; s egyuttal minden ellenkezőt s bármely az egyház által kárhoztatott és átokkal sújtott eretnekségeket, elvetek és átokkal sujtok. És hogy ezt az igaz katolikus hitet, mely nélkül senki sem üdvözülhet, melyet most önként vallok és igaznak tartok, az Isten segítségével életem utolsó leheletéig állhatatosan, épen és sértetlenül megőrizni és vallani fogom és a mennyiben tőlem függ, alattvalóimmal, vagyis azokkal, kikre gondot viselni tisztem leend, megtartatni, taníttatni és hirdettetni igyekszem, én N. N. ígérem, fogadom és esküszöm. Isten engem úgy segélyjen és az Istennek eme szent evangéliuma.

II. Ima a haldoklóért.

— Ordo commendationis animae. —

Uram, irgalmazz nekünk!
Krisztus, kegyelmezz nekünk!
Uram, irgalmazz nekünk!
Szentséges szűz Mária
Mindnyájan szent angyalok és arkangyalok
Szent Ábel
Mindnyájan az igazaknak mennyei kara
Szent Ábrahám
Keresztelő szent János
Szent József
Mindnyájan szent pátriárkák és próféták
Szent Péter
Szent Pál
Szent András
Szent János
Mindnyájan szent apostolok és evangélisták
Mindnyájan Krisztusnak szent tanítványai
Mindnyájan aprószentek
Szent István
Szent Lőrincz
Mindnyájan szent vértanuk
Szent Szilveszter
Szent Gergely
Szent Ágoston
Mindnyájan szent püspökök és hitvallók

Könyörögj (vagy könyörögjete) érte! I

Szent Benedek
 Szent Ferenc
 Lellisi szent Kamill
 Istenes szent János
 Mindnyájan szent szerzetesek és remeték
 Szent Mária Magdolna
 Szent Lucza
 Mindnyájan szent szűzek és özvegyek
 Istennek minden szentei, esedeztetek érte!
 Oh légy irgalmas! Uram, kegyelmezz neki.
 Oh légy irgalmas!
 Oh légy irgalmas!
 A te haragodtól
 A halál veszedelmétől
 A rossz haláltól
 A pokol büntetéseitől
 Minden gonosztól
 Az ördög hatalmától
 A te születésed által
 A te kereszted és kinszenvedésed által
 A te halálod és temetésed által
 A te dicsőséges föltámadásod által
 Csodálatos mennybemeneteled által
 A vigasztaló szentlélek malasztja által
 Az ítélet napján
 Mi bűnösök, kérünk téged, hallgass meg minket.
 Hogy neki kegyelmezz, kérünk téged, hallgass meg minket.
 Uram, irgalmazz nekünk!
 Krisztus kegyelmezz nekünk!
 Uram, irgalmazz nekünk!

Ima.

Költözzél el keresztény lélek, e világból a mindenható Atya Istennek nevében, ki téged teremtett; Jézus Krisztusnak, az élő Isten fiának nevében, ki éretted szenvedett; a Szentlélek nevében, ki beléd öntetett; az angyalok és arkangyalok nevében; a trónok és uraságok nevében; a fejedelemségek és hatalmasságok nevében; a kerubok és szeráfok nevében; a patriárkák és próféták nevében; a szent apostolok és evangélisták nevében; a szent vértanúk és hitvallók nevében; a szent szerzetesek és remetéik nevében; a szent szűzek és Isten minden szenteinek nevében; az örök békesség honában legyen ma helyed és szent Sionban a te lakásod. Ugyanazon Jézus Krisztus, a mi Urunk által. Amen.

Könyörgés.

Könyörülő Isten! Jóságos Isten! Isten, ki a te irgalmadnak sokasága szerint eltörölöd a bűnbánóknak vétkeit, s kegyesen megbocsátva, elfeledkezel az elkövetett gonoszságok bűnös voltáról; tekints irgalmasan ezen N. szolgálóra s hallgass meg őt, ki most teljes szivéből bánja minden bűneit és ezek bocsánatáért esedezik. Oh legkegyesebb Atyám! ébreszd föl benne mindazt a jót, mit az emberi gyarlóság netán elrontott, vagy ördögi cselfogás megroncsolt; és ezen megváltott tagot kapcsold újra vissza szentegyházad testének egységéhez. Könyörülj, Úr Isten, az ő sóhajain, könyörülj az ő könnyein; és a ki senki másban, egyedül a te irgalmasságodban bíz, részesítsd őt a teljes megbocsátás kegyelmében. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

Szeretett testvér! ajánlak a mindenható Istennek és átadlak annak, kinek teremtenye vagy, hogy visszatérj Teremtődhöz, ki téged a föld anyagából alkotott, miután haláloddal megfizetted az emberiség tartozását. Fogadja tehát testedtől elváló lelkedet az angyaloknak fényes serege; jöjjön eléje az ítélő apostoloknak gyülekezete s a dicsfényben ragyogó vértanuknak győzedelmes serege; vegyen körül a lilimos hitvallóknak tündöklő csapata: fogadja az örvendező szűzeknek kara s a patriárkák ölében boldog megnyugvásra találhass; tünjék fel előtted Jézus Krisztus szelid és boldogító arca s helyezzen azok sorába, kik őt szakadatlanul környezhetik. Távol legyen tőled az ijesztő sötétség, a pokoli lángok okozta fogcsikorgatás; távol minden kin és gyötrelem. Térjen ki előled az utálatos pokoli sátán egész környezetével; borzadjon meg, midőn megérkezel az angyalok kíséretében s meneküljön az örök éjszakának feneketlen sötétségébe. Keljen föl az Isten és széledjenek el az ő ellenségei: és fussanak orcája elől, kik őt gyűlölik. A mint elenyészik a füst, enyésznek el; a mint elolvad a viasz a tűz színe előtt, úgy vesszenek el a bűnösök Isten színe előtt; és az igazak vendégeskedjenek és vigadjanak Isten színe előtt. Szégyenüljenek tehát meg és piruljanak a pokoli seregek és a sátán szolgálói ne merjék elállani útadat. Szabadítson meg a gyötrelemtől Krisztus, ki érted keresztre feszítettet. Szabadítson meg az örök haláltól Krisztus, ki kegyesen meghalt érted. Helyezzen Krisztus, az élő Istennek Fia, az ő paradicsomának örökké viruló mezeire s fogadjon bárányai közé, a ki a valóságos jó pásztor. Oldozzon fel minden bűneidtől s helyezzen jobbjá felől választottai közé. Lássad a te Megváltodat színről-szinre és folytonosan előtte

levén, boldogan szemlélhesd, a legtisztább igazságot, fölvéve ekkép a boldogok seregébe, Isten látásának édességét élvezhessed mindörökön örökké. Amen.

Fogadd Uram, a te szolgádat az üdvösség honába, amint reményli irgalmasságottól. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét a kárhozat minden veszélyétől, a büntetések hálójából s minden szorongatástól. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad Illést és Enokot a közönséges haláltól. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad Noét a vizözöntől. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad Ábrahámot a kaldeusok Ur városából. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad Jóbót szenvedéseitől. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad Izsákot a fölládozástól és atyjának, Ábrahámnak kezeiből. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, a mint kiszabadítottad Lótót Szodomából és a tűz lángjából. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad Mózeset Pharaónak, az egytomiak királyának kezéből. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad a három ifjút az égő kemence lángjaiból és az igazságtalan király kezeiből. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad Zsuzsánnát a hamis vádtól. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad Dávidot Saul királynak és Góliátnak kezeiből. Amen.

Szabadítsd meg, Uram, a te szolgádnak lelkét, miként megszabadítottad Péter és Pál apostolokat a börtönből. Amen.

És valamint megszabadítottad szent Thekla szűzet és vértanut a háromszoros kegyetlen kínzástól, úgy kegyeskedjél megszabadítani ezen szolgádnak lelkét is, és add, hogy veled együtt örvendhessen a mennyei javakban. Amen.

Ajánljuk neked, Uram, a te szolgádnak N. lelkét és kérünk téged, Úr Jézus Krisztus, világ megváltója, ne vonakodjál a pátriárkák ölébe fölvenni azt, a ki miatt a földre irgalmasan leszálltál. Ismerd el, Uram, teremtményednek; nem idegen istenek teremtették, hanem te, az egyedüli, élő igaz Isteni, mert nincs kívüléd más Isten és nincs hasonló a te cselekedeteidhez. Örvendeztesd meg, Uram, az ő lelkét a te színed előtt és ne emlékezzél meg elmúlt, mámorban elkövetett bűneiről, melyeknek az indulatosság s a rossz kívánságok heve voltak okozói. Mert habár vétkezett is, de azért nem tagadta meg az Atyát, Fiut és Szentlelket, hanem hitte és buzglózkodott Istenért és hívségesen imádta Istenét, ki mindent teremtett.

Ifjusága vétkeiről és tudatlanságairól kérünk, Uram, ne emlékezzél meg, hanem nagy irgalmasságod szerint emlékezzél meg róla a te mennyei dicsőségedben. Nyiljék meg számára az ég s az angyalok vele együtt örvendezzenek. Fogadd, Uram, országodba a te szolgádat. Fogadja őt szent Mihály, Istennek arkangyala, ki méltónak találta a mennyei seregek főnökségére. Jöjjenek eléje mindnyájan, Istennek szent

angyalai és kísérik a mennyei városba — Jeruzsálembé. Fogadja őt szent Péter apostol, kinek Isten átadta a mennyország kulcsait. Segitse őt szent Pál apostol, ki méltónak találtatott arra, hogy az Úrnak választott edénye legyen. Könyörögjön érte szent János, az Úrnak kiválasztott apostola, kinek mennyei titkok lettek kinyilatkoztatva. Imádkozzanak érte mindnyájan a szent apostolok, kiknek megadatott a hatalom bűnöket megkötni és megbocsátani. Könyörögjenek érte Istennek minden szentjei és kiválasztottai, kik Krisztus nevéért ez életben kinokat szenvedtek: hogy kiszabadulva a test kötelékeiből, eljuthasson a mennyei dicsőségbe, a mi Urunk Jézus Krisztus kegyelméből, ki az Atyával és Szentlélekkel él és uralkodik mindörökön örökké. Amen.

Kímulás után.

Jőjjetek Istennek szentjei, siessetek Istennek angyalai, fogadjátok testétől elvált lelkét s vigyétek a Mindenhatónak színe elé.

Vegyen föl Krisztus, ki magához szólított téged és Ábrahámnak kebelébe kísérenek az angyalok.

Fogadjátok testétől elvált lelkét és vigyétek a Mindenhatónak színe elé.

Adj Uram örök nyugodalmat neki és az örök világosság fényeskedjék neki.

Vigyétek a Mindenhatónak színe elé.

Uram, irgalmazz nekünk! Krisztus kegyelmezz nekünk
Uram, irgalmazz nekünk!

Miatyánk stb.

V. Adj Uram örök nyugalmat neki.

F. És az örök világosság fényeskedjék neki.

V. A pokol kapujától.

F. Mentsd meg Uram lelkét.

V. Nyugodjék békében.

F. Amen.

V. Uram, hallgasd meg az én könyörgésemet.

F. És az én kiáltásom jusson elődbe.

Könyörögjünk.

Neked ajánljuk Uram! elhunyt szolgálóknak N. lelkét, hogy meghalván a világnak, most már neked éljen: és a mit emberi gyarlóságból vétkezett, azt te neki véghetetlen kegyeségeddel töröld el. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

M. J. N. D!

Tartalom.

	Oldal
1. <i>Előszó</i>	5
2. <i>Első eszköz</i> : Idejében kell a halálra készülnünk . . .	9
1. Szükséges, hogy a halálra elkészüljünk	12
2. A készülődést nem szabad halogatni	19
3. <i>Második eszköz</i> : Nem szabad a készülődést az utolsó órára hagynunk	28
1. Mert az az idő nagyon bizonytalan	29
2. Mert az az idő nagyon is rövid	32
3. Mert az az idő legkevésbé alkalmas	35
4. <i>Harmadik eszköz</i> : Utmutatás, hogyan készülünk a halálra egy, vagy félnapos lelki magánnyal? . . .	44
1. A lelki magányra serkentő indokok	45
2. Ezen szent magány rendje	53
I. <i>Gyakorlat</i> : Hogyan fogadjuk kereszténymódon a halálhírt?	53
II. <i>Gyakorlat</i> : Hogyan vizsgáljuk meg lefolyt életünket és lelkünk jelenlegi állapotát?	56
III. <i>Gyakorlat</i> : A legfölségesebb Oltáriszentség láto- gatása	59
IV. <i>Gyakorlat</i> : Ugy kell készülni a gyónásra, mintha utolsó volna	61
A bánat felindítása	62
Az erős fogadás	64
V. <i>Gyakorlat</i> : A szent utieleddel és az utolsó kenet szentségének lelki fölvétele	66
VI. <i>Gyakorlat</i> : A haldoklók imája és a lélek elköl- tözése	69

	Oldal
Jegyzetek az egy napos szent gyakorlathoz	74
I. Párhuzam hitünk és életmódunk között	75
II. Észrevételek az elsőpontra	79
5. <i>Negyedik eszköz</i> : A lélek állapotának szemlélése a halál után	80
1. A lélek Isten ítélőszéke előtt	81
2. A lélek a tisztító tűzben	84
3. Következtetések a két pontban foglalt igazságokról	87
6. <i>Ötödik eszköz</i> : A koporsóban fekvő holttest szemlélése	92
1. A koporsóban fekvő holttest megtanít bennünket a földi javak megvetésére	93
2. Megtanít a világ hiúságainak megvetésére	99
Útmutatás, miképpen kell a végrendeletet jól elkészíteni	109
A keresztény ember végrendeletének mintája	112
7. <i>Hatodik eszköz</i> : A sírban fekvő holttest szemlélése	114
1. A sírban fekvő holttest megtanít minket a testi gyönyörök kerülésére	115
2. Megtanít minket arra, hogy csak a mennyei dolgok után vágyakozzunk	123
8. <i>Hetedik eszköz</i> : Elmélkedés a temetési szertartások fölött	128
1. A temetést megelőző szertartások	129
2. Szertartások a temetés után	134
9. <i>Nyolcadik eszköz</i> : Ohajtsuk a halált! — és ne féljünk tőle	142
1. Az ideigvalók elvesztése miatt	143
2. A jövő bizonytalansága miatt	147
3. Az igazságosság szigora és azon tudat miatt, hogy visszaéltünk Isten irgalmasságával	150
10. <i>Kilencedik eszköz</i> : Vágyakozzunk a mennyország után — mert	155
1. A mennyország örömei végtelenek	156
2. A mennyország örömei örökkétartók	162
11. <i>Tizedik eszköz</i> : A jó gyónás	165

	Oldal
1. A lelkiismeret megvizsgálása	168
2. A bánat tökéletessége	174
3. A gyónás pontosságára	178
4. Az elégtétel teljessége	184
12. <i>Tizenegyedik eszköz</i> : A bensőséges bánat	191
1. A megbántás nagysága	192
2. A megbántó hálátlansága	197
3. A megbántott Isten felsége	200
13. <i>Tizenkettedik eszköz</i> : A szent utieledelnek idejénvaló és buzgó vétele	208
1. Az Oltáriszentség magas méltósága	209
2. A csekély eredményről, melyet a lanyha áldozásból tudunk felmutatni	214
3. A szent utieledel vételének elodázása	219
4. Az utolsó kenetnek idején való felvételéről	223
14. <i>Tizenharmadik eszköz</i> : Előzetes kinyomozása és rendezése mindannak, a mi halálunk óráján különös aggodalomba ejthetne bennünket	228
1. Állapotbeli kötelességeink elhanyagolása	229
a) Milyen voltál, mint keresztény?	230
b) A különleges állapot,- hivatás és állásbeli kötelességek	231
2. A kegyelmek visszautasítása	232
3. Az idő elvesztegetése	234
4. Visszaélés tehetségeinkkel	235
5. A rossz, a mit elkövettünk	235
6. A jó, a mit elmulasztottunk	137
15. <i>Tizenötödik eszköz</i> : Előzetes gyakorlatba vétele azon erényeknek, melyeket halálveszedelem idején szokás felindítani	238
1. A zsoltaos szavaiból	239
2. A szentírás és szentatyák szavaiból	243
16. <i>Függelék</i> . I. Tridenti hitvallás.	252
II. Ima a haldoklókért.	255

Szenvedjünk

imádkozzunk

dolgozzunk

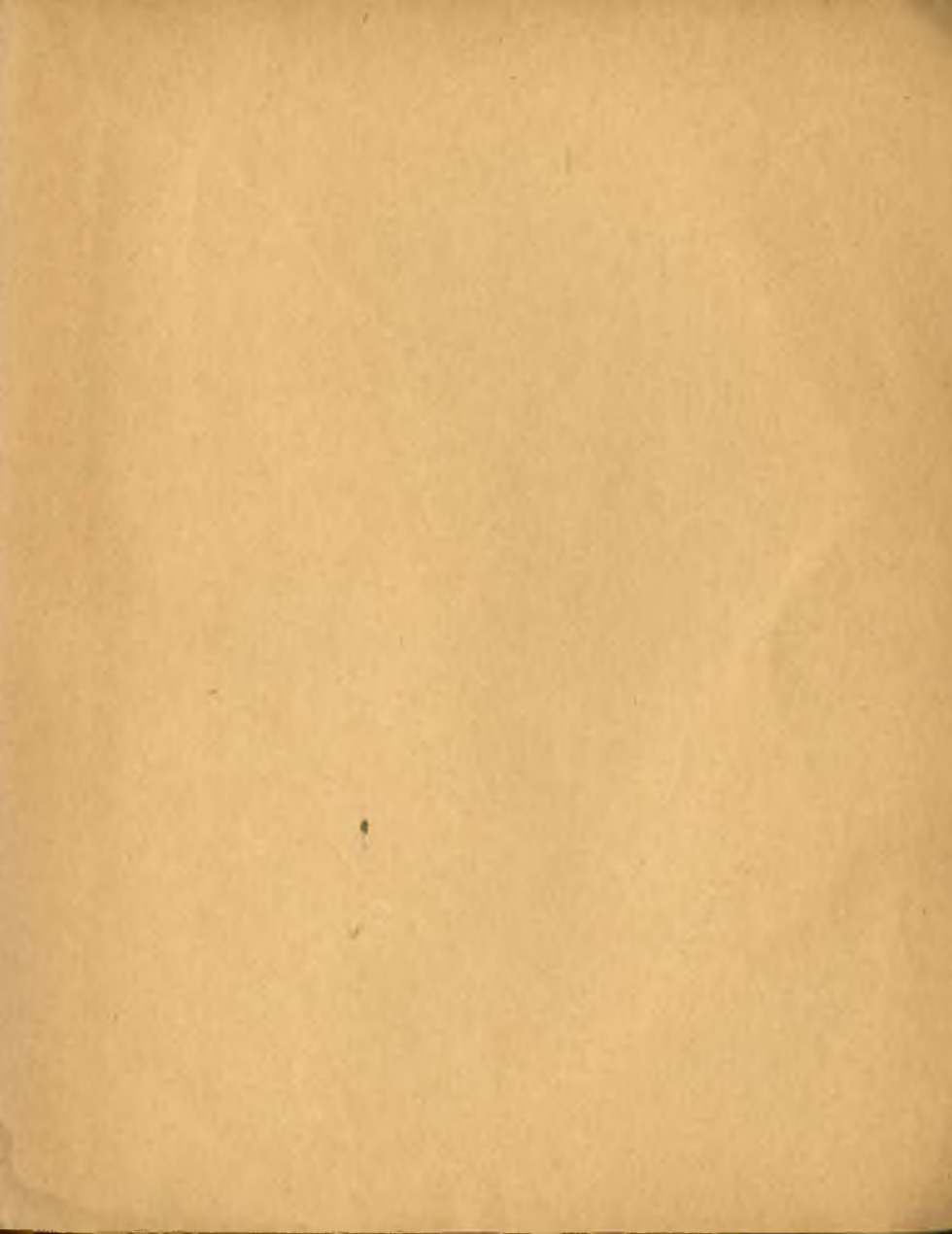
a tisztítóűzben szenvedő lelkekért.

Név: .....

(†: .....)

részesül a „Tisztítóűzben szenvedő
lelkek segítői“ Társaságának s a
hozzá csatlakozott Imatársulatoknak
összes közbenjáró imáiban és jó-
cselekedeteiben.

Irgalmas Jézus, adj neki örök nyugalmat!

Szent Ferenc Hirnöke kiadása
⌘→ Kolozsvárt, 1908. ←⌘